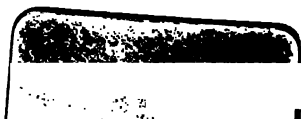

Gr. from R. L. Booth

~~578~~

W 824

28915 f. 141

CYWYDD

Y

DRINDOD:

YN NGHYD A

CHYWYDD Y DARAN,

**MARWNAD IORWERTH RHISIART, A CHAN O
FAWL I'R CREAWDWR.**

GAN DAFYDD IONAWR.

CAERFYRDDIN:

**ARGRAFFWYD GAN J. L. BRIGSTOCKE, AC AR WERTH
GAN HOLL LYFR-WERTHWYR CYMBU.**

1834.

P R E F A C E.

OWING to the turbulence of the times, the author thinks it necessary to premise, that his work has nothing to do with French revolutions, nor British politics. His preface, probably, may abound with Welshisms: the learned reader, therefore, is humbly requested, not to be too rigorous in censuring the style of a poor Welshman from the wilds of Merionethshire.

Some men of gravity and of seeming importance have been offended at the title of this Work (Cywydd y Drindod), thinking it presumptuous. To prevent all future mistakes upon this subject, let the reader observe that the work treats of the Creation of the World, the Redemption and Sanctification of Mankind, and he can be no longer offended at the title.

Worthily to celebrate the praises of the Almighty exceeds the sublimest strains of poetry. Even the highest order of angels may say: "Lo, these are parts of his ways; but how little a portion is heard of Him? but the thunder of his power who can understand?"—Though men and angels cannot return adequate praises to Him, "whose glory filled heaven with amazement at his love to man;" yet it is the duty of a Christian to express his gratitude to his Redeemer for unspeakable and unmerited favours.

Should it be asked, what *motive* could induce any one to compose a work of such magnitude, at so late a period, in the Welsh language? and to what *end*? Before he answers these questions, the author begs leave to divide his readers into three different classes. The first shall consist of those whose taste is so exquisite and just as to be capable of relishing the beauties of poetry, without inquiring by whom, or in what century, such a work was composed. The second, of those who admire nothing but what antiquity has consecrated. The third, and the most numerous class, shall be the great and the little vulgar, who regard all poetry, both ancient and modern, with the most sovereign contempt.

The first class, though very few in number, yet being infinitely the most respectable, shall first be spoken to. Having nothing but the truth to declare, it shall be done in a few words. In youthful years I secretly conceived a strong inclination to compose a sacred poem. The creation of the world and the redemption of mankind filled my soul with astonishment. Trusting in the Almighty for assistance, I resolved to write upon those most wonderful subjects. Being but a mere boy, and having no instructor to direct my studies, and but very few books to read besides

my Bible, it is easy to conceive that I had no other requisite for so great an undertaking, but a very strong inclination. Providentially I was sent to a school where I found a choice collection of books. The master, though a very worthy and a very learned man, being grown old and corpulent, had lost the vivacity requisite to engage the wandering attention of youth. There I amused myself, for the most part of my time, in reading English authors, the subjects being history, divinity, and mathematics; yet still meditating upon my own favourite subject. Regardless of every thing but poetry, I found myself at last without house, without home, friendless, and penniless; and what was still more unfortunate, I had not been brought up to any trade, business, or profession whatever. The difficulties which I struggled with oftentimes distracted me. However, I still persevered, as well as health and leisure would permit, of both which I enjoyed but a very small portion. From the great I could expect no patronage, no encouragement whatever. The treatment which I met with amongst the dregs of mankind might have driven many a one to desperation. But the revilings of the mob, which I always regarded with silent contempt, taught me patience and meekness almost above human. My papers were often laid aside till a more favourable opportunity might offer itself; if, haply, indulgent heaven would ever grant such times. But my thoughts were restless; therefore the work was again resumed, till at last it was brought to its present form. From this short and true account of myself it plainly appears, that my *motive* to write was a very strong impression made upon my mind very early in life, which would not suffer my thoughts to rest, and which I regarded as a call from heaven. My *end* in publishing is to put a stop, as far as my weak, but sincere, endeavours possibly can, to the torrents of profaneness and obscenity which are ready to overwhelm the land. Be the consequence what it will, the attempt, confessedly, deserves approbation.

It is matter of astonishment, that since the revival of learning and the glorious Reformation, yet no Christian Heroic Poem, justly so called, has made its appearance in any language whatever. The greatest merit the present publication can lay claim to, is that of being the first attempt of this kind: no other merit can reasonably be expected in the production of one that laboured under every imaginable disadvantage for so arduous an undertaking. No celebrated work of genius can ever be expected to appear in the Welsh language. Should a genius arise amongst the higher, or the middle order of the community, such a one will hardly condescend to write in a language where neither praise nor profit can be ex-

pected ; but on the contrary, oppression, contempt, and ridicule ; if amongst the offscouring of all things, the very dregs of mankind, then, indeed, all his efforts must prove irregular and unequal. Should the reason be required, why, the author, contrary to his own practice, discourages all future attempts of this kind in the Welsh language, the reason is a very good one : he doth not wish to inflame the thoughts of any rising genius with hopes of performing that which, owing to various evident circumstances, no abilities can perform.

In natural endowments the Welsh are not inferior to other nations. But as a great English poet has justly observed,—“It is almost as hard a thing to be a poet in despite of fortune, as it is in despite of nature.” Had the late Gronwy Owen’s circumstances been equal to his learning and his genius, the Welsh might have boasted of a poem of superior excellence in their own native language. Owing to the pleasure which I received in the perusal of his poetical works, I think myself obliged to make an honourable mention of the sweet bard of Anglesea.*

Of the few poets that Wales produced during two or three centuries past, the late Rev. W. Wynne was the only one whose station and circumstances were favourable for the cultivation of poetry. Had he, enjoying so many superior advantages, undertaken my subject, “how had it blest mankind, and rescued me !”

Amongst the English, a mighty and a learned nation, a genius of a superior order *may* arise, and such a work as I have attempted *may* be produced. In the higher kinds of poetry the English have given astonishing proofs of genius. Who can read the *Paradise Lost*, or the *Night Thoughts*, without forming great and generous thoughts of the dignity of human nature ? The author doth not set up for a prophet ; but, without the spirit of prophecy, one may positively affirm, that no work of extraordinary merit will ever appear in any language or nation, but where learning and liberty prevail.

The great poetical legislator has decided matters between poets and critics with great justice and candour. Of poetry he says,—“*Animis natum inventumque poema juvandis, si paulum a summo decessit, vergit ad inum :*” and certainly whatever in the main doth not answer the above equitable decision, must inevitably fall into contempt and oblivion. On the other hand let the critics hear with reverence

* The Rev. Mr. Williams, of Llanrwst, who is as communicative as he is ingenious, has a very curious collection of letters which passed between the late Rev. Gronwy Owen and his friends. Those who have any regard for the Welsh language, would be glad, no doubt, to see those letters in print.

what the same great author says,—“Sunt dilecta tamen, quibus ignovisse velimus : namen neque chorda,” &c.

A sour cross-grained critic, who will make no allowances for defects and inaccuracies, which are inseparable from poor human nature, should be condemned to read nothing but his own productions : a sufficient punishment, in all conscience, for his ill-nature.

Owing to the superiority of the heathen poets, Paganism, in some degree, still maintains its ground all over Christendom. It is reasonable to think that Christianity, at last, must be completely victorious over Paganism. But that can never be the case till the heathen deities shall be entirely banished from Christian poetry. But concerning this matter a much greater man shall speak for me :—

“When I consider how many bright and magnificent subjects the Holy Scripture affords and proffers, as it were, to poesy, in the wise managing and illustrating whereof the glory of God Almighty might be joined with the singular utility and noblest delight of mankind, it is not without grief and indignation that I behold that divine science employing all her inexhaustible riches of wit and eloquence either in the wicked and beggarly flattery of great persons, or the unmanly idolizing of foolish women, or the wretched affectation of scurrilous laughter, or at best on the confused antiquated dreams of senseless fables and metamorphoses. Amongst all holy and consecrated things which the devil ever stole and alienated from the Deity, as altars, temples, sacrifices, prayers, and the like, there is none that he so universally and so long usurped, as poetry. It is time to recover it out of the tyrant’s hands, and to restore it to the kingdom of God, who is the father of it. It is time to baptize it in Jordan, for it will never become clean by bathing in the water of Damascus. There wants, methinks, but the conversion of that, and the Jews, for the accomplishment of the kingdom of Christ. And as men, before their receiving of the faith, do not without some carnal reluctances apprehend the bonds and fetters of it, but find it afterwards to be the truest and greatest liberty, it will fare no otherwise with this art, after the regeneration of it ; it will meet with wonderful variety of new, more beautiful, and more delightful objects ; neither will it want room, by being confined to heaven. There is not so great a lie to be found in any poet, as the vulgar conceit of men that lying is essential to good poetry. Were there never so wholesome nourishment to be had (but alas ! it breeds nothing but diseases) out of these boasted feasts of love and fables, yet, methinks, the unalterable continuance of the diet should make us nauseate it ; for it is almost impossible to serve up any new dish of that kind ; they are all

but the cold meats of the ancients new heated, and new set forth. I do not at all wonder that the old poets made some rich crops out of these grounds; the heart of the soil was not then wrought out with continual tillage: but what can we expect now, who come a-gleaning not after the first reapers, but after the very beggars? Besides, though those mad stories of the gods and heroes seem in themselves so ridiculous, yet they were then the whole body (or rather chaos) of the theology of those times: they were believed by all but a few philosophers, and perhaps some atheists, and served to good purpose among the vulgar, (as pitiful things as they are) in strengthening the authority of law with the terrors of conscience, and expectation of certain rewards and unavoidable punishments. There was no other religion, and therefore that was better than none at all: but to us who have no need of them, to us who deride their folly, and are wearied with their impertinences, they ought to appear no better arguments for verse than those of their worthy successors, the knights errant. What can we imagine more proper for the ornaments of wit or learning in the story of Deucalion than in that of Noah? why will not the actions of Sampson afford as plentiful matter as the labours of Hercules? why is not Jephtha's daughter as good a woman as Iphigenia? and the friendship of David and Jonathan more worthy of celebration than that of Theseus and Peritheus? Does not the passage of Moses and the Israelites into the Holy Land yield incomparably more poetical variety than the voyages of Ulysses or Æneas? are the obsolete thread-bare tales of Thebes and Troy half so stored with great, heroic, and supernatural actions (since verse will need find or make such) as the wars of Joshua, of the Judges, of David, and divers others? Can all the transformations of the gods give such copious hints to flourish and expatiate on, as the true miracles of Christ, or of his prophets and apostles? What do I instance in these few particulars? all the books of the Bible are either already most admirable and exalted pieces of poesy, or are the best materials in the world for it."

Here you have the sentiments of the great Abraham Cowley; the justness of which, in my opinion, can not be controverted. The reader may consult the judicious Rollin's most excellent Dissertation upon Poetry in his *Belles Lettres*. His reasoning strikes my mind with all the force and clearness of a mathematical demonstration.

The late learned Dr. Worthington, in his *Essay on Man's Redemption*, has proved, to the highest degree of probability, that human nature will be restored to its original state of perfection before the final dissolution of the

world. When those blessed times will come, then shall the mind, through all her powers, be strengthened and irradiated, so as to be capable of bearing greater and clearer degrees of divine manifestations. When mankind shall be restored to their primitive perfection, or make near advancements towards it, (for the world, beyond all doubt, is in a state of gradual improvement,) then shall their celestial visitants hear with rapture the praises of redeeming love. Having produced such great authorities in favour of the argument in hand, it is altogether unnecessary to expatiate any further upon the subject.

It may be of some service to obviate the most material objections which may be made to the work now presented to the public.—The first objection, probably, will be, that the work is too long. This idle objection is easily answered; for the reader will have it in his own power to make the work as short as he pleases. Another objection will be, that considering the declining state of the Welsh language, the work will never be read. To this we answer;—such have been the predictions of the sons of apathy and of indolence for centuries past concerning the Welsh language; but in fact they proved to be false prophets: the same, in all probability, will be the fate of their worthy descendants of the present age. But the most material objection that can be started is, that the action of an heroic poem should not only be a great, but also a single action: but the compass of time taken up in this work makes the unity of the action impossible.—To this I answer, that the immensity of the plan doth not destroy the unity of the action, as will plainly appear from a short view of the whole subject. Our first parents, through the guileful artifice of Satan, having transgressed the sole command of the Almighty, both they and their posterity became subject to death, both temporal and eternal. The second person in the ever blessed Trinity undertook to pay the ransom, and to restore mankind into favour with God. At the expulsion of our unhappy parents from Paradise, to cheer their drooping spirits, a merciful promise was made unto them, that the seed of the woman should bruise the Serpent's head. The depravity incurred by the fall, and the daily transgressions of mankind, darkened their understanding, and alienated their affections from God. In course of time all the inhabitants of the world sunk into the most shameful idolatry. In this state of things, when the affairs of mankind seemed altogether desperate, the Almighty called forth one man out of his country and from his kindred. He obeyed; and from thenceforth became the friend of God, and the father of the faithful. A communication was opened between Heaven and Earth. The

original promise made to Adam, the Almighty renewed and confirmed by oath to Abraham. His posterity, which grew wonderfully numerous and powerful, became the peculiar care of Heaven. Amongst them arose holy men, who, as they were moved by the spirit of God, foretold the coming of the Messiah, the promised seed. Several of the most renowned personages amongst the Israelites were in some sense or other eminent types of the great and glorious personage prophesied of. As the time of his appearance approached, the prophecies concerning him grew more clear and express. The very year in which he was to be sacrificed for the sins of the world was clearly pointed out. About the time of his birth an universal expectation had overspread the world concerning a mighty King to be born, who would subject all nations under his government; which caused great commotions amongst the Roman senators. At the appointed time the Messiah, the desire of all nations, appeared. Whatever seemed inconsistent or contradictory in the prophecies concerning him, were evidently fulfilled in his birth, life, death, resurrection, and ascension. A short time before his passion, our Saviour foretold the destruction of Jerusalem, the dispersion of the Jews, and the wonderful success of his doctrine. Though to all human wisdom those remarkable events seemed very improbable, yet we ourselves, even the whole world, are witnesses to the truth of them. The awful day draws near, which our Saviour so solemnly described, when he who groaned on Calvary shall return with inconceivable power and glory to judge the world. Then shall his victory be complete over all his enemies; and then will he bestow infinite rewards upon his friends. From this very faint sketch of the great plan of our redemption, it plainly appears that, through all the various dispensations of Providence, one and the same great end is still kept in view by the all-seeing eye of Heaven. So much for the unity of the action.

Of the episodes in this work, it may be observed, that they do not only run parallel to the main action of the poem; but are also necessary and indispensable parts of the work itself. For instance; Abraham offering his son Isaac; Joseph sold by his brethren, &c.

Should any expressions in this work be deemed too harsh concerning the Jewish priests in ancient times, or concerning the clergy of the present age, I may truly say that I bear no malice nor hatred towards either of them: but I cannot think of many of them without grief and indignation. For the sacred order of priesthood I always entertained the greatest respect. To use a strong expression of a great writer of the present age:—"A parish priest, who

discharges his duty conscientiously, is the most godlike character upon earth."

Should this work survive its author, which is indeed but barely probable; but should it be its fate to be handed down to posterity, then it will be an instance to prove what application and perseverance can do; it will be a monument of an ancient Briton's love to his country, and of a Christian's faithfulness to his Lord and Master.

To conclude the first part of this preface: whatever hath been said I humbly submit to the judgment of my superiors. The consciousness of my upright, honest intentions inspired me with confidence in declaring my undisguised sentiments: at the same time, my manifold failings, both as a man and a poet, humble me to the dust.

I am now to speak to gentlemen of an antiquarian taste in poetry. To all such my poor production will appear very feeble and languid, when compared with the strong vigorous lines of the ancients. It has been the custom of all ages to praise the ancients and depreciate the moderns. Though the poets of the Augustan age were the *greatest* geniuses, perhaps, that ever lived, and though they were favoured with imperial patronage, yet even in those happy times the ancients were regarded with veneration, and the moderns with contempt. Translations of ancient Greek authors were loudly called for. In answer to the clamorous requests of his countrymen, the supreme dictator of taste, in his epistle to Augustus Cæsar, has justly observed:

Quod si tam Græcis novitas invisa fuisset,
Quam nobis;—quid nunc esset vetus?

Instead of enlarging upon the comparative merits of ancient and modern poets, I refer my reader to the forementioned master-piece of sense and of taste.

The most considerable publications of ancient Welsh poetry are the late learned Mr. Evans's specimens and Mr. Rice Jones's collection. Amongst these it must be acknowledged there are some curious pieces. It must be very difficult to judge of the original merit of any composition repeatedly mutilated by careless or ignorant transcribers. Of the poems lately published under the name of Dafydd Gwilym, I must confess that my opinion is the same as that of the public.

Far be it from me to reflect in the least upon the taste of the honourable Society of Gwyneddigion. They intended, no doubt, to rescue the works of a celebrated bard in his time from total oblivion. But though the success is not likely to answer their good intentions, yet the odes of the Snowdonian bard, which are written with uncommon spirit and elegance, have done honour to the society.

Now I am to address myself to the third, the last class.

The greatest poets, when any thing above human occurred to engage the attention of the reader, solemnly invoked the muses in various parts of their works :—

“*Pandite nunc Heliconæ Deæ.*”

Were but even the least probability of the existence of such poetical goddesses, I would myself most earnestly implore their assistance at this critical moment. I never felt myself more at a loss what to say than at present. Viewing a motley multitude, some in ruffles, and others in rags, grinning contempt at me, no wonder that I feel myself confounded. Thus they argue :—Where is the use of poetry ? What is to be got by it ? Poets are the greatest fools in the world : they are always poor.—Instead of making any reply to such animals, I will conclude this preface with acknowledging my obligations to my friends.—In the first place, my very good friend, the Reverend Mr. Thomas Jones, of Northamptonshire, deserves my sincerest thanks. Had not my grief and anxiety been often alleviated by the sweetness of your temper, and by well applied passages of Scripture, I had fainted under the weight of so great an undertaking, and entirely relinquished my plan. Several parts of this work you have seen in MS., which met with your approbation. I wish the whole may be worthy of your perusal. For your indefatigable application in translating and publishing good books to instruct our poor illiterate countrymen with regard to their eternal salvation, the Father of all Mercies will reward you in another and a better world.

Poetry may be composed, but cannot be published, without money. I gratefully acknowledge my obligations to Mr. Thomas Jones, of Dolgellau, for supplying me, readily and cheerfully, with what was necessary for that purpose. May the blessing of God attend him, his family, and his friends.

Now having done my duty to the public in the best manner I could, and expressed my gratitude to my friends, I have nothing more to add.

The peace of God, which passeth all understanding, be and remain with you all evermore.—AMEN.

Yours, &c.,

DAVID RICHARDS.

Dolgellau, 1793.

AT Y DARLLENYDD.

PRINDER a rhagoroldeb y llyfr gwerthfawr hwn, yn unig, a gynhyrfodd y Cyhoeddwyr i'w ail-argraffu, ac nid un rhagolwg ar eu budd a'u hunain-les. Teimlent yn drueni dirfawr fod y fath drysor gwerthfawr a digyffelyb o ran ei destynau, ei feddyliau uchel hedegog, a'i syniadau duwiolfrydaidd, mor brin, fel y gellid dywedyd am dano, nad oedd yn meddiant un o fil o'r genedl; pan y mae yr Awdwr haedd-barch wedi rhoddi ei ben gwyn, mewn henaint teg, i orphwys yn oerllyd briddell mynwent Dolgellau, i aros ailymddangosiad testun ei fyfyrdodau, ar foreu yr adgyfodiad gwell: ac er fod y ffynnon loyw a bywiog y deilliodd y Bryddest hon allan o honi a'i ffrydiau wedi sychu yn angau, hyderir y bydd i'r hyn a darddodd cyn myned yno fod etto fel cawodydd iraidd ar laswellt, trwy yr ail-argraffiad hwn, yn bywiogi doniau awenyddol hil Gomer, ac yn diddanu ysprydoedd meibion Cymru, o genedl i genedl, nes y delo "I'r golau'r holl ddirgelion." Yr unig wobwr a ddymuna y Cyhoeddwyr yn dâl am eu llafur, yn ail-argraffiad y gyfrol fechan hon, ydyw iddo fod yn lles amserol a thragywyddol i'r genedl bresennol, gan gystal a'r rhai a ddaw hyd ddiwedd amser; ac ond iddi fod felly, llawen a thawel yr hunant hwythau oddiwrth eu llafur.

Eich gwasanaethwyr ufuddaf,

Y CYHOEDDWYR.

Caerfyrddyn, Awst, 1834.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN I.

Y CYNNWYSIAD.

Annerchiad y Bardd I'r Awen, a'i ofyniad iddi am ei thestyn, pan y mae yn ateb mai canu y mae i Arglwydd y nefoedd.—Mawredd Duw; cwmp yr Angylion; creu y bydoedd, a dyn, a'i annerchiad I'r Creawdwr mawr.—Y dyn, mewn breuddwyd, yn gweled y nef.—Fren gwybodaeth, a'r gorchymmyn.—Dyn yn arglwydd y byd, ac yn enwi y creaduriaid wrth fodd Duw.—Adda yn deisyf ar Dduw roddi iddo wraig, ac yn cael ei ddymuniad, er ei fawr lawenydd, a rhag-orol ddedwyddwch y ddau.—Yr uffernollion yn ymgynddeiriogi; amlth gableddus Satan wrthynt, a'i ymweliad a chreaduriaid Duw.—Sarp yn rhag-rybuddio Adda o ddyfodiad Satan.—Ennyniad Iddiogrwydd Satan wrth ganfod y ddacwr o'r haul, a'i ddyfodiad i ardd Eden at ddyn, a'i eiddigedd wrth ei ddedwyddwch.—Chwen-nychiad Efa am ymrodio heb Adda, ac yntau, o'r diwedd, yn can-latau hynny iddi, pryd y mae Satan yn y sarph yn gwenieitho iddi.—Syndod Efa fod y sarph yn llefaru, a'i gofyniad iddi am yr achos o hynny, hithau yn mynegu mai trwy fwyta o firwyth pren gwybodaeth y cafodd y fath ddawn, pan y mae y sarph yn ei dilyn gan gynnwys iddi o'i firwyth, ac Efa yn ei wrthod.—Canmoliaeth y sarph i bren gwybodaeth yn hudo Efa i fwyta y firwyth, gan ei roddi hefyd I'w gwr.—Galar a thrueni yn eu gordol.—Eu hymwisgiad a dail, a Duw yn galw arnynt o'i flaen, gan roddi barn ar y sarph a hwythau.—Rhoddi yr addewid i Adda ac Efa, a'u gyrru allan o Baradwys.

Ou f' Awen oleuven lwys !
Pêr odiaeth ferch Paradwys !
Arglwyddes wâr y gloywddawn !
O'th herwydd wyf ddedwydd iawn !
Fe'th anwyd o'r faith wiwnef ;
Ehed, yn Nuw, hyd y nef :
Cân gu eurgan gywirgerdd,
Fy Nuwies cân gynnes gerdd,
Mawl oesawl mal melyswin,
Cân folawd mal diawd win.
I bwy'r euraf bêr arraith,
Anfarwol sylweddol waith ?
I fâd Ior y nef dirion,
Unig fendigedig Ion.

Hyddysg bid dy gerdd hoywddoeth
Dechrau y gerdd olau ddoeth.

Dy air Ion, yr daranau
Trymion yn wylltion i wau :
Gan boeth fyllt d' orwyllt daran
Yr awyr du ro'ir ar dân.
Nid yw'r ddaear hawddgar hon,
Y gygus donawg eigion,
A glân sêr y goleuni,
Ond ail dim yn dy law di,
Yn nef wen, wyd Naf yno,
A'r distryw nid yw dan do :
Ti yw'r Duw byw, Twr di ball,
A Duw uwchlaw pob deall.
Un sylwedd (dirgelwedd gu)
Dra ethol ; pwy all draethu
Y Drindod hyglod sy'n hon ?
Celi sy'n gwel'd pob calon.
I gael rhyw debygoliaeth,
Gwelwn wawr y gwawl a wnaeth ;
Mae'r haul, y mawr reolydd,
Brenin da hardd wybren dydd,
Yn Dân glân, a Goleuni,
A Gwres iawn eres i ni :
Hynodawl mai hyn ydyw ;
Ond *Un* Huan eirian yw.

Cyn.bod yr haul di draul draw,
Wawl enwog, yn olwynaw,
Yr oeddit Ti, wir Dduw Tad,
Yn Awdwr dinewidiad.
I'r drwg, y rhai drwy wegi
F'ont gyndyn yn d' erbyn di,
Ofnadwy fy Nuw ydwyt,
A thirion i wirion wyt.

Yr angylion gwynion gynt,
O radd uchel yr oeddynt,
Yn ddwys pan droseddasant,
Llu'r felldith, o blith ei blant,

Barnodd, fe'u taflodd y Tad
 I boenau di ddibeniad.
 Gormod i'r fyfyrdod fau
 Dd'wedyd fath ryfeddodau,
 Pa fodd y syrthiodd y sêr
 A ganent fawl Ion gwiwner,
 Anfarwol lu'r nef eirian,
 Pa fodd, pwy 'denodd i dân ?
 Mae'r hanes im' mor hynod,
 Balchient, hwy fynent fod
 Gogyfuwch, neu'n uwch nâ Ner,
 Uwch hael-Dad yr uchelder!
 Yn ebrwydd, o herwydd hyn,
 Y Dirfawr, y Diderfyn,
 Mewn nerthawl ryfeddawl fodd
 Y dieifi cyndyn a dafiodd
 O wawl hyfyrdawl nef fry
 I wybren uffern obry ;
 Llauer ydoedd y llios
 Ddisgynson yn eigion nos.
 Lle i ddieifi a'u llywydd aflan,
 Môr erchyll o dywyll dân.
 Tonnau y dyfnderau dig,
 A godwrf melldigedig,
 Chwyddant, ymgodant yn gerth,
 Unfaint a moelydd anferth ;
 Dan ddygyfor y torrânt,
 Yn eirwon wreichion yr ant.
 Wedi hyn y Duw hynod,
 Er iddo egluro'i glod,
 O'i dda arfaeth wnaeth ddirfawr
 A rhyfedd gymmysgedd mawr :
 Ymwrjaw mal deifr moroedd,
 Ymchwyddaw dan ruaw'r oedd ;
 Chwimmwth, wrth y gorckymyn,
 I wneud a bair gair Duw gwyn,
 Y dêg, y fawr gre'digaeth
 O'r cymmysg derfysg y daeth.

Gwynion niferoedd gwiwnef,
 Haul, lloer, sêr, yn uchder nef :
 Y ddaear gron werdd-lon wawr ;
 Mawr ei dwrf, a'r môr dirfawr.
 Awyr cu o adar cain,
 Y moroedd o bysg mirain,
 Daeac o lu hoyw-war, hi
 A lanwyd o'i haelioni.

Yr Ion, i gyd ar unwaith,
 Yn eglur a ganfu'r gwaith :
 Dduw Awdwr, fe wnai dd'wedyd,
 Mae'n berffaith y gwaith i gyd.

Caredig dêg greadur,
 O helaeth wybodaeth bur,
 Yn eisiau ydoedd nesaf
 I ro'i mawl i'w nefawl Naf.
 Wele, eb'r y Drindod wiwlwys,
 Gwnawn etto lunio yn lwys
 Ddyn, a boed ei ddaioni,
 Duwiol naws, ar ein delw ni.
 Rheoled, bydded yn ben
 Obry dan yr holl wybren.
 Bur Dduw, o bridd y ddaear
 Gwnai ddyn gwyn addwyn a gwâr.
 I'w enau rh'oes Duw'r wiwnef
 Roddiad o anadliad Nef.
 Gan Dduw gwedy'n, y dyn da
 Diddan a enwyd Adda.
 Rhyfeddodd, pan welodd wawl
 Claerwyn yr haul discleiriawl :
 Efe, Adda, ryfeddodd
 Ba fan y daethai, ba fodd.
 Cerddodd, rhyfeddodd yn faith,
 Clywodd, e welodd eilwaith
 Adar mor gerddgar, mor gu,
 Pur geinion yn pêr ganu.
 Gwelai 'nifeiliaid gwiwlan
 Ar ddaear lawr, mawr a mân.

Y llew a ddeuai'n llawen,
 Addwyn barch, i'w adde'n ben :
 Pob creadur, drwy bur barch,
 A gafwyd oll i'w gyfarch.
 Yno'n ol myfyrio'n faith,
 Wr anwyl, oll ar unwaith
 Llefarrowd, holodd, fal hyn ;
 Mi af, ceisiaf ymofyn
 Pwy'm creodd, ba fodd a fu ;
 Ryw fodd mae dros ryfeddu.

Dan wybren y wen wiwnef
 Nid oedd neb i'w atteb ef.

Gwnaeth Ion ar dirion wawr dydd
 Bur Adda'n y boreu-ddydd,
 A'r huan gwynlan yn gu
 O'r dwyrain gain yn gwenu.
 Er y sydd yr oes heddyw
 O'i ddoethion feibion yn fyw,
 Hynod yw rhai o honynt,
 A'u Tad pe cymmarid hwynt,
 Nid yw rhai'n, er gloiwygain glod,
 Bob un, onid babanod ;
 Union ydoedd ei enaid,
 A'i gorph yn berffaith a gaid.
 Yn ystig ac yn astud
 Ymholai, myfyriai'n fud :
 Hyn yn bur eglur a wn,
 Diweddar mi nid oeddwn ;
 Ac mae'n eglur bur heb wad,
 Na chreais fy nechreud.
 Rhyw Awdwr mawr, mae'n rheidiawl,
 A'm creodd, galwodd i'r gwawl.
 Y Gwir yn gywir a ge's !
 A hynod ydyw'r hanes !
 Duw gwyn ! anweledig wyt !
 Duw Awdwr ! Yspryd ydwyt !
 Duw da ! o'th law di deuodd
 Y byd ; mo'r hyfryd y rhodd !

Rhyfedd ! mae dros ryfeddod !
 Trag'wyddol anfeidrol Fod !
 Haul tirion, daear lon lās,
 Y loywliw nef oleulas,
 Iddyn' mae hyn yn hynod,
 Doethion ddybenion sy'n bod :
 Wyf syn,—maent dros fy synwyr ;
 Tydi, oh Geli ! a'i gwyr.

Ar ei lwys fam irlas fwyn
 Gorwedddai y gwr addwyn,
 Terfysg yn gymmysg a gaid
 Ar unwaith i'w bur enaid
 O ddidawl ryfeddodau,
 Am hyn gwnai Addaf drymhau.
 Pan hunodd, breuddwydiodd ef
 Mai drwy'r eirian lân loywnef
 Yr elai, a gwelai gain
 Gaerog Baradwys gywrain.
 Yn hon fe ddisgynai'n hawdd ;
 Wedi hynny dihunawdd.
 Cododd, rhyfeddodd yn fawr,
 Cannaid hardd goedydd ceinwawr !
 Pob peth a fu, fwyngu fodd,
 Yn ol yr hyn a welodd.
 Yno, hoffder ei enaid,
 Nêr ar ei gyfer a gaid,
 Gwir ydyw, ei Greawdwr,
 Ior màd, mewn agweddiad gwr.
 Myfi yw Celi, wr coeth,
 Y gwir-Dduw cadarn geirddoeth ;
 Myfi yw Naf, Myfi wnaeth
 Gaer dëg y Grëadigaeth.

Yna Adda, fwyn hoywddyn,
 Wrth glywed, gweled Duw gwyn,
 Syrthiodd, o'i lwyrfodd, i lawr
 Ar ei wyneb eirianwawr :
 A glân Lywydd goleunef,
 Fâd ddyn, a'i cyfodawdd ef.

Mi, Addaf, yw'th Naf a'th Nawdd
 Haelionus, Mi a'th luniawdd.
 O ffrwythau yr ardd hardd hon,
 Sydd lesawl, sydd felysion,
 Ymbortha, bwytta, can's bydd,
 Heb uno'n, ddigon beunydd.
 Ond yr un a'i dirionwawr,
 Sy'n edrych mor wych ei wawr,
 Canolbren Eden ydyw,
 A thêg bren gwybodaeth yw.
 Er ei wiwliw a'i fawrlwyth,
 Cofia, na phrofa mo'i ffrwyth.
 Yn y dydd gwna d'enu di,
 Bêr afal, feiddio 'i brofi,
 Gwybydd, yr un dydd, y dyn
 Diweirfad, bydd dy derfyn :
 Y pêr afal, os profi,
 Marw a wnei, dyna marn I.

Oh lawned yw'th haelioni,
 Ior mâd, a'th fwynder i mi !
 Dy arch, gyda mawr barch byth,
 A gofiat yn dragyfyth.

I ti, Addaf sancteiddiawl,
 I ti mae'r byd, hyfryd hawl ;
 Ddyn têt, yr ardd hon i ti
 A luniais o'm haelioni.
 Ehedaiad y nef hoywdeg,
 Llu dw'r dwfn, llu daear dêg,
 Ar y rhai'n, wr cywrain cu,
 Ddoethwas, cei arglwyddiaethu.
 'Nifeiliaid, wr nefolwawr,
 Dan grymmu, wnant nesu'n awr ;
 Hediaid o'th flaen a heidiant,
 Enwau 'gyd genyd a gant.

Yn awr drwy Eden eres,
 Pob byw, o bob rhyw, yn rhês,
 Oedd ar y ddaear, a ddaeth,
 Ac adar nef dêg odiaeth :

Addaf roes enwau iddynt ;
 Pan welodd, fe'u henwodd hwynt.
 Addaf pan wnaeth ddiweddiad,
 Yn awr, ebe'r Ion mawr mād,
 Eu henwau ro'ist yn hynod,
 Gan hynny felly cant fod.
 Pêr odiaeth Ardd Paradwys,
 A'i mawr lu enwaist mor lwys,
 Ti fydd i'w hetifeddu,
 Ti fydd yn llywydd eu llu.

Oh fy Ion ! tirion wyt ti,
 Yma di roddaist imi
 Helaethrwydd o rwydd roddion ;
 Llywodraeth helaeth yw hon.

Adda eilwaith addolawdd ;
 Duw nef, gan faint yw dy nawdd,
 Finnau, braidd na ofynwn ;
 —Oh fy Naf ! y fi ni wn.

Addaf, gwelaf, mae'th galon,
 A'th waraidd wedd lariaidd lon
 I gyd yn derfysgadwy ;
 Beth, meddi, a fynni fwy ?
 Haelionus, daionus Dad !
 Geiriau ni thraeth dy gariad !
 Pob gwyllt, pob gwâr, cymmar eu,
 Fy Ior, sydd i'w ddyfyrru :
 Ni welaf un anwlyd
 I mi, o'u holl gyfri 'gyd.

Dy wefus di a ofyn
 Addas gymdeithas y dyn.
 O'm nefawl hyfrydawl fro,
 Oh ! ddyn, attad oddiyno
 Anfonaf Fi yn fynydh
 Angylion gwynion a gwych.

Oh y goruchel Geli !
 Dduw mawr ! ydd wyt dda i mi :
 Yn awr na ddigied fy Naf
 Eirian, ac mi lefaraf .

Creaist, unaist bob anian,
 Pob byw yr un rhyw i'w rhan ;
 Fy Ior mawr, a'm dirfawr Dad,
 Fy Nuw mwyn, fy nymuniad
 Yw hyn ; cael cymmar hynaws,
 Resymol, rinweddol naws.

Dyna'r modd d'wedodd y dyn :
 Ar Adda, fwynbur wiwddyn,
 Naf gwyn y lwysnef gannaid,
 Yr Ion cu'n gwenu a gaid :
 Ti a wyddost, Oh, Adda,
 Tirion ddyn, natur yn dda.
 Mwynwr, cyn it ddymunaw,
 Arfaethais (o d' ais y daw),
 Gymmar, hygar ei hagwedd,
 Eirian wawr, & thi'r un wedd.
 Nid da i ddyn, nid diddanawl,
 Bod ei hun, a'r byd i'w hawl.

Yr Ion, yn dirion a da,
 A roddodd gwsg ar Adda ;
 Yn ei gwsg caeth e wnaeth Ner,
 Daionus Dad, yn dyner,
 Egoryd, â'i law gywrain,
 Ei fynwes wen gynnes gain.
 O un o'i ais, Ion a wnaeth
 Fwyn ddedwydd fun dda odiaeth :
 Crëodd, e luniodd â'i law
 Gymdeithas addas iddaw.
 Dan gwsg y gwelai'r dyn gwâr
 Rieiddlwys gymmwys gymmar ;
 A hon oedd dirion, hynaws,
 Nefolaidd fenywiaidd naws :
 Wraig lân rhodd Ior goleuni,
 Pan welodd, mawr hoffodd hi.
 Dihunodd, llamodd yn llon
 I gael hoffder ei galon.
 Yno, 'n ol deffro y dyn,
 Nid oedd yr hynod wiwddyn,

I'w feddwl gwnai fe Addaf
 Ganfod hon mal hoywlon haf.
 Cerddai, myfyriai yn fud ;
 Ni fynai am un funud
 Ddim yno mo'r ddymunawl,
 Can's hi wnai ragori'r gŵawl.

Ei luniaidd wraig lawenaf
 Ddygwyd draw yn nwyllaw Naf.
 Hi olygai'r nef loywgain,
 Rhyfeddu wnai gwawr gu gain.
 Hon, yn ei holl dirionwch,
 Fal heulwen hoff lawen fflwch,
 A ddygwyd i'w ddiddigiaw
 Mewn serchus haelionus law.
 Hi, gwawr gu hygar, a gaid
 Yn lloni ei holl enaid.
 Gwenodd, hyfrydodd ei fron,
 Yna llefodd yn union,
 Fy nghalon ! fy nghy'wely !
 Attad fy neisyfiad sy !
 Gwraig olau gywir galon,
 Ddi lys, o'm hystlys yw hon :
 Tro fy meinwen burwen ber
 Dy wyneb attai'n dyner !

Wrth glywed araith glauar,
 Geiriau mor gu gan gu gâr,
 Archwylus wen ferch olau,
 Draw hi drodd, ceisiodd naccau.
 Adda lon a ddilynawdd
 Mewn mwynder a hoywder hawdd.
 A gair taer y gwr tirion
 Wnai 'mafael yn llaw hael hon.
 Ar fyr eiriau hithau 'n hawdd,
 Gwawr diriawn, lawn foddlonawdd.
 Tyrwyd pob pethau tirion
 I gyd yn hyfryd yn hon.
 Godidawg i gyd ydoedd,
 Ei llun yn gywir oll oedd :

Ei gwrid oedd lawn mor groywdeg,
 Mor gain a lliw'r Dwyrain deg.
 Hael forwyn ! pan lefarodd,
 (Cywir iaith Duw cu a rodd)
 Fwyned ei min f' enaid mau !
 Oh fwsig ei gwefusau !

Ar olau fryn araul-hardd,
 Y'nghanol y lesol ardd,
 Oddiar bob coedydd euraid
 Hardd balas gwyrddlas a gaid.
 Cannoedd o rodfâu ceinion
 Wnaent dywys at y llys llon.
 Afon diriawn loywlawn lwys
 A redai drwy Baradwys,
 Gwiw lannerch ! gwaith Ion gloywnef,
 Yn ail i ddim ond y nef.
 Yno, megis un enaid,
 Adda a'i wraig Efa gaid.
 Fe aeth â hi'r lili lân
 I'w lân araul lys eirian.
 Deuddyn diniwaid oeddynt,
 Dau noethion, dau gyfion gynt.
 Oh ddiddan wraidd Adda !
 Oh nraig dêg rywiog a da !
 Oes a wyr, mae dros eiriau,
 Lawenydd y ddedwydd ddau ?
 Y dyn pen felyn a'i fâd
 Ragorol gywir gariad,
 A'u pwys ar lwys bêr lysiau
 Ymddyddan wnai'r ddiddan ddau,
 Adroddai diwar Addaf
 Y modd y mynegodd Naf ;
 Ei lawen wraig oleuwawr
 Wrandawai, ryfeddai'n fawr.

Gardd Eden, un gerdd ydoedd,
 Amryw dôn gyson ar goedd ;
 Câd liosog, cyd leisian'
 Wybrenawl ragorawl gân.

Yr haul, rheolwr yr hin,
 Oedd draw gerllaw'r Gorllewin.
 E luniwyd holl olwynion
 Y gre'digaeth helaeth hon,
 O râd y mawr Greawdydd,
 (Wyched ei waith!) mewn chwe' dydd.
 A'r dydd wedi'r diweddïad
 Fendigai, sancteiddiai'r 'Tad.

Naf, o entrych y nefoedd,
 Gwelodd ei waith, gloywdda oedd,
 Hyfawl a pherffaith hefyd,
 Attebawl i'w freiniawl fryd.

Duw ei waith a fendithiodd
 Ar dir a môr, da yw'r modd :
 Addaf boed it gynnyddu
 Yn frigog liosog lu ;
 Llenwch bob parthau'n llawnion
 Is nefoedd â lluoedd llon.

Pan wnaeth yr Ion nerthawgei wyrthiawgwaith,
 A'u tafodau, a'u telynau'n lanwaith,
 Meibion gwynion gwlad fawr y gogoniant,
 Filoedd yn awr, gorfoleddu a wnant.
 Y clauerwyn haul discleirwych,
 Pan aeth o'i lywodraeth wych,
 Y nen gaid yn ennynu
 O brydferth oleugerth lu.
 Y lleuad, yn mysg lluoedd
 Y nef lân ddinifwl, oedd
 Yn frenhines gynnes gu
 Ar y nôs yn teyrnasu.
 Pan welson lu tirion têtg
 Ar léd yr awyr liwdêg,
 I'r Ion, eu dau ar unwaith,
 Rhoent fawl am ei wyrthiawl waith :
 Mor hyfrydawl yw'r gwawl gwych !
 Gwiw liw awyr goleuwych !
 Gloyw odiaeth a goleudeg
 Yw sér Duw is awyr dêg !

Olwynawg lu'r oleunef !
 Golau addurniadau Nef !
 I'r Awdwr wnaeth eich rhodau,
 I'r Duwdod rhoddwch glod glau !
 Isel hwy ymgrymmasant
 O flaen Ion, a'i foli wnant.
 Yn siriol, ddeuddyn seirian,
 Aent i'w palas gloywlas glân,
 I gysgodawg wasgawdwydd
 I huno nes deffro dydd.

Torf uffern, y gethern gas,
 A dyrrent yn llu diras,
 I wybod ydoedd obaith
 Allu ail feddu nef faith
 Ar ol i'r uffernol ffau,
 Lidiog, wneud croes ddadliadau,
 Pa un ai byw mewn penyd
 Yn ffwrn hell uffern o hyd
 Oedd orau, os gwnaent ddewrwydych
 Gref deyrnas o gwmpas gwych ;
 Neu'n ail, i'r uffernoliawn
 Ymdderchafu yn llu llawn
 Ar unwaith tua'r wiwnef
 Yn ol i ennill y nef.

Satan, llawn malais etto,
 Cyfodawdd, llefarawdd fo :
 Yn awr chwychwi flaenoriaid,
 Uffernawl dra hudawl haid,
 I gael teyrnas y gelyn
 Ofer yw'n hyder yn hyn,
 Drwy furniaw, neu drwy fawrnerth,
 Trwy'r seiliau, trwy'r caerau certh :
 Gwn, perffaith oferwaith fydd
 Wrth rym y traws orthrymmydd.
 Hollalluog enwog yw,
 Ni wedir hynny ydyw ;
 Nid llai a daflai mewn dig
 I ffwrn y fagddu ffyrnig

Seraphiaid, pennaethiaid nef,
 Gannoedd o entrych gwiwnef.
 Gan ei fod yn gwynfydu
 Fod beunydd yn llywydd llu,
 Ran mawl, tybygawl y bydd
 Y crëa, fe wna newydd
 Gre'digaeth helaeth, yn hon
 Y gesyd ryw wâg weision.
 Os denwn, os hudwn hwy
 Yn warthus i'n cynnorthwy,
 Hwy holl a deflir allan
 I'n heirias deyrnas o dân.
 Y dorf, pan wnaeth e derfyn,
 A'u llef hwy rwygent y llyn.

Weithian, ebre Satan sur,
 Ban ydwyf yn bennadur
 Ar dorf o rif diderfyn,
 Holl nerthoedd lluoedd llyn,
 Anturiaf, ehedaf helynt,
 Hwyliaf ddieithrol helynt,
 Drwy fanau diderfynawl,
 Erchyll, rhwng y gwyll a'r gwawl.

Pan dd'wedodd, ehedodd hwn
 Mewn mawrddig; mwy na myrddiwn
 Dderchaf'son o'r gwyllon gau
 Ar unwaith, mal taranau.
 Y lliaws, yn eu llywydd
 Roent nerthawl uffernawl ffydd;
 Hwy ddyment ddamweiniaw
 Gwneud anrhaith a drygwaith draw.

Y fradus ddrygionus gâd,
 A'u hadenydd ar daeniad,
 Ehedai'r dorf anhydyn
 Ar lled drwy gyrrau y llyn.
 Chwilient, erbyn dychwelyd
 Penaeth y ffau gaeth i gyd,
 Bob gorawr drwy'r ffwrn fawr faith,
 Drwy annwn draw ar unwaith.

Adda a'i wraig ddiwair wen
 Yn hynaws iawn a hunen' :
 Tra cysgent, tra hunent hwy,
 Yr udai'r ddraig ruadwy
 O'i ffyrnig ffau uffernawl,
 Ffau tu hwnt i gaerau'r gwawl,
 Ehedai'n llawn o hyder
 I berffaith newyddwaith Ner.
 Pan ddaeth at ufelgaeth fawr
 Eirias uffernbyrth orawr,
 Y gaer oedd yn agored,
 Dorau'r llyn oedd draw ar lled ;
 Ar fflammau yn gwau yn gylch,
 Yn ygus iawn o'i ogyloch.

Doethion ddybenion beunydd
 Gan Ion, uwch pob sôn, y sydd.
 Yr ellyll, os tyr allan
 O'i erchyll dywyll ffwrn dân ;
 Os Satan wna aflan waith,
 Unrhyw ddichellgar anrhaith,
 Mwy o boen, mwy o benyd
 I'r gelyn fydd hyn o hyd.
 Y ddraig, os gwnelai ddrygwaith,
 Yna Ner, mewn mwynder maith,
 I'r dirym greaduriaid
 Ro'i fendith i'w plith a'u plaid ;
 Gu Ior, o'i fawr drugaredd,
 Rho'i gymmod a hynod hedd.

Y drwg yspryd tanllyd hwn
 Ennyd ar gaerau annwn
 A safodd ; edrychodd dro
 Yr helynt orau' hwylio.
 Yn awr, mal mellten eirias,
 Ae Satan o'r geulan gas ;
 Ban hwyliai' ben ei helynt
 Ei daith ydoedd ganwaith gynt.

Yn yr awr pan fo'r wawr wen
 Ar liwio'r awyr lawen,

Adda ac Efa gyfion
 O'u llys a ddeuent yn llon.
 O flaen y porth, gloywborth glân,
 Safent, hwy eilient hoywlan
 Emyn per i Ner a wnaeth
 Degwedd y greadigaeth.
 Moliannent â mêl-enau
 Yr Ion yn dirion eu dau :
 Ti, ffynnon dirion y dydd,
 Yn llawen mola 'n Llywydd,
 Cyn hir y gwelir yn gu
 Dy wyneb yn hoyw d'w'nu ;
 Ti 'r anwyl haul tirionaf,
 Mola, gogonedda Naf.
 Gwynion luoedd gogoniant,
 Eilied, emyned pob mant
 Fawl i'r Ion nerthawl a wnaeth
 Y bydoedd drwy wybodaeth.
 Duw addwyn! tra bo dyddiau,
 Bore a hwyr i barhau,
 Yn ddiau 'n heneidiau ni
 Yn felus a wnan' foli.

Pan ddaeth huan eirian wawr,
 I'r Dwyrain hyfryd orawr,
 Y ddau waraidd lariaidd lwys
 A rodient hyd Baradwys.
 Afalau, rhosynau sydd
 I'w gweled gwr bwygilydd ;
 Blodau o bob lliwiau llon,
 Gannoedd mewn gwisgoedd gwynion ;
 A'r adar mor hyfrydawl
 Yn plethu, emynu mawl.
 Pob peth llesol (ddethol ddau)
 A roes Ner i'w synhwyrau.
 Danfonodd Duw yn fynych
 Angylion gwynion a gwych
 O fro lân y fawr loywnef,
 Ddyn gwâr, i 'mddiddan âg ef.

Mewn cu eiriau mwyn cywrain
 Traethent, egorent yn gain
 Fod Paradwys loywlwys lân
 Yn arwydd o'r nef eirian.
 Eu 'madroddion doethion da
 Oeddynt yn codi Adda
 O Ardd Eden werdd wiwdeg
 I'r wenlon nef dirion deg.
 Dyddiau dedwydd a diddan
 Gan Dduw lwyd roddwyd i'w ran.

Ac erbyn i'r gelyn gau
 Gyrhaedd goleuddydd gaerau,
 Duw nef, o'i gariad a'i nawdd,
 I Eden fwyn danfonawdd
 Genad o seraph gwiwnaws,
 Rhag i Satan aflan naws,
 Dig'wilydd daeog elyn,
 Ddinystrio, drwy dwyllo'r dyn.

Efa 'n ddistaw draw a drodd;
 Duwies aufwyn, deisyfodd
 Glywed ei gwr goleuwych
 Gân gwell na'r angel gwyn gwych.
 Y seraph dewrgraff a da
 Rybuddiodd arab Adda
 Fod gelyn anfad gilwg,
 Echryslon atm droion drwg,
 Yn dyfod er mwyn difa
 Y dynion dedwyddlon da.
 Ei ran, yn wir, Ion a wnaeth
 Yn hael ac yn ehelaeth;
 O myni hedd i'w mwynhau,
 Doethwas, gwna dy ran dithau.
 Cofia, na phrofa ddyn ffraeth,
 Er y byd, Bren gwybodaeth;
 Ti ymgedwi rhag adwyth,
 Os ti ni phrofi mo'i ffrwyth:
 Mae'th fywyd a'th hyfryd hedd,
 Gu wr, ar hyn yn gorwedd.

Y deiliog, y brigog bren
 A'i liw mor ddisglair lawen,
 Pren y bywyd hyfryd hir,
 Nefolaidd, hwn fe elwir :
 A Ner a'i rhoes yn arwydd
 I fod bob diwrnod yn d'wydd,
 Rhag i ti dorri y dyn,
 Drwy goelio y drwg elyn,
 Yr ammod sydd i'th rwymo ;
 Cei godwm trwm am y tro.
 Cyfan genyt y cofier
 Mawrion rybuddion mor bêr.

Addaf a fawr ryfeddodd ;
 Ebre fe, drwy ba ryw fodd
 Y mae hyn, fod gelyn gau,
 Creulon, i'm Ion a minnau ?

Y seraph a'i cysurawdd :
 I ti, ddyn, nid yw hyn hawdd
 Deall yn nghylch y duwiau,
 Drwy falchder gwag-ofer gau,
 Ryfygent, a fynent fod
 Odidog uwchlaw'r Duwdod.
 Cofia fwynddyn cyfiawnddoeth,
 Nid dirgelion dyfnion doeth,
 Oh ddiddan ddedwydd Adda !
 Nid hyn a wna ddyn yn dda ;
 Nid dim onid diamhur
 Ufudd-dod i'r Pendod pur.

Cennad Ion ! tirion wyt ti,
 A glanach na'r goleuni ;
 D' eglurlan eirian araith
 A'm goleuodd mewn modd maith.
 Oh 'r Gwâr ! os caniatta 'r Tad,
 Mynych bydd fy nymuniad
 Ymddiddan yn burlan bêr
 Am berffaith geinwaith Gwiwner
 Oh na ommedd hyn immi !
 Yn fynych y delych di.

Oh Addaf! mab ieuaf Ion,
 Dy eiriau sy mor dirion,
 A'th fryd mor ddoeth hyfrydawl
 A meibion gwynion y gwawl.
 Ond cofia, enaid cyfion,
 I Dduw hael roddi 'r ddeddf hon,
 Os ufuddol was fyddi,
 Anfarwol, dedwyddol di!

Ar ol i'r disgleiriol glân
 Ddiweddu yn bêr ddiddan
 Ei berffaith araith wrol,
 Aeth adref i nef yn ol.

Y gennad pan esgynodd,
 Hi o draw yn hoyw a drodd,
 Ufuddfwyn Efa feddfaeth,
 Gwawr deg, at ei gwr y daeth.
 Yn fedrus gwnai fe adrodd,
 Wr addwyn yn mha fwyn fodd
 Y darfu 'r fad gennad gu
 Ddewisgoeth ei addysgu.
 Ebr Efa mae 'n bêr yfed
 Dw'r glân hyd raian a rêd;
 Pur felus pêr afalau,
 Pêr yw eirin i'r min mau :
 Oh Addaf! er pereiddic
 Dw'r glân hyd raian a rêd;
 Os yw felys afalau,
 Os pêr eirin i'r min mau,
 Geiriau dy fin a gerais,
 Mwy pêr o lawer dy lais.
 Y ddau anwyl ddiweniaith,
 Am waith Ner, mewn mwynder maith,
 Rhesymen' yn gyminen gu
 Dan fâd hyfryd wynfydu.
 Ae 'r huan llydan lliwdeg,
 Brenin dydd, o'r wybren deg.
 Du nos oedd yn dynesu
 A'i hyfryd oleubryd lu,

Ar ol i'r ddidanod ddau
 A glân berffaith galonau
 Yn felus roi 'r Ion foliant,
 I'w hadail o wyrdd-ddail ânt.
 Satan o drwch d'w'llwch du,
 Drwy filain hir drafaelu,
 I'r eirian ddisglair orawr
 Deuodd; newidiodd ei wawr.
 Rhyngddo a'r glaer gaer gywrain,
 I fynu tu 'r nef gu gain
 Edrychodd; myfyriodd fo
 Unwaith mor ddedwydd yno
 Y bu; ond gerwin y bâr
 Ennynai 'n ei fron anwar!
 Tramawr och'neidiau trymion
 Holltent, hwy friwient ei fron.
 Du ellyll, cauwyd allan
 Dros byth ef o'r lwysnef lân.
 Ni feddiennir nef ddinas
 Heb hedd, heb rinwedd, heb ras.
 Diobaith, dyfnion, dibaid
 Riddfanau, a geiriau gaid :
 Yn iach byth mwyach i mi
 Wel'd glân wlad y goleuni.
 Nis gwnaf, nis gallaf yn gu,
 O'i flaen, fel gynt, foliannu,
 A'i foddio âg ufuddwaith;
 A Ner ni chymmer y chwaith.
 Annedwydd weithion ydwyf;
 Rhyfel!—am ryfel yr wyf!
 Ar hyn troe 'r Annhirionwawr
 Chwerwon olygon i lawr;
 I lawr gwelai 'r haul eirian
 A'r sêr a'u goleufer glân.
 Tros ennyd bu 'n taer synnu
 Wel'd fflamawg olwynawg lu,
 Trwy 'r ddirfawr orawr eurad
 Pa drigolion mwynion mād,

Bu'r Diawl, y dybryd elyn,
 Mewn caeth amheuaeth am hyn.
 Ar ol myfyriaw eilwaith,
 Saethodd i lawr, dirfawr daith.
 I'r haul 'r oedd ei fawr helynt ;
 I'r haul ehedodd ar hynt.
 Yno yr yspryd anwar
 Orphwysai, dyfeisiai fâr.
 Gwelai 'r ddaear liwgar lân,
 Werdd siriol, a'r Ardd seirian.
 Y ffyrnig sarph uffernawl,
 A'i helynt yn gynt na 'r gwawl,
 O'r haul a ddaeth, saeth yw sôn,
 Yn herwr chwynn annhirion,
 Uwch ben yn yr wybren rydd,
 Uwch Eden lawn ei choedydd.
 Y gelyn, mewn dychryn dig,
 A'i lid yn anweledig,
 Gwelai adar goleudeg
 Drwy 'r burlon wybr dirion dêg.
 Fel pan bo barcutan cas
 Ar luniaw mawr alanas,
 Ymgais, fe dry o amgylch,
 Mewn dychryn, gwed'yn yn gylch ;
 A'i adenydd (os 'dwaenwn)
 Yn llawn lled yr ehed hwn,
 Uwch yr Ardd, hardd ei hurddas,
 Felly o gylch ae 'r Fall gas.
 Y cannaid huan ceinwawr
 Oedd yn nen y nef wen fawr.
 Deuai'r gelyn o'r diwedd
 I'r gain Ardd gywrain ei gwedd.
 Yn ngwâr y cangau euraid,
 Satan, mal cigfran y caid.
 Gwelai ddisgleirlys gwiwlan
 Paradwys oleulwys lân ;
 Eurawg ffrwythau ar irwydd,
 Crwm lwythau ar gangau 'r gwydd ;

Fe welai anifeiliaid,
 Rhai 'n o lun cywrain eu caid.
 Ar ol cynnes dês y daeth
 I'r ddedwydd Ardd werdd odiaeth
 Dawel fwyn awel yn awr,
 Gu lesol, drwy'r dail glciswawr.
 Gyda hyn daeth y dyn da
 A'i wâr gyfion wraig Efa
 Allan o'u llys purlan pêr,
 (Dau anwyl) i'r wybr dyner.
 Ac ar hyn y gelyn gau
 A dderbyniodd arw boenau :
 Eirias adwyth! arswydodd,
 Ac mewn braw draw fe a drodd :
 Trodd, a rhyfeddodd yn fawr
 Mor eres gynnes geinwawr
 Y fwyn deg ddau fendigaidd ;
 Rhinwedd yn eu gwedd a gaid.
 Uffernawl elyn ffyrnig,
 Yn nes y daeth mewn naws dig.
 Newidiol ei lun ydoedd ;
 Weithiau 'n arth llwyr wrthyn oedd,
 Weithiau 'n llew gwardew fe gaid,
 Cawr dewr, yn mysg cre'duriaid.
 Parodol geill ysprydiawn,
 Araul lu awyrol iawn,
 Hynodawl ymnewidiaw
 Ar droiad llygad a llaw.
 Gwelodd y mwyn bar golau
 Yn frenhinol ddethol ddau ;
 I'w gau olwg mwy gwiwlon
 Oedd wyneb-pryd hyfryd hon :
 Cariadus ddelw'r Creawdwr
 A gaid yn wyneb y gwr.
 Fe'n wrol, Efa 'n eirian ;
 Gwrol ef, hi â gwawr lân.
 Ar hyd yr Ardd tra rhodiant,
 Yn mysg meillion gwynion gant,

Mewn eurad a mwyn araith,
 Dduw nef, rhyfedden' ei waith.
 Llidiai 'r Yspryd colledig
 Gan chwerveidd cynddaredd ddig.
 Tra bu y ddau gu eu gwawr
 Drwy 'r anwyl Ardd dirionwawr,
 Rheolydd y dydd a'i dês,
 Y cannaid huan cynnes,
 Oedd draw ar guddïaw yn gu
 Ei wyneb dan hoyw wenu ;
 Yn awr i'r prenau euraid
 Hirion gysgodion a gaid ;
 Diddan ddeuddyn dedwyddol,
 Yn awr hwy ddeuent yn ol.
 Wrth ganfod pren gwybodaeth,
 Ystyrient, hwy gofient gaeth
 Orchymryn Duw gwyn a'u gwél,
 A chynghor yr archangel.
 A wnaeth yr helaeth Ardd hon
 I'w foliant, a'r nef wiwlon,
 Mae 'n gyfion i'r Ion ranu
 O'i rád a'i gariad mor gu.
 Mae troion anffyddlon ffol
 Yn ddiau 'n anfaddeuol,
 Nyni pe torem yn awr
 Y trwm orchymryn tramawr,
 Ni byddem (fe 'n rhybuddiaudd)
 Yn haeddol o'i nefol nawdd.
 Un pren hardd yw 'r gwaharddiad,
 Beth lai attaliai y Tad?
 Fe rodd fyrdd, mae 'n arwydd faith
 O'i gariad a'i ragorwaith.
 Yn rhywiog, pan hwyrhaodd,
 Yn ol eu harferol fodd,
 I Dduw nef rhoddi a wnant
 Felys aberth o foliant.
 Ar ol rhoddi addoliad
 I'w nefol odiaethol Dad,

I'w siriol hardd lys eirian
 I orphwys ae 'r ddau lwys lân.
 Yr adar oedd gerddgar gu,
 Maen' weithion yn min nythu.
 Carnolion rhadlon yn rhes,
 Llechent bawb yn eu lloches.
 Mae drwy 'r ddaear liwgar lon,
 Ddistawrwydd addas tirion.
 Yn awr gwnai 'r gelyn aros
 Tan y du niwl, tan dô nos ;
 Cynnil y gwnai amcanu
 Creulonder a digter du.
 Yr anwyl fwyn wirioniaid!
 Y geiriau o'u genau gaid,
 Yno eu defnyddio wnaeth,
 Mawr alar ! i'w marwolaeth.

Dunos ffodd ar adenydd ;
 Yn gain i'r Dwyrain doi'r dydd ;
 Doi'r clærwyn haul discleiriol
 A'r dydd o newydd yn ol.
 Doi'r gelyn duoer gilwg,
 A'i fawr falais a'i drais drwg,
 Dirieidwas, gyda'i rwydau,
 Yn ol at y ddethol ddau.
 Pyncient, rhoddent o'r rhwyddaf
 Eu mawl beunyddiawl i Naf.
 Arswydodd pan glywodd glod
 A dedwydd fawl y Duwdod :
 Er mor bêr mawl Ner y Nef,
 Llew addig ni all oddef.
 Y ddau hardd drwy 'r Ardd yr ânt,
 Caredig y cu rodiant.
 Fal llew melyn, gelyn gau,
 Lle 'r aent felly 'r ae yntau.
 Fe wnai Adda goffa 'n gu
 I'w feingain arab fwyngu
 Lwuned oedd ei lawenydd
 Pan ga'dd Efa, da fu 'r dydd !

Bywiogaidd llariaidd a llon
 I' ngolwg yw'r angyllion :
 Yr olwg gynta 'r welais,
 Hyfrydaist, gwynfydaist f'ais :
 Coelia fi, hardd rodd Celi,
 I'm bron mwy tirion wyt ti.
 Ei seren anwylwen wâr,
 Hoywgoeth, attebai'n hygar ;
 Fy ngwr sydd lawn o ddawn ddoeth,
 Glân Addaf galon wiwddoeth,
 Is y lân weddus loywnef
 Wyd arglwydd dan Arglwydd nef :
 Yma'n awr i mi na wâd,
 Y mwynwr, fy nymuniad ;
 Sef hwn ; neillduwn ein dau
 Wâr fwyn i amryw fanau :
 Yn ol pan ddeuwn eilwaith
 Mwy pêr fydd ein mwynder maith.
 Addaf roi ateb iddi,
 Na wnaf, ni's gadawaf di.
 Nid hyfryd pryd Paradwys
 Hebot ti y lili lwys.
 I'r lle'r ei, dyna'r lle'r af ;
 Diau byth ni's gadawaf.
 Cofia i'n Harglwydd cyfion
 Anfon cennad o'i wlad lon,
 I ddwe'yd fod gelyn a ddaw
 A'i hyder yw ein hudaw.
 Onid gwell, fy enaid gwâr,
 I-minnau a thi meinwâr
 Fod law yn llaw yn llawen
 Drwy'r dydd gyda'n gilydd Gwen ?
 Y dydd pa bynnag y daw,
 Nid eill y gelyn dwyllaw
 Diau mo'nom ein deuwedd,
 Yn enw'r Ion, mewn unrhyw wedd :
 Dedwydd seren glodadwy !
 Na ofyn mo hyn yn hwy.

Ei anwylid wen hoywlon,
 Pan glywodd, pruddhäodd hon :
 Gan hynny, os felly fydd,
 Ni ydym yn annedwydd.
 Eden sydd beunydd yn bêr ;
 Heb rydd-did hi fâg brudd-der.
 Diau mae holl lu daear
 Yn rhyddion, gwylltion, a gwâr ;
 Nyai sy'n rheoli rhai 'n,
 Hynod nad ym ein hunain !
 Gwawr hoff anwyl, gorphenodd :
 Gan mor bêr mwynder ei modd
 Addaf roes gennad iddi
 Ar frys wrth ei h'w'llys hi :
 Fy nghalon oleulon lwys
 Gommedd nid ydyw gymmwys ;
 D' anfoddiaw di ni feiddiaf,
 Rhodd dyner anwylber Naf.
 Meinwen rhodia lle mynni,
 Fy nghalon 'r wy'n fodlon fi.
 Ei bur gariad bêr gywrain,
 Gwnfydu wnai gwawr gu gain.
 Pan glywodd ymadrodd mêl
 Y diwair ddeuddyn dawel,
 Deallodd y du ellyll
 Yr ennyd anhyfryd hyll
 I wneud ei frâd annedwydd
 Yn Eden cyn diben dydd.
 Du elyn, drwg hudolwr,
 Gwelodd ac ofnodd y gwr :
 Fe'r diawl a'i fawr hudoliaeth
 Ar ol y fwynwraig yr aeth.
 Y sarpn yn fwy cyfrwys oedd
 Yn Eden_nâg un ydoedd :
 Y cyfrwys elyn dwys du
 Dau-wynebog, adnabu :
 Ac i hon yn union aeth
 Y dewr i wneud bradwriaeth.

Hwn ar ol Gwen araul gu
 Ddilynodd dan ddolenu :
 Y man y safai meinwen,
 Troe'r andras o gwmpas Gwen.
 Dyrchu wnai ef yn dorchawg,
 Edrychai'n llon ar hon rhawg.
 Odiaeth o harddwch ydoedd,
 Cadwynawg ac eurawg oedd.
 O'r diwedd y wawr dawel
 A'i diddrwg olwg a'i gwel.
 Canfod hyn wnai'r gelyn gau ;
 Yn union â mwyn enau
 Llefarrowd ; a'i hyll fwriad
 Oedd lyfn-ffel gyfrwysgel frâd.
 Oh'r Dduwies gynnes ei gwên !
 Ti wyt ogoniant Eden !
 Oh gwenfron dirion a da !
 Wawr foddus na ryfedda
 Im' edrych yn dy wych wedd ;
 Ni welais ail d' anwyl-wedd.
 Daearol greaduriaid,
 A glân lu'r nef gu a gaid,
 (Hwy ddylent) yn addoli
 Tiriondeb dy wyneb di.
 Y wraig rhyfeddu yr oedd ;
 Dywedai, pa bryd ydoedd,
 Pa fodd, a roddodd yr Ion
 I'th enau araith union ;
 Coelialis na's rhoddodd Celi
 Y ffraethlon fraint hon i ti.
 Y sarph yn llawn malais oedd,
 Dywedai'r peth nad ydoedd :
 Oh dduwies gain weddus gu !
 Y gwir wyt ti'n ei garu ;
 Ni's celaf, ni's gwadaf, gwn
 Mai diweddar mud oeddw'n ;
 Gwael fal fy nghyd drigoliawn,
 Angall, heb ddeall heb ddawn :

Ar bur anwyl bêr ennyd
 Gwelais bren, glwys yw ei bryd ;
 Aroglais ei rywiauwlwyth ;
 Blysiais, a phrofais ei ffrwyth.
 Pan profais, rhyfeddais fod
 Ffraethineb drwy'r ffrwyth hynod !
 Fy neffro 'n union a wnaeth
 A doniau dros grediniaeth.
 I fynu cododd f' anian,
 Daeth rhinwedd rhyfedd i'm rhan.
 I'm bron yn dirion y daeth
 Bydawl, nefol wybodaeth !
 Myfyriais, rhesymais i
 A lanwn â goleuni
 Ddiles dywyll feddyliau
 Llu y llwyn a'r ffrwyth mwyn mau.
 I'm calon yn union aeth
 Y torrwn drwy naturiaeth
 Wrth godi 'r arth a'i gydwedd
 I'th fraint, Gwen gywraint ei gwedd.
 Y dêg wawr ! tydi gerais.
 Dy lun gwiw, dy liw, dy lais.
 Mae 'n eglur natur ni wnaeth
 Greadur a gwawr odiaeth
 I fod dan gêl, na wêl neb,
 Eithr undyn, ei thiriondeb :
 Mewn uwch stâd haeddit fâd fawl,
 Y'ngolau wlad angylawl.

Oh 'r sarph ! y mae 'n eres iawn
 Dy rwyddaidd ymadroddiawn !
 Ffrwyth pren yn Eden a wnaeth
 It' gyredd dy ragoriaeth !
 Oh 'r anwyl ! os arweini,
 Gweled hwn chwennychwn i.

Y ffyrnig, mewn mawrddig maith,
 Gwybu na byddai gobaith
 I'w dwyll, pan y deallid
 Ei gaeth elyniaeth a'i lid.

Yn union daeth o'i enau
 Ddichellion ei galon gau :
 Meinwen, clyw fy nymuniad,
 Y dduwies a'r fonwes fâd,
 Buan i lân oleuni
 Ehedeg yn dêg wnei di ;
 A gaf ddeisyf, ai hyf hyn,
 Y geinlwys, cael dy ganlyn ?
 Sywdeg angyles Eden,
 Dôd gariad am gariad Gwen.
 Tyred, dyma'r llwybr tiriawn
 A'n dwg i 'mlenwi â dawn.

Yr hyglood wraig rywioglwys
 Aeth ar ol y diafol dwys.
 Oh 'r gu ddawnus wraig ddinam,
 Hynod sydd i fod yn fam
 I luoedd bobloedd y byd !
 O ddu ing boed it' ddiengyd !
 Oh na rêd i ddyfn rwydau
 Offeryn y gelyn gau !
 Daethant (ddrwg ennyd) weithian
 Ar gyfer y gloywber glân.
 At fawrglod bren gwybodaeth
 Y sarph mewn du ddyfais aeth.
 Hi gyrch yn dyrch hynod iawn,
 Taerwyllt, at y ffrwyth tiriawn.
 Ac Efa ddedwydd gyfion
 Welodd ; brawychodd ei bron :
 Oh 'r sarph ! mae'n ofer y swydd ;
 Dy fost ddwg rydost w'radwydd.
 Cymmer, yn rhwyddber, bob rhan
 O hwn i ti dy hunan.
 Ni phrofaf, ni feiddiaf fi,
 Ba ryfedd na's gwnaf profi ?
 Gan Dduw lwyd gwaharddwyd hwn ;
 Ei anfoddiaw ni feiddiwn. •
 Duw mîd a roes gennad gu
 O'i ddawn i ni feddiannu

Pob pren yn Eden yn wir ;
 Un harddwych, hwn waherddir.
 Ebyr ef, os gwnewch brofi,
 Marw a wnewch ; dyna marn I.
     Tynnodd, nid ofnodd y diawl,
 Y gwawrwych ffrwyth rhagorawl ;
 Ac yna t'wysog annwn
 Roi glod i'r ffrwyth hynod hwn :
 Oh ffrwyth têr ! haedd fwynber fawl,
 Ei flas sydd mor felysawl !
 Newidiodd, cyfododd fi
 O'm gwaeledd mal y gweli.
 Gwyddost nad enwog oeddwn
 Cyn profi a hoffi hwn.
 Cododd fi'n awr i fawr fawl,
 I ddawn uwch natur ddynawl.
 Gwawr dyner, y bêr burwen,
 Tydi os profi o'r pren,
 Ba ryfedd ? os gwnei brofi,
 I raddau 'r duwiau 'r ei di.
 Ni wedir (doethion ydyn')
 Eu llu hwy sy'n deall hyn.
 Hawddgarach, teccach wyt ti
 Nâ'r gwr yn awr a geri ;
 Ond er hyn, y fwynddyn fau,
 Doethach yw ef nâ'th dithau.
 Tydi, os profi mewn pryd,
 Wenferch, mawr fydd dy wynfyd ;
 Rheoli dy reolwr,
 Tydi ragori y gwr.
     Dyna'r modd d'wedodd y diawl,
 Y ffyrnig sarph uffernawl.
     Efa i hyn rodd gryn gred ;
 Gwyliodd oedd Adda 'n gweled.
 Geiriau'r sarph yn llawn gwir sydd,
 Y fedfus sarph dafodrydd.
 Efa, y lana' luniwyd,
 Yn rhy gaeth yr aeth i'w rwyd.

Wrth hir edrych ar wych wawr
 Yr anwyl ffrwyth tirion-wawr,
 Neshau wnai hithau yn hawdd,
 Ei foddau hi ryfeddawdd ;
 Mwynion awelon o wynt
 Ei arogl atti yrrynt :
 Mewn blys rhodd ei bys yn bêr
 Ar donnen ei wawr dyner.
 Safodd mewn mawr ddeisyfiad
 Profi'r afal meddal mād.
 Gan mor wiw oedd hoywliw hwn,
 A gweniaith t'wysog annwn,
 A'i fod yn rhoddi 'fudiawn
 Bob ffraethder doethder a dawn,
 Heb attal, rhy feddal fu,
 I'w gw'radwydd hi wnai gredu :
 Oh ddiriaid weithred ddyrys !
 Tynnodd, hi brofodd mewn brys.
 Y twyllwr, hudolwr du,
 Yn ei frâd wnei hyfrydu ;
 Yn araf, o'r pren eurwawr,
 Trodd, e ddolenodd i lawr.
 Gyda hyn dyma'r dyn da
 Yn ymofyn am Efa.
 Fe ddelwodd, safodd yn sŷn,
 E grynodd oll bob grynyn.
 Hi'n hael, âg ael ddiig'wilydd,
 Weithian drwy dwyll Satan sydd.
 Er ei wa'rdd, yn llaw hardd hon
 Y gwelid y ffrwyth gwiwlon.
 Oh fy addfwyn wr mwyn mād !
 Mawr a fu 'n camgymeriad !
 Pren odiaeth gwybodaeth bur,
 Pren ytyw pêr ei natur ;
 A'i profo, penial prifwydd,
 Nid marwol, anfarwol fydd.
 Y sarph, y mae'n eres sôn,
 Beunydd fwyta'dd heb uno'n

Y ffrwyth od, a ffraeth ydyw,
 Diell sarph, deallus yw.
 Ar eiriau hon, llon ei llais,
 Pêr afal, mi a'i profais ;
 A gwir, mae'r ffrwyth rhagorawl,
 Yn ddiau mae'n haeddu mawl.
 Fy ngwybodaeth oedd gaeth gynt,
 Heb feiddiaw hylaw helynt,
 Oleuodd, ehangodd hwn ;
 Yn ddilys mi feddyliwn
 Fy mod ar fin ymadael
 I'r nef wen o Eden wael.
 Daliai'n ei llaw'r hudoliaeth ;
 Dan wenu nesu a wnaeth.
 Cymmer, y gwr mwynber mau,
 Y dawnus ffrwyth i d' enau :
 Hoenus wr hynaws ei wedd,
 Duwiau fyddwn ni'n deuwedd.

Oh gwawr gu ! ebre'r gwr gwyl,
 Gwae ini fy ngwraig anwyl !
 Da gwn y daw gwae ini ;
 Distrywiaist, difethaist fi.
 Wraig dyner hoywber, hebod
 Ni's gallaf, ni fedraf fod.
 Dau gwell nâg imi dy golli,
 Odiaeth wawr, farw gyda thi.

Oh gwae o'r modd ! y gwr mâd,
 Gwyro a wnaeth drwy gariad :
 Torrodd trwy arch Duw tirion,
 Heb naccau, er boddhau hon.
 Y cyfion Dduw ni's cofiant ;
 Anfad naws ynfydu wnant.
 Yn ddilys gwnaen' feddyliaw,
 Marwolaeth, na ddaeth, ni ddaw :
 Hwy a ddilys feddyliant
 Eu dau mai'n dduwiau ydd ant.
 Newidiodd eu hanwydau,
 Fu hyfryd, i gyd yn gau.

Eu rheswm nid arhosodd ;
 Goleuddawn hoff iawn, e ffodd.
 Fel afon fawr a lifo
 Dros fawrfras hyfrydlas fro,
 Nid tirion y meillion mwy
 Lle rhêd y lli' rhuadwy.
 Oer adfyd ! pob peth prydfferth
 Ddinystria 'n ei gyrfa gerth.
 Un fodd newidiodd yn awr
 Monwes y ddeuddyn mwynwawr,
 Gwae Addaf a'i wraig eiddil
 Gan grochfloedd terfysgoedd fil !
 Arwydd llid, gofid heb gêl,
 Duo wnaeth awyr dawl.
 Ond hwy, yn yr ennyd hon,
 A gaid yn y cysgodion :
 Mwynhant (ymguddiant o'r gwawl)
 Eu dyrys flys daearawl.

Darfod wnaeth y meddwdod mall :
 Garw ing ! gwae y rhai angall !
 Gwelent eu hanferth g'wilydd ;
 Gan ddychryn, hwy'n sŷn y sydd.
 Annedwydd weithion ydynt ;
 Noethion ac annoethion ynt.
 Ebr Addaf wrth ei bruddwedd
 Wraig wael, a fu rywiog wedd,
 I ti ni roddaf fi fawl
 Roi hyder i'r sarp hudawl.
 Drwy'r anwyl nef dirionwawr
 Mae'n drwg yn amlwg yn awr,
 Mae c'wilydd tost i'm calon,
 Mae braw arswydus i'm bron.
 Gwn weithian drwg a wnaethost,
 Gwnaethost fi'n gaeth â'th ffraeth ffrost.
 Llanwyd hi â digllonedd,
 Yn danbaid e gaid ei gwedd :
 Duw hael ! p'le bu dy helynt ?
 Oh gwae na ddaethit yn gynt !

Diau'r hwn a'm gadawodd
Mae 'n haeddu' farnu 'r un fodd.

Ebr Adda, ai dyna dâl
A gaf am serch a gofal ?
D'wedais, rhybuddiais di'n bêr,
Nid unwaith, yn fwyn dyner ;
Gwylia 'nghalon droion drwg ;
Diles oedd llyn yn d'olwg.
Ymaith y sarph ddiffaith ddu !
I'm dinystr ti fu'm denu !

Ofnodd pan glywodd ; yn glau,
Wraig lân, ae ar ei gliniau :
Fe dorawdd Efa dirion

I wylaw a braw i'w bron :
Ow Adda ! na ddigia'n ddwys,
Ond gwel fi f'enaid gwiwlwys.
Fe'i gwyr Ion mor gywir wyf,
Ac etto dy wraig yttwyf.
Addefaf nad wyf ddifai ;
Fi byth gymmeraf y bai.

Wrth ganfod ei briod brudd
Yn gostwng dan flin gystudd,
Adda eilwaith feddalawdd ;
Cymmodi wnai â hi'n hawdd ;
Oh Duw hael ! fy ngwraig wael wedd,
Direswm fu dy drosedd.

Adolwg elli dalu
Yn llawn i'r cyfion Ior cu ?
Oh f'enaid ! oh gwae finnau !
Mi wn nad allwn ein dau,
Rai dirym, yr y'm i'r Ion,
Ysywaeth, yn gaseion.
Oh ! am lesol farwolaeth
I'm rhoi'n rhydd o'm c'wilydd caeth !
Mewn naws dig, paham na's daw
A'm monwes i'w ddymunaw ?
Oh na chawn hyn wy'n chwennych !
A marw a wnawn rhag mawr nych !

Chwi ddedwydd goedydd i gyd,
 Udfawr a thrwm yw f'adfyd!
 Oh cuddiwch, llocheswch chwi
 Py nghwyn dan eich cangheni!
 Rhoddwch 'fi'n anghyrhaeddawl!
 Tra b'wyf na's gwelwyf y gwawl!
 Pan ddarfu, mewn poen ddirfawr,
 Syrthiodd, 'mollyngodd i'r llawr.

Tristaodd, gwelodd ei gwr
 Mewn gerwin goflin gyflwr.
 Dan oriain, d'wedai'n araf,
 Fy ngwr mât, cennad os caf,
 Dilladwn â dail lliwdeg
 Noethedd ein deuwedd yn dêg,
 Oh hael Addaf! i luddias
 Rhag lliw'r dydd ein c'wilydd cas.
 O'r ardd cymmerent wyrdd-ddail,
 Eu dau arffedogau dail.
 Ond oh! na's gallen' eu dau
 Guddio eu ffol wageddau!

Y Goruchaf Naf yn awr
 A ganfu o'r nef geinfawr:
 Tosturiodd, gwelodd eu gwall
 A'u du ing eu dau angall.

Pwy a draeth beth annrhaethawl?
 I Naf Ior pwy rydd iawn fawl?
 Glan feibion gwynion gwiwnef
 A folan' oll o'i flaen Ef.
 Eu gwedd, o flaen gorsedd gu
 Oleugerth y nef loywgw,
 A guddiant; gormod goddef
 Disgleirdeb anwylddeb Nef.
 Ni wedir, y rhai'n ydyn'
 Fwy enwog doniog nâ dyn.
 A faidd ef godi 'feddwl,
 Sy'n bod gan bechod yn bwl,
 I uchder doethder a dawn
 Hefelydd i'r Nefoliawn?

Yr Ion sy'n perffaith rannu
 Ei roddion yn gyfion gu,
 I'w addysgu gwnai ddisgyn
 At gaeth ddealldwriaeth dyn :
 Meiddiaf wneud yr un moddion ;
 Trwy barch maith d'wedaf iaith Ion.

Trwy ei gwen-glaer gaer gywrain'
 Cymmylu wnai'r nef gu gain.
 A hwn cymmarwn y môdd
 Ceinwvych, pan y disgynodd
 Duw'r hedd, mewn mawredd a mawl,
 Ar Sinai yn bersonawl,
 Duw agwrdd mawr bendigaidd !
 Mewn tyrfau geiriau a gaid !
 Y duwiau a wrandawant,
 I gyd yn unfryd a wnant.

Hudoliaeth y du elyn
 Yn hawdd a dwyllawdd y dyn.
 O'i ddiammur naturiaeth
 Gan iddo gwympto yn gaeth,
 Drwg wae geiff yn dragywydd,
 Dan y farn y dyn a fydd.
 Os iawn yn gyflawn a gaf,
 Yn rhydd o'r farn y rhoddaf.
 Oes yn awr, drwy'r nef fawr fad,
 A ddichon wneud heddychiad ?
 Duw Awdwr, tra bu'n d'wedyd,
 Crynu wnai'r nef gu i gyd.

Llu'r fro gain, y rhai'n yn rhwydd
 Ystyrient mewn dystawrwydd.
 I'r anwyl nifer yno
 Bu'n brudd-der, bu'n drymder dro.
 Nid oedd yn y dedwyddyd,
 Drwy'r gain nef gywrain i gyd,
 Neb a wnai iawn cyflawn cu
 Dros Addaf am droseddu.
 Yr oedd mawr alar iddyn',
 La glwys, am gwymp dwys y dya.

Egorai Duw'r trugaredd
 Ddirgelion haelion o hedd :
 Yr ail Berson cyfion coeth,
 Wir-Dduw, attebai 'n war-ddoeth ;
 Fi, Oh ! Dad, Ceidwad cadarn,
 Fi, Fi, attebai y Farn.
 Er eu mallder a'u melldith
 Ni chafant mo'm plant i'w plith.
 Yn wâr i'r ddaear ydd af ;
 O'u gw'radwydd mi gwardaf.
 Dduw addwyn, gwnaeth ddiweddiad ;
 Bu'n fodlon ei dirion Dad.
 Yn awr drwy'r fawr nef eirian
 Gwelid gwawl disgleiriawl glân ;
 Clywid gan gu lu hael Ion
 Aml oslef a melyslon :
 Canent, hwy byncient yn bêr,
 Ogoniant a mawl Gwiwner.

Ar ol i lân reolydd
 Disgleirwawr dirfawr y dydd
 Droï 'lon olwynion i lawr
 O ganol y nef geinwawr,
 Awel gu anadlu wnaeth
 Drwy Eden yn dra odiaeth.
 I'r oreudlos Ardd radlawn
 Ior a ddaeth yn waraidd iawn.
 Adda, ai nid yma di ?
 O'm g'wydd p'am yr ymguddi ?
 Tyred i'r golau tirion
 Y mwynaid wr llariaidd llon.

Hwv ddeuent yno 'n ddioced
 Eu dau o blith cangau'r coed :
 Pechod, chwerwdod, swildod sŷn,
 Ofn, c'wilydd, fu'n 'eu ca'lyn.
 Gwae fi'n brudd, mi ymguddiais,
 Duw lwyd ! pan glybum dy lais :
 Annoeth adyn, noeth ydwyf ;
 O flaen Ion rhy aflan wyf.

Pa fodd ? pwy dd'wedodd it' ddyn ?

A goeliaist air y gelyn ?

Gymmeraist, fwytëaist ti,

Ba ryfyg wnaeth it' brofi

Un eurddawn bren a wa'rddwyd,

Lle'r oedd it' *filoedd* yn fwyd ?

Clwy' dudost caled ydoedd,

Cyfyngdra ar Adda oedd.

Efa wael, a fu wiwlon,

Gwell ganddo gyhuddo hon :

Y wraig, hon yma, dy rodd,

Duw anwyl, hon a'm denodd ;

O'i dwylaw, ddrwg hudoles,

Bwyta, ni wada', a wnes.

Oes a w'yr dan awyr nef

Y meddwl trwm ei oddef,

Y tristyd, y clefyd cla',

Y gofid a gai Efa ?

Gwylaidd ydoedd ei golwg,

A thrist ar ol anferth ddrwg.

Duw Awdwr, d'wedai wed'yn,

Baham, O wraig, y bu hyn ?

O'i braw byr ateb a rodd,

Nid diboen hi atebodd :

Y sarph, âg iaith gyfrwys hy',

Twyllodd fi 'fwyta felly.

Yn awr y Barnwr a wnaeth

Yn dêg ro'i barnedigaeth ;

Barn gyfion i'r ddelwon ddau,

A'r ddraig, am wneud mawr ddrygau.

Gwae'r sarph ddichellgar ei si,

Fe dd'wetodd, gwae fydd itti :

Am dy weniaith ddiffaith ddig

Ti gaid yn felltgedig

Oddiar lu'r ddaear ddu ddwys ;

Am gamwedd cei farn gymmwys ;

Ar hyd daearfyd dirfawr

Tydi ymlusgi hyd lawr ;

Drwg ofid gei'n dragyfyth,
 O'r pridd cei di 'mborthi byth.
 Rhyngod a'r wraig hynod hardd
 (Lluniaist iddi dwyll anhardd)
 Rho'f gaeth elyniaeth o lid ;
 Dialaf mal y dylid.

O elyniaeth gwnaf lenwi,
 Heb ddiweddiad, eich hâd chwi ;
 Ei hâd ry'r taliad dilyth,
 Dy ben a siga dros byth.
 Sur uffernawl sarph ffyrnig,
 Tithau ei sawdl yntau sig.

Wrth y wraig areithiai'r Ion
 Anwyl fal hyn yn union ;
 Dwys, gerwin, fydd d' esgoriad,
 A'th boenau wrth amlhau hâd :
 Ti fydd dan d' etifeddw'r,
 Dan lywodraeth gaeth y gwr.

Wrth Addaf, Duw Naf, da nawdd,
 Ion didwyll, mal hyn d'wedawdd ;
 Gan goelio 'th wraig un galon,
 Uffernol iaith hudol hon,
 I fwyta mor ddifater,
 Heb barch i gyfiawn arch Nêr,
 O'r unig bren a ranwyd ;
 Hwn, gwybydd, ni fydd yn fwyd ;
 Gorch'mynais, adroddais draw,
 Am hwn, na phrawf mo honaw.
 Gan i ti dorri, y dyn,
 Arch ammod fy ngorchymyn,
 Dae'r, am y du-far dig,
 I gyd sydd felttigidig.
 Hi ddwg ddrain llwyrddrwy yn llawn ;
 Ysgall mall yn lle meilliawn.
 Ar lysiau'r ddaear laswych
 Cei di ymborthi tra b'ych.
 A thrwy chwys, dilys y dyn,
 Dy wyneb, anfad annyn,

Bwytei di, tra gweli'r gwawl,
 Dy fara 'n edifeiriawl.
 O'r pridd, sef o'r lleithbridd llwyd,
 Gwir yw, o hwn i'th grewyd :
 Eilwaith yn ol dychweli,
 I garchar daear ai di.

Ac yn awr wedi'r fawr farn,
 Yr Ynad, Ceidwad cadarn,
 (Tal eu gwaith diffaith eu dau
 Oedd ing a chwerwedd angau)
 Yn chwimmwth rhoes orchymmyn
 Am aberthau i'r ddau ddyn.
 Diniwaid 'nifeiliaid fu,
 Drwy ing, yn dirfawr drengu.
 Wrth weled greuloned loes
 Oedd yno ddiwedd einioes,
 Wylai'r ddeuddyn o alaeth
 A thost g'wilydd, cerydd caeth.
 Gan eu gwylder, Nêr, o'i nawdd,
 Wedi llid, a'u dilladawdd.
 O'r crwyn y gwnai'r Ion mwyn mād
 Eu diwallu â dillad ;
 Gwir arwydd o'r mawrlwydd maith
 Dinam, a dynnai ymaith,
 A guddiai yn drag'wyddol
 Eu diffaith ffeiddwaith ffol.
 Dywedai'r Barnwr didwyll ;
 Gan golli 'ch dawn, heb iawn bwyll,
 I chwithau yn iach weithion
 Fyw 'n hwy yn yr ardd fwyn hon :
 Y mae Paradwys lwys lân,
 Bêr ollawl, i'ch bwrw allan.
 A phan glybu, y gu gain,
 Wael Efa wnai wylofain ;
 Oh Duw anwyl ! raid ini
 Fyn'd o'th bêr ardd dyner di !
 Ar air Ion, yn union ant,
 Eu deuweddd ymadawant

O lasbarth yr ardd lwysber
 Dan wylaw yn nwyllaw Nêr.
 A Duw, wrth ganfod y dyn
 Yn wylo goelio 'r gelyn,
 Yr enwog hawddgar Ynad
 A lefarodd mewn modd mâd ;
 Ow Adda, meddylia 'n ddwys,
 Os hyfryd pryd Paradwys,
 Yn y fan i'th anfonaf
 Presennol yw'th nefol Naf.
 Er i ti a'th wraig briod,
 Drwy 'r gelyn, yn f' erbyn fod ;
 Er hyn y gelyn a gyll
 Ei orchest a'i frâd erchyll.
 Bydd o'th hil fil o filoedd,
 Lliaws ang ; fy 'wyllys oedd :
 Hwyl, drwy gynnorthwy nerthawl,
 Rai addwyn, er mwyn fy mawl,
 O'u gofidiau gyfodir
 I orfoledd a hedd hir.
 Diau, wraig, dy rywogaeth
 A'th ddwg di o'th cyni caeth.
 Daw 'r fendith i'ch plith a'ch plaid ;
 Dielir ar y diawlaiad :
 Du echrys fydd eu dychryn ;
 Ffwrn groch ddofn uffern a gryn.
 Deugain bu 'r ddeuddyn degwedd
 O ddyddiau yn mwynhau hedd.
 Yr oedd yr haul di-draul draw,
 Chwyledig, ar fachludaw ;
 Hwyl ni wêl huan eilwaith
 Yn Eden oleuwen laith :
 Hwyl o'r ardd ffraw draw fe drodd,
 A Duw a ymadawodd.
 Canfod, ar ol gormod gwall,
 Yngwrth droseddiad angall,
 Yr Ion mor dirion a da
 A doddodd yspryd Adda :

Adda 'lawr syrthiai' n ddi lid,
 Ac Efa yn llawn gofid.
 Gwae imi ddyn drwg ammur !
 Wyf brudd, mewn cystudd, mewn cur !
 Dirion Dduw ! am dy droi 'n ddig ;
 Oh 'r Creawdwr caredig !
 Oh na ddoi 'n ol fy ffoledd !
 Oh na bawn i yn y bedd !
 Duw anwyl, gwrando'r dinerth
 Sy'n wyllo mewn cyffro certh.
 Dod gu nerth, dod gynnorthwy,
 Gwél o nef mai gwael iawn wy'.
 Dy gymmorth, Duw, dwg imi ;
 Fy oll stâd, Duw Tad, wyt Ti.
 Dod im' gymmod am gamwedd,
 Gad imi gael dy hael hedd.

I Addaf a'i wraig eiddil
 Bu ddagrau, griddfanau fil.
 Yn fwyn pan ddoen' i fynu
 Oddiar y ddaear oer ddu,
 At y glaer gaer ragorol
 Troe'r ddau eu lwynebau 'n ol.
 Ac wele ! oh y golwg !
 Rhag anrhaith a drudwaith drwg,
 Pedwar cerub gwâr gwrawl,
 A'u gwedd mor ddisglair a'r gwawl,
 A gadwent y porth gwiwdeg,
 Dan wenu o'u deutu 'n dêg :
 A gloyw ddewrwyd glodd eirian
 O ddig ysgwydedig dân
 Wnai 'mddiffyn, rhag dyn a diawl,
 Da bren y bywyd breiniawl.
 Addaf a'i wraig Efa 'n gaeth,
 Gwelent, wylent o alaeth :
 Annedwydd ! gwnaent ochneidiaw :
 Pan welsant, hwy droisant draw.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN II.

Y CYNNWYSIAD.

Cain yn lladd Abel.—Hanes ragorol Seth ac Enoch.—Hanes Noah, a'i barotoad o arch i achub ei deulu.—Dull dychrynlyd y dwfr dliuw, a boddiaid yr hen fyd.—Yr arch, ar ddychweliad y dyfroedd, yn sefyll ar fynydd Ararat.—Adeiliadu twr Babel, a gwasgariad dynion ar hyd wyneb y ddaear.—Duw yn neillduo Abraham iddo ei hun, ei ymadawiad a'i wlad, ei daith, a'i fynediad i wlad Canaan.—Abraham yn achub Lot o law y breninoedd a'i caethgludasent ef a'i deulu.—Angylion yn ymweled ag Abraham, gan addaw mab i Sara, pan oeddent yn myned i ddinystrio Sodom.—Eiriolaeth Abraham dros y ddinas; ei llosgi a than a brwmstan o'r nef.—Genedigaeth Isaac, a'i dad yn cynnyg ei aberthu ar fynydd Moriah.

Yr holl fyd i gyd a gant,
Cartrefan' man y mynant.
Pa ludded, pa galed gur
Oedd yma i'r ddau ammur,
Ofer hyn, rhy fawr hanes,
A swydd heb na llwydd na lles.
Drwy fawr fendith i'w plith, plant
A lesol genedlasant.
Ni thynnir, gwir yw 'r geiriau,
O aflan ddim glân yn glau.
Cain, yr hynaf gwaethaf gwr,
Afrwyddwas, fu 'n llofruddiwr :
Ai bychan oedd ei bechawd ?
Lladdodd, llofruddiodd ei frawd,
Abel wirion, gyfion gu,
Gan i Gain genfigennu
Wrth ei brydferth aberth ef,
Du anterth, lladdwyd yntef.
Alltudiodd, didolodd Duw,
Gywir Ion, y gwr annuw,
O'r olwg, mewn chwerw alaeth,
I dir Nod i'r Dwyrain aeth.

Fe yno wnaeth sylfaenu
 Dinas fawr ; nid dawnus fu.
 Duw gwyn ddaeth a da gynnydd,
 A Seth yn lle Abel sydd.
 Amlhau, drwy barthau y byd,
 Wnai dynion wedi ennyd :
 Gormod maldod a melldith,
 Amlhau wnai pechodau chwith.
 O fysg terfysg eu torfoedd
 Ammhrydferth, yn gerth, ar goedd,
 Gwâr Enoc, y gwr union,
 Gan gu oreulu yr Ion
 Cyfodwyd a dygwyd ef
 Ar olwynion i'r loywnef,
 Oddiar wybrennydd eirian,
 Mewn cerbyd eurbryd o dân.

I feibion Seth ddifeth dda
 Aflwyddiant fu o wledda,
 Merched annuwiol mawrchwant,
 Daeth melldith i'w plith a'u plant.
 Waeth-waeth aeth y byd weithian ;
 Llygrodd ym mhob modd a man.
 O'r gwynfyd Ior a ganfu
 Eu holl ddrygwaith diffaith du.
 Ior nef edifaru wnaeth
 Greu dynion digrediniaeth.
 Ei gâs a gyffroasant ;
 Pob byw i ddistryw ydd ant.
 Un oedd a gaid yn addas
 O flaen y Tad, drwy rád râs ;
 Ac ef, sef Noah gyfion,
 Fwynaidd wr, anfonawdd Ion,
 Bura' gwaith, i bregethu
 At greulon elynion lu.
 Y gau weision a gawsant,
 Gan wych Ion, ugain a chant
 O flwyddau, er troiau trwch,
 I gyrhaeddyd gwir heddwch.

O'u trawsedd hwy nis troisant,
 Eithr oll yn waeth-waeth yr ant.
 Anfad-weis, gwnaent ynfydu
 A gwatwor pob cynghor cu.
 Y byd i gyd mor gadarn,
 Llygrodd, addfedodd i farn.
 Naf Awdwr y nef odiaeth,
 F' all wneud, f' eill ddadwneud a wnaeth :
 Anfeidrawl ollawl Allu !
 Dyweded, Bydded—a bu.
 Duw, o gaerau'r deg eirian
 Oleunef, a rodd lef lân ;
 Chwi ddyfroedd yn lluoedd llawn,
 Dyfnderoedd moroedd mawriawn,
 Duw Awdwr, Fi sy 'n d'wedyd,
 Dylifwch, boddwch y byd.
 Y dyfroedd a'u lluoedd llawn,
 Ar air Ion, yr Ior uniawn,
 Uwch y byd ynfyd anferth
 Llanwent, yngasglent yn gerth :
 Miloedd o ddu gymmylau
 Y'nt o hyd etto 'n tewhau :
 Du y wybren a dybryd,
 A du yw'r ddaear gu' gyd.
 Torrai'n ferw-wlaw, troe'n fawrllef
 Genlli o ffenestri nef.
 Gan amllder llawnder a llid
 Y gwlaw, yn sŷn e glywid,
 Ar gyhoedd, drwy gymmoedd gant,
 Arw hyll ferw y llifeiriant.
 Afonydd, â'u holl-rydd hynt,
 A chynnwrf mawr gwreichionynt,
 Yr awyr wnai adruaw,
 A mawr drwst a wnai'r môr draw :
 Dygyfor wnai'r môr merydd
 Drwy safnau y sugnau sydd
 O'i fewn, a berwi 'fynu
 O'r llynclyn diderfyn du,

Draw e giliai'r trigolion,
 A braw yn brydiaw eu bron :
 Pan glywsant, ffoisant yn ffol
 A mawrwaedd i ymorol,
 A cheisient le i lochesu
 Rhag digter y dyfnder du.
 Eu 'mddiffyn yn erbyn Nêr
 A gafwyd yn wag ofer :
 Mawrddwys oedd grym y morddw'r
 Yn llenwi 'n torri pob twr.
 Ffrydiaw yn gyffroedig
 Yr oedd y dyfnderoedd dig.
 Soddi wnai'r dinasyddion
 Dan gryfder dyfnder y don.
 Eraill, mewn amryw oror,
 Rhag dyfroedd mawrfloedd y môr,
 Yr ynyfdion gwylltion gau
 Am nawdd ffoent i'r mynyddau :
 Rhedai'r môr mawr rhuadwy
 Ar fyrder i'w huchder hwy.
 P'le'r ant ? p'le safant ? p'le sydd ?
 Ba gaer lle na b'o gerydd ?
 Duw Nêr ! ei ddigter a ddaeth,
 A dygn yw'r gospedigaeth !
 Chwyrn derfysg ! dychryn dirfawr !
 Goleuo mellt drwy'r gwlaw mawr !
 Daeare hên, drwy wahanu,
 Yn dadmer i'r dyfnder du :
 Hi, wrth esgor ar foroedd
 Lliosog iawn, yn llesg oedd.
 Ynysoedd sodden' isawd,
 Cwyn oer, i foddi pob cnawd.
 Pob glan, pob eirian oror,
 Pob mynydd is moelydd môr !
 Byddar i bob rhybuddion,
 R'odd Ior hedd, fu'r ddaear hon :
 Hyd eigion damnedigaeth
 Barn Duw yn ddiluw a ddaeth.

Distryw gerwin a blin bla !
 Diweddiad ar hâd Adda !
 Clywid, ar ol llid y llif,
 Arw-waedd gan dorf aneirif,
 Echrydus arswydus swm,
 Crechwennad croch o annwn :
 I'r diawl ac i'w arw deulu
 Rhyfedd orfoledd a fu.

Beth s' uwch bloedd dyfroedd y don,
 Ar ogwydd hyd yr eigion ?
 Ai llong ddi hwyl anwyl yw,
 Wych adail, neu arch ydyw ?
 Oes neb daionus yn ol
 Trwy foddion tra rhyfeddol ?
 Oh Noah ragora' gwr !
 Credaist air y Creawdwr ;
 Cedwaist hefyd fyd yn fyw
 O ddwystrwm ddyfnfawr ddistryw :
 Dedwydd trwy râs Duw ydwyt ;
 I'r byd, wr màd, eildad wyt.
 Ion a gofiodd No' gyfiawn,
 Dduwiol wr, dedwyddol iawn,
 A gyrrawdd o bob goror,
 Trwy nerthoedd gwyntoedd yn gor,
 Y moroedd mawrfloedd a maith
 Yn ol i'r llynclyn eilwaith ;
 Eilwaith hwy wnaent ddychwelyd
 I'w hannedd, i berfedd byd.
 Hefyd ar air Jehofah,
 Yn mhen blwyddyn y dyn da
 A ddaeth a'i hiliogaeth lân,
 Wych ollawl, yn iach allan
 I'r ddaear oedd liwgar lwys,
 Buredig ail Baradwys.
 Aberthu wna Noah 'n awr,
 Dda 'wyllys, ar hardd allawr,
 Ar Ararat fawr eres,
 I Arglwydd pob llwydd a lles.

Yr Arglwydd Ion cyfion eu,
 Ei fwriad wnai lefaru,
 Na fwriai lif nef fry 'lawr,
 I'r lesol ddaear laswawr.
 Tymmerus fydd tymmorau
 Diwy'r byd i hyfryd barhau :
 Pryd hau a phryd cynhauaf,
 Pryd oerni, pryd heini haf,
 Nos a dydd nis diweddan'
 Tra bo'r ddaear liwgar lân.

Yn Nuw fe gredodd Noah;
 Y gwr cu â'i deulu da
 Diwagedd, a fendigwyd,
 Mal plant dilysiant Duw lwyd.
 Rheolant byddant yn ben
 Obry dan yr holl wybren.
 Drwy fendith Duw Ior fwyndad
 Y gwnaent lwythau amlhau had.

Y dynion wrth ymdaenu
 O'r Dwyrain, oror gain gu,
 Teithient, deuent o'r diwedd
 I wlad deg wastad ei gwedd.
 Nid oedd, drwy eu lluoedd llawn,
 Ond uniaith rhwng y dyniawn.
 Dywedent, gwnawn odidawg
 Ddinas dda a barha rhawg ;
 A thwr o fawrwaith eurwych,
 A'i nen hyd y nef wen wych.
 O'n caerau ni'n gwasceric ;
 Gwnawn i'n henwan barhau 'n hir.

O'r wenfawr nef dirionfaith
 Gwnai' r Duwdod ganfod eu gwaith.
 Dirym iddynt hyderu,
 Can's Ion yn anfodlon fu.
 Y lydan adeiladaeth,
 Ar fyrder, llwyr ofer aeth :
 Rhwng gau dduwian y ddaear
 Anghydfod fu'n bod a bâr.

O'u ceurydd hwy wascarwyd
 Yma 'thraw gan law Duw lwyd.
 Y dynion wnaent ymdaenu,
 Ar led ymrannai 'r mawr lu.
 Dewisodd, galwodd Duw gwyn
 Un hynod iawn o honyn'
 O dŷ ei dad, o'i wlad lwys,
 I gael gwlad oedd fwy gwiwlwys.
 Diweirfab, ebr Ion dirfawr,
 Tydi a fyddi yn fawr :
 Hynod ryfeddod fyddi,
 Amlhaf a bendithiaf di.
 Bendithiaf dy fendithwyr ;
 Ond gwae eneidiau y gwyr
 Tauogion a'th felltigant ;
 Melldithion geirwon a gânt.
 Diau teuluoedd daear,
 Ynod y gwr gwiwglod gwâr,
 Yn odiaethol fendithir ;
 Ior y nef wna 'i air yn wir.
 Gwaraidd wr o ragoriaeth,
 I Dduw nef ufuddhau wnaeth.
 Myfyriaw dan rodiaw 'r wyf ;
 Gwladwr tebygol ydwyf
 I filwr f'ai 'n trafaclu
 Anialwch drwy d'w'llwch du :
 Gwynfyd i hwn pan genfydd
 Y sêr, neu wawr dyner dydd ;
 Ar hyn i ryw fryn fe rêd,
 Gu olwg, i gael gweled
 Ei wastad wlad oleudeg ;
 A phan wêl, yn dawel dêg
 O'i galon fe gu wyla ;
 Gwenu, llawenychu wna :
 Yn hydracth tra 'r wy 'n adrodd,
 Diau 'r wyf finnau 'r un fodd.
 Dywaid fy Awen dawel,
 Mewn mwynfodd ymadrodd mêl,

Hynaws gerth hanes y gwr
 A gredodd i'w Greawdwr.
 Ae'r gwr oedd Duw 'n ei garu
 O Haran i Ganaan gu.
 E wnai ystyr yn astud
 Yno a myfyrio'n fud :
 Rhinweddol wr, ni wyddiad
 Amcanion yr Ion a'i rād.
 Golau dēg weledigaeth
 I'w gryfhau 'n ddiâu a ddaeth.
 Abram y gwr dinam da,
 Tirion ufuddfab Tera,
 Di weli'r fād wlad lydan ;
 Dy hād feddianna'r wlad lân.
 Yntef i Dduw nef a wnaeth
 Lle'r ydoedd allor odiaeth.
 Cywaeth helaeth, wr hylaw,
 Yn ddi drais oedd ganddo draw.
 Odidawg alldud ydoedd,
 O lawn serch haelionus oedd.
 Wr llon, mewn prinder lluniaeth,
 I'r Aipht rhag newyn yr aeth.
 Ei gannaid wraig ddigynnwr',
 Aeth Sara gyda ei gwr.
 Ni chaid o'r Aiphtiaid yr un
 Gain hylaw fal Gwen hoywlun.
 Yr Ion, drwy bob troion traws,
 Ei hunan ddaeth yn hynaws,
 A'r gwr a'i wraig ragorol
 I Ganaan eirian yn ol.
 Rho 'i Dduw Awdwr add'widion
 I hwn a'i hād o'r wlad lon.
 Yn Hebron, wr mwynlon mād,
 I'r Ior gwnai allor eurad :
 Gwâr addwyn wās Goreudduw,
 Aberthodd, addolodd Dduw.
 Pedwar brenin gerwin gau
 A godent ddirfawr gadau,

Yspeilient, torrent o'u tir
 Ddynion creulonwedd anwir :
 Ac ef, y godidawg wr,
 • I'w frawd a fu waredwr.
 Liw nos ef a'i lân weision,
 (Mawr waith oedd) drwy gymmorth Ion,
 Trawodd, gwasgarodd yn gerth
 Ynfyd fyddinoedd anferth :
 Gwaredodd y gwr odiaeth
 Lot, ei gân pur, o'r cur caeth.
 Dethawl wr, fe'i bendithiwyd
 Gan un o gu lu Duw lwyd ;
 Gan urddawl freiniawl frenin
 Ef a'r gân gaent fara' gwin.
 Wedi hyn daeth gair Duw hael
 At yr henwr tirionhael ;
 O'r nef lon dirion y daeth
 Diogel weledigaeth ;
 Nag ofna Abram dda ddoeth,
 Y gwr addwyn goreuddoeth :
 Cofia, i ti, y cyfiawn,
 Mur wyf, a'th wobrwyr mawr iawn.
 Oh Dduw gwyn ! ba rodd a gaf ?
 Naf addwyn ! fi ni feddaf
 Blant etifeddant f' eiddaw,
 Ond fy nghaethwas di dras draw.
 Nid hwn fydd, gwybydd y gwir,
 Ond un o'th gnawd a enir,
 A fydd yn etifeddwyr
 O'th fawrdda, hawddgara' gwr.
 Gan Dduw lwyd y dygwyd ef
 Dan wybren geinwen Gwiwnef :
 Gwel luoedd nefoedd yn awr,
 O'r dorf, ebre'r Ior dirfawr,
 Os medri, dyro di'n deg
 Nifer odiaeth nef eurdeg :
 Fal nifer y sêr siriol
 A'th hâd ni rifir o'th ol.

Dywedodd un Duw Awdwr,
 Fi Naf a'th ddygais, fwyn wr,
 O wlad Ur ôlau dirion,
 I ti feddiannu 'r wlad hon.
 Wr glân, am ei lydan lwydd
 I Nêr gwnai ofyn arwydd ;
 Ef i'w Naf a wnai ofyn,
 Rhoi Dduw hael arwydd o hyn.
 Ior hynod, fe roi hanes
 Ei blant, eu llwyddiant a'u lles.
 Yr iaith fwyn oedd wrth ei fodd ;
 Wedi hynny dihunodd.
 Myfyriai, hyfrydai' fron
 Yn fynyeh yn Naf union.

Anwyl dad y ffyddloniaid
 Ond blwydd yn ganmlwydd pan gaid,
 Goreudduw i'r gwr addwyn
 Ymddangosodd mewn modd mwyn.
 Syrthiodd, o'i lwyrfodd i lawr
 Ar ei wyneb eirianwawr ;
 Ac wedi'n Duw a'i cododd
 Mewn hawddgar gyfeillgar fodd ;
 A mawr enw rodd mor hynod,
 Arwydd o fawrlwydd i fod.
 Yr Ion i'w wraig enw a rodd,
 Dethawl, ac a'i bendithiodd.
 Gwnai 'n awr gyfammod mawr mâd,
 Hynodawl, sef enwaediad.
 Yn ddiau 'r Ion addawodd
 Fab tirion, oreulon rodd :
 Yr Ior eirian glân ei glod
 A henwodd y mab hynod.
 Ag ef mâd gyfammodau
 Yr Ion hael wnai gadarnhau ;
 Teilwng gyfammod dilyth,
 Cyfammod sydd i fod fyth.

Daeth oddiwrth Benaeth y byd
 Ail annerch ar ol ennyd.

Abraham, is y wybr hardd,
 Wrth ei hynod borth iawnhardd,
 Eisteddai, canfyddai fod
 Yr hin yn dyner hynod.
 Ac yno am Nêr gwiwnef,
 Dduwiol wr, meddyliai ef.
 Tri hynod wyr tirionhael,
 Ar hyn a ganfu 'r gwr hael,
 Rhedodd a galwodd y gwyr ;
 Heb ymroi troi wnai 'r triwyr :
 Dan ddeiliog a brigog bren
 Oedd yno, ymddiddanen'.
 Anwyldda wr, gwnai wledd wych
 I'r gwyr hawddgar rhagorwych.
 Canfyddodd eu cain foddion
 Eu bod o'r nef loywglood lon.
 Ofn a chariad mwynefad maith
 I'w fron a fu ar unwaith.
 Un o'r tri arglwyddi glân
 Hynod oedd Naf ei hunan.

Wr da 'i dymmer, d'wed immi
 Mae 'th fwynlon wraig dirion di ?
 Fy Unduw mawr ei fwynder,
 Nid pell, yn y babell bêr.
 Diau attat y deuf,
 Gyfion wr dy gofio wnaif,
 A siriol y gwnaf Sara,
 Siriol, â mab dethol da.

E glywodd y gu lawen
 Y geiriau ; hithau oedd hên,
 Heb goelio cai fab gwiwlwys,
 Yn isel, yn ddirgel ddwys,
 Chwarddodd ; ceryddodd yr Ion
 Ei gwael a'i digred galon :
 Cyn hir, y wraig gain arab,
 Yn wir fe enir it' fab.
 Heblaw addo, 'mhen blwyddyn
 Myfi Naf a gwblhaf hyn.

Aent i'w taith, wyr perffaith pur,
 Tu' gwlad Sodomïad ammur.
 Rhodd Gwiw-nêr iddo gennad
 I'w danfon, wr mwynlon mâd,
 A gelaf, ebr Naf, yn awr,
 F' union amcanion ceinfawr
 Rhag Abraham ? can's gwobr hael
 Iddaw a ddaw yn ddiwael :
 Tad i genedlaeth fâd fydd
 Odidawg fawr a dedwydd.
 Mi wn y rhydd hw i'w hâd
 Arch manwl, a gorch'myniad
 Cadarn, am wneuthur barn bêr,
 Wych fendith, a chyfiawnder.
 Ion didwyll, yna d'wedodd ;
 Gwaedd nerthawl, anferthawl fodd,
 Arswydus am wyr Sodom,
 Gwaedd faith eu drygwaith sydd drom.
 Cymmares ddrwg Gommorra,
 Gelynion pob dynion da.
 Disgynaf, gwelaf ai gwir
 Heddyw yw'r peth gyhoeddir.
     Y duwiol wr wrandawodd
 Mewn parchus ofalus fodd.
     Cennadon Ion cyfion cu
 I'w gorchwyl a wnaent gyrchu.
     Y dawnus fwynwr dinam,
 O bura' hwyl, Abraham,
 Nesu wnai, naws anëofn,
 At Nêr, mewn gwylder ac ofn ;
 Wele, oh Dad ! waeled wyf,
 Llundw a llwch oll ydyf :
 Wyd f' Arglwydd oddiar fawrglod,
 Drag'wyddol anfeidrol Fod !
 A feiddiaf un ufudd-air ?
 Wrth fy Naf a gâf ddwe'yd gair ?
     Gwelai wrth fodd ei galon,
 Gwelai, hyfrydai ei fron,

Nêr yn fwy tyner na 'r tês
 Yn gwenu arno 'n gynnes.
 Fe 'r gwr o fawr ragoriaeth,
 At Dduw cu nesu a wnaeth ;
 Oh Geli ! ddifethi fâd
 Yr unfodd a rhai anfad ?
 Cywir Ion ! os ceir yna
 O'r rhai 'n ddeg a deugain da,
 Tydi ddifethi, fy Ior,
 Y gaerawg dref a'i goror ?
 Er mwyn y rhai 'n, wyr cain cu,
 Deg Ior, sydd yn dy garu,
 Oh Dduw mâd, Ceidwad cadarn,
 Ai ni arbedi roi barn ?
 Duw gwyn ! na boed hyn i ti,
 Roi 'r gwirion wyr a geri
 I chwerw ing a chur angau,
 Mal creulon wyr geirwon gau.
 A hyf y d'wedaf hefyd,
 Ai ni rydd Barnydd y byd
 Farn gyfion ? ai 'r gwirion gwâr
 Ar unwaiti a rhai anwar
 A wna ladd ? Oh anwyl Ion !
 Cofia, na ladd y cyfion !
     Os caf, ebre Gwiwnaf gwyn,
 A henwaist ti o honyn'
 Yn gyfiawn ; am eu dawn dêg
 Y lwys ardal las irdeg,
 Hyfryd, i gyd a gedwir
 Rhag bolltau 'r tyrfau drwy 'r tir.
 Canfu 'n llon, a'i fron heb fraw,
 Hawdded ydoedd dyhuddaw
 Duw nefol, ei nerthol nawdd ;
 Wr ethol, ail areithiawdd :
 Dygodd i bump a deugain
 Yn rhwydd holl nifer y rhai 'n.
 Diwair wr, e fu 'n daer iawn
 O'i gariad at y gwiriawn :

I ddeg eu rhif fe ddygawdd,
 A Nêr, o'i fwynder a'i nawdd,
 Addawai na wnai niwaid,
 Deg yn hon cyfion os caid.
 Ae 'r clærwyn lor discleiriol
 I'r nef fawr yn awr yn ol.

Abraham ddinam ddoniawl
 I Nêr fe rodd fwynber fawl.
 Ae'n awr, dan fawr fyfyriaw,
 Wr mwynlan, i'w drigfan draw.

Trwy'r holl ddinas fawrfras faith,
 Gadarn mewn melltigidwaith,
 Tri yno, prin tri enaid
 Yn gyflawn gyfiawn a gaid.
 A hwy a ddygwyd o hon,
 Rai anwyl o ryw union:
 Angylion, cysurlon swydd,
 Wnaen' eu harwain yn hyrwydd.
 Braidd y t'w'nai'r boreuddydd
 A gwawr dæg trwy gaerau dydd,
 Torchawg gwmmwl tew erchyll
 Wnai ffrydiaw o honaw hyll
 Grych reieidr, dan groch ruaw,
 O dân, a brwmstan, a braw.
 Difethodd, dinystriodd Naf
 Yr anwir fro dirionaf;
 A hwythau'r gwyr gau i gyd,
 Ennyent yr un ennyd.

Ac yna i'r nef geinwawr
 O bob parth y mygdarth mawr
 A gododd; danodd mae dig
 A brwd ddyfnfor berwedig.
 Erddrym o gosp am fawrddrwg!
 Barn gyfion am droion drwg!

Ac wele! dros ddisgwyliad,
 Sarah ddaeth yn fammaeth fâd:
 Diau hon, wedi henu,
 Gai lon fab,—go lawen fu.

Hwn yn Isaac a enwyd,
 Rhodd Dofydd, llawenydd wyd.
 Gwaraidd fab o ragoriaeth,
 Ffynnu a chynnyddu wnaeth.
 Rhoi mawl am ei lesawl lwydd
 Wnai Abra'm i Dduw 'n ebrwydd :
 Ei feddyliau 'n gwau a gaid,
 A llonnet ei holl enaid.
 Cofiodd eiriau y cyfion ;
 Cywir i'w air y ceir Ion :
 Ei fab anwyl fu beunydd
 I'w galon dirion, drwy 'r dydd.

Wedi hyn i'r gwiwddyn gwâr
 Digamwedd gyda'i gymmar
 Pan hunai, pan gysgai 'n gaeth,
 Dygwyd prudd weledigaeth :
 Ebre Nêr, Cymmer wr cu,
 Y gwirion wyt i'w garu,
 Dy unig fab daionus,
 Cyfoda, brysia heb rus,
 A dos i Foriah dir,
 Yno, ar fryn a enwir,
 Offrynma, abertha 'n bur
 Gu Isaac, dy holl gysur.
 Deffrôdd, e gododd y gwr,
 Credodd mai y Creawdwr,
 Naf anwyl, a'i danfonawdd :
 Rhodd ufudd-dod hynod hawdd.
 Fe holltodd, cymm'rodd, wr cu,
 O'i barth goed i aberthu :
 I'w ddilyn cymm'rai ddeulanc,
 A'i fab mwynaidd, lariaidd lanc,
 Dethawl wr, fe ymdeithiai,
 Mwynddyn, ar asyn yr ai.
 A'i galon, â'i burfron bêr,
 Holai, dadleuai lawer.
 Syndod a rhyfeddod faith
 I'w fron a fu ar unwaith.

Am ei anwyl fab mwynwawr
 Galarai, gofidiai 'n fawr.
 Wrth fyfyrion dros dro 'n drwm,
 Rhuso wnai cyfraith rheswm :
 I'r gwr odiaeth goreudad
 E barodd hyn fawr bruddhad.
     Rhyfeddu wnai' fwyngu fab,
 A geiriau teg ac arab
 Yn siriol e wnai siarad
 Wrth ei fwynber dyner dad :
 Boddiai ág arabeddiaith
 I fyrhau 'r dyddiau a'r daith.
 Tawel ei fwyn dad diwair
 Edrychodd ; ni dd'wedodd air.
 Mae ef yn brudd am wiwfab,
 Ei fyd, ei fywyd, ei fab.
 Y galar fe wnai gelu,
 Fe 'i teimlodd, celodd wr cu.
 A'i ffyddlon galon gulwys
 Rhesymmai, 'mddiddanai 'n ddwys :
 Gwelaf, ryw dro neu gilydd,
 Pan ddel diochel yw 'r dydd,
 Mae odfa o drwm adfyd
 I bawb o ddynion y byd.
 Y rhinweddol duwiol da
 A boenir yma 'n bena'.
 Yr anwir a'r dirinwedd,
 Mae'n hwy'n blodeuo mewn hedd ;
 Gofid llai nag i gyfiawn,
 A'u plant sydd mewn llwyddiant llawn.
 Mi o'r ddaear liwgar laith,
 Diammau, dorrwyd ymaith.
 Mab i dad anmhlantadwy,
 Ni rydd Celi i mi mwy.
 Mi 'r dinerth, darfu 'm danaf,
 Weithian dan riddfan yr af
 Mewn penyd o'r hyd i'r bedd,
 I'r oer lawr i wael orwedd.

Cyfion i'r Ion a rannodd
 Gael aberth m&ad o'i r&ad rodd.
 A mynych y bum innau,
 Gwae'm bron! hyd geimion ffyrdd gau:
 Mynych mi a fum annuw,
 Troseddais, mi ddigiais Dduw.
 Mawrbwys a ddaeth i'm herbyn,
 Troseddais, mi haeddais hyn.
 I'm bron a'm calon mae cur
 Am Isaac dros bob mesur.
 Fy nolur, fy nghur, fy nghwyn,
 Am wareiddfab mor addfwyn,
 Er mor frwd, mor fawr ydynt,
 Fy ngwendid ond odid ynt.
 Ond odid mai nid yn ol
 Fy mawr flys mor afesol
 Gwna Naf rhwyddaf a'i rhoddawdd,
 Ond yn ol ei nefol nawdd.
 Mynych, mewn geiriau mwynion,
 Addawodd, e dd'wedodd Ion,
 Cei luoedd dorfoedd dirfawr,
 Ac o'u plith daw 'r fendith fawr.
 Da obaith! cysur diball!
 Gu enwog Ior, gwn y gall.
 Er ei ladd, drwy ddirfawr loes,
 Yr Ion eill adfer einioes:
 I'w borth er ei aberthu,
 Credaf y caf, cariad cu,
 Mewn rhyw fodd mwyn rhyfeddol,
 Gan Naf, fy machgen yn ol.
 Yn ufudd fe ae'n &eofn
 I'r daith rhwng gobaith ac ofn.
 Ar y trydydd dydd y daeth
 I weled bryn marwolaeth.
 Yno dirfawr allawr oedd
 Yn weledig: niwl ydoedd:
 Goleugerth deg olygiad
 Roi Dduw cu'n arwyddoc&ad.

Wr addwyn, fe a roddodd
 Ar ei wâr fab, o'i wir fodd,
 Goed yr offrwm trwm tramawr ;
 Yntau ddyg dân eirian wawr,
 A chylllell i archolli,
 I dywallt gwaed hallt â hi.

Fy nhad, ebre'r mab mâd mwyn,
 A gweddol olwg addwyn,
 Wele dân yn dy law di ;
 Ymman rhoddaist goed immi ;
 Er hyn, mae 'r oenyn ? pwy rydd
 Ddifai aberth i Ddofydd ?
 Fy anwyl fab a'i fwynwedd,
 Yn ddiau rhoi 'r gan Dduw 'r hedd :
 Duw Ior, fy mab, a'i dyry,
 Heb uno 'n, ar y fron fry.

Teithiasant, daethant eu dau
 I gu ael y bryn golau.
 Hardd allor i'r Ior eirian,
 Yn brudd, yn ufudd a wnan'.
 Y coed, pan eu rhoed yn rhwydd,
 Pur wiwdrefn, mewn parodrwydd,
 Yn weddol d'wedai 'n addwyn
 Wrth ei fab mewn araith fwyn :
 Fy nghalon dirion, dydi,
 Coelia, yw aberth Celi.
 Yn wir, fy machgen eres,
 Gorchymmyn Duw gwyn a ge's.
 Ond er hyn, Duw gwyn, dêg Ior,
 Er gollwng ar gu allor
 Dy waed, fy ngwir grêd ydyw,
 Jehofa 'th adfera 'n fyw.

I'w fab rhyfeddod a fu,
 A galar dros ei gelu.
 Dywedai ei fab didwyll
 Yn union mewn purion pwyll ;
 I Dduw hael iawn ufuddhau,
 Ein bywyd Ion a biau.

Mynych bob blwydd o'm heinioes,
 I fwyngu ddyfyru f' oes,
 Fy nhad mād, & llygad llon,
 Ti dd'wedaist ei add'widion :
 A newidiodd Ion wed'yn ?
 A gwblhâ Jehofa hyn ?

Mae Nêr, mi wn, yn eirwir ;
 Diau fod ei eiriau 'n wir :
 Ei hybarch arfaeth heibiau
 Ni rodd ; a dd'wedodd a ddaw.
 Cefais, derbyniais di'r byd,
 Rhyfedd yw, o farw hefyd.

Oh fy nhad ! mae cariad cu
 Yn anwyl iawn ennynu
 Yn f' enaid, hon fu unwaith
 Mewn syndod rhyfeddod faith.
 I'm mynwes annymunol
 Oedd cur ; trodd natur yn ol.
 Ond yn awr, fy Nuw mawr mād,
 Dilys ufuddhaf d' alwad.
 Ti 'n ddiau biau 'm bywyd,
 Duw 'r duwiau ! Ti biau 'r byd !

Heb wrthod, i'w aberthu,
 Fab cyfion, fe 'n fodlon fu.
 Abraham, wr mwynbur hael,

Ei hynod fab tirionhael
 A rwymodd i'w offrymmu
 Ar y coed i'r mawr Ior cu.
 Yn ei dirion wirion wedd,
 Wr anwyl mawr ei rinwedd,
 Cariad oedd i'w fab cywrain',
 Ufuddhad i'r Ceidwad cain.
 Codai' law, oer fraw i'w fron,
 I gyraedd lladd y gwirion.
 Clywai lef o nef yn awr,
 (E ddarfu ofni 'n ddirfawr)
 Abra'm, Abra'm ddinam dda !
 Hoff eurddawn, na chyffyrdda

D' oreufab diwair ifanc,
 Ond dod ollyngdod i'r llanc,
 Gwn weithian, wr glân ei glod,
 Dedwydd, it' ofni 'r Duwdod :
 Rhoddaist, nid atteliaist ti
 Y gwaraidd fab a geri,
 Gwynfyd dy oes, dy geinfab,
 Nage fwy, dy unig fab.
 Gwelodd, rhyfeddodd yn fawr,
 Glaerwyn angel eglurwawr.
 Fe drodd, fe ganfyddodd fod
 Hwrdd hoenus, hardd, a hynod,
 Wrth ei gedyrn gyrr yn gaeth
 Mewn drain yn mawr ymdrinaeth.
 A hwnnw i farw 'n lle 'i fab
 Gwâr eirjan, roe 'r gwr arab.

Eilwaith yr angel haelwych
 Alwodd o'r wen wybren wych ;
 D'wedodd, tyngodd Ion didwyll
 I'w enw da, ac ni wna dwyll,
 Abra'm, nid gwael dy wobrwy,
 Am fwynder cci fwynder fwy.
 Am it' ufuddhau immi
 Amlhaf a bendithiaf di.
 Mal nifer y sêr y sydd
 Yn mhob rhan o'm wybrennydd,
 Mal tywod môr hynod hên
 Cei 'mledu yn llu llawen.
 Ac yn dy hâd gwiwfâd gwâr,
 Diau, cenedloedd daear
 Yn odiaethol fendithir ;
 Ior y nef wna 'i air yn wir.
 Gwelawdd Abra'm fwyn galon,
 Gwelodd, hyfrydodd ei fron,
 Yn awr y dydd dirfawr da
 O nodded i lin Adda.
 Mi 'th garaf fy Naf nefawl !
 I ti y rhoddaf fî fawl !

Fy Nuw hael a'm cyfiawnha,
I' nghysur fe 'mddangosa !
Chwi fisoedd, blynyddoedd nef,
Olynol drwy y loywnef,
Brysied, rheded eich rhodau
Dirfawr goleuwawr yn glau !
Y liwgar loer oleugertl,
Ewybr fyddo 'th cylchlwybr certh !
Dyfod mae amser Dofydd !
Oh 'r haul rhéd !—deued y dydd !
I ddyn, er maint ei ddoniau,
Ber hynt sydd yma 'i barhau.
Ei gysurus wraig Sara
Aeth i hedd ddiddiwedd dda,
Galwyd yntau gan Geli,
Wr dethol, ar ei hol hi.
Yn Nghanaan fâd, w'ad liwdeg,
Hunent lwy mewn henaint teg.
Duw trugarog, nerthog nawdd,
Ion hynod, fe ni hunawdd :
Bu'n gu nerth, bu'n gynnorthwy,
Bu'n dwr, bu'n dad i'w hâd lwy.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN III.

Y CYNNWYSIAD.

Hanes Joseph.—El frodyr yn ei gashau o achos ei freuddwyd.—Ei fwrw i bydew, a Juda yn ei achub oddiyno.—Ei werthu i'r Ismael-iaid.—Y siaced fraith, a galar ei dad ar ei ol.—Brodyr Joseph yn ymddangos o'i flaen ef yn yr Aipht, o achos y newyn, ac yntau yn eu carcharu fel yabiwyr, a'u heuogrwydd am werthu eu brawd.—Carcharu un, a dychwellad y lleill, gyda gorchymyn i ddwyn Benjamin gyda hwynt.—Eu tad yn eu hanfon i'r Aipht drachefu, a chyda galar trwm yn gollwng Benjamin gyda hwynt.—Gogoniant, a gwledd Joseph.—Teithwyr yn rhol hanes y brodyr i'w tad.—Cael y cwppan arian yn sach Benjamin, a'r canlyniad.—Joseph yn egluro ei hun, a dychwellad y brodyr i wlad Canaan.—Gweledigaeth Jacob, a'i ddygiad i'r Aipht.—Ei gyfarfod a Joseph, a'i sefydliad yn ngwiad Gosen.—Israel yn bendithlo ei blant, ac yn marw.—Galarnad am farwolaeth Joseph.—Gogoniant y nef, a phrophwydoliaeth am Grist.

TEITHIAIS, denais o'r diwedd

I wlad gu oludog wedd,

I lwyni o bêr luniaeth,

Nefol ac anfarwol faeth :

Yf win, a bwyta, f' enaid,

O'r ffrwythau gorau a gaid.

Mae 'r haul claer oddiar gaer gu

Y Dwyrain gain yn gwenu ;

Nifwl o'i gylch sy'n nofiaw,

A thyner lawnder o wlaw.

Mal gwlaw a ddaw i'r ddaear

A gyfyd yr ýd o'r âr,

Deigr enaid wnan' deg rinwedd

I dyfu yn gu ei gwedd.

Drwy 'r byd mor hyfryd yw'r hin !

A lliwiau y Gorllewin !

Goleugerth gu olygiad

Yn egawr i fyd mawr mând !

O ! am aden y wen wawr

I gyraedd y dëg orawr !

Abra'm! dan y fawr wybren
 Ei enw fydd tra bo'r nef wen :
 Yn mhob gwlad ei hâd amlhant,
 Rhyfeddod hir a fyddant ;
 Llenwan' bob eirian oror
 Fawr o faint, o fôr i fôr.
 Deuddeg mab lliwdeg a llon
 Roi Nêr i un o'i wyrion :
 Un pan yn llanc ifanc oedd,
 I'w dad anwylyd ydoedd.
 Ei dad, o ran cariad cu,
 'Ran urddas, 'ran ei harddau ;
 Rhoi 'n sicr i hwnw siaced
 Amryliw o geiniw ged.

Breuddwydiodd, adroddodd draw,
 A'i frodyr dirfawr frydiaw
 A wnaethant yn annoethion,
 A brâd a lanwodd eu bron.
 Ydd ydoedd ei freuddwydiawn
 O radd gerth fawreddog iawn ;
 Arwyddion o rieiddwych
 A helaeth lywodraeth wych :
 Yr hoyw loer, o liw arian,
 Yr eurwawr haul gloywfawr glân,
 A'r sêr yn uchder y nef
 A wnaent, ger ei fron yntef,
 Diweirfab, mewn parch dirfawr,
 Ymgrymu, lon lu, i lawr.

A Satan weithian a wnaeth
 Lenwi rhai 'n â gelyniaeth :
 Gwynfyd y sarph ddybryd ddig
 Yw brâd a llid berwedig.
 Wyr gweddus golygus glân,
 Daethant i fangre Dothan.
 A'u tad un galwad a gant,
 Ddydd bwygilydd bugeiliant.
 D'wedai Israel, wr hael hên,
 Fy lliwus fwyn fab llawen,

Joseph, fy mab dewisaf,
 Yn nydd a nos dan nawdd Naf,
 Dos a dychwel, gwel y gwyr
 Hyfrydawl, sef dy frodyr,
 Da 'mab, a gad im' wybod
 Ba wedd sydd arnynt yn bod.
 Y gwr ifanc goreufad
 Ae i'r daith ar air ei dad,
 Gwyrenig fab goreunaws,
 Wedi crwydro dro ar draws
 Y wlad, fe ddaeth i liwdeg
 Lydan fryn Dothan, fron deg.
 Ei frodyr, gwyr di gariad,
 Gwelent hwy galon eu tad :
 Hwy dd'wedent, Draw 'r breuddwydiwr !
 Edrychwch, gwelwch y gwr !
 Haul ydyw o hoyw loywder !
 Frithed ei siaced o sêr !
 Lladdwn ef, lluddio a wnawn
 Ei ddadwrdd a'i freuddwydiawn.
 Cawn weled ryfedded fydd
 Wed 'yn rwysg y breuddwydydd.

Eu gwridog frawd gwâr odiaeth,
 Dan wenu, nesu a wnaeth :
 Ow mrodyr ! yma'r ydych
 I gyd mewn iechyd yn wych ?
 Gwelodd y bachgen gwiwlwys
 Eu chwerwder a'u digter dwys :
 Diweirfab, mewn ofn dirfawr,
 Cyffrodd, rhyfeddodd yn fawr.
 A phan ddaeth i rygaeth rwyd,
 O'i dda wisg e ddiosgwyd.
 Ymbiliodd, ceisiodd, fab cu,
 Tan orian eu tyneru :
 Dywedai, eich brawd ydwyf ;
 Cywir iawn eich caru 'r wyf.

Oh 'th ddeiliaid ! fe 'th addolir !
 Tydi a deyrnesi 'n wir !

Fi ro' ei ddedwydd freuddwydion
 I'r gwynt, ar hynt, yr awr hon ;
 Gwnaf, crêd, mor sicred a'r sêr
 Ymostwng i ti meister.
 Simeon âg arf greulon groch,
 Hagr, ar ei frawd gwrid hoywgoch
 Y geuflaidd ruthrai 'n gyflym,
 A'i wedd mewn digllonedd llym.
 A'r lleill yno 'n gawrio gaid,
 Trywaner ef trwy 'enaid !
 Reuben yn addien a aeth,
 Hefyd a Juda hyfaeth,
 Hwyllesol attaliasant
 Greulonder, chwerwder eu chwant.
 Gwylwch, ni bydd ddirgelwaed ;
 Ofnwch, na thywelltwch waed :
 Bwriwn, mae pydew 'n barod,
 Ef i hwn fwriwn i fod.
 Ni welir mewn anialwch ;
 Am draha fe drenga 'n drwch.
 Hwytiau, ar ol geiriau gant,
 At hynny a gytunant.
 Llusgwyd, fe daflwyd i dew
 A budr ddwfn ddiddwfr bydew.
 Gawr filain mewn gorfoledd
 A roisant, arlwyant wledd.
 Ac ef at Dduw nef, dda nawdd,
 Ei weddi gyfarwyddawdd.
 Reuben, yn ddarwybod,
 Yn awr heb feddwl fawr fod
 Eirias ac ail fradwriaeth,
 Draw i areiliau yr aeth.
 Dychwelyd oedd fryd ei fron,
 A gwared ei frawd gwirion,
 A rhoddi hwnnw 'n rhwyddfad
 Yn ol i'w odiaethol dad.
 Ond Oh ! yr oedd yno ddiig
 Lywiawdwr anweledig.

Ni âd Satan annedwydd,
 Erchyll, i sefyll mo'i swydd :
 Och ! bellach os gwnewch ballu,
 Gresynawl ! ebre 'r diawl du,
 A'ch gelyn yn eich golwg !
 Fe lwydda ei draha drwg !
 Llanwodd fron y gweision gau
 A gwyn, â chenfigenau.

Yr eilun ! fe reoli !

Gw'radwydd ! fe 'n arglwydd i ni !
 Rhoddwn e 'n awr mewn rhuddwaed,
 Lladdwn, tywalltwn ei waed.

Juda, a grudd brudd a bron,
 O gariad i'w frawd gwirion,
 D'wedai 'n fwyn, mae 'dad e 'n fyw ;
 O'i bur dad ein brawd ydyw.
 Pa wedd, 'r ol dialedd dwys,
 Y gwelwn ein tad gwiwlwys ?
 Tra 'mddadlent, hwy welent wyr,
 Tyrfa fel torf o faelwyr ;
 Na laddwn, gwerthwn e' n gaeth,
 Na welwn ei farwolaeth.
 Y tonnog wyr gyttunant,
 Os arian gwiwlan a gant.
 I'r geulan fry, o'r gwaelawd,
 Yn brudd codasan' eu brawd :
 Eu didwyll frawd clodalwy
 Am arian gynhigian' hwy.
 Y maelwyr, oll am olud,
 A'i prynan', fab mwynlan mud :
 Am arian nid ymeiriant,
 Hyn oedd eu gofyn a gant.
 Na boed it' rudd brudd na bron ;
 Tyred fy machgen tirion.

Haelionus a serchus wyr !
 Medd ei hyfrydwedd frodyr,
 Gwr mawr yw, ac Ior mor wych
 A fydd, chwi a ryfeddych !

Rheolwr mawr a hylaw !
 Brenin a fydd ddydd a ddaw !
 Juda ragoraf a gaid,
 Mwynwr, yn drwm ei enaid :
 Iach dawelach fab dilyth,
 Ac yn iach fy mrawd bach byth !

Yn ei wyneb diweniaith
 Cur oedd dros natur un iaith.
 Eu frodyr fuant fradwy ;
 Tynherol ar eu hol hwy
 Hiraethodd, edrychodd dro ;
 Trwy alar torrai 'wyo.

Ei fradwyr anhyfrydol
 Yn awr sy 'n llawen o'i ol.
 Y fraith siaced, y ged gu
 Unwaith oedd yn serenu.
 Mewn cochlyn o waed myn mând
 Ei harddwch ga'dd drwch drochiad.
 A hwythau yn hy' weithion
 At eu tad ddygasant hon.
 Myn wybod, wr gloywglod glân,
 Ai gwisg dy fab arab eirian,
 Ai nad e ? ydyw fe 'n fyw,
 Ddyn dedwydd, ai nid ydyw ?

Canfu,—adnabu,—Duw Naf !
 Oh 'r olwg arw a welaf !
 Oer ofid ! oh wr ifanc !
 Lladdwyd, a llarpiwyd y llanc !
 Galarai 'mofidiai 'n fawr
 Am ei anwyl fab mwynwawr.
 Ei deulu o'i ddeutu ddaeth,
 Gan weled ei ddygn alaeth.
 Diles ydoedd ei deulu,
 A'u geiriau call i'r gwr cu.
 Oediog, digysur ydwy',
 Fy mab ni welaf fi mwy.
 Ei derfyn ddaeth, diweirfab !
 Af i 'medd ar ol fy mab.

Llawer blwyddyn wed'yn aeth ;
 Yn hwyr derfydd blin hiraeth :
 Ei fab a godwyd yn fawr ;
 Ni wyddai 'dad mwyneddawr :
 Chwerwaidd ca'dd ei garcharu,
 Heb sôn i'r cyfion wr cu,
 Ei Dduw fyth fu iddo fo,
 Duw anwyl fu 'n dad yno.

Anfonwyd gan Naf union,
 Ar hyd yr holl ddaear hon,
 Newyn ar fyd annuwiol,
 Am falchder diffeithder ffol.
 E losgwyd Asia lwysgu,
 Ac Affrig dawddedig ddu,
 Ac Europ dêg ei gorawr,
 Gan fwrnwres y moeldes mawr.
 Ond i'r Aipht mawr lawnder oedd ;
 Yr yd yn hon yr ydoedd.
 I'r wlad hon yn dirion daeth
 Miliynau'r byd am luniaeth.
 Llawen y rhanai'r llywydd
 Lawnder yn dyner bob dydd.

Canaan ydoedd mewn cyni,
 Gyda 'i meibion hoywon hi
 Daeth Juda fwyndda ar fyr,
 A'i fradawg euog frodyr.
 Y gloywddoeth wr goleuddawn
 A'u canfu yn y llu llawn.

Dywedwch, o ha dudwedd
 Yr ydych ? oes haelwyl hedd ?

O Ganaan, ebre'r gweiniaid,
 Dy weision gwaelion a gaid :
 Am luniaeth, y gwr ffraeth ffraw,
 Y daethom yma i deithiaw.
 Moesawl hwy ymgrymasan'
 Hyd lawr i'r gwr gloyw-wawr glân.

Llidiawg, megis llew ydoedd,
 A garw ei air y gwr oedd :

Da 'r adwaen eich direidi,
 Amlwg yw 'ch mawrddrwg i mi.
 Gwelaf, mal y dydd golau
 Eich dyfnion ddirgelion gau.
 Bradwyr, ysbiwyr ydynt,
 Carcharaf, ail holaf hwynt.

Adeg alarus ydoedd !
 Syndod i'w cydwybod oedd !
 D'wedent eu hanes didwyll
 Yn bur dég, heb air o dwyll.
 Mwyn iawn ymgrymu a wnant,
 Du alar ! hwy gyd-wylant.
 Ond hyn i'w herbyn o hyd
 Yn ddidawl a wnai dd'wedyd :
 Gâlön, meddai'r gwron gwych,
 Bradwyr, ysbiwyr ydych.
 Yn wyneb dynion anwir
 Mae drwg yn amlwg yn wir.
 Dagrau, a du euogrwydd,
 Terfysg sy'n gymmysg i'm gwydd.
 Bradwyr, ysbiwyr ydynt !
 Rhwynwch a charcharwch hwynt.

Gan drymed, doted y dydd,
 Wyr gwaelion, ar eu gilydd
 Edrychent, cofient eu caeth
 A'u dyrys hen fradwriaeth :
 Am ein brawd mewn cur mac'n bron ;
 Duw a'i gwyr, ei waed gwirion
 Ofynir yn wir ; gwae ni
 Ganwaith am ein drygioni !
 I'w ruddiau 'r dagrau oelldynt,
 Gwelsom ei brudd gystudd gynt.
 Chwerw a fydd ein carchar'ad ;
 Oh Dduw'n Twr ! beth d'daw o'n tad ?

Gwelodd y llywydd gwiwlwys
 Eu dychryn diderfyn dwys :
 I hallt wy'aw draw fe dio'd,
 Yn araf fe dynerodd.

Anniddan wyr, ni wyddynt
 Mai perffaith gwyddai' hiaith hwynt,
 O herwydd cyfieithydd fu
 Arferol o lefaru.

Teilwng wr, ymattaliodd ;
 Ac bellach mewn mwynach modd
 Dychwelawdd, holawdd helynt
 Eu gwlad ; ai byw eu tad hwynt ?
 Byw yw'n tad, attebent hwy,
 Gwan o nerth, digynnorthwy.

Oes yn Nghanaan wenlan wych
 Frodyr ? pa nifer ydych ?
 Deuddeg ar un pryd oeddym,
 Un ar-ddeg yn awr ydd ym.
 Un sydd, bob dydd, gydá'i dad,
 A marw o ddryglam irad,
 Ein hynaws Ior breninol,
 Fu un o'r ddau flynyddau'n ol.
 Y salion wyr iselwawr
 Ymgryment, llyfent y llawr.

Os perffaith araith eirwir,
 Caf wybod gwaelod y gwir,
 Anfonwch un i fynu,
 Prysured, cyrched eich cu
 Frawd anwyl :—e fu 'r dynion
 Yn ddistaw, a braw i'w bron.

Gwelwch, mae yn eu golwg
 Arwyddion o droion drwg.
 Carcharwch, rhwymwch y rhai 'n !
 Ymaelwch mewn modd milain !
 Tridiau rhoi 'r gwr tra odiaeth
 Hwynt mewn heiyrn cedyrn caeth.
 Bu' henaid, drueiniaid, dro,
 Yn mhell wedi anmhwylo.
 Naf anwyl y nef wenwawr !
 O Geli ! gwae ni yn awr !
 Gweithrediad fu gaeth rydost
 Gaiff gaeth gospedigaeth dost.

Distryw a braw 'n brydiaw 'n bron !
 A distryw yn ngwlad^oestron !
 O'n tad ! beth ddaw 'honot ti ?
 Gwna 'th galon dirion dorri !
 Ei loesau ni theimlasom
 Hyd yn awr, wedi 'r awr drom.
 Drwy 'r hirddydd mae draw 'r harddwisg,
 O hyd y mae 'r waedlyd wisg
 Ganddo er cofio 'r cyfion,
 A gwaedlyd o hyd yw hon.
 Ein drygnaws fu'n draws, fu'n drom,
 Wrth Ioseph, pan werthasom.
 Garw yw 'n braw ! ac oer yw 'n brawd
 Ioseph^o yn y bedd isawd !
 Dialedd gan waed a elwir,
 Can's gwaed a fyn waed yn wir.
 Yn ol ein bai, ni welwn,
 Mae 'n penyd, mae 'n hadfyd hwn.
 I ddieithriaid, modd athrist,
 Ein brawd werthasom draw 'n drist :
 E ddeuodd unrhyw ddial,
 Can's plaid dieithriaid ddyd dâl.
 Gwae inni, rai drwg anwir !
 Gwae 'n tad anwylyfad yn wir !
 Ein hanes fag anhunedd,
 A'i gŷr ar fŷr i'r oer fedd.

Danfon wnaeth y gwron gwâr
 I'w cyrchu hwynt o'u carchar.
 Yr oeddent, y gwyr eiddil,
 Mewn dagrau griddfanau fil.
 Gwelodd, teimlodd eu galar ;
 Yna medd, â mwyn wedd wâr,
 Ofni Celi o'm calon
 Yr wyf, a moliannu 'r Ion.
 Yn ddiau chwithau gwnewch hyn ;
 Aed naw 'n ol, rhag bod newyn
 Yn gwasgu teulu eich tad,
 Erys un mewn carchariad.

Aeth naw dan wylaw yn ol,
 A'u hanes oedd resynol.
 Eu tad amddifad, medd ef,
 Yn enw mawr Ion y wiwnef!
 Yn enw Duw ! ai chwi'n unig
 O'r dyrfa ga'dd ddalfa ddig!
 Dyma ryfeddod immi,
 Holwyd a charcharwyd chwi !
     Mae 'n hynod ryfeddod fawr,
 A'r enwog wr eirianwawr,
 Agored ei drugaredd, .
 I'r byd yn rho'i hyfryd hedd.
 Am y llywydd clodrydd clau
 Fe dd'wedir rhyfeddodau ;
 Ei godi ef yn geidwad,
 O garchar du, ar lu 'r wlad.
 Ei glôd a'i awdurdod aeth
 Yn hynod drwy 'r freniniaeth.
 A farno ef, a fernir ;
 Os nawdd, fe fydd nawdd yn wir !
     Eu tad, amddifad am ddau,
 A ddelwodd gan feddyliau :
 E ddyrysodd ei reswm
 O herwydd y tranigwydd trwm.
 Pan ddarfu 'r yd, poen dd.r.fawr,
 Mewn gofid gwelid eu gwawr :
 Y glaswyn newyn a wnaeth
 Lewygu eu hiliogaeth.]
 Eu plant ofynant am fwyd,
 Wylant o ddeutu 'r aelwyd :
 Y rhai 'n gyda'u rhieni,
 Druain, fu 'n llefain yn lli'.
 P'am, medd eu hael dad, gwael, gwau,
 Baham 'r ych yn bwhwman ?
 A pham edrychwch, heb ffydd,
 A'ch golwg ar eich gilydd ;
 Ai oedi etto'r ydych ?
 Ai marw a wnawn mewn mawr nych ?

Cyfodwch, a chyrchwch fyd,
 A buan am eich bywyd.
 Ni feiddiwn, mae 'n anfuddiol,
 Os saf yr ie'ngaf ar ol.
 Diau, os awn ninnau 'n awr,
 Myned raid i'n brawd mwynwawr :
 Heb 'ddo ni wnawn ddigio 'n ddwys
 Galon y llywydd gwiwlwys ;
 Heb 'ddo ni's gwnawn feiddio fyth
 Adweled y gwr dilyth.
 Na lidiwn lân lywiawdwr,
 Rhaid ufuddhau geiriau 'r gwr.
 Pa fodd digwyddodd y gwall
 Diriaid, sôn am frawd arall ?
 Haelwych wr, fe a'n holawdd.
 A'r gwir, pan holir, ddaw 'n hawdd.
 Iawn wyddem fryd y noddwr !
 Ddirgelion geirwon y gwr !
 I'r noddwr mawr rhinweddawl
 Mae 'r anwir a 'r gwir mal gwawl.
 Ei helaeth wybodaeth bur
 A'i nododd yn benadur.
 Pan welir y gwir i gyd,
 Y gwir etto a'n gweryd.
 A hyn fu 'n fron-wahaniad,
 Fu 'n brudd-der i'w dyner dad.
 Yn awr ei ollwng a wnai,
 Ond eilwaith anwadalai :
 Nid â fy mab arab i
 O'i gu wlad i galedi,
 Rhag braw, rhag tramgwyddaw 'n gaeth,
 Mawr alar, rhag marwolaeth !
 Gyrais fy mab hawddgaraf,
 Ei gofio dan wylw wnaaf,
 Ei frawd o dref i rodiaf,
 Fe aeth, ni ddaeth, ac ni ddaw :
 A'i frawd yn mhell o'i frodir
 Anfonaf ? na wnaaf yn wir !

Os ti ni ollyngi 'r llanc,
Ofer heb ein brawd ifanc
In' feddwl, ni wnawn feiddiau
Myn'd i'r Aipht at Simeon draw.

Drwy loes, f' einioes a fynwch,
Ni'ch dyddawr, i'r llawr, i'r llwch.
Dyrwynwch, mae 'n drueni,
I fedd fy mhenwynedd i.

Ioseph, y cariadusaf,
Ei lon wedd ddaeth o law Naf,
Nodedig fab, nid ydyw,
A Simeon dirion nid yw :
I angau, pe gollyngwn,
Mae 'ch bryd fyn'd hefyd â hwn.
Ni 'm gwyrir mwy â geiriau,
Gwae mron ! onid digon dau ?

Ni feiddient ei anfoddiaw ;
Och'neidient, hwy droëent draw.

Gwelwch dirionwch ei rudd,
A'i gyfiawn olwg ufudd,
On'd yw ef, mwyn ei dafawd,
Un fron a'i hyfrydlon frawd ?

Eu golwg rhagddo gelant,
Gofidio, ochneidio wnant.
Ddyddiau wedi hir ddiodef,
Etto aent o'i ddeutu ef :

Reuben dd'wed, mewn mawr obaith,
Trwy ein Duw mentrwn y daith :
Deled ein brawd adolwyn,
A'r llywydd a fydd yn fwyn :
Etto 'oni ddygaf itti,
Lladd fy neufab arab i.

Juda, 'r hygaraf o'r gwyr,
A moes iawn, â mwy synwyr,
A dd'wedodd yn ddiocedi,
Fy abad anwylfad, gan i,
Gan i gofynni 'th gu fab,
Dy eirian enaid arab,

Diogel mi a'i dygaf;
 Am dano mechnio wnafl.
 Wr goruchel, pan wêl ni,
 Ni wnawn ei lawn fodloni!
 Yna fe newidia wedd
 Y gwr yn llawn trugaredd.
 Cei Simeon gyfion ac ef,
 Cei d'edryd i gyd adref.
 Ai myned yn wyr mwyniawn,
 Neu l'w'gu a n'wynu wnawn?
 Yn awr, mewn dwfn ddistawrwydd,
 Ei ddagrau 'n rhesiau, yn rhwydd,
 A lifent yn loyw afon,
 Fe d'rawodd ei freufodd fron :
 Du arnaf ydyw'r diwrnod!
 Duw fry! a raid felly fod!
 Gwae finnau, dy gyfiawnwas!
 Diblentir yn wir dy was!
 Poenus ydyw 'ch tad penwyn;
 Gwrandewch, ac ufuddhewch hyn :
 I'r gwr gwnewch anrheg eurad
 O aeron gloywon ein gwlad,
 O fyr a balm diferawl.
 O lysiau, teganau 'r gwawl;
 O gnau, almonau, a mêl,
 A neswch atto 'n isel;
 Ac eled eich brawd gwiwlwys
 I'ch canlyn :—rhag dychryn dwys,
 Rhag pob rhyw ddrwg, Duw dwg di,
 Heb nam, fy meibion immi!
 O'r nef fawr hyfrydwawr fry
 Duw Abra'm gweled obry!
 Duw Isaac a'm dewisawdd,
 Duw nefol fo'ch nerthol nawdd!
 A rhoed, er cariad Ior hedd,
 Y gwr i chwi drugaredd.
 Rhag pob drwg, Duw dwg o'r daith
 Yn ol fy meibion eilwaith!
 H 3

Heb uno 'n ol derbyniad
 Bendithion tirion eu tad,
 I'r daith yr eilwaith yr ân' :
 E wnaeth y newyn weithian
 I lawer iawn o luoedd,
 I'r holl fyd i gyd ar g'oedd,
 Dyru i'r deyrnas diriawn,
 Helaeth, lle'r oedd lluniaeth llawn.
 Dedwydd dorfoedd alludion,
 Wrth dd'od i'r wlad hyglood hon,
 Yn siriol a wnaen' siarad
 Beunydd am lywydd y wlad.
 Dieithriaid a gweiniaid gânt,
 Wr hael, am dano 'r holant :
 Mawl y llywydd clodrydd clau,
 Mwyn enwog glywsom ninnau :
 Sôn mae dynion am danaw,
 Pob gwan, drwy'r pedryfan draw.
 Chwi fu gynt, meddynt, am ýd
 Tewfrig yn y wlad hyfryd,
 Adwaenoch, a welsoch wedd
 Yr enwog wr o rinwedd ?

Do'n wir ; do ei wên eirian,
 A'i lais a glywais, wr glân.
 Gwroldeb, hawddgar wylder,
 Nawdd i bawb sy'n ei wedd bêr :
 Gwr ar fyrdd yn rhagori,
 Perffaith oddiar ein iaith ni.
 Mal mawrion gwiwlôn eu gwedd
 Y gweiniaid gant ddigonedd.
 Unwedd o'i flaen, bob ennyd,
 Mawrion a gwaelion i gyd.

Pan ddaethan' i'r loyw-lan wlad,
 Y gwyr gyda'r un gariad
 Gwresog a'i mawr garasant,
 Fal beirddion a gweinion gant
 Ddyffryn eurwawr clodfawr Clwyd,
 Lawnaf dyffryn a luniwyd ;

Dyffryn aur melyn, a medd,
 Haidd a gwenith ddigonedd ;
 Aml lysoedd cyhoedd eu cêd,
 Ac eirian byrth agored.

Wrth wel'd gwedd mawredd a maint
 Y gaerog ddinas gywraint,
 Medd rhai, y trysordai sydd
 Amryw fil mal mawr foelydd.
 Rhyfedd, dan un gwr hefyd
 Mae'r deyrnas geinlas i gyd !
 Mynor ei lys dymunawl,
 Disgleirbryd, i gyd fel gwawl !

Y gloywrudd haul eglurwawr
 Wnai gu belydru i lawr ;
 O'i gywraint lys mawrfraint m&d
 Y gwron mawr ei gariad,
 Rhwng harddlu o'r ddeutu, ddaeth
 I'w hoywliw gerbyd helaeth.
 Mawrwyd od y meirch ydynt,
 A blodau 'r wlad eurad ynt.
 Caerog addurnwaith cywraint,
 O aur coeth yw 'r offer cain.
 Ymlonant mewn melynaur,
 A'r cerbyd sydd danllyd aur :
 Eres ei loywder araul,
 Mal cerbyd hyfryd'yr haul.
 Ei olwynion ëon ant,
 Hoywon y tro'n, taranant.
 O'i ddeutu golygu 'lawr
 O'i dirion gerbyd curwawr,
 Mewn brawdol a nefol naws,
 Wnai 'r llywydd ar y lliaws :
 Cannoedd o dorfoedd dirfawr
 Ymgrymmant, llyfant y llawr.
 Fel pan fydd ym meusydd Môm
 Y gwenith yn frig-wynion,
 A'r gwynt o'r gogleddbwynt gl&m,
 Y blagur oll a blygan',

Trwy ganol ei faenol fawr,
 Ar fore o haf eurwawr,
 Ardderchog farchog o Fôn,
 Hyd araul rodfa dirion,
 A wêl bob grawn, yn llawn llu,
 Yn pendrwm grwm yngrynmu.
 Bendithia 'n llon, o'i fron frau,
 Roddwr pob trugareddau.
 Yr un modd, pan drodd drwyddynt
 Y llywydd ei hoywrydd hynt,
 I'r hynod wr breninwawr
 Plygu wnai pob rhyw lu 'lawr.
 Pawb yno'n llon, pob enaid,
 Wr cu, yn ei garu gaid :
 Gwenu ar ei ogoniant ;
 Hir graffu 'n anwylgu wnant.
 Dyma 'r mwynwawr wr wawr mâd,
 Rhagorol :—ar ei gariad,
 Ei ryfedd drugaredd gu,
 A'i rinwedd yn cyfranu,
 Yn gwbl ar hyn mae 'n gobaith,
 Mae bywyd y mawrfyd maith.
     Difyr rhoi pob rhyw dafod
 Ei fawl a'i ryglyddawl glod :
 Y mae 'r gwr mawr ac eirioes
 Yn mlodau ei olau oes ;
 Mae 'n rhyfedd, mae 'n ei wedd wawl,
 A doniau mwy na dynawl.
 Ni wyddir, meddir, y man
 Daeth y gwr doeth ac eirian ;
 Gwir ydyw, os rhai gredir,
 Fe ddaeth ef o nef yn wir.
     Wr eres, drwy dês y dydd,
 Tra 'r elai trwy 'r heolydd,
 Ei 'lwynion gwylltion oedd gynt
 Eu rhediad na 'r rhuadwynt.
 Fe graffodd, gwelodd y gwyr
 O Ganaan, ddeg o geinwyr :

Yn isel, fwynion weisiawn,
 Gwnaent ymgrymmu 'n y llu llawn.
 Anfonodd attynt fwynawr
 Gennad, y gwr mwynfad mawr,
 I'w tywys i'w geinlys gwyn ;
 Hwy ddelwent wrth ei ddilyn.
 Mae'n sŷn ; mae rhywbeth fŷn fod ;
 E'n rhuthrir, gwae ni 'r athrod,
 Amarian fe 'n cymmerir
 Yn gaethion weision yn wir.
 Pwy ddodawdd, pa ddu adlyn,
 Y' nghanau 'n sachau, mae 'n sŷn.
 A hir yr ymgynghorant
 Yn awr beth orau a wnant !
 Ai peidio, neu feiddio 'n fwyn
 Gu rod-di i'r gwr addwyn
 Eu rhodd ?—ond ofer yw hyn,
 Yn wawd ni fyddwn wed 'yn.
 Pa fael yw rhodd wael o werth,
 Oferedd yw rhodd fawrwerth,
 A hyf ei chlynnog hefyd
 I ben rheolwr y byd.
 Mae'n wir, medd brawd mwyn arall ;
 Ond er hyn, y ceinddyn call,
 Yn ei bêr wyneb eirian
 Mae mwynder a gloywder glân.
 Ei chwimwath drwm orchymmyn
 Wnaethom, ufuddhasom hyn :
 Cywir ydym, fe 'n credir ;
 Y llywydd genfydd y gwir.
 Er helaeth lywodraeth wych,
 Er geiriau 'r gwr rhagorwych,
 Fe, wr eurfawr, o'i wirfodd,
 Fe dderbyn, er hyn, y rhodd.
 Hwy aen', hwy wnaen yn anhy
 Neshau at gynteddau 'r tŷ.
 Taranai 'r gwr tirionwych
 Trwy 'r lawen ddinas wen wych,

Trwy heolydd tra helaeth
 Memphis fawr areulwawr aeth.
 Ei olwynion ceinion cu
 Rywfaint pan wnaent arafu,
 Gwrawl wyr a agorant
 Ddrysau trysorau y sant :
 E ddyglyw pawb, modd eglur,
 Drwst barau a'r dorau dur.
 I'r ddinas a'i myrddiynoedd,
 I'r holl fyd amllder yd oedd.
 Mynych, drwy'r wlad ddymunol,
 Oddiwrtho, neu atto 'n ol,
 Cenhadon cain ehedynt
 Ar léd mor gynted a'r gwynt :
 E gadwai 'r llywydd gwiwdeg
 Drefn addas drwy 'r deyrnas deg.

Fry mae 'n y wen wybren wawl
 Yn nofio 'n gwmmwl nefawl :
 Yn gwenu o'r Nef gannaid
 Angylion gwynion a gaid :
 Ryfedded yw gweled gwr,
 Hoff anwyl amddiffynwr,
 Mor enwog am ei rinwedd
 A meibion rhadlon yr hedd !
 Mae enw y llywydd mwynwawr
 Drwy gaerau 'r Nef oleu fawr.
 Y dydd daw 'r gwr dedwyddawl
 I 'splennydd geurydd y gwawl,
 Ion ei ddirgelion yn gu
 Oleugain wna amlygu ;
 Ein Ior lael ddatguddia 'n rhwydd
 Ei arfaeth helaeth hylwydd.
 Agored nefawl geurydd !
 Brysied a deued y Dydd !

Tra 'r oeddent hwy, wyr addwyn,
 Yn gwneuthur, mewn cur, eu cwyn,
 Mewn gofid yn mwyn gyfarch
 Gwás ffraeth y pennaeth mewn parch,

Y rheolwr mawr hylwydd
 A ddaeth o'i lwyys odiaeth swydd.
 Hwyl, ger bron y gwr breiniol,
 Wnaen' blygu, dan nesu 'n ol.
 Fe safodd ; edrychodd dro
 Yn anwyl arnyn' yno :
 Ebr y gwr, o bur gariad,
 Ai byw hyd heddyw yw 'ch tad ?
 Ai hylwydd, ai iach helynt
 Y gwr enwasoch chwi gynt ?
 Byw yw 'n tad, f' Arglwydd mad mau
 O diaethol, dy was dithau.
 Gwaraidd o'i flaen y gwyrant,
 Ymgrymmu 'n fwyneiddlu wnant.
 Juda wareiddiaf a'i rodd
 Yn isel a ddynesodd :
 Dy was, ein tad, sy 'n deisyf,
 F' arglwydd gwyn, na boed hyn hyf,
 It' fwyn dderbyn hyn mewn hedd,
 Fe wyla gan orfoledd.
 Y llywydd arni 'n llawen
 Droed serchog drugarog wên,
 Wr mād, ei gennad a gant,
 A'i weision dderbyniasant.
 Sylwodd, golygodd yn lan
 Bryd araul eu brawd eirian,
 Ai dyma 'r ie'ngaf?—ei ras
 Duw ro iddo 'n dra addas !
 Orhoenus wr, ar hynny
 Fe drodd, 'madawodd i'w dy.
 Meddent, can's hwy welsent wedd
 Y gwr yn llawn trugaredd,
 Yn rhyddion oll fe 'n rhoddir ,
 Fe'n profodd, gwelodd y gwir,
 Duw anwyl, Tad y wiwnef,
 A'i trodd, a'i meddalodd ef.
 Oddiyno, tra 'mddiddenynt,
 Galwyd, a gwahoddwyd hwynt.

Clywent, rhyfeddent yn fawr,
 Y dorau harddbryd eurwawr
 Yn egawr, mewn mwyn hoywgain,
 Felysawl gyssonawl sain.
 Dwys eglurder disgleirdeg,
 A helaeth faintiolaeth têtg
 Y neuadd fawr yn awr a wnaeth
 Y dynion mewn mudaniaeth.
 Byrddau a dysglau disglair,
 Gweision parodlon ar air,
 Ac yno, mewn gogoniant,
 Wyr mawrion a gwychion gânt.
 Dedwydd hardd llywydd y wlad,
 Llon, gwrol, llawn o gariad,
 Fe ydoedd ddyrchafadwy
 Oddiar eu hawddgar lu hwy.
 Gwelent e'n rhoi, o'i galon,
 Fendith glau ar radau'r Ion.
 A'i law amneidiaw a wnaeth,
 A'r gwyr yn ol rhagoriaeth
 (Rhyfeddan') eu hoedran hwynt,
 Naws diddan, a eisteddynt.
 A lluniaeth fe a'u llonodd;
 Mwyaf i'r ie'ngaf a rodd.
 Cu llynod yw iaith Canaan,
 Groyw a glwys, ebre'r gwr glân.
 Dysgais innau ryw dwysg-iaith:
 Anghywraint, rywfaint o'r iaith:
 Mae'n brifiaith, mae'n bêr hefyd,
 Mae'n berffaith geiniaith i gyd.
 Bu'r brodyr mewn myfyr maith
 Pan glywsan' eirian araith
 Y llywydd hardd a llawen',
 Iaith eglur, iaith bur dros ben!
 Newydd ddarfod ciniawa,
 Y gweddol wr duwiol da
 Orch'mynnodd, o'r rhodd, gael rhan
 O ffrwythydd ceinwydd Canaan.

Dygawdd ei weinidogion
 Ar frys y rhai'n ger ei fron.
 Golygodd, fe drodd drwyddynt
 Ei law hardd i'w teimlo hwynt.
 Ar y gwâr eirawg wron
 Gwnai'r Aiphthiaid, â llygaid llon,
 Olygu' fynu 'n fwynwawr ;
 Troe'r lleill eu golwg tu 'r llawr.
 Un o'r rhai'n i'w enau rhodd,
 A melys y caumolodd ;
 Mae yn Nghanaan loywlan lwys,
 Brodir ail i Baradwys,
 Brif-wydd, mi wn wrth brofiad
 Aeron melysion y wlad.
 Y ceinfwyn lywydd, canfu
 Orfoledd yn eu gwedd gu.
 Ar Juda, iawndda fwynddyn,
 Edrychodd, holodd fal hyn :
 Bu gwr glân o Ganaan gynt,
 Hwnnw Abra'm yr henwynt,
 Dros fyr dro'n teithio'r wlad hon ;
 Ni wyddir dim newyddion
 Teilwng o'i fywyd dilyth ;
 Holwyd, ni chlybuwyd byth :
 A wyddoch, glywsoch, wyr glân,
 Y cu enw yn ngwlad Canaan ?
 Abra'm yw 'r tad mawrfad mau ;
 Haelionus wr, o'i lwynau,
 O hwnnw, f' arglwydd hynod,
 Yr y'm ni 'th weision di 'n d'od.
 Ai ê 'n wir !—Gwr cywir coeth,
 Gwr oedd hawddgar goreuddoeth.
 Duwiol wr, os gwrandewi
 Ein ffyddlon hanesion ni,
 Mawrwrth am Abra'm eurad,
 Ein henwog odidog dad,
 Fedrwn, y Nêr mwynber mau,
 Dd'wedyd, a rhyfeddodau.

Y llywydd arno 'n llawen
 Droef fwynaidd anwylaidd wên.
 Adroddai Juda drwyddynt
 Eu heres hanes a'u hynt.

Dewrwalch, ar eu brawd eirian
 Craffodd, golygodd yn lân :
 A pha fodd na ddeuodd ef,
 E'br rhwyddlon wr pereiddlef,
 I'r daith y chwaith gyda chwi ?
 Oedd achos c'wilydd ichwi
 Rhag ar léd weled ei wawr,
 A glaned ei gu lonwawr ?

Y bachgen â'r talcen tég
 A wridiodd yn oreudeg.

Ceinlanc, ni ddaeth i'n canlyn,
 Fy arglwydd, o herwydd hyn ;
 I'u tad ni, 'th was di, bu dau
 O'i hygaraf wraig orau ;
 A hwn yw un o honynt :
 Yr hynaf, hawddgaraf gynt,
 I'w ofid tost, yn ifanc,
 I'w frwyn llwyr, a fu farw 'n llanc.
 Un adeg hwnnw ydoedd
 Ei lygaid, ei enaid oedd ;
 A hwnnw fy arglwydd hynod,
 I'w gof sydd beunydd yn bod :
 Dros ei dad aeth i draws daith,
 Ni welodd mo'no eilwaith.

Ai felly fu gyfeilliawn ?
 Yn wir ni wyddir yn iawn
 Yr awr 'on, mewn rhyw orawr,
 Nad yw 'n fyw,—mae 'r byd yn fawr.

Gwyddir, f' arglwydd eurlwydd iawn,
 Mwyn bor, gwyddom yn buriawn,
 ——Yn buriawn !—drwy ba arwydd ?
 ——Ein Ior hael, wrth hyn yn rhwydd ;
 O elynol alanas
 Ei wisg a ddygwyd i'th was ;

Ei wiwdlos wisg yn waedlyd ;
 Ganddo mae honno o hyd.
 Geir-dwys, gan fwystfil gwardew
 Rhwygwyd, fe larpiwyd gan lew.

Fodrwyawg wr, fe d'rawodd
 Ei fron hoff radlon, cyffrodd :
 Echrydus angau chwerwdost !
 Gwir yw y distryw oedd dost.

Wylo wnai 'r lleill gan alaeth ;
 Pob grudd dan gystudd yn gaeth.

Oes, ebre 'r coeth wr doeth da,
 Nemawr pan fu hyn yma ?
 Mae blwyddau maith ; tri saith sydd,
 O leiaf, f' arglwydd lywydd.

A'i dad, yr y'ch yn d'wedyd
 Fod ganddo 'r wisg honno o hyd ?

Ydyw, fy arglwydd odiaeth ;
 Yr oedd honno ganddo 'n gaeth
 I'w fynwes pan anfonawdd
 Dy waelion weision i'th nawdd.

Hynaws hên wr tirionhael !
 Druan o'r gwan hên wr gwael !

Ei eiriau 'r lleill a wiriant,
 Eu sicrhau 'n un enau wnant ;
 Fy arglwydd dedwydd, mae 'n d'wedyd
 Y gwir yn gywir i gyd.

Juda fwyneiddiaf a wnaeth
 Wed 'yn lefaru 'n odiaeth :
 Gwaraidd wyd f' arglwydd geirwir,
 A mwyn iawn wyd i mi 'n wir :
 Fi drwyddynt wnaif adroddi
 Ein gwaelion hanesion ni.
 Bob odfa, drwy bob adfyd,
 Mewn ofnus ofalus fyd,
 Duwiolaf ddysg i'w deulu
 A roddai 'n tad ceinfad cu .
 I'w hil adroddai helynt
 Ei dadau, a'r gwyrthiau gynt ;

Eu dedwydd warediadau
 Rhag creulon wyr geirwon gau ;
 Y manwl bur orch'mynion
 O oes i oes ro'es yr Ion ;
 Ar hyn y gwnai 'n dichlyn dad
 Ei ddoeth bur goeth bregethiad.
 Gweddi ar Dduw trag'wyddawl
 A roddai, arferai fawl.
 Diwyd ein brawd wrandawai,
 Gwrando yn effro a wnai :
 Holai, ail holai helynt
 Ein tadau, a'r gwyrthiau gynt.
 O herwydd, f' arglwydd, ei fod
 Wrth natur yn bur barod
 I 'mofyn a derbyn dysg,
 Cynnyddodd mewn cain addysg.
 I'w dad rhyfeddod ydoedd ;
 Mab glân ei hên oedran oedd,
 Mae araul fan, mae euraid
 Oleufryn gerllaw tŷ 'n tad.
 Fel y gwnai 'th isel weision
 Ddyfod i'r wlad hyglood hon,
 Ein brawd oedd dan ofnau 'n brudd,
 Rhedai ddw'r hyd ei ddeurydd ;
 Yr ydoedd yn gariadol
 Yn mynych edrych o'i ol.
 Gwelodd ei dad yn gwiliaw,
 A bron drist, ar y bryn draw ;
 Fe 'n ol troi fynai eilwaith ;
 Nid hawdd y deuaidd i'r daith.
 Danodd, tu'r Dwyrain dyner,
 Rhodfa sydd rhwng palmwydd pêr.
 Dda wr, amser a dderyw,
 A'i lon fab anwyl yn fyw,
 Yn fynych, ddau fwyn enaid,
 Hwyl yno'n ymgomio gaid.
 Hynod y canent glod glau
 Eu deuwydd i Dduw 'r duwiau.

Ar ol ei ryfeddol fab,
 I gofio am ei gufab,
 F' ae'r un fan yn wan ei wedd,
 Mawr flinai amryw flynedd :
 Meddyliai y gwelai 'n gu
 Ei geinwawr fab yn gwenu,
 Deuai yr hên wr duwiol
 Oddiyno dan wyllo 'n ol.
 Ei dra chwerw a'i drwch hiraeth
 I'n bronau ninnau fu 'n aeth.
 Meddym, pa le mae addysg
 Sylweddol dy dduwiol ddysg ?
 Cofia, wiwddyn, cyfaddef,
 Ufudd-dod yw nod y nef.
 Angau, er dagrau, nis dyd
 Garwr i neb o'r gweryd,
 Dy odiaeth fab clodadwy
 Ni ddychwel, ni'th ymwêl mwy.
 Gwir, meddai 'n hael dad gwael gwan,
 Hynny mi wn fy hunan ;
 Hynny, a'i dost ddihenydd,
 I'm bron sy'n bwys dwys bob dydd.
 I mi, tra pery 'mywyd,
 Hyn yw'm pur gysur i gyd ;
 Er ei gur, drwy drugaredd,
 Ei yspryd, mewn hyfryd hedd,
 Sydd o fewn ceurydd cariad,
 Yn mynwes Nêr, dynyr dad.
 Gu lywydd glân goleuwawr,
 Gwridiodd, newidiodd ei wawr ;
 Torrodd ffynnon naturiaeth,
 I'w ruddiau 'n ddagrau hi ddaeth.
 Deufab, dau fachgen difyr,
 Dau sy gan innau, gain wyr :
 Rhag aflwydd, rhag tramgwydd traws
 I rhei 'ny, fy rhai hynaws,
 Rhag hynny, y gwir ceinwawr,
 I'm gruddiau mae 'nagrau 'n awr.

Yn awr fe fawr fyfyriawdd,
 Addwyn wr, am Dduw a'i nawdd.
 Sylwi wnai 'r urddasolion
 Ei gystudd, yn brudd eu bron :
 Pa eres hanes hynod
 Eill hon gan ynfydion fod ?
 Pa ryw adfyd, wr prydferth ?
 Ei holl natur mewn cur certh !
 Pa fodd y dygodd i'w dŷ
 Fyth weiniaid o'r fath hynny ?
 A gwir, mae'nt fwy o gariad
 Na ni arglwyddi pob gwlad.
 Ar ol i'r duwiol wr doeth
 Roddi da weddi wiwddoeth,
 Cododd, bendithiodd ei Dwr,
 Nefol radol Waredwr !

Y brodyr difyr doffion
 Ro'ent fawl o hyfrydawl fron :
 Mor diriawn, wr mawr dewrwydch !
 Mor dyner, wr geirber gwych !
 I'm Ior pwy a gymmarwn ?
 Pa gâr mor hawddgar a hwn ?
 Duw a welodd ein duloes,
 A rhyddhad o'i râd a roes.
 Dan groesau diau fod Ion
 Yn cofiaw hâd y cyffion :
 Twr gwiwdda ! y Trag'wyddol
 Fydd Dad i'w hâd ar eu hol.
 Eu glân frawd bychan yn bêr,
 Dan wenu, dd'wedai 'n dyner ;
 Ni welais o un alwad
 Fath lariaidd wr mwynaidd mâd.
 Bryd meddwn deugn i'r daith
 I'w weled ef yr eilwaith ?
 Carodd y llywydd cywrain
 Pan ganfu fe'r cu lanc cain :
 Ei galon fwynlon, ryw fodd,
 Haelionus, wrtho lynodd.

Dirgelaidd draw y galwai
 Addas ufuddwas di fai :
 Gwelaist y brodyr gwaelion
 Ar giniaw, a braw i'w bron :
 Y cu fâd was, cofia di,
 Olynol pan wnei lenwi,
 Ddodi, a gwnaf di 'n ddedwydd,
 Yn sach y brawd bach y bydd,
 Cu fwynddyn, cofia, ynddi
 Dod fy nghwpan arian i.

Y da ystig was distaw
 Ymgrymmodd, ac fe drodd draw.

I Israel, gwael fugeilydd,
 Pob awr oedd yn ddirfawr ddydd.
 Ae 'r gwaraidd hên wr gwiwras
 Yn sŷn i'r goleufryn glâs :
 Ei feibion mwynlon eu modd
 Yn olaf yno welodd.
 Golygai, disgwyliai 'n gu
 Adweled ei fwyn deulu.
 Yno oriau gwnai aros,
 Hên wr gwael, hyd yn ael nos ;
 Heb sôn, heb arwydd ronyn
 O fod yn dyfod un dyn.

Ae 'r gwâr hên wr rhagorol
 Yn glaf, yn araf, yn ol.
 Pan ddaeth torf helaeth hylwydd,
 Y rhai 'n fe wnai holi 'n rhwydd.

Daw 'th feibion gwiwlon i gyd
 Yma 'n union, mewn ennyd.
 Cafwyd y llywydd cyfiawn
 Yn serchus, groesawus iawn :
 Yn ei annedd, dan wenu,
 Tynerol ryfeddol fu.
 Ior glân! mae'th deyrnas fawr glod
 Yn amryw 'ddiwrth un Nimrod.
 Oh addien lawen lywydd !
 Is haul pa gymmar it' sydd!

Ei deyrnas, mewn cadernid,
 Sydd rydd o aflonydd lid :
 Gorawr lawn o drugaredd,
 Heb arfau, yn mwynhau hedd.
 Cariad i'r mwynfad wr mawr
 A gyrraedd drwy bob gorawr.
 Mwy ei urddas nâ myrddiwn,
 Pob graddau 'n ufuddhau hwn.
 Seirian yw ei drysorau,
 Amledd yn rhyfedd barhau.
 Mae auaf, a haf hefyd,
 Groesaw rhydd beunydd i'r byd.
 Ni wyddir, mae' n syn addef,
 P'un yw ei wlad eurad ef.
 Gwelir pob tebygoliaeth,
 O hon, fro dirion, y daeth.
 Yn rhwydd i bawb mae 'n rhoddi,
 Fwyn wr, ond cyntaf i ni.
 Am rannu mor fwyngu fwyd
 Un ail erioed ni welwyd ;
 Ni welir, wr anwyla',
 Fyth un dyn o'r fath enw da :
 Ei glod aeth drwy bob gwledydd,
 Ei fawl yn anfeidrawl fydd.
 Daw' th feibion, hoywlon helynt,
 Yn ol, wr haeddol, ar hynt :
 Maen' eisoes ym min nesu ;
 Bydd lon y cyfion wr cu.

Y gwladyddion mwynion mau,
 Yn iach weithion i chwithau !
 Rhag cyni, i chwi a'ch had,
 Yn gadarn Duw f 'o'n Geidwad !
 Myfyriaw 'n ddistaw, yn ddwys,
 Gwâr galon wnai'r gwr gwiwlwys :
 O hael odiaeth lywiawdwr !
 Ardderchog ac enwog wr !
 Doethwr, Duw a'i bendithio !
 Ei heppil yn fil a f'o !

Mawreddog wr, am roddi
 Fy meibion mwynion i mi.
 Gwelai, 'n ol ei ddisgwyliad,
 O draw lu 'n dyfod i'r wlad :
 Yn union ei galon gu
 A'i wyneb wna'i lawenu :
 Fy meibion hoywlon helynt !
 Af, trwy serch, i'w hannerch hwynt.
 Ond fe aeth, ysywaeth son,
 I lwyn o'i hen elynion.
 Gofynodd, Oh gwae finnau !
 P'le weithion mae 'r meibion mau ?
 Gelyn llawn gwenwyn gwynias,
 Un perffaith mewn gweniaith gas,
 Diras ynfydwas y fall,
 Purion ganddo gwyp arall,
 Och'neidiodd ; gwae 'r modd i mi
 Roi 'r hanes i'w rhieni !
 Daliodd y llywydd dilyth
 Yn gaethion dy feibion fyth :
 A'r iengaf, gwaith rhy angall,
 A wnaeth drwy fariaeth y fall ;
 Hwnnw a ddaeth i rygaeth rwyd,
 A hwnnw i farw a fwriwyd.
 Ofnadwy gyfnewidiad !
 Hanesion tostion i'w tad !
 Fe ddelwodd, syrthiodd yn sŷn
 A'i dâl wrth draed ei elyn,
 Fal mellten gyflym wyllt-daith,
 I lawr ar y llawr oer llaith.
 Gwr yno 'n teimlo fel tad
 Lefarodd o hael fwriad,
 Gw'radwydd ! ac nid gwir ydyw,
 Mae 'th gyfion feibion yn fyw !
 Ac wed'yn fe a'i cododd
 Mewn ofnus gwynfanus fodd.
 Clywen' ei ddi lawen lais,
 Duw Abra'm ! pa'm dadebrais !

Ni wyddai 'r gwr rhinweddol
 Beth a wnai dros byth yn ol.
 Rhai 'n gwatwor, rhai ae 'n gytun
 Ag ef i'w haddef ei hun.
 Golygai, gwelai ogyłch
 Ei feibion gwaelion o'i gylçh :
 Ei brudd wynebu 'r oeddynt :
 Fe 'u galwai, fe 'u henwai hwynt.

Wrth weled ei galed gur,
 Ei ddu alaeth a'i ddolur,
 Ei ddagrau hallt, y gwallt gwyn
 Yn gaerawg ar ei goryn,
 Ei fynych ddwfn riddfanau,
 Ac archollion ei fron frau,
 Gelynyon chwerwon eu chwant,
 Maleisus, a deimlasant.

Pan y daeth mewn poen i'w dŷ,
 Galar a'i rhodd mewn gwely.
 E wêl, mewn cwsg, i'w alaeth,
 Ei feibion mewn cyffion caeth :
 Fe wêl ddeufab nefolwawr
 Yn waedlyd, ar lychlyd lawr :
 Tirion eu dwyfron eu dau,
 Engyl hawddgar yn angau.
 Dan gystudd, yn brudd mewn braw,
 Rachel a wêl a' n wylaw :
 Clafychodd, f' edrychodd dro,
 A'i enaid fu farw yno.

Pa dafod gwiwglod a gân
 Gyni 'r brodyr o Ganaan ?
 Pa derfysgoedd oedd iddynt
 Pan ddaliwyd, pan holwyd hwynt ?
 Ond pan gaed y cwpan certh,
 Gwae fron y dynion dinerth !
 Modd astrus ! Oh am ddistryw
 I'w llyncu hwy' fynu 'n fyw !
 Garw gur ar ol gwir gariad !
 Chwerwder ar ol mwynder mād !

Haws teimlo 'u cyffro a'u cur
 Nâ dilys ddweyd eu dolur.
 E ddygodd y swyddogiawn
 Y gwyr ar frys i'r llys llawn.
 Yr ynad mawr eirianwych
 Wnai eistedd ar orsedd wych :
 Hacru, ennynu wnai 'wedd
 Diriawn yn llawn digllonedd.
 Yn swrth o'i flaen y syrthiant,
 Crynu, prin anadlu, wnant.

Codwch,—atthewch,—ai teg
 Am bêr fwynder hufendeg
 Yw lledrad?—gwaeth nâ lladron
 Wnai galed hoccoed fel hon !
 I'ch cibddall ddeall ni ddaeth
 Fod ynof ddawn dewiniaeth ?

Gwae inni rai drwg annoeth !
 Wrth f' arglwydd dedwydd a doeth
 Beth dd'wedwn ? lefarwn ? f' wŷr
 Rodiad pob drwg weithredwyr.
 Gw'radwydd, euogrwydd hagrwawr,
 Ein drygau sy 'n olau 'n awr.
 Mawr yw'n poen, mawr yw'n penyd ;
 I'n harglwydd hylwydd o hyd,
 Cur chwerv ! oll fe'n carcharir
 Yn gaethion weision yn wir.

Urddasol dynerol nawdd,
 Ei loyw rudd a lareiddiawdd :
 Na atto Duw i mi wneud hyn ;
 Ef, ef, wyf fi'n ei ofyn,
 Y llencyn penfelyn,—Fo
 A ddaliwyd yn ei ddwylo
 A'r cwpan arian yn wir,
 A rhyddion chwi y rhoddir :
 Ewch i'ch gwlad at eich tad da,
 Yn ol i'ch gwlad anwyla' :
 Rhyddion mi wnafeich rhoddi,
 Mewn heddwch dychwelwch chwi.

Juda wnai gu nesu 'n awr
 At yr ynad tirionwawr :
 Gwelodd ei bêr dymmer da
 Yn ei olwg anwyla' :
 Mawreddog enwog ynad !
 Diau tydithau sydd dad :
 Gwel adyn dan galedi,
 Wr mawr mâd, can's tad wyt ti,
 D 'amynedd yw 'm dymuniad,
 Adolwyn, y gwr mwyn mâd.
 Nawdd odiaeth gad im' dd'wedyd
 Un gair, a dyna i gyd :
 Y gwas tau yn feichiau f' aeth
 I'w dad am ei frawd odiaeth.
 Am hyn, du elyn dilyth,
 Onis dygaf, fyddaf fyth.
 Os na wêl e'n dychwelyd,
 Swrth i'r bedd y syrth o'r byd.
 Minnau 'n brudd mewn cystudd caeth
 A welaf ei farwolaeth.
 Os cyll, naws erchyll yw sôn,
 Y ddeufrawd, tyr ei ddwyfron.
 Oh deilwng arglwydd dilyth
 I ti y byddwyf fi fyth
 Gaethwas ! aed y teg ethol,
 Wâr lanc mwyn ifanc, yn ol,
 Oh f' ynad ! derbyn fwynnef,
 Anwyl Ior ! yn ei le ef.
 P' odd yr af, ni feiddiaf fi,
 Droï unwaith gan drueni
 Adref, rhag braw anfeidrol,
 A'm tlawd anwyfrawd yn ol.
 Dygaf, os af, gwae fi sôn,
 Dygaf fy nhad i eigion' .
 Trueni,—wr tirionwawr,
 Tosturiwch,—i'r llwch, i'r llawr :
 Yn union ei benwynedd
 A'n llawn gofidiawn i fedd.

Ond Oh ! 'r oedd yno wâr ddyn
 Hynaws dros bawb o honyn' ;
 Trodd olygon cyfion eu
 Yn fwynion arno 'i fynu ;
 Dygn oedd ei grynedigaeth,
 Heb eiriau, ei ddagrau ddaeth
 I'w gu ruddiau gwareiddwawr,
 O'i ruddiau 'n llynau i'r llawr.

Golwg a wanodd galon
 Yr ynad harddfad oedd hon ;
 Ydd ydoedd ry doddadwy,
 Rhy feddal i 'mattal mwy.
 Llefodd, fe 'u soddodd mewn san,
 Bellach eled pawb allan !
 Mewn mawr san, pawb allan aeth,
 Odidawg ynad odiaeth,
 Chwerw oedd ofn ei garcharwyr,
 Gwnai graffu 'n gu ar y gwyr.
 Wr ffraw, a'i ddwy law ar led,
 A'i wyneb mor dirioned,
 Hyd entyrch codai yntef
 Wylofus alarus lef :
 Myfi yw Joseph !—mae f' ais
 Ar dorri tra 'r ymdaerais.
 Ai byw hefyd hyd yn hyn
 Yw 'nhad mewn byd anhydyn ?

Hyn a holltodd eu henaid !
 Y gwyr mewn gwewyr a gaid.
 Gwylder, mawr brudd-der, a braw
 Trwyddynt ydoedd yn treiddiaw.
 Eu dygn ddwfn synedigaeth
 Wnai gau pob genau yn gaeth.

Y mwynwr mawr orch'mynodd,
 Mewn hawddgar gyfeillgar fodd,
 Chwithau dyneswch weithian :
 Dan grynu dynesu wnan'.
 Mi wn na 'dwaenoch mo'nwyf,
 Eich brawd llwyd a werthwyd wyf.

Gwae i'w bron ! eu di lon lu
Oedd o'i flaen ar ddiffannu.

Na 'mddigiwch, na fernwch fod
Y camwedd dros bob cymmod.
Nid chwi, ond Celi, coelïer,
Nid chwi, ond ein Tad ni, Nêr,
Ein grasol, ein nefol Nawdd,
Duw 'n fwyn yma 'm danfonawdd :
A bu, er mwyn cadw bywyd
Myrddiynau drwy barthau 'r byd.
Chwithau na 'mddigiwch weithion ;
Moler, mawryger yr Ion.

Eu poenau ganfu 'r penaeth ;
O'i orsedd eurwedd e ddaeth :
Cusanai, coffeidiai 'n lân
Ei hynaws frawd ei hunan.
Y gwaraidd lanc ro'i ddwy law
Yn dyner iawn am danaw :
Yna, etto, trodd natur
Yn ddagrau, mal perlau pur.
I'w frodyr, wr hyfrydwedd,
E rodd hael arwydd o hedd.
Yn fwyn arnyn' fe wenai,
Hael iawn wr, a'u holi wnai :—
Fy nhad diddan hyd heddyw,
F' athro, mae ef etto 'n fyw ?
Y gwyr, rhwng brawdol gariad,
Rhwng gwylder a mwynder mâd,
Rhwng hynod ryfeddod fawr
Yn derfysg, ac ofn dirfawr,
A ddelwent rhwng ei ddwylaw,
Ymgryment, brysient mewn braw.
Y nefolwawr penfelyn,
Mewn mwyn fodd, waharddodd hyn.
Mor ddedwydd fy mreuddwydiawn !
Hwy ddaethant â llwyddiant llawn !
Duw 'n tadau, Fe 'n ddiau ddaeth
I hylwydd freintiau helaeth,

A'i was yr hwn ddewisawdd ;
 Bob amser Nêr a fo 'm nawdd.
 Ar ol, wyr moesol, o'u mysg
 Darfod eu dyfnfawr derfysg,
 Nawsaidd ymddiddanasant
 Feddalion hên gofion gânt.
 Yn llon eu danfon i'r daith
 Wnai 'n ol i Ganaan eilwaith.
 Yn llawnwych anfon lluniaeth
 I'w dad, anwyllfad, a wnaeth.
 Dewrwyllt gerbydau eurwawr
 Wnaeth anfon, wr mwynlon mawr.
 Ei frodyr, dan hyfrydu,
 A ddaethap' i Ganaan gu.

Ac Israel, fu 'n wael ei wedd,
 Ef eilwaith ga'dd orfoledd :
 Ei radlon galon fu 'n gaeth,
 Mawr alar ! 'min marwolaeth,
 Tannau eurlwys, tynerlon
 Delynau wnaen' fywhau hon.
 Canfod, adnabod a wnaeth
 Y loyw deg weledigaeth,
 Angylion gwynion yn gôr
 Anfarwol drwy nef oror.
 Yn maes Lus, gwyr moesol iawn,
 Y gwelodd y llu gwiwlawn :
 Yr un wedd eirian oeddynt,
 F' adnabu a ganfu gynt.
 Hyd ysgol, wele 'n disgyn
 Un gloywbryd, i gyd mewn gwyn !
 Ei lwynau mewn melynaur
 Wisgwyd, wregyswyd âg aur.
 Y mawr lon a'm danfonawdd
 A mâd fynegiad o'i nawdd :
 Israel, fy ngwas hael hylwydd,
 Wr cyfiawn, daw it' lawn lwydd .
 Ti 'm boddiaist, cerddaist bob cam
 Hyd lwybrau duwiol Abra'm.

Etto 'r wyf yn Dduw itti ;
 Israel ni wnaif d' adael di.
 Fel Abra'm, nefol wobrwy
 Fydd dy ran,—tarian it' wyf.
 O'th annedd, wr doeth union,
 Na ddos wedi 'r hagr nos hon :
 Di gei lon deg lawenydd,
 A hynny eforf fydd.

Clywodd y geiriau clauar,
 Clywodd, a gwelodd y gwâr :
 At y pêr nifer nefol
 Claerwyn, yn esgyn yn ol.
 Wed 'yn, yn llawen odiaeth,
 Dadebru, dan wenu, wnaeth.
 Mal gwynt o'r deheubwynt hyll,
 Naws archwyrn, ar nos erchyll,
 O fry a dery y don,
 Rwyga fynwes yr eigion,
 Y mawrwynt yrr armorau,
 Yrr draw fyrdd o arw dyrfaû ;
 Yr ewyn yn frigwyn fry
 O'r wybren ruthra obry ;
 A'r corwynt yn mron curo 'r
 Creigydd a'r moelydd i'r môr.
 Gyda'r dydd daw tywydd teg ;
 Gloywder yr haul goleudeg
 A wasgar y terfysgoedd
 A'u hanwar gref-lafar floedd ;
 Gwed 'yn bydd miwsig adar
 Yn llawen drwy 'r wybren wâr ;
 Bydd nef a daear hefyd
 Yn gwenu yn gu i gyd :
 Yr un modd, wedi 'r ofn mawr,
 Enaid y gwr tirionwawr.
 Yn lle prudd-der trymder trwch,
 Duwiolaf lon dawelwch.
 Mor hawdd, yn llawn mor rhwydded,
 A throi 'n ddidwym grym ei grêd,

I dawl awel o wynt
 Droï yr haul draw o'i helynt.
 Pur odiaeth wr, heb bryder,
 Gwnai orphwys ei bwys, yn bêr,
 Ar sail o werthfawr sylwedd,
 Y Duwdod, mewn hynod hedd.
 Y prydnhawn, y prydnhawn hwyr,
 Hoyw lewych, a haul awyr
 O'r ddeutu 'n gwenu 'n geinwawr
 Yn ei ddyfr-ddrych meithwych mawr,
 Galwai 'r bychan gwiwlan gŵyl
 Yn dyner, Fy nhad anwyl!
 —Fy machgen! ei lawen lais
 Yn glauar iawn a glywais.
 Ar ol i'w ddedwyddol dad
 Yn bêr wasgu 'fab eurad,
 Wed 'yn, yn llawen odiaeth,
 Simeon i'w ddwyfron ddaeth.
 I'w annedd daeth mewn ennyd
 Ei feibion gwiwlon i gyd.
 Ar ol cyfarch, mewn parch pêr,
 Eu dawnus dâd yn dyner,
 Distaw hwy wnaent gyd eistedd
 O'r ddeutu, yn gu eu gwedd.
 Hwyr ar eu tad, hoyw wyr teg,
 A wenent â mwyn waneg:
 Yn fâd, yn annhraethadwy,
 E wenai 'u tad arnynt hwy.
 D'wedent, ba'nd hynod ydyw,
 Mae d' arab fwyn-fab yn fyw!
 Ioseph, dy fab dewisawl,
 Byw dy fab, mewn byd o fawl!
 Ei lawen wedd oleuai,
 Rhyfeddu, dan wenu, wnai!
 Ac ar yr Aipht, gwir air yw,
 Odiaeth reolwr ydyw.
 Llewygodd, ni feiddiodd fo
 I'w galon hynny goelio.

Er hyn, pan ganfu y rhodd,
 Efe a lon adfywiodd :
 Goleunef a Rhagluniaeth !
 Digon yw ! a Duw a'i gwnaeth !
 Byw yw fy mab, ceinfab cu,
 Cariadus, yr wy 'n credu !
 Yn ddiau cyn angau af
 I'w weled, fab anwylaf.

Ae 'feibion a'i wyrion ef
 Ar antur lle 'r ae yntef.
 Gyda'u tad, wr mâd, mudant,
 I'r Aipht o Ganaan yr ant.
 Byr seibiant yn Beerseba,
 Ar ei daith, gymm'rai 'r gwr da.
 Gwirfodd aberth rhagorfad
 Rodd i'w Dwr, i Dduw ei dad.
 Eirian wr, tra bu 'n aros,
 Duw Nêr yn nyfnder y nos
 A dd'wedodd, Jacob ddidwyll,
 Duw 'r heddd, heb duedd i dwyll,
 Duw ydwyf dy holl dadau,
 A'th holl feibion tirion tau ;
 Fwynwr na ofna fyned,
 Cei wên wlad Gosen yn ged ;
 Cei yno fawrwych gynnydd ;
 Tydi heb rifedi fydd.
 Mi, Naf, a'th dygaf o'th daith
 Yn ol i Ganaan eilwaith.

Pan ddeffrôdd, addolodd ef
 Hael enwog Ior y loywnef.
 Wr cu gyda 'i deulu daeth
 Yn llon i wlad y lluniaeth.
 Ei fab, yr hwn o'i febyd
 Fwyneiddgu, nis canfu cyd,
 Cywirfab fe 'i cyfarfu,
 A hynod gyfarfod fu !
 Pan welodd, d'wedodd ei dad,
 Fy manwl ddwys ddymuniaid

A gefais ! fy mab gwiwfwyn,
 Tydi a welaf fi 'n fwyn !
 Da ragorol drugaredd !
 Bodlon af weithion i fedd !

Ei ffyddlon fab cyfion cu
 Fwriadodd, dan hyfrydu,
 Pa ran roi o'r lydan wlad
 Yn haeldeg i'w anwyldad.
 Y noddwr geisiai 'n addwyn
 Gennad y brenin mād mwyn :
 Y gwr mawr hawddgar i mi
 Olynol fu'th haelioni :
 Fy nhad, a'r brodyr mād mau,
 Pur weddol wyr, a'u preiddiau,
 Daethant i orymdeithio,
 A'u bryd yw trigo 'n ein bro.
 Didwyll fugeiliaid ydynt,
 Gwael eu dysg a'u galwad ynt.
 Pharao'n union a wenodd,
 A chennad rwyddfad a rodd.
 Gosen yw 'r wlad a geisiant ;
 Gwlad lawen Gosen a gânt.

Y newyn du tra bu 'n bod
 Ar ddi ras ddaear isod,
 Hwyl 'n gain wedd wnaen' gynnyddu
 Yn llawen yn Gosen gu.

Ior glan, yn ei lydan lys
 Nefolaidd, yno 'n felys
 I'w dad a'i frawd y d'wedawdd
 Waith gwyrthiol ei nerthol nawdd.
 Addolent Dduw yn ddilyth
 Mewn sicrwydd o fawrlwydd fyth.

Y liwgar ddaear pan ddaeth
 I gnydio yn gain odiaeth,
 Tadau, wrth eu byrddau 'n bêr,
 I'w dawnus blant yn dyner,
 Adroddynt helynt eu hoes,
 A'r enwog wr ei einioes,

Nawdd odiaeth, yn nydd adfyd,
 A gynhaliodd, o'i fodd, fyd.
 Oh ei wên hoff lawen ffwch !
 Wyneb llawn o dirionwch !
 Eu plant, pan glywsant hwy glod
 A rhinwedd yr Ior hynod,
 Hiraethent na welent wedd
 Y gwron llawn trugaredd.

Aeth Israel, wr hael hylaw,
 Parchus, yn oedranus draw.
 Ond cyn y dyfyn i'r daith
 Na welid mo'no eilwaith,
 Wr hael addwyn rhoi lwyddiant
 A bendith i blith ei blant.
 Gwelodd, pennododd yn awr
 Derfyn yr amser dirfawr,
 Yr amgylchiad mawrfad maith,
 Goreuber, a'r gwir obaith.
 Wedi iddo am Silo sôn,
 Deryw ei araith dirion,
 A'i daith yn yr un dwthwn ;
 Addolodd, a hunodd hwn.

Pa alar dwys, pa wylaw ?
 Pa gystudd llwyr brudd a braw ?
 Ubain drwy lydain wledydd !
 Tristau, hyd angau, mae 'r dydd !
 Oh alarwisg haul eurwawr !
 Mae'n brudd dan orchudd yn awr !
 Cwynaw y mae pob cenedl
 Wrth glywed chwerwed y chwedl :
 Mae ein noddwr mwyneiddiaf,
 Gwae 'r byd ! o glefyd yn glaf !
 Yr hwn i bawb fu 'n rhannu
 Sydd dan bwys dwys angau du !
 Ioseph anrhydeddusawl,
 Hir y rhyfeddir ei fawl !
 Ior anwyl, dod hir einioes !
 Oh Dduw gwyn estyn ei oes !

Yn awdwr annewidiawl
Pob rhadau, doniau di dawl,
A'i ddedwydd addewidiawn,
Mae ffydd y llywydd yn llawn .
Ar Dduw Ior, mawr Bôr y byd,
Efe rodd bwys ei fywyd ;
Rhodd bwys ei gu-lwys galon,
Yn awr ing, ar ei Nêr Ion.
O hedd ar adanedd daeth
Gwynion gennadon odiaeth :
Y gwr cu, darfu d'yrfa !
Oh wr Duw ! haeddaist air da :
Ymddatod ! mae hedd itti !
Ein brawd, ein hanwylfrawd ni.
Ei galon glyw 'r ddirgeliath,
Oh 'r nefol ddedwyddol daith !
Ei enaid aeth yn union,
Dan wenu, at y llu llon.
Oerlef sydd drwy 'r ddaearlawr,
A llawen yw 'r nef wen fawr.
Oddiar wybrennydd eirian
Mae ceinfad oleuwlad lan ;
Is law 'r nef wen, ysplenydd
Orseddau y seintiau sydd.
Wedi alaeth y dulawr,
Eistedd, mewn gorfoledd fawr,
Gwynion luoedd gogoniant,
Yn ol eu rhinwedd a wnant.
Wr dawnus, ar adanedd,
Fe aeth i fyd hyfryd hedd.
Pan ddel gwr uchel o ryw
I'w oedran, gwyr diledryw
O fawrddysg ddeuant fyrddiwn
I eurwawr lys rhoddfawr hwn.
Mewn llwyni gerddi gwyrddiawn
Y bonnedd a gant wledd lawn.
Fe welir, mewn gorfoledd,
Yn t'wynnu yn gu eu gwedd,

Lampau ar gangau y gwydd,
 Ail i sêr, ar las irwydd :
 I'w plith clywir yn plethu
 Gerddorion felyslon lu :
 Fe welir yn nef wiwlan
 Y lleuad oleufad lân ;
 Y sêr mewn anfesurawl
 Bellder, ac amllder eu gwawl :
 Lampau glân nef eirian fawr
 Ennynwyd oll mewn unawr :
 T'wynant, goleuant bob gwlad,
 Hyd fore 'r mawr adferiad.
 Fel mae 'r wen ffurfafen fawr,
 Di weli 'n fwy na dulawr
 A'i hynod rwysg breninawl,
 Felly mād geinwlad y' gwawl,
 Paradwys yr ysprydion,
 Ragora 'r gaer harddglær hon.
 Llon wlad yn llawn o loywyder,
 Heb huan seirian na sêr :
 Tywyniad eglurfad glân
 O lys Ior, yn lwys eirian,
 Yn araul byst, yn eurad,
 Belydra, oleua 'r wlad.
 Fe welai 'r sant nefoliawn
 Yn serchus groesawus iawn :
 Ei fwynwedd drodd i fynu,
 Gwnai ganfod (rhyfeddod fu)
 Helaeth, uchel, a heulwawr
 Gynteddau 'r nef olau fawr :
 Angylion gwynion gannoedd
 Yn amlwg i'w olwg oedd ;
 Haelionus lu 'r oleunef,
 Seraphiaid, penaethiaid nef,
 Cad siriol felysol iawn,
 Aneirif delynnoriawn !
 O gaerau y nef gywrain
 Hedent, disgyntent yn gain.

Gwenai meibion gogoniant,
 A gwir serch, ar y gwar sant.
 Laned, medd plant goleunef,
 Wyned yw ei enaid ef !
 Croesaw, ein câr mwynwar mad,
 I geurydd nefawl gariad ;
 Y gwr mawr ei drugaredd,
 Croesaw i fyd hyfryd hedd !
 Ei lu yr Ion oleuodd
 I wel'd ei waith, maith yw 'r modd ;
 Duw yspryd goleubryd glân
 Wawriodd ynddynt yn eirian.
 Filiynau hwy foliannant,
 Telynu a nablu wnant.
 Eu hawen lon, hoyw iawn lef,
 A lanwodd yr oleunef.
 Ysprydion cyfion fil cânt
 A liosog eiliasant.
 Raphael, seraph hael seirian,
 Oedd flaenor y gloywgor glân :
 Moler y mawr Nêr a wnaeth
 Gaer dêg y greadigaeth,
 Yr haul glân a'r seirian ser,
 A'r nefoedd a'u mawr nifer :
 E dd'wetodd, ac o'r ddeutu,
 Myrddiynoedd o fydoedd fu !
 Galwodd y Tad, o'i rad rhydd,
 Ddynion o ddiddym ddeunydd ;
 Ymwêl â hwynt i'w hamlchau
 A graddol drugareddau.
 Didolodd Duw o'i deulu,
 Ac o'i wlad, wr ceinfad cu,
 Gan addo mawr gynnyddiad
 I Abraham a'i bur had.
 Y deg addewid wiwgerth
 Gyflawnir, yn wir, mewn nerth
 I Ganaan lon etto 'n ol
 E ddaw y genedl dduwiol :

Yr eigion mawr a egyr,
 Trwyddo, heb gyffro, â 'r gwyr ;
 A'u holynawg elynion
 Dan nerthoedd dyfroedd y don.
 Yn mhob tir lle clywir clod
 A hanes y dorf hynod,
 Dychryn i bob gelyn gau
 A gwewyr fydd a gwaeau.
 Cyfryngwr a Deddfwr da
 Eirianwedd a'u harweinia ;
 Fe ddwg Ion, er troion trwch,
 Ei 'nwyliaid trwy'r anialwch,
 I Ganaan, gwlad y gwinwydd,
 Helaeth etifeddiaeth fydd.
 Gwiwfawr Frenin a gyfyd
 O Fugail, heb ail drwy 'r byd ;
 E bryda fwyn barod fawl
 Yn ufudd i Dduw nefawl.
 Ar ei eursail glaer orsedd
 Daw Iesu cu D'wysog hedd,
 O'i ogoniant, Ion gwiwnef,
 I lawr, Dduw noddfawr, o nef :
 Fe ddaw o'r nef i'r ddaear,
 Ysprydol drag'wyddol Gâr :
 Fe gyfyd oleubryd lu
 O ddyinion i feddiannu,
 Gorseddau golau bu gynt
 Deyrnawl gerubiaid arnynt.
 Dan fâd arweiniad yr Ion
 Dygir y gwardedigion,
 Fyrddiynau, drwy barthau 'r byd,
 I lonfawr nefol wynfyd ;
 I Ganaan y gogoniant
 D'od o nerth i nerth a wnant.
 Dûw'n Tad, a'n Llywydd mâd mawr,
 Grymmus haelionus Flaenawr !
 Uchel wyd, anchwiliadwy !
 Dy ffyrdd sydd gân myrdd, a mwy,

Pa fawl atebawl i ti
 A luniwn, Dduw 'r goleuni!
 Am rad gariad rhagorawl
 Gweddus a melus yw mawl.
 Dyrchafu, dan ganu 'n gain,
 I lys Ior wnai 'r cor cywrain,
 Croyw nifer, ae 'r cor nefol
 I nef y nefoedd yn ol.
 Eu mawl rhagorawl ar g'oeedd
 Aeth hefyd i'r eithafoedd.
 Ysprydion gwiwlon, i gyd,
 Y cyfiawn accw hefyd,
 Lu eirian, drwy 'r loyw orawr,
 A ddyblant y moliant mawr.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN IV.

Y CYNNWYSIAD.

Lliosogiad plant Israel yn yr Aipht.—Geni Moses, ei guddio gan ei rieni yn yr hesg ar lan afon yr Aipht, a'i fabwysiadu gan ferch Pharao.—Moses yn ffoi i dir Midian.—Ei weledigaeth, a'r dygwyddiadau a gafodd tra yn aros yno.—Dychweliad Moses i'r Aipht.—Yr arwyddion a'r rhyfeddodau a wnaed yno.—Y Pasg, a lladd y cyn-taf-anedig.—Gollwng meibion Israel ymaith o'u caethiwed.—Pharao a'i lu yn eu hymlid.—Agor y mor coch.—Yr Israeliaid yn myned trwyddo, a boddi yr Aiphtiaid.—Israel yn derbyn y gorchymynlcn oddiar Sinai.—Marvolaeth Moses.—Hollti yr Iorddonen, a mynediad Israel i wlad Canaan.—Israel yn cael brenin.—Dafydd yn lladd Goliath.—Teml Solomon.—Elias y Thespiad.—Angel yn dinstrio byddin Assyria.

DAETH yn ol bendith eu Nêr
 I'w llu gynnyddu 'n llawer :
 Dan deg aden Duw Geidwad
 Weithian hiliasan' y wlad.
 Ar ol i'r duwiol wr da
 Ddarfod ei hylwydd yrfa,

Cododd brenin gerwin gwyllt,
 Gwynias, a chenfigenwyllt,
 A thrwm y gwnai orthrymu
 Gweision y Duw cyfion cu :
 Er garw boen, er egr benyd,
 Amlhau wnaen' hwythau o hyd.
 Y gaufryd frenin cyfrwys
 Roes orchymmyn dichlyn dwys
 I ladd y bechgyn o lid,
 Y gweinion, pan eu genid.
 Yn amser y trymder traws,
 Gwraig enwog i wr gwiwnaws
 Esgorodd y waisg eirian,]
 Oreulwys, ar fab glwys glân.
 Trimis, mewn ofnau tramawr,
 Cuddiodd y gwan, eirian wawr.
 Yn hwy pan na's gallai hon
 Gelu ei maban gwiwlon,
 Gwnai 'n fwyn, o'r llafrwyn, er lles,
 Gywrain gawell cain cynnes.
 Dan gudd, hi ae 'n brudd ei bron,
 Oreuferch, at yr afon.
 Bu 'chenaid a llygaid llaith
 I'w fam tra dyg ef ymaith
 At y lân, ei maban tlws
 Anwylwedd, at fin Nilws.
 Yn awr agoryd a wnaeth
 Y llwydwawr gawell odiaeth,
 Fel y ca 'i, cyn b'ai o'r byd,
 Un olwg o'i hanwylyd.
 Yno 'r gwirion cyfion cu,
 Y gwan a gaid yn gwenu.
 Hi 'n wael yno a wylodd ;
 Yn llesg yn yr hesg hi 'rhodd.
 Diweirfam, mewn cur dirfawr,
 Gwnai 'mado dan wylo 'n awr.
 Ei fwyn chwaer, fun wych eirian,
 O draw gaid yn gwyliaw 'r gwan.

Merch y brenin gerwin gau,
 Llawn cysur, a'i llancesau,
 D' ai ar fyr y dorf eres
 Yn llon at yr afon rês.
 Y wawr hoenus war hynod
 Golygodd, canfyddodd fod
 Rhyfedd gawell yn 'r afon,
 O fewn hesg yn y fan hon.
 Gwnai morwynion hoywon hi
 Ei ddwyn e 'n addwyn iddi :
 Agorodd, gwelodd y gwan
 Teg wawr yn awr yn orian.
 Tosturiodd, cynhesodd hon
 O gariad at y gwirion :
 D'wedodd, Hebread ydyw,
 Druan oedd, mor dirion yw !
 Ei chwaer (taer yw naturiaeth)
 Pan ganfu, dynesu wnaeth :
 Ebe 'r feingain bur fwyngu,
 Fy arglwyddes gynnes gu,
 Deg anwyl, roi di gennad
 I geisio ffraeth fammaeth fâd ?
 Y radlawn ferch oreudlos
 Attebodd a d'wedodd, Dos.
 Yn hoywlon, yn union aeth,
 (Gwel anwyl drefn Rhagluniaeth)
 Ac a ddaeth a'r fammaeth fwyn
 A moddus, ei fam addwyn.
 Ebre mun wâr yn arab,
 Cymmer di, mag i mi 'r mab ;
 Am gu ammod mag immi,
 A gwiw dâl genyf gei di.
 Ei dderbyn wed'yn yn wyl
 I'w mynwes wnai 'fam anwyl.
 Afiethus aeth i faethu
 Ei llon fab, a llawen fu.
 Hwnnw Moesen a enwyd,
 Am ei godi o'r lli' llwyd.

Pan ddaeth i fantiolaeth teg,
 Wrth rodio aeth ryw adeg
 At ei frodyr, gwladwyr glân,
 Di nawdd, mewn byd anniddan :
 Gwelai Aiphtwr, gwr gerwin,
 Yn atgas, mal bleiddwas blin,
 Yn taraw gwr mwyn tirion,
 Ei gywir frawd, ger ei fron :
 Llidiodd wrth yr hyll adyn,
 Trywanodd, holltodd am hyn.
 E ffodd y gwr hoff addwyn
 Rhag tramgwydd, rhag digwydd dwyn
 Ei santaidd einioes yntau
 Gan greulon wyr geirwon gau.
 Teithiodd, trafaeliodd o'r fan
 At wr mād i dir Midian.
 Moesen gu, bugail fu fo
 Mewn hawddfyd ennyd yno.

Plant Israel, gan drafael draw,
 Wyr gweinion, wnaen' oer gwynaw :
 Dda hil, mawr oedd eu halaeth,
 Eu llef myn'd i nef a wnaeth.
 Yn glau yr Ion a glywodd,
 Gwrandawriad, o'i rad, a rodd.
 Ar siriol hyfrydol fryn,
 Fe, y gwylddoeth fugeilddyn,
 A welai lasberth wiwlwys
 Yn fflam dân goleulan glwys.
 Y loyw deg weledigaeth
 Ei dirion wedd i droi wnaeth.
 Gweuadawg dân gwiw ydoedd,
 Heb ail, difa 'r dail nid oedd.
 Tra bu 'n rhyfeddu yn fawr
 Yr olwg lwys areulwawr,
 O'r danllyd berth, yn gerth gu,
 Haelaf Ior wnai lefaru ;
 D'wedodd, Duw dy dad ydwyf;
 O'r fflam, sef Duw Abra'm wyf.

Y dedwydd wr mād odiaeth,
 Efe 'n awr ofni a wnaeth :
 E guddiai 'i rywiogeiddiaf
 Wedd gu rhag wynebu Naf.

Fy ngweision gwaelion gwelais ;
 Caled yw lludded eu llais :
 Du gerydd meistraid geirwon
 Sy 'n gystudd rhy brudd i'w bron.
 I deg rydid gwaredaf,
 A'r Aipht yn angraifft a wnaft.
 Dygaf i le diogel,
 I wlad llaeth a mammaeth mêl,
 I le o fawr lifeiriant ;
 Mewn hedd digonedd a gant.
 Tyred y mwynwr tirion,
 Gwnaf di, eleni, i lon
 Ryddhau o'u cadwynau dwys
 Y cu war-lu cywirlwys.

Yna Moesen, addien wr,
 A dd'wedodd, Oh Dduw Awdwr !
 Gwaela' ydwyf drwy 'r gwledydd,
 Pwy wyf fi i'w rhoddi 'n rhydd ?
 Yn union yr Ion, o'i rad,
 Wir Dduw, a roi addawiad ;
 Yr ydwyf Fi 'n Waredydd,
 Gyda thi MYFI a fydd.

Oh 'm Creawdwr ! ni 'm credant ;
 Yr wyf fi 'n ofni na wnant.

Tafl i'r ddaear liwgar lân
 Yn awr dy wialen eirian.

Fe wnaeth ; yn sarph aeth ; fe ffodd ;
 Ei safn echrys a ofnodd.

Ebre Nêr, cymmer, wr cu,
 Yn y fân hon i fynu.
 Ar air Dofydd, ddedwydd ddyn,
 Yn ystig fe wnai estyn
 Ei llosgwrn a'i ddwrn ; hi ddaeth
 Yn laswen wialen eilwaith.

Rhoi 'r Arglwydd arwydd arall
 I sefydlu 'r gwr cu call :
 Ond er hyn ni fyn fyned,
 Naws rhwydd ei dafod nis rhêd.
 Dduw Ior, anfonodd Aaron,
 Ei eirian frawd o'r un fron,
 Pur wiwdlws wr parod-lef,
 I eglurhau 'i eiriau ef.
 Cymmer a'th law dyner di
 Y wialen hon a weli ;
 A hon i'th law dirion dau
 Yn nerthol di wnei wyrthiau.

A hwythau, yn hy' weithian,
 I'r Aipht eu deuwydd yr ân.
 Yno 'n wâr yr henuriaid
 Ger bron, heb galon, a gaid ;
 Aaron a draethodd eiriau
 Mawrbwys yr Ion glwys yn glau :
 E roddodd yr arwyddiawn,
 Gorfoleddu wnai 'r llu llawn :
 Gwelent, ac yn un galon
 Molent, mawrygent yr Ion.

Pa wledydd y sydd heb sôn
 Am eres wyrthiau mawrion
 Moesen a'i frawd cymmen cu.
 Hanes byth ni wna henu.
 Y gwr llon yn ëon aeth
 A'i dirion gennadwriaeth
 At y brenia blin i'w blas ;
 Y balch, y dewrwalch diras,
 D'wedai, pwy yw y Duwdawd ?
 Holai a gwenai mewn gwawd.
 Y gwr ni roi 'n ddigerydd
 Hâd Israel, wr hael, yn rhydd.
 Ger ei bron Aaron eirioes
 Cyflawn arwyddiawn a roes :
 Tra enwog wr tirionwawr,
 Ei wialen laswen i lawr

A daflodd : hi drodd drwyddi
 Yn sarph echryslawn ei si.
 Galwai 'r brenin blin am blaid
 Hudolion ; hwy a diawliaid
 Annwn yn hyn a unant,
 Seirph brithion ëon a wnant :
 Sïent, dolenent hyd lawr ;
 O fysg fath derfysg dirfawr
 Diawlig, ffoi wnai 'r hudolion,
 A braw yn brydiau 'n eu bron.
 Sarph Aaron y seirph ereill
 Orchfygodd, llyncodd y lleill.
 Y brenin, reibiwr annuw,
 Ni chred weision doethion Duw :
 Mewn mawr lid, rhyddid nis rhodd,
 Gwael adyn ymgaledodd.
 Daeth y gwyr odiaeth eu gwedd
 Drannoeth at y dirinwedd.
 Wyr mād, ar archiad yr Ion,
 Hwy roddent eu harwyddion :
 Drwy 'r Aipht yr holl ddwfr a drodd,
 Yn waed yr ymnewidiodd.
 Daeth cenfaint llyffaint a llau
 O fewn eu holl derfynau.
 Yn blāu daeth heidiau hyll,
 Oerchwith gymmysgbla erchyll.
 Haint ar 'nifeiliaid hwyntau,
 Cornwydion i'r gweision gau :
 Ar ol hyn daeth dychryn dwys,
 Agwrddawl gerydd garwddwys ;
 Cenllysg, terfysg y tyrfau,
 Mellt cochion gwylltion yn gwau :
 Ar archiad yr Ion mād mawr,
 Ei gu rwyddwas gwareiddwawr
 Eilwaith a drodd ei wialen
 Wyrthiawg, modd bywiawg, uwch ben :
 Y dwyreinwynt ar unwaith,
 O bob goror o'r môr maith,

Ddaeth â haid locustiaid certh,
 Bradfawr, drwy 'r awyr brydfertl,
 Drwy wlad Ham ar léd a hyd
 Yn unllu mawr newynllyd :
 O ryboeth wlad Arabia
 Yn dryfrith i'w plith daeth pla :
 Golwg o'r wlad nis gwelir,
 Cuddiasant, toisant y tir :
 Ei wialen fe drodd eilwaith ;
 O fwrn o fwg uffern faith
 Anferth dewdrwch d'w'llwch du
 Am y wlad wnai ymledu :
 Gau dorf ddoi 'n y mwg dirfawr,
 Llu pygddu y fagddu fawr :
 Yn d'w'llwch du y bu 'n bod,
 Drwy y deyrnas, dri diwrnod.
 Dudew garchariad ydoedd,
 A du gylch teimledig oedd :
 Ni welai neb un olwg,
 Nid ant, nis meiddiant drwy 'r mwg :
 Ellyllon creulon eu cri,
 Yr oeddynt yn chwerv weiddi :
 I'r dynion dybryd anwir
 Buont hwy 'n ofnadwy 'n wir :
 Y brenin, mewn goffin gur,
 Rhywioglon awyr eglur
 Ddeisyfodd :—galwodd y gwr
 Dedwydd ar enw Duw Awdwr ;
 Ae'r ffyrnig dorf uffernol, '
 Chwerv nâd, i'w carchar yn ol :
 Hael fwyndeg hil y fendith,
 Wyr da, ni bu pla i'w plith :
 Yr hyfr anwar o frenin,
 Ei ryddhau o'i blåau blin
 Pan gafai, rhyfygai 'n faith,
 Swydd wael, droseddu eilwaith.
 Ebr Ion wrth ei union was,
 Iddynt rhoddaf gosp addas ;

Dilys Myfi a dalaf,
 Rhoi barn faith un waith a wnafl :
 A Moesen, wr grymusawl,
 I weision digllon y diawl
 A draethodd farn gadarn gaeth,
 Diogel daledigaeth :
 I'w gu wladwyr, gwiw loywdasg,
 Trefnodd, darparodd y Pasg.

Dunos fud pan symmudai
 Yn ei chylch dirfawr yn chwai,
 Gair enwog Duw 'r gwirionedd,
 Araul iawn arwrawl wedd,
 O'i orsedd oleuwedd lân
 Anfarwol, o'r nef eirian
 Disgynnodd, lladdodd o'u llu
 Filoedd am wrthryfelu.
 Ni âd gyntaf-anedig
 O honyn' heb derfyn dig :
 Drwy ddirfawr barch i'w archiad,
 Gan feibion tirion Duw Tad,
 Iawn lwyddiant, oen a laddwyd,
 Yn ysprydol fywiol fwyd :
 Y man yr oedd mwyn ruddwaed,
 Arbedai lle gwelai 'r gwaed :
 Creulon hudolion diawlig,
 Iddyn' y daeth dychryn dig :
 Llwyra cosp, ca'dd llawer cant
 Ddu loes na feddyliasant :
 Dywedent, gwaith Duw ydyw,
 Diau na fydd dyn yn fyw :
 Pharao, mewn cyffro, mewn cur,
 A'i ddeiliaid mewn mawr ddolur,
 Anrhegent, gyrrant y gâd
 Lawenlwys o'u mileinwlad :
 I'w taith prysurent hwythau
 A'r gwawl yn siriawl neshau :
 Yr hoywddydd draw mewn rhuddaur,
 A phenau 'r mynyddau 'n aur :

Miloedd a myrddiynoedd ant,
 Mewn rhydid mwyn y rhodiant :
 Hwn ydyw 'r dydd hynodol
 Ni chaid un enaid yn ol :
 Mewn braw 'n ol eu 'madawiad
 Bu 'n flin y brenin llawn brâd ;
 Llidiodd yr angall adyn
 Yn ebrwydd o herwydd hyn :
 Cododd, arfogodd fagad
 O wrol wych wyr eu wlad,
 A meirch dihafeirch eu hynt
 O'i gaerau ;—mal chwyrn gorwynt
 Cerbydau ac arfau gânt
 Drwy'r awyr draw a ruant ;
 Torf wasgar yn terfysgu,
 Cynddeiriawg olwynawg lu :
 Sur olwg i'r Israeliad
 Pan ddaeth yr anhyfaith haid !
 O'u blaen y môr heb lonydd
 Yn rhuo, yn swnio sydd ;
 Ar eu dwy law draw yn drwch
 Niwlog anferth anialwch ;
 Du ing, heb le diangol !
 A phlaid yr Aiphthiaid o'r ol :
 I'w mysg bu derfysg dirfawr ;
 B'le 'r ant ni wyddant yn awr :
 Daeth Moesen o nen a nawdd,
 Cu was Ior, fe 'u cysurawdd.
 Ymneillduai, galwai 'r gwr
 O diaeth ar Dduw Waredwr.
 Arnaf Fi, ebre Naf Ion,
 Yr anwyl fwynwr union,
 Pa'm y gweiddi, sefi 'n sÿn ?
 Dod addysg, dywaid iddyn'
 Yn Nuw am fyn'd yn ëon
 At y dorchawg dyrfawg don :
 Ac â'th wialen geinwen gu
 Yn hynod gwna wahanu

Y tonnau 'n rhestrau, ar hynt,
 Treiddied f' anwyliaid rhy'ddynt.
 Arweinydd, llywydd eu llu,
 I'w gwiwlawn ddiogelu,
 Goleunawdd, da Ragluniaeth,
 I wahanu 'r ddeulu ddaeth.
 Didawl ryfeddod ydoedd !
 I blaid yr Aiphitiaid yr oedd
 Yn gwmmwl dyfnddwl a du,
 Yn d'w'llwch blin i'w dallu :
 Er hyn, liw nos, wrth eu rhaid,
 Rhoi olau i'r Israeliaid.
 Moesen, a'i wialen, wnai wyrth,
 Nerthol anfarwol fawrwyrth.
 Fôr ufuddol, i'r fyddin
 Agor, Oh fôr, agor in' !
 Ar eu dwy law draw fe drodd,
 Ar unwaith yr ymranodd
 Y môr coch mal muriau certh ;
 Y nefol fyddin wiwferth,
 Gwarddoeth feibion y gwir-Dduw,
 Aethon' hyd ffyrdd dyfnion Duw :
 Dewr fryd ae 'r dorf ruadwy
 Mewn llawn lliid i'w herlid hwy :
 Liw nos hwy erlynasant ;
 Trwy 'r nos ddu nesu ni wnant :
 E lynodd eu holwyniawn
 Yn nyfnder y lleithder llawn :
 A charnau meirch, chwyrn eu modd,
 Y tir danynt y torrodd :
 Llu'r Unduw, yn llwyr iawndeg,
 A ddaeth yn wir i'r tir teg.
 Gan yr oriau dorau 'r dydd
 Agorwyd, a thrwy geurydd
 Y Dwyrain gywrain, y gwawl
 A fwriwyd yn llifeiriawl :
 Moesen, a'i wialen wiwlwys,
 I dorfoedd y dyfroedd dwys

Rhoes arwydd ;—O f' Arglwydd faint
 I'th lawn gyfiawn ddigofaint !
 Y muriau dw'r mawr a dorrant !
 Ymaith ar unwaith yr ant !
 Rheicidr fyrddiwn yn rhuaw
 Yn eirwon yn drymion draw !
 Gwae 'r Aiphthiaid ! eu henaid hwynt
 Anhwyliodd yn eu helynt !
 Weithion o'r eigion b'le 'r ant ?
 Chwerw nos ! hwy ddychrynasant !
 P'le ffoant ? yr ant o rym
 Y dw'r, erlidwyr dirym ?
 Du ofnent ferw y dyfnfor,
 Terfysgoedd mawrfloedd y môr.
 Gan y swm, eu gwan synwyr
 Y llu a gollodd yn llwyr.
 Tonnau 'r môr coch, croch eu cri,
 Yn yroedd, yn anciri',
 Mal gerwin ddwy fyddin fawr
 Mewn cynnwrf o dwrf dirfawr,
 Isawd hwy orchuddiasan'
 Pharao a'i lu wrth ffoi 'r lan.
 Ae 'r dorf i'w chartref dirfawr,
 Gân myrdd yn yr eigion mawr.
 Ar ol y fuddugoliaeth,
 I'r Duw mawr yn awr e wnaeth
 Moesen ganiad grymmusawl,
 I'r nef aeth mwynlef eu mawl.
 Ond hwy, er cynnorthwy Naf,
 A'i hir gariad rhagoraf,
 Er hyn yn erbyn ei was
 Hyll dyrent yn llu diras.
 Y cyfion Dduw nis cofiant,
 Terfysgu, grwgnachu wnant.
 Doi 'r dorf at odre dirfawr,
 Yn eu taith, Sinai faith fawr.
 I Foesen fâd archiad oedd
 I'r llu ofalu 'n filoedd

Dyfod i gwrdd a Dofydd,
 Pennodai, d'wedai y dydd.
 Odiaeth was Duw Benadur,
 Er pan ddaeth o dan gaeth gur,
 Deg o ddyddiau a deugain
 Ydoedd rhif y dyddiau rhai'n.
 Bu 'r dorf, am eu bâr dirfawr,
 Mewn syndod rhyfeddod fawr.
 Hwy welent Sinai wiwlan
 Yn llosgfa, 'n difa gan dân !
 Cau wnai cymmylau y mwg
 Y gwawl a'r nef o'u golwg !
 Mellt tanbaid a gaid yn gwau
 Ar unwaith a tharanau.
 Sain yr udgorn ar Sinai
 Y nef i grynu a wnai !
 Y seiliau mawr iselaf,
 Crynent, a dwfn-ofnent Naf !
 Y fyddin wnai ryfeddu,
 Ofn gerwin i'r fyddin fu.
 Hwythau glybuont weithian
 Eiriau mewn tyrfau o'r tân.
 Gorch'mynion cyfion Duw cu,
 Tra ethol, gaent eu traethu.
 Y dyrfa, mewn ofn dirfawr,
 Yn ol a giliodd yn awr.
 Mewn ofnau, a'u bronau 'n brudd,
 Deisyfent i'w was ufudd
 Wrth eu llu lefaru 'n fâd
 Wir enwog eiriau 'r Ynad.
 I'w Dofydd, rhag eu difa,
 Rhag llid, gwnaent addwid dda.
 Neshau wnai yntau yn awr,
 Diweirfab, i'r mwg dirfawr :
 I fwynlef ei gyfiawn-lu
 Yr Ion yn fodlon a fu.
 Tyred, ebre 'r Ior tirion,
 I fynu 'n hyf i'r fan hon.

Dwys ofnai 'r gwr dewisaf
 Burdeb presennoldeb Naf.
 Helaeth orch'mynion hylaw
 Ar ddwy lêch roi Dduw o'i law
 I'r didwyll fwynwr dedwydd,
 Yn gain, yn mhen deugain dydd.
 Cyfreithiau a deddfau da
 Cyfion ro'es Ion ar Sina ;
 A llun y babell anwyl,
 Gywir a gwych, i'r gwr gwyl.
 O luniaeth plant y loywnef
 Fe 'u porthawdd, o'i nawdd, o nef.
 Er i Dduw nef rod-di 'n awr
 I'w dyrfa roddion dirfawr,
 Y dyrys bechaduriaid
 Er hyn yn gyndyn a gaid.
 Ni chredan' cânt Ganaan gu,
 Ddaionus, i'w meddiannu.
 Eu hannedwydd gennadon
 Ro'ent air anfad i'r wlad lon.
 A'u trwm groesineb tramawr
 Hwyr dynnan' lid Ion i lawr.
 D'wedodd y Barnwr didwyll ;
 Eisiau ffydd addas a phwyll,
 Ni welwch, ni chefwch chwi
 Ganaan am eich drygioni.
 Y geiriau a gywirwyd,
 Drwy 'r anialwch llwydrwrch llwyd,
 Ddigoll flynyddau ddeugain,
 Crwydro a rhwystro bu rhai 'n.
 Traws oedd tyrfa 'r troseddwy'r,
 Diflannu wnaeth eu llu 'n llwyr.
 Moesen, 'min diben ei daith,
 I'r gwyr d'wedai ragorwaith
 Yr Ion a'i orch'mynion mâd,
 Mawr gerydd, amryw gariad.
 E ddiweddodd yn ddiddan
 Ei fywyd i gyd ar gân.

Canfu 'r gwr màd y wlad lwys
 Buredig, ail Baradwys.
 Wr glân, dan law Rhagluniaeth,
 Huno ar Nebo a wnaeth.

Wel daccw y wlad sy fâd fawr,
 Gywrain enwog ei gorawr.
 Y loywdeg afon lydan,
 Ddofn lif, yw 'r Iorddonen lân.
 I'r gwâr-lwys fwyn gywir-lu,
 Pwy fydd yn llywydd i'w llu ?
 Dan Josua, dawnus wr,
 Caredig lu 'r Creawdwr,
 Ant weithian i Ganaan gu,
 Fro odiaeth, dan hyfrydu.
 O flaen y dorf lawenaf,
 Eurwych nawdd, yr aeth arch Naf.
 Iorddonen ffraw draw a drodd,
 Ei hunan ymwahanodd.
 Y fyddin a ryfeddant ;
 Drwy barch gyda 'r arch yr ânt.
 Aeth i'r lan, drwy lydan lif,
 Fannerawg dorf aneirif.
 Caerawg drefydd y cawri,
 Er cymmaint eu braint a'u bri,
 Wrth floedd da luoedd Duw lwyd
 Diau fyth fe 'u difethwyd.
 Y ddiwael wlad addawodd
 I'w weision, yr Ion a rodd.

Wedi hwn, gwas Duw hynod,
 Y gwyr is barnwyr fu 'n bod.
 Nid i'w graslon dirion Dad,
 I ddelwau rhoent addoliad.
 Dwl ddilyn delw addoliacth,
 Gwnai hyn i'w gelyn hwy 'n gaeth.
 O'u poen ddwys, pan waeddasant.
 Rhyddhau eu gyddfau a gânt.
 Aent yn ddyrys, mewn blys blin,
 Heb rinwedd, eisiau brenin.

Duw a lawn anfodlonant,
 Yn ddygn iawn ei ddigio wnant.
 Ynfydion dewrion dyrys,
 Cai 'r fyddin frenin ar frys.
 Er bod eu mawr bechodau,
 Eu ffyrth diffraith, a'u gwaith gau,
 Ni wedir yn ofnadwy ;
 Ond er hyn, o honyn' hwy
 Codai Nêr, i'w fwynber fawl,
 Rai gwyr o ddawn ragorawl.
 Un oedd yn ol calon Naf,
 Am hynny mi a'i henwaf.

Pan ydoedd byddinoedd Ion,
 Filoedd mewn mawr ryfelon,
 O gylch ar eu hamgylchu
 Gan greulon elynion lu :
 Y ddwy fyddin erwin oedd
 Allan o'i certh wersylloedd :
 O'r bryn i'r dyffryn y daeth
 Garw gawr, gwr o ragoriaeth.
 Y gwrol enwog arwr,
 Goliath o Gath yw'r gwr.
 O flaen y cawr aflonydd
 Tarianog was arfog sydd.
 D'wedai 'r dienwaededig
 Mewn mawrchwydd lldiawgrwydd dig.
 On'd gweision aneo'n y'ch ?
 Sâl wladwyr i Saul ydych ?
 Glywodd neb am Goliath ?
 Myfi wyf o gawri Gath,
 Ac yna od oes gennyh
 Wr nerthol gwrol a gwych,
 Anfonwch ; ef a m'finnau
 Yn deg ymladdwn ein dau.
 Y gwr mewn arfau a gyll
 Yr orchest a'r frwydr erchyll,
 Yn gaeth boed cenedlaeth hwn
 I'r doethweilch êl â'r dwthwn.

Mawr fawl gaf am ryfelu,
 Neb ail mewn arfau ni bu.
 Gwrid yw iddynt, gw'radwyddais
 Eu llu à tharan fy llais.
 Wrth glywed, gweled y gwr,
 Wrth eiriau y certh arwr,
 Y brenin a'i fyddin fawr
 A darfent mewn ofn dirfawr.
 Trwy eu miloedd nid oed ddyn
 I'w gael wynebai 'r gelyn.
 Hir g'wilydd (chwarddai 'r gelyn)
 I holl wyr Israel yw hyn.
 Mal hyn y bu 'r gelyn gau,
 Wedd addig, amryw ddyddiau.
 Cry elynion creulonwawr,
 Gwnaent wledd mewn gorfoledd fawr.
 Ennyd credai 'r dorf annuw
 Mai nid Ion, Dagon yw Duw :
 Diwegi mawr yw Dagon,
 Digymmar uwch daear don.

Er trwst blin y fyddin fall,
 Duw Ior ni âd i arall
 Ei gu enw a'i ogoniant,
 I'w syndod gwybod a gânt.
 Hawddgar fugail gwâr gwrawl,
 A'i gain wedd fal y gwyn wawl,
 Trwy wrês a thrwy dês y dydd
 Y dethawl gu ymdeithydd
 A ddaeth ; pan gyrhaeddawdd o,
 Gwas Ion, yn agos yno ;
 Yno, rhwng y byddinoedd,
 Bloeddiadau, trwst arfau oedd.
 Y duwio!af wr dilys
 Gyffrodd, fe redodd ar frys ;
 Fe redodd at ei frodyr,
 Drwy barch, i gyfarch y gwyr.
 Arswyd oedd drwy 'r holl wersyll ;
 Yr anwar anhygar hyll,

Y cawr yn swnfawr y sydd,
 Ail i fôr ei leferydd.
 Dyfal draethai ei dafawd
 Greulon fygythion a gwawd.
 Wele! medd yr Israeliaid,
 Bob dydd, i'n c'wilydd, y caid
 Gwr diddawn i'n gw'radwyddo,
 Ein llin, ein brenin, a'n bro.

Y gwr a ddaeth o gariad
 At feibion ei dirion dad,
 Mewn nefawl ryfeddawl fodd
 Yn union yr ennynodd ;
 Pwy yw'r andras, drygwas draw,
 Heb ludded sydd yn bloeddiaw
 Caeth w'radwydd ac athrodion
 Cyhoedd i fyddinoedd Ion ?

Ei wladwyr, hepil odiaeth,
 Yn brudd gan gystudd yn gaeth,
 A dd'wedent, Oh Dduw Awdwr !
 Ein Ceidwad, ein Tad a'n Twr !
 Y mawr gawr am ragoriaeth,
 Garw fraw, i'n gw'radwyddaw daeth :
 Gw'radwyddwr, bradwr ein bro,
 Llwyddiant i'r sawl a'i lladdo.
 Pa wobr addas gaiff gwas gwych
 A guro 'r cawr rhagorwych ?
 Yn rhwydd a hael wna 'n rhyddhau
 O ddidawl w'radwyddiadau ?

Attebent hwy, gwobrwy gwych ;
 Y gwr gaiff ferch ragorwych
 Y brenin, o bur rinwedd
 Yn hyfryd i gyd ei gwedd.
 Tŷ ei dad, sef holl hâd hwn,
 Yn rhydd nyni a'i rhoddw'n.
 I'r gwr a wnelo 'n gwared
 Mawr yw 'r fael, nid gwael y gêd.

Mi wn, drwy gymmorth Duw mād,
 Mi awn, pe cawn ond cennad,

Er arfau 'r gwr gweryr-fawr,
Mi wn ♀ curwn y cawr.

Cennad lon yn union aeth
A'r siriol negeswriaeth
At Saul, ac yntau y sydd
Galonog o lawenydd :
Yno deisyfai 'n union
Y gwr ar frys ger ei fron.
Yn awr drwy'r fyddin fawr faith
Yr hanes ae ar unwaith ;
Odiaeth o newydd ydoedd,
Y llu 'n wir yn llawen oedd.
Golygan' yr eirian wr,
Nerthol rinweddol noddwr.
Helaeth ydoedd ei hoywlun,
A pherffaith lanwaitl ei lun.
Tew i'w iâd ei wallt ydoedd,
Modrwyawg ac eurawg oedd.
Ei wyneb hardd, pan wenai,
Oedd lanach, mwynach na Mai ;
Os haccru, ennynu wna
Un ffunud a'r Gorphena'.

Y gelynion trawsion trwch,
Blin oeddent heb lonyddwch .
Terfysgent, gwaeddent, Mae 'r gwr ?
Mae 'r eres a'r mawr arwr ?
Os ydych heb arswydo,
Dewiswch, anfonwch fo.
Y cawr, drwy'r dyffryn mawr maith,
Bloeddiat ynfyd gablediaith .
D'wedai eiriau nad ydyn'
Oddefol i dduwiol ddyn.

Y siriolwawr Israeliad,
A'i fynwes am lês ei wlad,
Llanwyd ef o ddigllonedd,
Ennynai, newidiai 'wedd.

Yr anwyl fwynwr union,
Gwâr bryd, pan ddaeth ef ger bron,

Yn dêg, mewn parchedigaeth,
 Ymgrymu, dan wenu, wnaeth : ●
 O frenin o fawr rinwedd !
 Yn hir boed it' fyw mewn hedd !
 Na lwfrhaed, ac na wnaed neb
 Grynu rhag ei hagr wyneb.
 Dy was a â, dewis waith,
 At y gwr taeog araith.
 Er geiriau'r gorwag arwr,
 Mi af, mi guraf y gwr.

Saul, dros ennyd, a sylwodd
 Ei faint, os caid wrth ei fodd.
 Yr wyf yn gwel'd, wr ifanc
 Glwys lun, nad wyt ond glâs lanc :
 Dy 'wyllys, mae 'n hyspys hyn,
 O'r gwawl yw curo 'r gelyn.
 Tydi nis gelli ; mae 'r gwr
 Mawr ei fawl, mae 'n rhyfelwr
 O'i febyd ; ni chaf obaith :
 Hawdd gwybod gormod yw 'r gwaith.

Y mawrion enwogion wyr,
 Gwrawl ardderchwag arwyr,
 Diystyrent was tirion
 Yr enwog trugarog Ion.
 Gwnaen' draethu, os gallu gwr
 Lwyddai 'n erbyn 'r ymladdwr,
 Fod ganddynt hwy wyr mwy maith,
 Gwrawl yn mhob rhagorwaith,
 Filoedd o hên ryfelwyr,
 Cryfach ac ymgenach gwyr :
 Di fudd ydyw dy feddwl,
 Gad ymaith dy obaith dwl.

Y gwr mâd hawddgar a mwyn
 Iddynt ymgrymai 'n addwyn :
 Dy was, bugail defaid oedd,
 Fy Ior mâd, i'w dad ydoedd ;
 A llew ac arth hyll eu gwedd,
 Diau daethant eu deuwedd,

Ac o'r praidd, lladradaidd dro,
 Oenyn aethant oddiyno :
 Nis ofnais un o'u safnau,
 Rhedais, mi ddeliais y ddau,
 A'r oen gwan, druan, o drais
 Eu dannedd mi a dynnais.
 Y llew, mewn digter a llid,
 Lladdai fi, onis lleddid.
 Er bod ei nerth mor gerthfawr
 Ac ydyw nerth certh y cawr,
 Y melynlywyd mileinlew
 Orchfygais, lladdais y llew :
 Y gwir i gyd yw 'r geiriau,
 Dy was a'u lladdodd eu dau.
 Felly 'r cawr, dirfawr ei dyb,
 Y gau ffwl, fydd gyffelyb.
 Pa fodd ? a gablodd y gwr
 Di gred lu Duw Greawdwr ?
 Pa fodd rhyfygodd ei fin
 Feiddiau 'r ardderchog fyddin ?
 Fy Ion ! geiff ef fyw unawr !
 Mi af, mi 'lladdaf i'r llawr !
 Oh ! yr addfwyn wareiddfab !
 Dos yn ddi 'maros fy mab !
 Agwrddawl was y gwir-Dduw !
 Yn union dos yn enw Duw !
 Y brenin, mewn modd breiniol,
 Ei nawdd ni adawodd yn ol :
 Arfogai, gwisgai y gwr
 A'i lurig yn loyw arwr.
 Pan brofodd, ni fedrodd fo,
 Was mād, yn hon symmudo.
 Diosgodd, d'wedodd, nid yw
 Reidiol, gorthrymder ydyw.
 Duw mawr a fydd blaid i mi,
 Yn gymmorth enwog imni.
 Cynn'm'rai 'r ieuanc geinlanc cu
 Ei ffon i'w amddiffynu,

Cododd, e gymm'rodd y gwr
 Gwiwlwys, mewn cod bugeiliwr
 O ffrwd redwyllt yn ffrydiaw,
 Bum carreg lyfndeg a'i law.
 Yr huan eirian eres
 Yn llon sy 'n danfon ei dês,
 O entrych y nef wych wen,
 I luoedd daear lawen.
 A'i dirion lygad eurwawr
 Mae 'n canfod, rhyfeddod fawr !
 Y cawr, mewn arfau cywraint,
 Disgleiriol, anferthol faint !
 Arfogwyd, gwisgwyd y gwr
 A llurig yn hyll arwr.
 Tywynbost o brês tanbaid,
 O bell mal castell y caid.
 Calonog yw'r gelynyon,
 Plaid y Philistiaid sy lon.
 Nid felly 'r gwael Israeiiaid,
 Hwyl 'n bur ddigysur a gaid.
 Y cawr, pan welodd y cu
 Hynawsaidd lanc yn nesu,
 Troe ddrwg ddau olwg ddilwydd,
 Megis dyn ar blentyn blwydd :
 Ai ci ydwyf fi, dy fod,
 Un difarf, yma 'n dyfod
 Yn fy erbyn a ffyn ?—ffo !
 Wr egwan, rhag dy rwygo !
 Oh Dagon ! ai nis digi !
 Dy greulon felldithion di
 Ddelont a chwynn ddialau,
 Annyn, ar ei goryn gau.
 Tyred ac mi 'th gwarteraf,
 Dy ddarnio 'n union a wnaif.
 Addas oreuwas yr Ion,
 Heb fraw rhag digiaw Dagon,
 At y gerwin gethrin gawr
 Troe ei wyneb tirionwawr :

Hyderu 'r wyt ti'r diras,
 Mawr wagedd, yn dy gledd glâs,
 A tharian o waith eurwawr,
 A'th ffon gywraint a'i maint mawr ;
 Finnau yn Naf y wiwnef,
 Ior a wnaeth ddaear a nef,
 Duw 'r hedd, am dy gabledd gau,
 Y dŵthwn hwn rhydd dithau
 I'm llaw i ; dydi y dyn
 Dewrfalch sy 'mron dy derfyn.
 Mewn awr, dy lu dirfawr di
 Aberthaf hwynt i borthli
 Adar a llu 'r ddaear ddwys,
 I'w camwedd, mae 'n dâl cymmwys.

Y du gawr, mewn dig eirias,
 Neshau a wnai 'r cenau cas.
 Y gwr eirian gwâr arall,
 Rhedai, cyfarfyddai 'r fall.
 Ar hyn cymm'rai 'r gwr hynod
 Lyfndeg drom garreg o'i gôd :
 Mewn ffon-dafî yr ymaffodd,
 Yn gyflym ei rym fe rodd ;
 Y garreg, yn bur gywraint',
 Gyda nerth, o'i law gerth gain,
 Yn chwern yr ae dawn chyrnu
 Yn bellan i'w dalcen du :
 Swnfawr y cwypai 'r cawr certh,
 Yr ynyd arwr anferth.
 Siriolodd yr Israeliaid,
 Eu mawr lu yn gwenu gaid ;
 Dyrchafodd, llanwodd eu llef
 Y lydan lân oleunef.
 Rhinweddol was nefol Nêr,
 Rhedai mewn dirfawr hyder
 At y cawr, ar lawr, oer loes,
 Yno ar derfyn einioes :
 Tynnodd, e gymm'rodd y gwr
 Arswydus gleddau 'r sawdwr ;

Yn awr, fe droi 'r gloywawr gledd
 I deilwng roi 'r dialedd :
 Hynod fawr arfod fe rodd,
 A'i derwyn ben a dorrodd.
 Gwelwyd y fuddugoliaeth,
 Y cawr ei ddu awr a ddaeth :
 Ei fawr ben mewn diferwaed,
 A'i gledd yn gochweidd mewn gwaed.
 Annedwydd ddiennaediaid !
 Ar ol eu cawr, bloeddfawr blaid,
 Hwylffoisant, anhoff weision,
 Filoedd, rhag byddinoedd Ion.
 Anhylwydd iawn eu helynt !
 Trwy Ela 'r ae 'hudfa hwynt.
 Caid weision cyfion Duw cu,
 Câd Ion, yn cyd lawenu :
 Dyna 'r bêr odfa brydfertth
 Eu bloedd ae drwy 'r cymmoedd certh ;
 Yn ol dyblid eu dolef,
 Yn ol o'r cymmoedd i nef :
 Lladdwn, torrwn watwarwyr !
 Erlydiwn, lladdwn hwy 'n llwyr !
 Oh Dafydd, wr celfydd coeth !
 Y purddawn brydydd perddoeth,
 Tydi, drwy Geli, yw'r gwr,
 Ti guraist y gau arwr.
 Ddewrwas, ar orsedd eurwawr,
 Bydd frenin i'r fyddin fawr !
 Wyd ddedwydd arwydd eurad
 O'r mwynwawr fugail mawr mîd !
 Cysgod hynod o honaw !
 O'th lwynau diau y daw !
 Wr hael, eistedd, rheoli
 Wna 'r Mawredd ar d'orsedd di !
 Difyr im' d' enwi Dafydd,
 Difyr, ond rhy fyr a fydd
 Yr amser ;—dydd Nêr sy' n ol,
 Dydd mawr fydd, mor ryfeddol,

Odiaeth ac annhraethadwy,
 Yn dragywydd ni fydd fwy.
 O chaf, o'r goruchafion,
 Yn brydferth gu nerth gan Ion,
 Mae 'mwriad wneud caniad cu
 I 'Mrenin am fy mhrynu.

Fe seiliodd ei fab Selef,
 Wr doethber, i Ner y nef,
 Lwybraidd hardd deml oleubryd,
 Uwch temlau holl barthau 'r byd :
 A hon, mewn rhyfeddion fodd,
 Wr hoff anwyl, orphenodd.

Gogoniant, moliant Duw mawr
 A lanwodd ei deml wenwawr,

Yn oes y brenin nesaf,
 Dygn waith, achos digio Naf,
 Am eu drygwaith diffaith du,
 Am hyn gwnaent ymwahanu.
 Juda, ei lwyth gwiwdda gaid,
 Mwynwyr, a'r Benjaminaid,
 Yn dilyn yr hên deulu,
 Y lleill aent ymaith yn llu.

Ahab, y drygfab, wnaeth dra
 Mawrion ddrygau 'n Samaria.
 Gan ddrygoes yr oes yr aeth
 Y byd yn ddiwybodaeth :

Aeth o'r genedlaeth hadlyd
 Y berffaith gyfraith i gyd.
 Doeth lywydd, daeth Elias
 Yn hyf, ac yn gryf mewn gras ;
 I fawredd gwnaeth adferu
 Y berffaith fawr gyfraith gu.
 Fal Enoch, fe foliannawdd
 Yn wresog ei nertlog Nawdd.
 Fal Enoch, nefawl union,
 Gan gu oreulu yr Ion
 Cyfodwyd a dygwyd ef
 Ar olwynion i'r loywnef,

Oddiar wybrennydd eirian,
Mewn cerbyd eurbryd o dân.

Lledu wnai 'r erchyll adwyth,
A dig llawn ddaeth i'r deg llwyth.
Watworwyr annaturawl,
Lloiau oedd eu duwiau diawl!
Am ddielw ddelw addoliaeth
Dan gosp fe 'u rhoddwyd yn gaeth ;
Eu gwlad a'u tref gu lydan,
Eu temlau a'u duwiau 'n dân!
Ar led hwy 'n fawr lu ydynt,
Gwasgarwyd a hauwyd hwynt.
Hwy ddeuant etto 'n dduwiol,
Hwy gesglir yn wir yn ol.

Sarrug frenin Assyria,
A dwys blaid, arswydus bla,
Ddifrododd ar fêr adeg
Holl wlad dda Judea dêg.
Braw i Salem breswylwyr!
Dirmygai, bygythiai 'r gwyr.
Fe gablai, rhyfygai 'n faith,
Yr Ion a'i bobl ar unwaith.
Was cywir, Hesechia,
At ei Noddwr a'i Dwr da
Yr aeth, ac fe roi weithion
Grêd rwydd yn ei Greawdr Ion.
Celi, Gwrandawr Gweddi 'r gwan,
I lawr ar ei deml eirian
Olygodd, gwelodd mor gaeth
Ydoedd ar ei was odiaeth.
Anfonai 'r Tad gennad gu,
Gariadus, i'w gwaredu.
Iâs erwin i'r Assyriaid!
Pan oedd gwersyll eu hyll haid
Mewn 'smwythder, yn nyfnder nos,
Ar adenydd drwy 'r dunos
Y nefol disgleiriol glân
A ddaeth, fe safodd weithian

Ar lwys nen y deml wen wych,
 Ac â'i law ei gledd gloywych
 A drodd, a'r gwersyll drwyddaw
 Ddifethwyd, ddistrywiwyd draw.
 I'r glaerwen nef ddisgleiriol
 Gwnai'r clærwyn esgyn yn ol.
 Y brenin o bur rinwedd
 Ga'dd wynfyd a hyfryd hedd.
 Yn Nêr y nef rhoes gref grêd,
 A mawr a fu'r ymward!

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN V.

Y CYNNWYSIAD.

Am Ahas.—Prophwydoliaeth efengylaidd y Prophwyd Esaia am y Messiah, &c.—Caethgludiad cenedl Israel i Babilon.—Hanes hynod Mordecai yr Iudew.—Ymddygiad canmoladwy Esther.—Ail-adeiladu muriau Jerusalem.—Adgofion myfyrdodawl y Bardd yn ei ieuenctid, pan oedd yn rhodio ar lanau afonydd Telfi a Dyssyuni. Ei gyfarchiad i Dduw.—Hanes Ioan Fedyddiwr.—Can Mair i Elizabeth.—Bendith, a marwolaeth ei thad.—Awdl ragorol Mair, a chyfarchiad nefolaidd yr angel iddi.

RHAG creulon elynion lu,
 Dewrion, yn cyd ymdyrru,
 Pan ydoedd y pennadur,
 Ahas, mewn garw-ias o gur :
 Pob calon a bron yn brudd,
 Yn gostwng dan flin gystudd ;
 Pob graddau, pob gwyr oeddynt
 Mal coedydd gelltydd mewn gwynt :
 Yn nyddiau'r blinderau dwys,
 Naf anwyl a ddanfonwys
 Brophwyd coeth, o wr doeth da,
 Duwiol o wlad Judea,
 I gyhoeddi'n gu hyddysg
 Fendithion mawrion i'w mysg.

Yn foddus, Oh na feddwn
 Ysryd i gyrhaeddyd hwn !
 At Ahas ddiras fe ddaeth ;
 E dd'wedodd, mewn modd odiaeth,
 Bydd gefnog, paid ag ofni,
 Medd Duw gwyn, rhag d' elyn di,
 Hwyl dybiant gael eu diben ;
 Diau byth nas daw i ben.
 Pa arwydd fydd a'th foddiai ?
 Medd Duw gwyn, gofyn, ti gai.
 Heddyw gofyn hi'n haddef
 Yn nyfnder, neu 'n uchder nef.
 Yn union meddai 'r annuw,
 Na wnafl, can's ni ddigial Dduw.
 At yr annoeth dirinwedd.
 Yn daer iawn e droi ei wedd ;
 Ei olwg, mewn gwng, a gaid
 Weithiau ar y penaethiaid.
 Mewn gwrid a welid ei wedd
 Diriawn yn llawn digllonedd :
 Blino dynion heb lonydd,
 Nid digon, ynfydion, fydd ?
 Raid â balchder, trawsder, trâ,
 Hefyd flino Jehofa ?
 Troe ei wyneb tu 'r wiwnef ;
 I'w fron yn union o nef
 Anwyl dân a wnafl ennyn,
 Gwresogawdd, cyhoeddawdd hyn :
 Clywed, coelied pob calon
 Ddiammur air eglur Ion ;
 Gwâr forwyn, gwyrif arab,
 Gwawr fwyn, a esgor ar fab :
 Gwir diau, geilw gwawr dawel
 Y mwyn lor, Immanu—El.
 O forwyn (fe lefarawdd)
 Fe enir, yn wir, in' nawdd.
 D'wedwch, ai anghredadwy ?
 Synwch a rhyfeddwch fwy ;

Ganwyd in' fachgen gwiwnaws,
 Ysrydol nefol ei naws !
 Mab o gu arab gywrain,
 O brydferth forwyn gerth gain,
 A *anwyd* yn nawdd inni.
 O nef a *roddwyd* i ni !
 Ar ei ysgwydd, Arglwydd Ion
 Daionus, bydd baich dynion.
 Gelwir Ior, eglur eirian,
 Rhyfeddol,—glwysol a glân
 Gynghorwr,—Cadarn Dwr da,
 Hael Noddir i lin Adda,
 Trag'wyddol Dad, mād a mwyn
 A gweddu D'wysog addwyn.
 Ar lywodraeth helaeth hwn,
 Duw Ior, ynddo 'r hyderwn,
 A'i hael freniniaeth hylaw,
 Brenin Hedd, divedd nis daw :
 Adeilad glaer a dilyth.
 Teyrnas fawrglod i fod fyth.
 Mal cysgodiawn eigiawn nos,
 Y bore ffônt heb aros,
 Torf ddiawl yr uffernawl ffau,
 Gantocedd o'i olwg yntau,
 Filiynau a ddiplannant,
 Rhag Ion i'r eigion yr ânt.
 Dychryn i bob gelyn gau,
 I'r llawr cwymyp yr allorau.
 Duw 'r gwybed, pob drwg ebyrth,
 Hyl amcan Satan a syrth.
 Cenedl ni wna amcanu
 Creulonder na digter du.
 Ni chyfyd, drwy'r mawrfyd maith,
 Clwerw filain groch ryfelwaith.
 Y dynion, a gyd unant,
 Heddychu, llonyddu wnant.
 Curant, newidiant yn awr
 Eu harfau rhyfel hirfawr

Yn sychau, 'n bladuriau da ;
 Dedwyddol fydd had Adda.
 Niferoedd bobloedd y byd
 A ddeuant oll yn ddiwyd
 I'w gadarnwch gu deyrnas,
 Duw'r hedd, drwy rinwedd ei ras.
 Afonydd, drwy y faenor,
 Rhedant, cymmysgant â'r môr :
 Cenedloedd, yn lluoedd llon,
 Meddaf, yn yr un moddion,
 Deuant, dylifant yn lân,
 Dduw Ior, i'w fynydd eirian ;
 I'w fawrglod, Duw fy Arglwydd,
 Y tir a lenwir o lwydd.
 Daw 'r oes hon â llon wellhad,
 Yn gadarn, daw Duw 'n geidwad.
 Mudion, deillion, cloffion, claf,
 Fyddinoedd, fydd ddianaf.
 O'r ddaear y meirw ddeuant.
 O rwymau 'r angau yr ânt.
 Oh anwyl, anwyl, einioes !
 Addwyn deg ddiniwaid oes !
 Y blaidd, a fu 'n bla eiddig,
 Gyda 'r oen yn gu a drig.
 Y mynn a'r llewpard mwynwar,
 Cyttunant, byddant yn bâr.
 Y llo a chenau y llew,
 Yn llondeg ac yn llyfndew,
 Yn wir gair mewn un aerwy,
 A bachgen a'u harwen hwy.
 Plentyn, mewn rhwymyn, yn rhwydd,
 A chwery yn wych hyrwydd
 Ar nyth yr asp, ni thry hon
 I gyrhaedd pigo 'r gwirion.
 Ac ar ffau 'r wiber gau gas,
 Yn awr heb wenwyn eirias,
 Ys egwan faban sugnaw,
Heb uno 'n, rydd ei lon law.

Gwirionedd hawddgar union
 A dardd o'r ddaear hardd hon ;
 O'r loywnef fawr lawena',
 Cyfiawnder ddiddigter dda,
 Gwâr hedd a thrugaredd gu
 Yn anwyl a wnan' wenu.
 Dedwydd oes i'r credadyn !
 Oh Juda, llawenha 'n hyn !
 Daw'r Gwaredydd dedwydd da,
 Ion didwyll, ac nid oeda :
 Oh yr haelwych Ior hylaw !
 I Sïon dirion y daw !
 Llwyrr och i'r holl rai uchel !
 Gwae 'r di ffydd y dydd y dêl !
 O'r niwl dwys, o'r anial dir,
 Go lawen lef a glywir ;
 Parottowch, dyma'r pryd da
 Wedi dyfod, had Efa ;
 Parottowch ffordd, loywfordd lân,
 I'r hael Ior, hylaw eirian.
 Cyfodir y doldir da,
 Y duwiol a flodeua :
 Y bryniau, mewn berr ennyd,
 Gwyr mawrion, beilchion y byd,
 Ostyngir, bwrir i bant,
 Yn y dydd hwn hwy doddant.
 Y gwyr oll fydd gywir iawn,
 Ion anwyl a'i gwna 'n uniawn.
 Anwastad wlad fydd liwdeg,
 Fydd laswedd wastadedd teg.
 Rhyfeddir, gwelir gan gânt
 Ei gu enwog ogoniant :
 Oh degwch glân diogel !
 Yr holl fyd i gyd a'i gwel !
 Cu Ior nef, cywira' Nawdd,
 Duw Awdwr, Ef a'i d'wedawdd.
 Cyfod Sïon geinlon, gu,
 Fanon, a dring i fynu

I hyfryd uchel hoywfryn,
 Nac ofna, cyhoedda hyn;
 Dywed wrth holl Judea,
 Wele dy Dduw, y wlad dda!
 Duw Ior a ddaw nid erys,
 A'i fraich, Fe ddial ar frys
 Elynion blinion ei blant,
 Yn hwyr hwy lwyr alarant.
 A'i wobr Fe ddaw yn ebrwydd,
 Fe ddaw, yn ei law fe lwydd
 Ei waith; y diffaith a'r da,
 Dilys Fe a'u didola.

I'w gail mal Bugail y bydd,
 Ei bennaf ofal beunydd:
 Dug ei wyn i'w fwyn fynwes
 Rhag poethder toster y tes.

Oh Arglwydd Dduw y duwiau!
 Pwy gredodd fy 'madrodd mau?
 Y Gwr megis blaguryn
 A geir yn ngolwg Duw gwyn.
 Mal gwreiddyn o sychfryn serth,
 E gyfyd, ni bydd gwiwferth,
 I'n golwg pan ei gwelom,
 Gwaeledd ei lwydwedd lom:
 Gwr cynnefin o gerydd,
 Trallodus, gofidus fydd:
 Caled weled ei waeledd!
 Oddiwrtho gwnaem guddio 'n gwedd:
 Gwawdiasom, ni wnaethom ni
 O'n gwiwfrawd uniawn gyfri':
 Cymmerth lid ein gwendid gau,
 Fe lwyr ddug ein doluriau.
 Gwelsom, cyfrifasom fo,
 Diweirwas, wedi 'i daro,
 A'i fod mewn blin ofidion,
 Gwaraidd wr, dan gerydd Ion.
Onid ef, enaid ufudd,
Gai wael barch i ni gael budd?

Archollwyd, drylliwyd e'n drwch,
A'i haeddiant prynodd heddwch :
Dygodd ein cospedigaeth,
Dwyn trom farn erom a wnaeth.
Drwy gleisiau, drwy friwiau 'i fron,
O'n gofid gwnaed ni 'n gyfion.
Crwydrasom, troisom, modd trwch,
I'r niwl a'r mawr anialwch.
Ar Arglwydd yr Arglwyddi,
Duw'r hedd, roi 'n hanwiredd ni.
E rwymwyd dros rai amnhur
Dan farwol angerddol gur.
Ei enau mwyn, mewn un modd,
Yn ei gur, ni agorodd.
A'r oen mor hawdd arweinid,
Wr da, i'r lladdfa mewn llid.
Ei gu enw a gai anair,
Fe dawodd, ni dd'wedodd air.
O garchar, o fâr, o farn,
Wr mwynfad, Ceidwad cadarn,
Y cymm'rwyd, torrwyd o'r tir,
Ior anwyl, dros rai anwir,
Hyll edrych ! ac rhwng lladron,
Dydd dwys, bu diweddiad Ion !
Gwnaeth ei fedd, Ior hedd, er hyn,
Gyda 'r cyfoethawg wed'yn,
Am na wnaeth gam neu waith gau,
Na llunio twyll â'i enau.
Naf union, ef a fynnai
Ei ladd a'i ddryllio 'n ddi lai.
Ond er ei ladd a'i gladdu,
Y prydfferth Aberth certh cu,
Cymmod wnaeth am bob camwedd,
Drwy'r cymmod daeth hynod hedd.
Er ei ddolur a'i dduloes,
Er hyn fe estyn ei oes.
Ei swydd gyfaddas iddaw,
Ior glân, a lwydda'n ei law.

Yn deg, mewn modd diogel,
 O'i lafur, o'i gur y gwel.
 Yn ei lon weison yn wir,
 Da ollawl, y diwellir.
 Cyfiawnhau, yn angau, wnaeth
 Y byd â'i fawr wybodaeth.
 A'i anwyl Aberth unwaith
 Fe a ddwg eu mawrddrwg maith.
 Mi ranaf, am ei rinwedd,
 I'm gwas màd, ac i'w hâd, hedd.
 Y gwr trugarog eirian
 Gaiff fawredd, gaiff ryfedd ran,
 A godir etto 'n gadarn
 Ar ol ei fawr farwol farn.
 Ac dros addig droseddwyr,
 Dros greulonaf gwaethaf gwyr,
 Oen diddig, tra bu 'n dioddef,
 Eiriolodd, gweddiodd Ef.
 A gwawl deg weledigaeth
 At Esaia, wr da, daeth.

E gododd prophwyd gwed'yn :
 Rhagdd'wedodd, cyhoeddodd hyn :
 Oh Sïon dirion a da !
 Yn gefnog bydd, nac ofna ;
 Dy Frenin, dy fawr Ynad,
 Yn eistedd, o'i ryfedd rad,
 Ar asyn, yn wr isel
 I ti a ddaw : byd da ddêl !
 Yn warthus iawn e werthir,
 Heb rus, yn warthus yn wir !
 Prisiad y ceidwad cadarn
 Cyfiawndeg, yw tri deg darn
 O arian ;—goreulan rodd
 Y mawrwerth a gymmerodd !
 Pwy a welaf ? pa wylaw ?
 O b'le cwyd y mwg drwg draw ?
 Gwelaf ddychryn a galar
 Hynod am bechod a bâr.

Y gaer deg, Oh gwae o'r dydd !
 Salem sy heb breswilydd !
 Yn nwyllaw 'r annuwiolion,
 Y bobl aeth i Babilon.
 Hwylwyr roent y deml eirian,
 Urddas eu dinas, ar dân !
 E ddarfu 'r ddinas ddirfawr,
 Distrywiwyd, llosgwyd i'r llawr !
 Er danfon bygythion gânt,
 O'u trawsedd hwy nis troisant.
 Gweddient ar gau dduwiau ;
 Am hyn yn llaw'r gelyn gau
 Rho'i'r Ion y dynion dinerth,
 Anffyddlon weision heb werth :
 Am ddielw ddelw addoliaeth,
 Am hyn cai 'r gelyn hwy'n gaeth.
 Yn amser eu trymder trwch,
 (Du fâr fâg edifeirwch)
 Un gwr o honyn' a gaid
 Cyfion, union ei enaid ;
 Y gwr mwya' mhob gorawr
 Dan wybren y nef wen fawr.
 Am Salem lom iselaf,
 Tra bu 'n galaru yn glaf,
 O nef wen Naf anfonawdd
 Atto i'w ddyhuddo 'n hawdd.
 Fe dd'wedai 'r fâd gennad gain,
 Y cu waraidd wr cywrain',
 Gan Dduw lwyd anfonwyd fi
 I d' annerch â daioni.
 Daw i wlad Judea lon
 O diaethawl fawr fendithion :
 Cain a hardd, y deml, cyn hir,
 Oleudeg, adeiledir.
 Ac eilwaith y trigolion
 Ant i'w gwlad, o rad yr Ion.
 Ac yna (hawddgara gwr
 Creda eiriau 'r Creawdwr)

O flwyddau cyn dyddiau da
 Hafaidd y mawr Jehofa,
 Pedwar fydd, wr clodrydd clau,
 O gannoedd, ac ugeiniau ;
 Hanner ugain, yn rhagor,
 Hyd ei arwyl anwyl Ior.

Dyna swm daionus iaith
 Ei gywrain enwog araith.
 Ar ol hyn daeth dychryn du
 Ac erchyll iawn i'w cyrchu :
 Gwr penwyllt gorwyllt a gaid,
 Blaenor y Babiloniaid,
 Anfadfab ffol ynfydfalch,
 (Llwydd wna ynfydrwydd yn falch.)
 Bwriadodd, meddyliodd ef
 Yn lân o dan y loywnef
 Ddifa meibion Duw Ddofydd,
 Eirian dorf, yn yr un dydd.
 Yr achos oedd oruchel,
 Sef hyn a ganlyn heb gél ;
 Un Iuddew ni wnai oddef
 Mo'i wyneb-pryd ynyd ef ;
 Garw anmharch ! ni wnai 'mgrymmu
 Ger bron y digllon wr du.
 Mawr gwyn ! rhoi 'r anaddwyn wr
 Ei fryd ar fod yn fradwr ;
 Lluniodd a'i erchyll enau
 Lythyr dybryd gwaedlyd gau :
 Hwn à'r fodrwy freninol,
 Cannoedd o rifoedd ar ol
 A seliodd ;—llwyr ddwys alaeth !
 Anfon yn union a wnaeth
 At d'wysogion geirwon gau
 Lwyth eres o lythyrâu.
 Y dydd du, i lu Duw lwyd,
 Annedwydd a bennodwyd.
 Yr Iuddewon gwaelion gwâr,
 Ion a'u gwelodd mewn galar.

Er eu bod yn fawr eu bai,
 Eu Naf anwyl ni fynai
 I greulawn ddrwg reolwyr,
 O un radd, eu lladd yn llwyr,
 Yn nydd blin eu di nawdd blaid,
 Athrist dan iau dieithriaid ;
 Wir-dduw, fe wnaeth dda erddynt,
 Coffhad o'r hên gariad gynt.
 Y brenin blin, heb lonydd,
 Gan fraw 'n arswydaw y sydd ;
 Braw dyrys rhag bradwriaeth
 Greulon i'w ddwyfron a ddaeth :
 E frudiai am ryw fradwaith,
 Arswydai, ni chysgai chwaith.
 Y gwyr llys, hygar a llon
 Eu naws, ddygent hanesion
 Ei gadarnwych gu deyrnas
 I'w ryddhau o'i boenau bâs.
 Da adeg fu, a dedwydd !
 Wrth ddarllain y rhai 'n yn rllwydd,
 Mordecai ddifai a ddaeth
 I dirion goffadwriaeth.
 Yr Iuddew hwn a roddodd
 Hanesion mawrion, o'r modd
 Am fy ngweision creulon croes
 A fynnent larpio f' einioes.
 Da ddamwain ! cadwodd immi,
 Y mâd wr, fy mywyd i.
 Yn awr, am y drudfawr dro,
 Fu rodd, neu ffafor iddo ?
 Y gwyr llys oeddent gerllaw,
 Yn weddus dd'weden' iddaw,
 Yn ddifeth ni addefwn,
 Dim yn y byd hyfryd hwn.
 Yn awr, ar hyn o eiriau,
 Mewn gwŷn daeth y gelyn gau,
 Y dewr ynfyd wr anferth,
 Llawn balchedd, i'r cyntedd certh :

Bore y daeth mewn bâr du,
 Fradwr, dan fawr hyfrydu.
 Y lliiog wr taecog tew,
 Yr oedd am ladd yr Iuddew.
 I ddwys gael ei ddisgwyliad
 Daeth i'r llys mewn brys a brâd.

O draw y brenin a drodd,
 Yn fwyn efe ofynodd,
 Pa ryfedd fawredd wnaif fi
 Am ddawn lawn o haelioni
 I'r hwn wyf am ei fawrhau,
 Mwynwr, dywed i minnau ?
 Go lawen fu pan glywodd,
 Ewybr iawn ateb a rodd :
 (Meddai'r balch dewrwalch diras,
 Yn eigion ei galon gâs,
 I mi 'n rhwydd y mae 'n rhoddi,
 Pwy yma fwy na myfi ?)
 Gyda pharch boed i d' arch di,
 Flaenawr, gael ei gyflawni ;
 Rhodder, mewn mwynder a mawl,
 I hwn y wisg freninawl,
 A march f'o barch i'w berchen,
 Ac ar gymmwys burlwys ben
 Y gwr dodder y goron
 Ddisgleiriawl, freninawl hon.
 Ac yna 'n y wisg geinawr,
 Gyda pharch, ar y march mawr,
 Hy' eled drwy'r heolydd
 Yn wr dewr ar hanner dydd.
 Cyhoedded t'wysog haeddawl
 Ei ryfedd fawredd, a'i fawl.
 O'i flaen aed,—fel hyn yn wir
 I'n dyddiau'r anrhydeddir
 Y gwr ennillo gariad
 Gwerthfawr ein brenin mawr mâd.
 A dd'wedaist, yn ddioedi,
 O flaen dim cyflawna di

I'r gwâr Iuddew goreuddoeth,
 Mordecai, wr difai doeth :
 O'r geiriau tra rhagorol
 Na âd un gronyn yn ol.

Am ei siom prin gwnai 'msymmud ;
 Delwai, ymofidiai 'n fud.
 Druan wr ! nis gall droi 'n ol
 Yr hynod arch breninol.
 A dd'wedodd mor dda odiaeth,
 Hynny 'n wir hwnnw a wnaeth.
 Y gwâr Iuddew goreuddoeth,
 Drwy'r heol, wr duwiol doeth
 Diddan, gai 'i anrhydeddu
 Ger bron gelynion gau lu.

Am fanon ymofynynt,
 Bronwen gain, i'r brenin gynt.
 Manwl oedd y gorch'mmyniad ;
 Trwy barthau taleithiau 'r wlad
 Cyrchwyd, cynnullwyd yn awr
 Lon forwynion eirianwawr ;
 Seirian dduwiesau siriawl,
 Glanaf a mwyaf eu mawl.
 Gyda rhai 'n, lu cain, y caid
 Iuddewes gynnes gannaid.
 Glanaf a harddaf oedd hon,
 Goreuferch, o'r gwryfon.
 Bernid, er bod yn barnu
 Dystion o elynion lu,
 Fod hon, Gwèn hoywfron hyfryd,
 Yn ben morwynion y byd.
 Y firain wèn forwyn wych,
 Bu hon yn fanon fwynwych.
 Ni chysgodd, ni hunodd hi
 A'i gwladwyr dan galedi.
 Esther, y wawr lwysber lân,
 Bu 'n oer wylo dro, druan.
 Drostynt, mewn dirfawr dristwch,
 Mewn ingder, mewn trymder trwch,

O flaen gorsedd felenwawr,
 Eurad, y brenin mād mawr,
 Eiriolodd gwawr oreulwys
 A geiriau, a dagrau dwys :
 Meinwen, fel y dymunodd,
 Y drwg oddiwrthynt a drodd.
 Y gelyn fu 'u bygylu,
 Ag arswyd llanwyd eu llu.
 Gwnaeth plant Ior cu, yn llu llon,
 Gelanedd o'u gelynon.
 Mewn hedd gwnaent orfoleddu,
 Pan ddaeth buddugoliaeth gu.

Daeth Ion, i'w ryfedd-lon fawl,
 A'r flwyddyn orfoleddawl ;
 E ddaeth â'i luoedd ethol
 I glyd nawdd eu gwlad yn ofl.
 Y cryfion fawrion furiau,
 Er creulon wyr geirwon gau,
 A loywdeg adeiladwyd
 O'r ddeutu gan lu Duw lwyd.
 Tra 'r oedd y deml gyhoedd gu,
 Hoff anwyl, heb orphenu,
 Y gwael ufudd drigolion,
 Eu gwynfyd hwy ganfod hon.
 Yr hynaf rai o honynt,
 Cofiai rhai 'n y deml gain gynt.
 D'wedent ddisgleiried ydoedd,
 I'w llygaid rhy danbaid oedd.
 Yn yr ennyd hyfryd hon
 Daeth yno wr doeth union :
 A i gwael ydyw heddyw hon
 Wrth seiliau muriau mawrion,
 Teml Selef oedd gref ei grym ?
 A doddawdd megis diddym ?
 Ond medd ein mād bennadur
 Uchel,—Zorobabel bur,
 Ymgryfhâ, na ofna neb,
 Mi 'th gadwaf a maith gudeb.

Tithau 'r gwr coeth, mab doeth da
Iosedec, nac arswyda.

Mwynion ddynion y ddinas,
Gweithiwch, ac nac ofnwch gâs :
Gwiw hylaw gu wehelyth,
Gyda chwi yr wyf fi fyth.

Yn ddwys gadarn ysgydwaf
Gylchoedd y nefoedd, medd Naf :
Medd Naf, Cynhyrfaf cyn hir
Y brydiawg fôr a'r brodir.
Yna 'r anfonaf finnau
Ddymuniad pob gwlad yn glau.
Mi lanwaf y deml wenwvych
A moliant gogoniant gwvych.
Ganwaith bydd mwy gogoniant
Y deml fawr yn awr a wnant
Na 'r gyntaf ; Duw Naf, da Nawdd
Godidog a'i dywedawdd.

Wedi 'r llu gartrefu tro,
Eu natur lygren' etto.
Anfon a wnai 'r Ion o'i rad
Gu anwyl santaidd gennad :
E geryddai 'r gwr addas
Eu drygau, a'u beiau bas.
Wele Fi, medd haelaf Ion,
Y wenfawr nef, yn anfon
Fy nghennad oleufad lân,
Hynaws, o'm blaen fy hunan.
Disymmwth a disiommiad
Y daw 'r Arglwydd mawrlwydd mând
I'w liwgar deml oleugu,
Neshau mae 'r dydd, cynnydd cu.
Yma Angel Cyfammod,
Duw Nêr, ar fyrder sy 'i fod.
Pa rai saif ? pa wyr y sydd
A'i goddefant, gu Ddofydd ?
P' onid hawdd y tawdd y tân
Eirias ddefnyddiau arian ?

Ef wâr Ion ar fêr ennyd
 Lanha, ac fe bura 'r byd.
 Medd yr Arglwydd dedwydd da,
 Wele 'r dydd a hwyr dodda,
 A lysg fal terfysg y tân
 Ar wawrio yn wâr eirian !
 Y beilchion, chwerwon eu chwant,
 Yn y dydd hwn a doddant :
 Un radd pob anwireddwyr,
 Diflannu wna eu llu yn llwyr.
 Ond i chwi sy 'n ofni Nêr,
 Cu fwyndeg Haul Cyfiawnder
 A gyfyd, goleubryd glân,
 Dan eres edyn eirian,
 Hwn, y bydd i fyrddiwn faeth,
 Ac anwyl feddyginiaeth.
 Anfonaf, medd Naf union,
 Wr addas, Elias Ion,
 Gu rybudd dydd goreuber,
 Llogadwy ofnadwy Ner.
 Fe ddaw i rybuddiaw 'r byd
 O'i anferth bechod ynydd :
 Fe dry 'r ddaear hawddgar hon
 A'u gilydd yn un galon.

Yn awr yr anfonai Naf
 Ei deilwng gennad olaf :
 Dilys air prophwydoliaeth
 Yn awr gorphwyso a wnaeth.
 Finnau orphwysaf ennyd,
 Yn bêr iawn, ar hyn o bryd.

Prophwydi, pur hoff awdwyr,
 Duwiol iawn, lynodawl wyr,
 Hwy 'n bêr, mal y sêr siriawl
 Cyn dydd, o geurydd y gwawl,
 Isawd hwy fachludasant,
 Ac un ni welir o gânt.
 Cyn hir y gwelir golau
 Gwynbur hardd i gain barhau.

Yn ei nerth a'i brydferthwch,
 Haul nef wên hoff lawen fflwch
 I'r byd a gyfyd yn gain,
 Yn dyner, o'r dêr Dwyrain.
 Daw 'r dydd i'n gwledydd yn glau ;
 Disgwyliaf ei dês golau.

Da fydd gan y cybudd cas,
 Taeraidd, cynhenllyd, diras,
 Ei dir a'i olud eurwawr ;
 Da i mi fyddo'r Duw mawr.

O deulu, a gwaedoliaeth,
 Mae cânt ymfrostiant yn ffraeth :
 Eu hynod waed eu hunain,
 Bonedd yw rhinwedd y rhai'n.
 Ymarfer rhai yw mawrfost ;
 Diau myfynnau wnafl fost :
 Er anair rhai dirinwedd,
 Er gyrr eglwyswyr mewn gwledd,
 Er saled a gwaeled gwr,
 Câr ydwyf i'r Creawdwr.

Boed i arall, anghall waith,
 Soddi i ffol fasweddwaith,
 Cariad goruchel Celi
 Gwên nef fawr a ganaf fi.
 I'r dewr ddysgawdwyr diras,
 Nid cerdd, ond pagangerdd gas.
 Aml gwyniant i'r mawl ganiad
 Wyf fi 'n ei rhoddi yn rhad :
 I 'oleuni pan ddel unwaith,
 Chwarddant, a gwawdiant y gwaith :
 Boed felly ;—er hynny rhai'n
 A'u cariad at waith cywrain,
 Gwybyddent, cofient mai cu
 I'w weision ydyw Iesu.
 Pan gwympais, pan soddais i,
 Dro annoeth, i drueni,
 Tra rhodiais hyd dir hudawl,
 Drwy falais a dyfais diawl,

O'i rwyd Fe fu 'm gwaredu,
 Ior mâd, mawr gariad mor gu :
 Oh am well, mwy o allael !
 Rho'wn glod i'm hynod Dduw hael :
 Ni rêd f'awen gymmen gall
 Yn beraidd i neb arall ;
 I fawrglod Iesu f' Arglwydd,
 F' awen a rêd yn fwyn rwydd.

A mi 'n fachgen, dan sên sur
 Cydymmaith cu diammhur,
 Ac etto yn rhodio 'n rhwydd
 Yn oedran diniweidrwydd,
 Myfyriais am ei Fawredd,
 Ior hael, ac am ei wael wedd :
 Bwriadais, o bawn brydydd
 O ddawn rwydd iawn, ar ryw ddydd
 Neillduo, ac eilio gwawd
 I diriondeb y Drindawd.
 Yn dystion yr afonydd
 Teifi a Dysynni sydd.
 Mynych ar lannau mwyniawn
 Y ddwy lwys arafaidd lawn,
 Yn fynych iawn f'Awenydd
 A'm denai, daliai drwy 'r dydd.
 E ddoi 'r nos i dduo 'r nen ;
 Y rywiog fwynber Awen
 Yn daer a'm hudai 'n diriawn ;
 Aros dros y nos a wnawn :
 Ac wylwn ; Oh nefawl Geli !
 Rhy faith y mawrwaith i mi.
 Goreudeg adeg odiaeth !
 I'm gofid newid a wnaeth.
 Annoethaidd iawn y gwnaethum,
 Diras fab dirys a fum.
 Rhyw goeg bleser a gwegi,
 Cloi a wnaent fy 'm calon i.
 Hunais mewn camwedd hynod ;
 Heddyw 'n fyw ni haeddwn fod.

Digyrrith yw dy gariad ;
 Duw 'r hedd, mewn rhyfedd barhad.
 Tydi, Ior, yttwyd eirwir ;
 Profais a gwelais mai gwir
 Fod o hyd gennyd i'r gau
 Roddion o drugareddau.
 Anfoni râs i fwyn wraidd
 Y galon yn ddirgelaidd.
 Tirionaidd y troi annyn,
 Tydi sydd yn hoffi hyn.
 Fy Ner, yr wyf yn eiriol,
 Na âd fy enaid yn ol ;
 Na chofia, dilêa 'n lân
 O 'th wiwlyfr, fy ngwaith aflan.
 Gogwydda olwg addas,
 Duw 'r hedd, ar waeledd dy was.
 Fy iachau o'm clwyfau claf
 Di elli, Celi, coeliaf.
 Oh tyred, f' Arglwydd tirion !
 A glanhâ y galon hon.
 Gweli 'n awr, y Duw mawr mau,
 Rediad fy holl fwriadau.
 Fy Nuw, ydd wyf aneofn
 Rhwng mâd gu gariad ac ofn,
 Rhag dirmyg rhyfyg rhyfawr,
 Rhag sarliad i'r mâd Ior mawr.
 Dirfawr y gwaith ! maith im' yw !
 Ni wedir, mawr iawn ydyw !
 Mae 'th fawl yn anfeidrawl fwy
 Na 'm nerth, heb dy gynnorthwy.
 Oh y Dirfawr diderfyn !
 Sy 'n caru, sy'n dysgu dyn !
 Na ommedd, fy Ion immi,
 Duw Yspryd Glân, dy dân di.
     Denu mae'r byd i annwn,
 Ni wiw i mi hoffi hwn.
 Di fudd bod rhwng dau feddwl,
 Rhyngddyn' hwy wnan' ddyn yn ddwl.

Ymaith bob araith orwag,
 Ymaith â phob gobaith gwag.
 Dy fwyn glod weuaf yn glau,
 Ni oedaf f' addunedau.
 Ior anwyl, af ar unwaith,
 Drwy 'th ras, o gwmpas y gwaith.
 I euro cerdd i'r Ior cu
 Fy enaid cwyd i fynu!
 Cyfod y fyfyrdod faw,
 A dedwydd f'o 'th hediadau!
 Yn galonog ail enny
 Dy gerdd, i foli Duw gwyn.

Y Byw-nêr, uwch pob anian,
 O'r entrych goleuwych glân,
 A ganfu wlad gu y gwawl,
 A nifer ei blant nefawl;
 Ffwrn erwin uffern eirias,
 A'r gyfrgron ddaear lon lās.
 Gwelai 'n awr ei wiwfawr waith,
 Ior enwog, oll ar unwaith:
 Gwelai yr holl drigolion
 Oedd ar hyd y ddaear hon:
 Gwyrasant, mawr yw 'r gresyn,
 Yn faith o gyfraith Duw gwyn.
 Rhyfeddai na welai neb,
 Na wnai undyn uniondeb.
 Llygrodd, gwyrodd pob gorawr,
 Mae 'r byd yn ynyd yn awr.
 Amlwg pob drwg, pawb a drodd,
 A ffydd a lwyr ddiffoddodd.
 Y ddaear sydd yn ddiau
 Yn mron, gan y gwyllon gau.

Pan ganfu yr Ion cu certh
 Ynyd bechodau anferth
 Y byd, a'i anwybodaeth,
 Fry, o nef, llefaru wnaeth:
 Mi fy hunan weithian af,
 Dywedais, ac nid oedaf:

Myfi a biau dial,
 Myfi yw Duw, Myfi dâl.
 Mal byllt bydd gorwyllt gerydd
 Trwy restrau 'r delwau 'r un dydd.
 Weithion gelynion, gau lu,
 Laweroedd gant alaru.
 Gwaed eu byddin, gerwin gâd,
 Daenellir hyd fy nillad.
 E ddaeth y dyddiau weithion ;
 O ras hael yn yr oes hon
 Dygaf yn garedigol
 Fy mbraidd anwylaidd yn ol.
 Iachaf bob claf o'u clefyd,
 Glanhaf, mi buraf y byd.
 I ddaear, yn ddiaros,
 Hedd fwynber yn dyner dos.
 Gwaraidd fyddo pob gorawr,
 Gwna 'r byd yn unfryd yn awr.
 Oh Dduw gwyn ! sydd, fydd, ac oedd !
 Naf ! na rwygit y nefoedd !
 Duw hylwydd ! boed dy helynt
 Fal dyddiau y gwyrthiau gynt !
 E ddaeth dydd arfaeth ddirfawr,
 Bryniau a mynyddau 'n awr
 Boed trwyddynt iddynt doddi
 Fal ewyn dwr o'th flaen di.
 Teyrnasoedd garwfoedd i gyd,
 Distawent, dofent hefyd,
 Oh f' Arglwydd ! gan rwydd roddi
 Pob urddas i'th deyrnas di.
 Galar a ddêl i'r gelyn,
 Ar frys, a boed hyspys hyn.
 O'th ras dod gymmorth wrth raid,
 Duw anwyl, i dy weiniaid.
 Oh edrych o'r nef wych wen,
 O'th gu annedd faith geinwen !
 Mae dy zêl ? Oh gwel mor gaeth
 A dygn yw 'n cospedigaeth !

A aeth dy dosturiaethau
 Oll ymaith am ein gwaith gau ?
 Oh Geli ! Ti yw ein Tad,
 Trugarog enwog Ynad.
 Ion didwyll, er nad edwyn
 Abraham, fu ddinam ddyn,
 Mo 'nom ; Israel mwy inni
 Nid yw dad :—Duw Ion, dydi
 Erioed a fu 'n gwaredydd ;
 Tydi 'n hadwaeni bob dydd.
 Dirym yw 'n cyfiawnderau,
 Llawn treiswaith a gweniaith gau.
 O dy rad ein Duw 'r ydym,
 O fawr rad yn fyw yr ŷm.
 Oh clyw y Duw byw di ball !
 Un Duw Ior, ac nid arall,
 O gerydd gelli 'n gwared,
 Ynod, Ior nef, cref yw 'n cred.
 O gwel ni yn disgwyliaw !
 Duw lwys yr ym yn dy law !
 Dod inni, Oh Dad, hynod
 Arwydd o fawrlwydd i fod !
     Daeth hedd eglurwedd, a glân
 O diaethol, i'r byd weithian.
 Isawd fe ffodd cyfrysedd
 I'w gwlad hyl rhag gweled hedd :
 Mawr swm ac ymrysonaeth
     Yn mysg cwn annwn a wnaeth.
 Gan lawddgar hedd geinwedd gu,
 Duwies gynnes yn gwenu,
 Y twr eurfawr, tŷ 'r arfau,
 Rhŷg ffrawd a gafawdd eu gau.
 Ac wed 'yn hi ymgodawdd
 I'r wybr loyw, yn hoyw, yn hawdd.
 Mewn gwŷn ar edyn yr oedd,
 Ar nawf o ddeutu 'r nefoedd,
 A'i haelwylch wyneb heulwawr
 O'r ddeutu 'n pelydru' lawr.

Ac wele 'r holl drigolion
 Sydd ar y ddaear hardd hon,
 Nid oes na brâd ofnadwy
 Na therfysg yn eu mysg mwy.
 Pob gwledydd, o'i herwydd hi,
 Aml wenant dan ymlonni.
 Breninoedd bobloedd y byd,
 Coronawg, cu yw'r ennyd,
 Y sydd ar eu gorseddau
 Mewn pur hedd yma 'n parhau,
 Mewn disgwyliad safadwy
 Daw 'n ebrwydd eu Harglwydd hwy.
 Llawenu mae holl Anian,
 Canu, gorfoleddu 'n lân.
 Y bryniau a'r wybrenydd
 Discleiriol, yn siriol sydd.
 Hardd goedydd pob mynydd maith,
 Ior enwog, hwy ar unwaith
 A gefir yn ei gyfarch
 Mewn dilediaith berffaith barch ;
 Buan i Nêr y bywyd
 Plygan', gogwyddan' i gyd.
 Mae 'r eigion yn mawrygu,
 Yn mhob goror, mal côr cu ;
 Diammau daw da dymmor
 Medd mawrswn myrddiwn y môr.
 Cennadon tirion y Tad,
 Rai hoywdeg ar ehediad,
 Yn saethu o'r nef gu gain
 I diroedd glân y Dwyrain !
 Gwiwrwydd groesaw i'n gorawr !
 Mi welaf ddydd Naf yn awr !
     Zacharias, mwynwas mâd,
 Hoff wr, ydoedd offeiriad ;
 Ei ddydd arferol a ddaeth
 A'i dug i'w weinidogaeth.
 Rhagorol wr hygaraf,
 Tra bu 'n gogoneddu Naf,

Drwy gyfion lon foliannu,
 Yn ei gain deml gywrain gu,
 Fe welai, 'n llawn gorfoledd,
 Angel goruchel gwâr wedd ;
 Ac odiaeth fywiog ydoedd,
 Gerllaw allor Ior yr oedd.

Arswydodd pan welodd wawr
 Y claerwyn hardd discleirwawr.

Bydd, wr gweddol, duwiol, da,
 Yn gefnog ac nac ofna ;
 Dy lef wrandawodd Duw lwyd,
 Gan Ion cyfion i'th cofiwyd.
 Daw 'r dydd ac e fydd it' fab
 Rhagorol o'th wraig arab :
 Hwnnw 'n Ioan a henwi,
 Llon dad, a llawenhei di :
 Wr dedwydd, e fydd dy fab
 I rifoedd yn oreufab.

Mawr fydd o flaen llywydd llon
 Nef anwyl a'i Naf union.

Duwiolaf fwyn was dilyth,
 Nid â gwin at ei fin fyth.
 Fe lenwir, nefawl anian,
 O râd glwys yr Yspryd Glân.
 O'i rinwedd fe wna rannu,
 Try at Nêr lawer o lu.

Fe gyfyd dy fab gwiwferth,
 Hyfryd, yn yspryd a nerth
 Elias ; i Dduw Lywydd
 Gwas dethol rhyfeddol fydd.

Fwynwr, efe ofynodd,
 Fynegi di i mi 'r modd ?
 Cu unwaith fu'm gwraig geinwen,
 Minnau a hithau sydd hên.
 Gwelai eilwaith y gloywlan
 Yn amneidiaw â'i law lân ;
 Ddim hwy na bydd ammheuwyr,
 Yn ebrwydd cei arwydd wr.

Yn y fan, mewn un funud,
 Tydi a fyddi yn fud.
 Ac ebre, mi yw Gabriel,
 Hyd y dydd dedwydd y dêl
 A dd'wedais mor dda odiaeth,
 D' enau fydd, gwybydd, yn gaeth.
 Claerwyn gennad ddiscleiriol,
 I nef esgynodd yn ol.

Gwr hên fu 'n berchen da byd
 Un odfa, 'n awr mewn adfyd,
 Gu fwynwr wnai drigfannu
 Yn Naz'reth â geneth gu.
 Gormeswyr hagr eu moesau,
 Cyfeillion o galon gau,
 Treiswyr a ddistrywiasant
 Y gwr fu'n noddwr i gânt,
 Maria hoywdda oedd hi,
 Lân hael, o lwynau Heli.
 Yr oedd gwallt hon, Gwênfron, yn gwau
 Yn eurawg fodrwyawg droiau.
 Ei henaid, fal nef hinon,
 A gaid yn ei llygaid llon.
 Ei wenferch oedd ei wynfyd,
 Ei bleser gwiwber i gyd.
 Fe rodd Ion, o'i haelioni,
 Hon, yn lle moddion, i mi.
 I hon fe ddysgai 'i hunan
 Y gyfraith oleufaith lân.
 Pur hoff awdwyr, prophwydi
 O hyd oedd i'w dwylaw hi,
 Y Salmau a'r geiriau gwin,
 Bêr anwyl, gwaith y brenin,
 Dwyfawl ganiadau Dafydd
 Wnai 'n gain eu darllain bob dydd.
 Yn eu hyspryd, hyfryd hwyl,
 Ennynai y tân anwyl.
 O'i deilwng bur waedoliaeth,
 O'i lwynau 'n ddiau hi ddaeth,

Cafodd gan yr Ion cyfiawn,
 Yr un nefol, dduwiol ddawn.
 I'w thad mwyn eneth ydoedd,
 I'r hên wr ei huan oedd.
 Llwydodd ef gan drallodiawn,
 Gwelai ei fod yn glaf iawn.
 Gwnai hi, 'r lili oleulwys,
 Leihau ei boenau a'i bwys.
 Gwawd esmwyth gyda dwsmel
 Ganai Mair â'i genau mêl.
 Eisteddai 'i thad, wr mād mwyn,
 Gyfeiryd a'r gu forwyn.
 Hi yno yn freninawl
 Eiliai felus fedrus fawl.
 A hon oedd cân ddiddan dda
 Maria rywiog :—

I.

Y cadarn Jehofa deyrnasa 'n y nef,
 Reola drigolion y gron ddaear gref ;
 Mae 'n codi rhai 'n fawrion sy 'n waelion yn awr,
 Mae 'n tafu'r blodenog—goludog i lawr.

II.

Paham, bendefigion a beilchion y byd,
 Paham ymderfysgant, ymgasglant i gyd ?
 Can's wedi gwnel gormes a rhodres eu rhan,
 Mae Naf yn Waredydd tragwydd i'r gwan.

III.

Paham ymhyfryda, ymgoda gwyr gau ?
 A ddarfu trugaredd a mawredd Duw mau ?
 Ni wŷyr y rhai ynfyd, anhyfryd eu hynt,
 Yn nyddiau ein tadau y gwyrthiau wnaeth gynt ?

IV.

Pe crynai 'r mynyddau, o'u seiliau os ânt,
 I minnau dim ofnau'r mynyddau ni wnant ;
 Yn effraw, yn hunaw, 'rwy 'n nwyllaw 'r un Ior,
 Pe'u llosgid, pe 'u teflid mewn mawrlid i'r môr.

V.

Mae mawrion add'widion i'r cyfion rai cu ;
 Can's Duw sydd Wareddydd a llywydd i'w llu ;
 Yn gynnar o'u galar o'r ddaear ydd ânt,
 Gan Arglwydd y bywyd eu gwynfyd a gânt.

VI.

Y cadarn Jehofa deyrnasa 'n y nef,
 Reola drigolion y gron ddaear gref ;
 O'i lawnwych haelioni mae 'n rhoddi 'bob rhyw,
 Fe garaf, fe folaf, tra byddaf fi byw.

Heli fwyn, haelaf enaid,
 Ei galon gyfion a gaid
 O'r un nrwynber dymmer da
 Dedwyddol a'i dad Adda,
 Pan eiliai, pan folai 'n fwyn
 Ufuddol Efa addwyn,
 Ac awyrawl gerdd gywrain
 I'w hatteb cyssondeb sain,
 Eosydd ar laswydd, lu
 Diddan yn cyd brydyddu.

Gwnai Mair mewn maint cywraint cu
 Ac iawn addysg gynnyddu.
 Trymion ofalon filoedd
 I'w thad am ei eneth oedd.
 Dihunai pan wyddai neb
 Lawndid ei bur ffyddlondeb ;
 Hwnnw 'n y nos ddihunai,
 Gweddio, dan wylo, wnai.
 Cyn y doi 'r dyfyn i'r daith
 Na welid n.o'no eilwaith,
 Dymunai weled meinwen
 Gyda gwr a wnai gadw Gwen.
 Gwr addwyn o gâr iddi
 Yn mhob modd a'i hoffodd hi.
 O'r dedwydd wr da odiaeth,
 O'r Salmydd Dafydd y daeth.
 F'aeth y byd hadlyd ar hwn
 Yn isel, fel ar filiwn :

Fe wir garai Fair gywrain'
 Fal angyles gynnes gain.
 A hwn ddewisai 'r hen-wr
 I'r forwyn wen Fair yn wr :
 Y gwr addfwyn gwareiddfab,
 Bydd di, i mi, yn lle mab.
 Ef, wr anwyl, fêr ennyd
 Cartrefu y bu 'n y byd.
 Fe welai ei farwolaeth ;
 Mewn heddi ei ddiwedd a ddaeth.
 Fe alwai Fair benfelen,
 Nesu wnai gwawr gu ei gwên.
 Golygu hon yno wnaeth
 Ar wely ei farwolaeth ;
 D'wedai, Oh f' enaid ydwyt !
 Fy myd, fy mywyd im' wyt !
 Mun dyner, mewn daioni
 Coleddais a dysgais di.
 Difeth yw geiriau Dofydd,
 Hwyl 'n orau trysorau sydd.
 Gwyddost mor dda yw gweddi,
 Mewn adfyd hyfryd yw hi.
 Beunydd hi geiff dderbyniad
 Yn ngolau gynteddau'r Tad.
 Celi glyw weddi addwyn,
 Gan ateb, cymmundeb mwyn !
 Dy beraidd nefolaidd fawl,
 Rhywiog eiriau rhagorawl,
 Dy helaeth wybodaeth bur
 A ge's i 'm bron yn gysur.
 Dêl etto iawn dâl itti,
 Diddanaist, adfywiaist fi.
 Yn Nuw gwyn, heb ronyn braw,
 Mewn henaint mi wna hunaw ;
 Mi af o ddwys bwys y byd,
 Oh na wyla f' anwlyd !
 Duw hael ni wna d' adael dî,
 Duw etto fydd Dad itti.

Fy Ion glywodd f' erfyniad,
A Duw fydd i tithau 'n Dad !
Yn ol gogwyddo a wnai,
A llais marwol llesmeiriai :
Dihunai, adfywiau 'n fwyn,
Ac ar Fair gywir forwyn,
Ei enaid a gaid yn gu,
Er gwaned, arni 'n gwenu.
Oh Mair ! fy merch ddiwair dda !
Hefyd wyt ferch Jehofa !
Dan gysgod hynod Ion hael
Tydi a ddeui 'n ddiwael.
Coelia, fy ngeneth, Celi
Ddeuodd, ymwelodd â mi..
Dygwyl im' weledigaeth,
Mewn hun gwsg a minnau 'n gaeth.
Gwir hanes gei bob gronyn,
Neithiwyr, yn yr hwyr, bu hyn :
Breuddwydiais, rhyfeddais faint
I gyfion yw'r digofaint ;
Y dwyfawl mewn du ofid,
Yn griddfan dan lydan lid :
Yma rhynu mae rhinwedd,
Drygioni 'n heini mewn hedd ;
A diau yw nad yw Ion
Yn gwarded y gwan gwirion.
Cymmylu 'n bygddu uwch ben
Yn ebrwydd wnai y wybren.
Crynais ac arswydais i,
Gwaeddais ar Dduw mewn gweddi :
E dynwyd f' anghrediniaeth,
A'r wybr yn bur eglur aeth.
Ysgol ragorol gywrain
O 'splennydd geurydd nef gain
Eglur welwn yn glaerlwys
Hyd ar y ddu ddaear ddwys.
O'r lawen wybr oleuwawr
Gwelwn lu 'n golygu 'lawr ;

Oh 'r hedd oedd yn eu gwedd gu !
 Gwynion blant nef yn gwenu !
 Un glân o lu 'r goleuni
 Yn fwyn a ddaeth attaf fi :
 Bywiol ryfeddol ei fodd,
 A godidawg y d'wedodd ;
 Dy weddi, Heli hylwydd,
 Nêr hael wrandawodd yn rhwydd.
 Jehofa i Faria rydd
 Haelionus iawn lawenydd :
 Ië, meddaf, mae iddi
 Fawr ffavor gyda 'n Ior ni.
 Oh Heli ! am dy haeledd,
 Tydithau gei fwynhau hedd.
 Hyfryd-rwydd doi fry adref
 Yfory 'n wir i'r fawr nef.
 Duw mawr a'th gadwo morwyn ;
 Bydd iach f' anwylyd fach fwyn.

Ei anadl oedd i'w enau
 Ar hyn wedi llwyr fyrhau.
 A'i law am ddeheulaw hon,
 Ei anwyl eneth union,
 Ei dêr enaid i'r wiwnef
 A rodd ; anadlodd i nef.

Y wen Fair yno a fu,
 Bun wiwdlos, heb anadlu ;
 Gan alaeth hi aeth weithion
 Yn fud, heb symmud, heb sôn.
 Ond yna, wedi ennyd,
 Yn swrth hon syrthiai o'i hyd ;
 Ar wddf ei thad yr aeth hi,
 Hi alwodd, fy nhad Heli !
 Afonydd lifai 'fynu
 O eigion y galon gu ;
 Dagrau o garedigrwydd
 A lifent, rhedent yn rhwydd.

Ei gyfeillion gwaelion gwâr
 Ddeuent i'w roi'n y ddaear.

Wylu ar ol yr elawr
 Wnai'r dduwies gynnes ei gwawr.
 Nos ar hynt wnai nesu 'n rhwydd ;
 Ystyrio 'n y distawrwydd
 A wnai 'r forwyn addwyn ŵyl
 Iaith dyner ei thad anwyl.
 Pan wawriodd, dihunodd hi,
 Yn felys iawn, i foli
 Duw Nêr, ei harfer o hyd,
 A'i rhyfedd bleser hefyd.
 Ar ol gweddi ddifri dda,
 Y gywrain Fair hawddgara',
 Fel Dafydd, mwyn fawl difai
 Plygeinber i Nêr a wnai.
 Mawl odiaeth mal mêl ydoedd ;
 Ond cyn yr emyn yr oedd
 Bysedd llon Gwenfron yn gwau
 Ar bur dyner bêr dannau,
 Blasus, gan felus foli
 Yn gydlef â'i hoywlef hi.
 Ac yna hi y gân hon,
 Gwên eneth, ganai 'n uniōn :—

I.

Jehofa hael,
 Dydi, Oh Dad,
 Glywi 'mhob gwlad
 Gri gweddi 'r gwael.
 Oh gwel fi 'n isel yn awr,
 Ior hedd, o flaen d' orsedd di !
 Tro, Ion, d' olygon i lawr
 O'r nef wen fawr arnaf fi :
 Ond Ti, ein Twr,
 Dywysai'n glau dy weision glân, drwy dân a dwr ?

II.

O d'wydd nid af ;
 Pa glau ddur-glo,
 Pa fryn, pa fro,
 Na welo Naf ?

Pe 'mgodwn, pe hedwn hynt
 Ar laswen aden y wawr,
 Neu olwynion gwylltion gwynt,
 I'r tonawg fôr murm'rawg mawr,
 Yn mynwes môr
 Byddaf o hyd, hyfryd yw hyn, dan edyn Ior.

III.

O dêg liw dydd,
 O gyrhaedd gwawr
 Ffurfafen fawr,
 I'r orawr rydd,
 Pe 'mguddio wnawn yno,—Ner
 Mewn gwawl anfeidrawl a fydd!
 Y nos sydd, heb loer na sêr,
 I'r Ion mor dirion a'r dydd:
 Oh Arglwydd glân!
 Personawl Dad, presennol Di i mi 'mhob man.

IV.

Fy meddwl mâd,
 O herwydd hyn
 Sy 'n soddi 'n sŷn,
 Ddiderfyn Dad!
 I'r nef, i'r oleunef lân,
 Mal pybyr eryr, pe 'r awn,
 Y siriol anfeidrol fan,
 Tydi sy 'n ei llenwi 'n llawn:
 Dwys hynt, os af
 I uffern ddu, yn ei ffwrn ddofn, cyfion y'th caf.

V.

Gormod yw 'r gwaith,
 Anfeidrawl Fod!
 Egluro 'th glod,
 Rhyfeddod faith!
 Dy ddeddfau a d' eiriau di
 Sydd lawn mor diriawn a'r dydd;
 Mor bêr yw eu mêr i mi!
 Hwyl'n orau trysorau sydd;

Mal mêl im' ynt,
Oh fwynded yw i f' enaid i eu holi hwynt !

VI.

Trugarog Ion !
Yn d'eiriau di
Myfyriaf fi
Er si 'r oes hon.

Y ddaear werdd-liwgar lân,
A'r glaerwen ffurfafen fawr,
Newidio, heneiddio wnan',
Er gwyrdded, gwyned, eu gwawr :
Duw lwys di lyth,

Diriona Tad, yr un wyt Ti, a fyddi fyth.

Myfyrio yno ennyd,
Gwenfron, a wnaï hon o hyd.
Didawl ddyfn fyfyrdodau
Yn ei henaïd gaid yn gwau.
Fal y nef olau yn awr,
Glaerwen, dawl, eglurwawr,
Wedi 'r addwyn daer weddi,
Felly caïd ei henaïd hi.

Pan godai 'r haul di-draul da,
Mal cawr, i'w eurfawr yrfa,
O'r glaerwen wybren obry
Daeth angel tawel i'r tŷ :
Godidawg i gyd ydoedd,
Tiriawn, breninol iawn oedd.
Gwridiaï Mair yn gariadawl,
A hyn wnaï Mab gwŷn y gwawl.
Y wych ferch, ei chyfarachu
Mewn iaith fêl wnaï Gabriel gu :
Henffych, y wryf wych, well,
Dda ollawl, a bydd wellwell.
Cefaist râs gan Dduw cyfiawn
O'i gariad ef, gorau dawn.
Gwŷn dy fyd, hyfryd dy hedd,
Gwawr hoywgain, yn mhlith gwragedd !

Fwynddyn fâd, ofnodd yn fawr
Y claerwyn hardd discleirwawr.

E dd'wedodd yn ddioedi,
Y fun deg, na ofna di ;
Cu Ior nef, cywira Nawdd,
Wen feinwar, a'm hanfonawdd
Yma attad, mae itti
Fawr ffafor gyda 'n Ior ni.
Ac wele, 'r lwys eglur lân !
Esgori y waisg eirian
Ar ryfedd Fab ceinwedd cu,
Glwyswawr, a gelwi—Iesu.
O'u pechodau gau i gyd
Y gwirion oll fe'u gweryd.
Diau ef o flaen Dofydd,
Mirain Fab, mawr iawn a fydd.
Gwir Ion i'w Fab, gwâr Ynad,
Rydd orsedd Dafydd ei dad.
Difeth ar orsedd Dafydd
O hyd tra bo byd y bydd
Cu eirian Ior cywirwych,
Yn Llywydd tragywydd gwych.
Mab Dafydd, celfydd, ei caid,
Reola 'r holl Israeliaid.

Hi 'n ddidwyll iawn a dd'wedodd,
Cain gennad ! trwy ba fad fodd ?
Creda, gŵyr y Creawdwr,
Duw nef, nad adwaen i wr.

Y fun arab fwyn eirian,
Duw Yspryd goleubryd glân,
Nefawl Arglwydd dedwydd da,
Yn gadarn a'th gysgoda.
A gwybydd, o herwydd hyn
Y gogoned Fachgenyn
Eiddilaidd santeiddiolaf
A elwir yn wir—Mab Naf.
Ac wele ! i gryfhau 'th galon,
Gwranddo 'r eres hanes hon ;

Elizabeth loywlwys bêr,
 Dy anwyl gares dyner,
 Y gywrain fwyn wraig arab,
 Oediog, sydd feichiog ar fab.
 Y wawr eglur rywioglon,
 Credu wnaeth Mair i air Ion :
 Diamnau y daw immi,
 Y Disglair, yn ol d' air di.
 Ae 'r loywfad gennad geinwyd
 Ymaith i'r nef wenfaith wých.
 Aeth Mair, a'i diwair wên deg,
 I'r mynydd-dir mwynedd-deg,
 At ei chares gynnes gu
 Hynod, oedd wedi henu.
 Difyr y daith ! da fu 'r dydd !
 Hwylanwyd o lawenydd !
 Yn felus, fal nefolion,
 Molent, mawrygent yr Ion.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN VI.

Y CYNNWYSIAD.

Braw Satan pan wybu am ddyfodiad Crist, a'i araith wrth y coll-angylion.—**Mam Judas**.—Mam Ioan Fedyddiwr.—**Gwynfydedig-rwydd Mair**, a gweledigaeth ei gwr.—**Cais** ar yn trethu yr holl fyd, a chrybwylliad am enedigaeth Crist, ac am y bugeiliaid dwyreiniol, a Simeon a'r Iesu.—**Cynghor Satan**, a'i araith i'r uffernollon, a'u cyrch lliidiog ar y byd.—**Y doethion o flaen Herod**, a'u mynediad i Bethlehem, a genedigaeth Crist.—**Ei fynediad i'r Aipht**.—**Liadd bechgyn Bethlehem**.—**Dychweliad Crist**.—**Iesu o flaen y doctoriaid**.—**Gweinidogaeth Ioan Fedyddiwr**, a bedyddio yr Iesu ganddo.—**Ym-prydiad a themtiad Crist**.—**Ei ddwyn i ben pinacl y deml**, a'i oruchafiaeth ar y cwbl.

MARWOL anguriol gerydd !
 Braw ddaeth i fab y wawr ddydd !
 Galwodd, cynnullodd yn awr
 Farus dorf ar frys dirfawr

O'i weision duon a dig
 Uffernawl,—Byddwch ffyrnig !
 Mae achos mwyaf ichwi !
 Mae 'n awr achos mawr i mi !
 Mewn crynfa, mewn cur anferth,
 A'i hynt mal y corwynt certh,
 Y diawl, tad pob hudoliaeth,
 Creulon i'r eigion yr aeth.

Mam Suddas (fu ddiras ddyn,
 Fu 'r iroed y cyfryw adyn ?)
 Ar hwn cyn esgorai hi
 Yr oedd mawr brudd-der iddi.
 Yn nhrymder, yn nyfnder nos
 Y dygodd breuddwyd agos
 Yn llwyr ei synwyr yn sŷn,
 Gwŷn ddu echrys, gan ddychryn.
 Gwelai, o flaen ei golwg,
 Dorf dywyll o erchyll wg ;
 Uthrawl wynebau athrist,
 Duon a thrymion a thrist ;
 A brwd ruddwaed berwedig
 Ar eirias dân o wres dig ;
 A chroes, waedlyd, echrysawl !
 A hwythau y darnau diawl !
 Ynfydai gan ofidion,
 Dychlammai, anhwyliai hon.

Diddan fam y Bedyddiwr,
 Y wreigdda gyda ei gwr
 Tra 'r hunai, canfyddai fâd
 Brydferth loywgerth olygiad :
 Trwy gaddug du trag'wyddawl
 Meddyliai y gwelai 'r gwawl
 Yn gwawrio yn gu eirian,
 A'r Duwiau yn cyd-wau cân.
 Oh haelionus lawenaf
 Niferoedd yn nefoedd Naf !
 Ei chalon oedd raslon rydd
 A lanwyd o lawenydd.

Diau pan anwyd Ioan,
 Ei dad, wr goleufad glân,
 Ei enau gynnau oedd gaeth,
 A dynwyd o'i fudanaeth.
 Moliannodd, â mêl enau,
 Dduw hael yn ol ei ryddhau.
 Gwir felys fu gorfoledd
 Ei galon a'i wiwlon wedd.

Mewn nefawl ryfeddawl fodd
 Mair dirion lon a lanwodd.
 Ei gwr oedd mewn cyflwr caeth,
 Mynnai adael, mun odiaeth.
 Ni fŷn goffhau 'r geiriau 'n goedd
 I'w dilyn drwy 'r ardaloedd.
 Ni rydd g'wilydd a galar
 I'w chanlyn, anwylddyn wâr.
 O'r entyrch atto yntef,
 Liw nos daeth angel o nef :
 Agorai ei gu araith
 Am Fab Nêr, mewn mwynder maith.
 Dywedai 'r gennad odiaeth,
 Gwybydd, fab Dafydd, y daeth
 O wynfyd y nef wenfawr
 Ogoned ymwared mawr.
 Yn gefnog bydd, nac ofna,
 Dan wregys Mair ddiwair dda
 Mac 'r mawr Iesu dy gu gâr,
 E ddeuodd Duw i'r ddaear.

Y glau deg weledigaeth
 O nef ei foddioni wnaeth.
 Yn union, heb ofn anair
 Y byd, gwnai gymmeryd Mair.

Caisar fawr yn awr a wnaeth
 Farn hynod trwy 'r freniniaeth .
 Ef oedd a'r byd i'w feddiant,
 Gwnai 'n ol ei ymchwyddol chwant .
 Diau 'r byd nid arbedodd,
 Pob gwlad dan drethiad a rodd,

I'w dinas ae pob dynion
 I dalu 'r dreth ddfeth hon.
 Ae 'r wryf a'i gwr eirian
 I Fethl'em oleudrem lân.
 Yno tra bu 'r ddau anwyl,
 Y firain wen forwyn wyl,
 Gwawr dyner, ei hamser hi,
 Waisg eirian, i esgori
 Gyflawnwyd ;—Duw lwyd, ba lys,
 Claerlawn ehang ddiscleirlys,
 Ior natur, a ro'wn itti ?
 A gafwn lle dodwn di ?
 Yn y dre' mae pob lle 'n llawn ;
 Y bêr wryf dêr diriawn,
 Dra hynod wraig dirionhael,
 Cai letty a gwely gwael :
 Mewn preseb ! man pur isel,
 Gorwedd wnai 'r fwyn forwyn fêl.
 Ior nefawl y freiniawl fro,
 Mab Duw lwyd anwyd yno.
     Difyr fugeilwyr defaid
 Gerllaw yn gwyliaw a gaid.
 Aml lu o gymmylau oedd
 Yn nofio 'gylch y nefoedd.
 Yn awr hardd loer wineurudd
 Oedd olau, ac weithiau 'n gudd.
 Laned yw llu'r oleunef !
 Meddent, tra 'r wynebant nef :
 Duw lwyd ! gwaith dy law ydyn',
 Rhyfedd mor faith gwaith Duw gwyn !
 Dda ddyinion ymddiddanynt
 Am ddyddiau y gwyrthiau gynt :
 Gŷrwyd ni o bob gorawr,
 Duw gwel ni 'n isel yn awr.
 D'wedwyd, mynegwyd i ni
 Y genir T'wysog inni
 Ryw ddydd a'n rhydd yn rhyddion,
 Dafydd y Salmydd sy 'n son.

Dda ddyinion, tra 'mddiddanynt
 Am ddyddiau y gwyrthiau gynt,
 O'r Dwyrain hyfryd araul,
 Mal codiad tywyniad haul,
 Lân wyr, hwy welen' eirian
 Wawl o draw 'n olwynaw 'n lân,
 Ar nawf drwy gaerau 'r nefoedd,
 Neshau amryw raddau 'r oedd.
 Wele eres lu cirian
 Discleiriol ag ethol gân !
 Dedwydd lu 'r nef glodadwy
 Yn glaergylch o'u hamgylch hwy !
 Canent emynau ceinwych
 Uwch ben yn yr wybren wych.
 Fwynion wyr, ofni a wnaeth
 Y dirion wyliadwriaeth.
 Ac ar hyn angel gwyn gwâr
 Ddeuodd yn fwyn i'r ddaear :
 Nac ofnwch, can's heddwch hir
 Heddyw i chwi gyhoeddir :
 I chwi 'r wy 'n mynegu 'n awr
 Newyddion trymion tramawr :
 Newyddion dedwyddlon da
 O lwyddiant i hil Adda :
 Ganwyd eich T'wysog union,
 Yr Ior hael, yn yr awr hon :
 Eich Llywydd tragwydd gwâr
 Ddeuodd heddyw i'r ddaear.
 Naws dôf, yn ninas Dafydd
 Eich T'wysog serchog y sydd.
 Hynod oreuglod Arglwydd,
 Tad pob dawn, ddaeth â llawn llwydd.
 A hyn yr wy 'n ei henwi
 A fydd wych arwydd i chwi :
 Cefwch y Ceidwad cyfion,
 Anwyl ei wedd a'i wên lon,
 Dirymiant, wedi 'rwymaw,
 A'r lle mewn preseb ger llaw.

Yno cewch yn ddi nacâu,
Duw uchod, mewn cadachau ?

Clywid nefol siriol swm
Melysawl fawl gan filiwn :
Cerubiaid, oleublaid lawn,
Gu naturiol gantoriawn,
Y gloywlwys lu goleulon,
Gogoniant roddant i'r Ion ;
I'r ddaear gu liwgar lân,
I'r moddus wyr a'i meddan',
Tangnefedd, oleuwedd lu,
Roisant am eni 'r Iesu :
I ddynton, dorf ddiddana',
Lliaws doeth, rhoent 'wyllys da.
O'r byd hwy gyd ymgodan'
Ar ol eu rhagorol gân :
Ae 'r tyner nifer nefol,
Pereiddlef, i nef yn ol.

Gan mor bêr mwynder eu mawl
A'u haml leisiau melysawl,
Bu'r fyddlon wyr tirion teg
Dros dro 'n gwrando 'n gywreindeg.

Rhyfeddol ddiddanol ddydd !
Gwelwn, meddent i'w gilydd,
Waith Arglwydd yr Arglwyddi
O nef hyspyswyd i ni.
Plaid y bugeiliaid gwaelion,
Yn yr ennyd hyfryd hon,
Daethant a gwelsant y gwir ;
Y gwr cu a'i wraig gywir ;
Joseph a Mair ddiwair ddau ;
Oh ddidawl ryfeddodau !
Hwy welsan' y bahan bach,
Iesu hael !—p'le iselach ?

—————Mewn preseb !

Hynaws graffent yn hoenwych,
T'wysog hedd, ar ei wedd wych,

Ar dirionwawr Duw 'r wiwnef,
 Duw 'r lluoedd a nerthoedd nef.
 Mawr ryfeddu wnai 'r llu llon,
 Taenasant eu hanesion :
 Clau weision, pawb a'u clywsant,
 Un wedd rhyfeddu a wnant.
 Yn ol, wyr ethol, yr ant,
 A'r llu dan ganu ganant.

Yn ol y faith gyfraith gynt,
 Iawn ydoedd, hwy enwaedynt
 Fab Dafydd, Llywydd pob llu,
 Enwasant Ef yn—Iesu.

Y wen Fair ddiwair, pan ddaeth
 Dy' gwyl ei phuredigaeth,
 Dygasant Ef, deg Iesu,
 I deml glaer Salem, gaer gu,
 I'w gyflwyno, gu Flaenawr,
 I'w Dad, y mwynfad Dduw mawr.
 Gwr difri' mewn gweddi gaid,
 Simeon union ei enaid,
 Eiddunai lân ddiddanwch
 I Israel o'u trafael trwch.
 Gan Yspryd hyfryd Duw 'r hedd,
 Gwir felys fu 'r gorfoledd,
 E wybu gyflawn obaith,
 Cyn bedd, a diwedd ei daith,
 Cu olwg, y cai weled
 Y pur Nêr Crist, Prynwr Cred.
 Yn llefaru bu 'n ddi baid,
 Ion anwyl, yn ei enaid :
 Gwybydd dyma 'r dydd y daeth
 Y diriawn Iachawdwriaeth :
 Mae 'n awr dy Arglwydd mawr mād,
 Mae 'th Frenin, mae 'th fawr Ynad,
 Mae 'n awr, y gwr mwyn eirian,
 Mae 'n awr i'w deml lwysfawr lân.
 Simeon, na ofna 'th siommi,
 Dôs, a gwêl, a dychwel di.

I'r ryfedd deml oreufaeth,
 Mwyn ddyn, hên Simeon a ddaeth.
 A gwir yw, yn ol gair Ion,
 Cafodd ei Arglwydd cyfion.
 Y gwr isel goreuserch
 O law ei fam, olau ferch,
 Brysiai, cymmerai 'r Mawredd,
 Y maban eirian ei wedd.
 Ennyd, mewn gwynfyd, wr gwyl,
 Fe wenai ar Naf anwyl :
 Torrodd yr hên wr tirion
 I'r fawrglod gân hynod hon :
 Ydd ydwyf yma 'n ddedwydd !
 Iesu 'n rhoi ei was yn rhydd !
 Di ball gwnaf symmud bellach
 Mewn tangnefedd i'r bedd bach.
 Yn ol d' air, Duw anwyl, daeth
 Dy eirian Iachawdwriaeth !
 I'r cenedloedd, lluoedd llawn,
 Ti yrraist olau tiriawn !
 I hil dy weision haelwych,
 I'th blant daeth gogoniant gwych !
 Gwenu a wnai Mair geinwawr,
 Gwnai 'i gwr cu ryfeddu 'n fawr.
 Anna, brophwydes union,
 Llefarai, cyhoeddai hon
 Yr un peth, wraig ddifeth dda,
 Am rywiog fab Maria.
 Pan ddaeth Mab Naf glanaf glod,
 Iesu, i'r ddaear isod,
 Satan llawn malais yttoedd,
 A dig felltigidig oedd.
 Yn mol yr uffernol ffau
 Eirias oddaith orseddau
 Y sydd, megis moelydd mawr,
 Yn gaerog enwog orawr :
 Ac yno, t'wysog annwn,
 Mae echrys freninllys hwn.

Yno 'r eisteddai ennyd
Mewn creulawn afradlawn fryd.
Fe guchiodd, edrychodd dro,
Lew anwar, pwy wel yno.
Caid y penaethiaid yn awr,
Yroedd, drwy amryw orawr,
Yn cospi, 'n poeni heb baid,
Mawr ddolur, amryw ddeiliaid.
Pwy weithian, medd Satan, sydd
O'n gweision a'n negesydd ?
Tra gawriai, newidiai 'i wedd
Gan ddiriaid groch gynddaredd.
Swyddogion llymion y llys,
Dewrion ellyllon dyrys,
Gwelai hwynt yn disgwyliaw
Mewn cuchiog afrywiog fraw.
Hedwch, cynnyrfwch yn awr
Dorfoedd yr eigion dirfawr,
Brysient yr odfa bresen'
Yn nghyd, cyn bo 'r byd ar ben.
Rhag ei ruad ofnadwy
Dychlamment, ehedent hwy.
Ar air, drwy 'r distryw eirias,
Yn chwyrn y doi 'r cedyrn câs ;
Holl senedd lliaws annwn
Ehedent, heidient at hwn.
O radd i radd yr oeddynt,
Croch lu, mal yn nef gu gynt.
Siriol pan fo'r haul seirian
Uwch y môr mawr gloyw-wawr glân
Yn gwenu drwy niwl du dwys,
Gwelir disgleirbyst gwiwlwys ;
Hyll rawd y llew rhuadwy
Oedd gymnaint o faint, neu fwy.
Llewyrchent â lliw erchyll
Trwy 'r echrys freninllys hyll.
Cododd Satan yn dân dig,
Yn gadarn felltigidig,

I fawrwych groch lefaru,
 Erchyll oedd goruwch eu llu,
 Chwi d'wysogion creulon crâs
 Sydd ar orseddai eirias,
 Enwog lu 'r nefoedd unwaith,
 Yn awr torf uffern fawr faith,
 Galwyd chwi at eich gilydd
 Am fatter ar fyrder fydd;
 I'n fwrn ddu ni fu ei fwy,
 Annedwydd ac ofnadwy!
 Nef-Frenin pan ddifreiniawdd
 Ein llu ni allan o'i nawdd
 I'r penyd, o'r gwynfyd gwyth,
 Mi gwn mewn cof mae gennych
 Y ddadl gadarn a'r farn fu,
 Mae dirym yw hyderu
 Ail egawr y nef loywgwrth
 Trwy ddewrder, nifer, a nerth.
 Gwir!—ond er hyn rhagori
 Mae 'ch dyfnion ddichellion chwi.
 Y Taranwr, taer Ynad,
 Ar ol yr angerddol gâd,
 Bwriadodd, fe geisiodd gau
 Torf annwn mewn terfynau:
 Ond o'r llyn, er hyn, yn hawdd,
 Aethom, torrasom trosawdd.
 Yn Eden, ardd wen odiaeth,
 Hudais, mi gym'rais yn gaeth
 Addaf ddedwyddaf hoywddyn,
 Y cyntaf a'r doethaf dyn.
 Afreidiawl im' ddifrodi
 Yn ofer eich amser chwi,
 Denais yr holl fyd annoeth,
 Mi hudais trwy ddyfais ddoeth,
 I chwithau gwyddoch weithian,
 O'r fantais mi roddais ran.
 Ninnau yn hyn o ennyd,
 Ni 'n ddiau a biau 'r byd.

Yn awr mae'r gelyn mawr mau
 Am ei ddwyn o'm meddiannau.
 Gwir ydyw, rhai a gredynt ;
 Eiriau 'r daroganau gynt ;
 Hwyr gredant mai Gwaredydd
 O'r nef draw a ddaw ryw ddydd,
 Ac yna bydd gwae inni,
 Distrywyr, anafir ni.
 I'r ddraig hâd y wraig a rydd
 Hynod ddirfawr ddihenydd :
 Y lwyr-chwyrn farwol archoll
 Pa bryd nid yw 'n d'wedyd oll.
 Ar air, wrth bob rhyw arwydd,
 Y dyddiau 'n agosau sydd.
 Ond och ! can's gwyddoch mai gwir !
 A gwae ei fod yn gywir !
 Miloedd a myrddiynoedd aeth
 O'r dynion roent grediniaeth
 I'r hawddfyd, i'r gwynfyd gwych,
 Gwae inni ! mae 'n gof gennych.
 Pa fodd ? o'n hanfodd aen' hwy ?
 D'wedwch ?—mae 'n anghredadwy.
 Aethan' i lân oleuni,
 Mae 'n w'radwydd, o'ch herwydd chwi.
 Meddych, gan golli 'r wych wawr,
 Y lawen nef oleuwawr,
 Yn y tanllyd hagrhyd hwn
 Trwy ofid y cartrefwn.
 Rheolwn annwn wynias,
 A ffwrn groch holl uffern grâs :
 Y wlad, anfeidrol ydyw,
 Digon o waith a dygn yw.
 Oni wyddoch mai rhai'n oeddynt
 Eich dadleuon gweigion gynt ?
 Gerwin a fu'ch seguryd !
 O'ch bodd collasoch y byd !
 Ond chwithau gwrandedwch weithion,
 A chryned, brydied eich bron :

Byddwch chwi, arglwyddi glân,
Yn well-well o lyn allan ;
Byddwch, 'rwyf i'ch rhybuddiau,
Fwy bywiog, lliidiog rhag llaw.

Blin yrroedd y blaenoriaid,
Rhagddo newn cyffro eu caid.

D'wedwch, a gollwch i gyd
Drwy hyllfai draw yr hollfyd ?
A ddenais, a hudais hwn
Unwaith i feddiant annwn,
I'w ro'i'n ol ? bythol na bo
Y dydd, rhag ein gw'radwyddo.
Bellach, yn hyt ach nô hyn,
Rho'wn hyder ar ein hedyd ;
I gyd nyini a godwn
O'r flamllyd lyn tanllyd hwn.
Myn f'eirias deyrnas o dân,
Fy hynod fraich fy hunan,
Ac mÿn hon y goron gerth
Fawrfaint, os yw'r nef eurfetrh
O gyrraedd arfau geirwon,
Tyrfaeu a rhuthrau 'r fro hon ;
Y ddu oerlwm ddaearlawr
Dynnaf, faluriaf i lawr ;
I lawr mi a'i maluriaf,
Yn un âg uffern a wnafl !
Dial cyhafal yw hyn
I rwysgo a goresgyn.
Ar lyn o amser hynod
Yn fyr gadewch inni fod :
Arw haid awn ar ehediad,
Chwychwi gwnewch lenwi y wlad ;
Hudwch, denwch bob dynion
I'r hen fagddu hagrddu hon.
Drwy ddichellion geirwon gau
Na o dwch ladd eneidiau ;
I'w mysg gwnewch ymgymmysgu,
Yn llwyr enniliwn eu liu.

I ddyinion, tra b'on' yn bod
 Heb achwyn dan drwm bechod,
 Heb ystyr gwewyr eu gwŷn,
 Heb hedd, heb rinwedd ronyn,
 Yn rhwydd, eu Nêr pe rhoddai
 Y lwys nef, pa lês a wnai ?
 Ond diawliaid melldigaid y'ch ?
 Da 'r adwaen mai dewr ydych ;
 Llew ydwyf, pwy all wadu ?
 Fi sydd yn llywydd i'ch llu :
 Gynhigiwn, gymm'rwn un gwaith
 Heb ei orphen yn berffaith ?
 Mi gwn, diammau gennyf,
 Ac yn hyn 'r wy'n ddigon hyf,
 Gw'radwydd fydd i'w Gwarddwr,
 Hudaf, mi gwympaf y Gwr.
 Gan falchder a hyder hwn
 Hyll wenu wnai llu annwn :
 Eu cadau, cyn y codynt
 Yn awr i'w ehedfawr hynt,
 Rhoent dair bonllef grochgref grâs,
 Gan rwygo 'r oror eirias :
 Dibris gawriai 'r llu dybryd
 Yn erbyn Duw gwyn i gyd :
 Y creigiau dur crogedig
 Roent anfad attebiad dig.
 Ar hyn croch ddychryn a ddaeth
 I waelod bro marwolaeth !
 Teirgwaith gwnai annwn faith fawr,
 Yn llwyr yn ei holl orawr,
 Riddfanu, gan grynu'n groch,
 Hyd eigiawn y llyn dugoch.
 Pa ddychryn anhydyn hyll ?
 A braw du drwy'r wybr dywyll ?
 Pa riddfan, ebr Satan sydd,
 Erchyll, trwy 'n gorwyllt geurydd ?
 Coeliaf, dy ddyfod, Celi !
 Dduw mawr ! rhy ryfedd i mi !

Gorwyllt dorf, nid gwiw aros
 Yn mröydd annedwydd nos ;
 Oferedd in' fyfyriaw,
 Ymochel ; a ddêl a ddaw.
 Yn awr torf uffern fawr faith,
 Rai anwar, oll ar unwaith,
 O dân aent ar adenydd,
 Chwerw dorf, tua chaerau dydd,
 Uwch ben y troe 'r cadpen câs,
 Draig arwddig, mewn drwg urddas :
 Rhifai, tra 'r ehedai hwn,
 Dorfoedd byddinoedd annwn.
 Gwir ddiau, gwae i'r ddaear !
 Gwae 'r byd gan bennyd a bâr !
 Daionus ydyw inni,
 Yn awr fod Duw gyda ni !

Doethion ac enwogion wyr,
 Ac odiaeth iawn ddysgawdwyr,
 O Arabia oreuber,
 Welent wawl hynodawl Nêr.
 Yr hanes am Ior hynod,
 Hawddgar i'r ddaear i *ddo'd*,
 Dduwiol Frenin Iuddewon,
 A lanwai 'r wlad harddfad hon.
 Gwawl siriawl mal gloyw seren,
 Ryfeddwych yn entrych nen,
 Arwyddion mewn seryddiaeth,
 Liw nos, wnaen' ddangos, Fe *ddaeth* !
 Tua'r seren wen waneg,
 Teithiai rhai 'n o'r Dwyrain dêg :
 Daethant, wyr hynod, weithion,
 I Salem oleudrem lon.
 At Herod ddi-glod ydd ânt,
 Yn gu fwynion gofynant,
 Mae 'r Hwn a ddaeth mor hynod,
 Y sydd, ac a fydd i fod,
 I'r Iuddewon mwynion mâd
 Yn Frenin, yn fawr Ynad ?

Ei wyrthiol siriol seren
 Yn entrych y nef wych wen
 A welsom : daethom o dir
 Iawnglod y Dwyrain wenglir,
 I'w ddilys fwyn addoli,
 Mwyn Ior, i hyn deuem ni.

Yna Herod annhirion
 Gyffrodd, a synnodd wrth sôn.
 Bu 'n annoeth fawr boen ennyd,
 I'r dref gydag ef i gyd.
 Gwysiodd Herod i geisiaw
 I'w lys, ar frys, mewn chwerw fraw,
 Gymmanfa ddoeth gyfrgoeth gall,
 Y gwanddyn cynfigenddall.
 Pan gasglodd, holodd â hwynt,
 Lu moddaidd, pa le meddynt
 Genid Brenin Gogoniant?
 Enneiniog, swyddog y Sant?
 Hoff wyr, yr archoffeiriaid
 Bob un, yn gyttun a gaid
 I'w ateb ; Beth'lem ytyw
 Y da le, hynodawl yw :
 Can's hon yw 'r ddinas lon lwyd,
 Dda odiaeth, a ragdd'wedwyd.

Fe 'r annoeth ddiros frenin
 Y sydd yn aflonydd fiin.
 Draw at y doethion fe drodd,
 Hwyl eilwaith fe a holodd :
 Pan gaffoch, pan weloch wedd
 Ior hynod, Brenin rhinwedd,
 Deuwch, mynegwch i ni,
 Cu ddyn, p'le ca'dd ei eni,
 A minnau 'n ddiau ddeuaf,
 Lân Ior, a'i addoli wna.

Hên lwynog, hwn lawenai,
 Bradychu, dan wenu, wnai :
 I'w ddu galon ddig'wilydd
 Dichellion surion y sydd,

Y doethion draw a deithiant,
 Mewn llawn gobaith ymaith ânt.
 Y claerlon wawl disclaerlws,
 Fal seren oleuwen lwys,
 O'u blaen aeth, bu lawen iawn
 Y dethol fwynwyr doethiawn.
 Y cyfeillion cu felly,
 Ior glân, y daethan' i'w dŷ.
 Wele ryfedd ryfeddawl !
 Crist Iesu yn gnu' o gnawd !
 Trag'wyddol Fab nefol Naf
 Ar liniau Mair lawenaf !
 Gweddus oedd ei bryd gwiwdda,
 Mwy tirion nâ hinon ha'.
 Yr ydoedd fwy goreudeg,
 Fwy cynnes nâg yw'r tês têtg :
 A'i ben, ni bu neb wynach,
 Mor lân oedd y Baban bach !
 Mab ffraw, a'i ddwyllaw ar led,
 Yn gwenu, Ion gogoned !
 Hynaws graffent yn hoenwych,
 T'wysog hedd, ar ei wedd wych,
 Ar dirionwawr Duw 'r wiwnef,
 Duw'r lluoedd a nerthoedd nef.
 Y gwyr enwog eirianwawr,
 Syrthient, penlinient i lawr ;
 Addolent Ef yn ddilys,
 Rho'ent fawl hyfrydawl ar frys :
 Rhyfedd iawn ! rhyfedd eni
 Naf pur yn ein natur ni !
 Tra siriol o'u trysorau
 Rho'ent roddion gloywon yn glau :
 I'r Iesu aur a roisant,
 Rhoi thus yn weddus a wnant :
 Myrr, i Fab difyr Dafydd,
 Glân a ro'nt, o galon rydd.
 Duw Nêr, yn nyfnder y nos,
 Yn dŷner yn y dunos,

Roddai rybudd da-fudd doeth,
 Dawnus, at Herod annoeth,
 Nad aent ; ac ufuddhaent hwy
 Eu dedwydd lor clodadwy.

Ar hyn yr annhirionwawr,
 A llu yr holl fagddu fawr,
 O wlad uffern, le diffaith,
 Daethant yn awr, dirfawr daith !
 Mewn llawn gofid a llid llwyr
 Troant o ddeutu 'r awyr.
 Weithian ae Satan i'w swydd,
 Gau fwriad, yn gyfarwydd
 I drin creulon droion drwg,
 Mwrddrad, pob llid, a mawrddrwg.
 O'r wybr draw obry e drodd,
 Ei gyfaill hên a gofodd .
 Creulonaf a gwaethaf gwr
 Ydoedd Herod ddihirwr.
 Deallodd gael ei dwyllaw,
 Cyffrodd a brochodd mewn braw.
 Y diafol hudol wnai hwn
 Fal un o hên ddieifl annwn.
 Gwnaeth ddanfôn gweision dan gêl,
 Rifoedd o wyr o ryfel,
 I ladd a dialeddu
 Trwy Fethle'm dref geindrem gu.
 Diras Herod roes arwydd,
 Hwy ânt, prysurant i'w swydd.
 Y sawdwyr, modd arswydus,
 Trywanent, briwent heb rus,
 (A luniwyd gwaith creulonach
 Gan elyn ?) y bechgyn bach.
 Oh lid, rhai annheimpladwy !
 Tra gwenent, gwahanent hwy !
 Hyll rwygwyd llawer ugain,
 Is dwyflwydd, yn rhwydd o'r rhai'n.
 Dwys ganwedd du ysgymmun !
 Lladdwyd, ni adawyd un !

Clwy' dudost ! caled adwy !
 Blant siriol, ar eu hol hwy
 Eu rhiaidd famau rhywiawg
 Wylofain wnai y rhai 'n rhawg.
 Dichellion, amcanion câs,
 Gelyniaeth a galanas
 Satan, os cyfrwys ytynt,
 O nef hardd canfu Naf hwynt.
 O'i nawdd anfonawdd yn fwyn
 Ei weddus lwys Fab addwyn
 I'r Aipht ; ac i'r Aipht yr aeth ;
 Mudwyd gan ei fam odiaeth.
 I'r gweinion rhodd Ior gwiwnef,
 Y santaidd anwylaidd nef.
 Herod ga'dd ddibendod bâs,
 Iddo daeth angau addas.

A Naf ddaeth â'i Fab nefol,
 Prydferth, i Naz'reth yn ol.
 Yn Naz'reth, Brenin Israel,
 Ior mawr mâd, mewn galwad gwael,
 Tra ufudd y cartrefai,
 Dirgel fyw'n isel a wnai.
 Ior hael, gan mor wael ei wedd,
 Er hynny yn llawn rhinwedd,
 Ni wyddai Satan eiddig,
 Drwy ddichellion dyfnion dig,
 Ai ef ydoedd ei Fodur ;
 Bu fin a gerwin ei gur.

Deuddeg oed Fab diddig aeth
 I Salem, ddinas helaeth,
 Tangnefeddol rasol Ri,
 Ar unwaith, a'i rieni.
 Yr enwog ddirfawr Ynad,
 Fe aeth fry i dŷ ei Dad.
 Tirion lu o ddoctoriaid
 Yno 'n yngommio a gaid.
 Gwrandawai 'n gadarn arnynt,
 Gwrandawai a holai hwynt.

Ei nefol, wrol araith
 Wnaith i'r llu ryfeddu 'n faith.
 Cododd a chynhyrfodd hyn
 Arwa' galar i'r gelyn.
 Ae'r annuw yn yr unawr
 I'r wybren yn fellten fawr.
 Yn danbaid haid anhydyn
 A gasclodd, cyhoeddodd hyn ;
 Ni wiu 'r gethern fygythfawr
 Troi 'n ol wedi taro 'n awr.
 Gyrrais lu i frathu 'fron,
 A chollais wrth ddichelion.
 Er Addaf chwi hir wyddoch
 Bob dichellion creulon croch.
 Chwi, 'r erchyllion geirwon gau,
 Trwch benydwch eneidiau.
 Rhuthrwch, meddiennwch ddyinion,
 Rhwygwch, a brydiwch eu bron.
 Carcharwch mewn cur chwerwaf,
 Brysiwch, na ofnwch eu Naf.
 Didawl ei ofid ydoedd,
 Chwerwi, cynddeiriogi 'r oedd.
 Yr oedd byddinoedd annwn
 Mal rheibus, mal gwancus gwn ;
 Rhuthrent, meddiannent ddyinion,
 Rhwygent a brydient eu bron.
 Afonydd yw 'r rhai flinant,
 Gwallgofi 'n aneiri wnant.
 Gwanant eu cyrph gan gynnwr',
 Hwy syrthian' i dân a dw'r.
 Gan gur y dur a dorrant,
 Pob rhwymau 'n ddarnau ydd ânt.
 Y dynion gwaelion dinerth
 Gystuddient, gospent yn gerth.
 Hyll olwg ! pwy all weled
 Eu cystudd, a'i rudd ni rêd ?
 Anfynych rhoi Naf union,
 Cyn bod yr oes hynod hon,

Gennad i lu drwg annwn
 I boeni 'r byd hyfryd hwn.
 Ond yn awr y dirfawr Dad,
 O'u chwerw a'u dwfn garchariad,
 Y diafol a'i lu difoes,
 Dros fyr dro, 'n rhyddion a'u rhoes.
 Beunydd mae rhyw ddibenion
 O gu iawn rad gan yr Ion :
 Can's wrth hyn y gelyn gau,
 Hên lew, sydd yn ei liwiau ;
 Ei ddichellion duon dig
 A'i lid sydd yn weledig :
 A godidawg y Duwdod
 Yn gyfiawn a gai lawn glod.
 Gwelid gan bob trigolion
 Radau a mawr wyrthiau 'r Ion.

Yn gu eirian mae 'n gwawriaw,
 Mae dydd y Llywydd ger llaw.
 Galar fydd i ti 'r gelyn,
 Yn ebrwydd, o herwydd hyn :
 Gwir yw, t'wysog yr awyr,
 Dy rwymau dithau fe dŷr.
 Y ffyrnig sarph uffernol,
 Cyn hir y sigir dy siol.
 At Ioan, eirian ei wedd,
 Gair anwyl Duw 'r gwirionedd
 A ddaeth ; helaeth a hylaw
 Gwnai 'r gwr llon, a'i fron heb fraw,
 Bregethu i bob llu llawn
 Ar fin dw'r afon diriawn :
 Bedyddiai 'r mwyn fab diddan
 Luoedd ar fin dyfroedd Dan.
 Yn awr, mor bwysfawr o beth,
 Ei bur agwrdd bér bregeth,
 Cyflym hanes eres aeth,
 Iaith rywiog, o'i athrawiaeth,
 Drwy bob gwlad, i'w fâd fedydd
 Ymgasglent, deuent bob dydd

O Salem, ddinas wiwlwys,
 A da wlad Judea lwys.
 Gwir addysg a roi iddynt,
 Golchai, argyhoeddai hwynt,
 Doi yno, wedi ennyd,
 Blant gwagedd, bonedd y byd.
 D'wedodd, cyffrodd wr cu ffraeth,
 Oh 'r dynion digrediniaeth !
 Barus genedl gwiberod !
 Rhag llid y dydd fydd i fod,
 Ba wedd, pwy 'ch rhagrybuddiawdd
 Yma 'n wir i ffoi am nawdd ?
 Dygwch, mae 'n bryd diwygio,
 Ffrwyth gweddus, trefnus bob tro.
 Edifarhewch, chwi gewch gu
 Fawredd am edifaru.
 Am eich trosedd camwedd caeth,
 Diles ydyw 'ch gwaedoliaeth.
 Y fwyall, deall y dyn,
 Roddwyd yn awr ar wreiddyn
 Y prennau ; rhai heb rinwedd
 A gwympir, yn wir, un wedd
 A'u gilydd dros y geulan,
 'Torrir, fe'u teflir i'r tân.
 Tra 'r oedd y bobloedd yn bod,
 Fawr fyddin, mewn rhyfeddod,
 Ai hwn oedd Crist ei hunan,
 Ebre 'r cymmwys wr glwys glân :
 Yr ydwyf ei ragredwr,
 Dros dro, 'n bedyddio â dw'r.
 Mae Hwn sy 'n dyfod o'm hol,
 Ior gwâr, yn fwy rhagorol.
 Oh wladwyr ! rhy wael ydwyf,
 Wrth natur rhy amnhur wyf,
 Nis gwadaf, i ddwyn 'sgidiau
 Y mwynawwr Arglwydd mawr mau.
 Mae 'r graslawn Ior cyfiawn cu,
 Mae 'n agos, 'rwy 'n mynegu :

Ei fedydd Ef fydd fadwys,
Fydd tân yr Yspryd Glân glwys.

Tra bu 'n llefaru yn fwyn
Weddus gynghorion addwyn,
Yr Iesu, yn wr isel
Llariaidd, a gwaraidd dan gêl,
Dilys drwy ysprydoliaeth,
At Ioan ddiddan fe ddaeth.
(Ei oed yn hyn o adeg,
Oen Duw, oedd ugain a deg.)
Ni wyddai drwy 'r blynyddoedd,
Wr mwyngu, mai 'r Iesu oedd.
Adnabu, pan ganfu 'r gwr,
Ei wych odiaeth Iachawdwr.
Di gêl rhoes Duw i'w galon
Wybod yr awr hynod hon.
O Arglwydd yr Arglwyddi !
Fy Naf ! a fedyddiaf di ?
Oh moes ! can's mae im' cisiau,
Fy Nêr, y bedydd têr tau.
Attebodd, d'wedodd Mab doeth
Y Gwir-dduw, yn gu wâr-ddoeth,
Yn ffyddlawn mae 'n iawn i ni,
O flaen pob peth, gyflawni
Yr holl gyfraith fawrfaith fau
O dirion gyfiawnderau :
Mae ei rhinwedd mor hynod,
Gan hynny gâd felly fod.
I'w Nêr, wrth ei fwyn eiriau,
O'i fodd hwn wnai ufuddhau.

Ior da, pan ddeuodd o'r dw'r,
Y goreudeg Waredwr,
Ar Dduw Ri ei weddi rodd,
Y gaerawg nef agorodd ;
O'r lwysber nef dyner deg,
Mal colommen wên waneg,
Gwelid Yspryd Naf gwiwlan
Ar Ddofydd gu Lywydd glân

Yn disgyn : Duw gwyn, yn gerth
 Hefyd, o'r nefoedd hoywferth
 A dd'wedodd, cyhoeddodd, Hwn
 Yw f' anwyl Fab a fynnwn
 I'm cyfiawn lawn fodloni,
 A bodlon wyf weithion Fi.

Dofydd o'i fedydd ef aeth,
 Dygwyd i'w brofedigaeth :
 I'r niwlog fawr anialwch,
 I anferth o drafferth drwch,
 Yn ddistaw gan law Duw lwyd,
 Ior anwyl, fe arweiniwyd.
 Hèn Addaf, ddedwyddaf dyn,
 A goeliodd ei gau elyn :
 Rhoi hyder ar air hudawl,
 Dichellion dyfnion y diawl ;
 O'i wirfodd fe gwymppodd gynt,
 A'i holl hil ga'dd hyll helynt.
 Ond Duw 'r hedd, o'i ryfedd râd,
 A gododd i ddyn Geidwad.
 Ac wele ! Oh am galon
 I groyw iach gredu gair Ion !)
 Er dyfais arw 'r diafol,
 Mae 'n wir ennillir ni 'n ol.
 Ond pa fodd yr addroddaf ?
 Pa eiriau i'm genau gaf ?
 Hir fyddai d'we'yd rhyfeddawl
 Ddichellion dyfnion y diawl :
 Hanes llawer o honyn'
 Dan gël sy 'n ddirgel i ddyn :
 Gerwin oeddent uwch geiriau ;
 Yn fyr boed y myfyr mau.

O'r wèn Iorddonen pan ddaeth
 Y Gwardwr gwir odiaeth,
 Satan ddu ganfu y Gwr,
 A goflin oedd ei gyflwr.
 Fadyn, fe wnai ofidiau
 Mewn lliidiog afrywiog fraw.

Fe roddai gyfarwyddyd
 I'w weision geirwon i gyd,
 Beunyddiol bawb o naddun'
 I fod yn barod bob un.
 Llenwi a wnai llu annwn,
 Y dybryd, y gwaedlyd gwn,
 Yr anial oll ar unwaith
 A'r glaerwawr wybren fawr faith.
 Y gelyn croch dig'wilydd,
 Drwg amcan, Satan y sydd
 Lidiog a bywiog uwch ben ;—
 —Dig obry o'r deg wybren
 Edrychai, canfyddai 'r fan
 Ddirgelaidd 'r oedd Ior gwiwlan.
 Weithiau dan gangau y gwŷdd
 E rodiai y Gwaredydd ;
 Ac wele ! 'n awr ac eilwaith,
 Eisteddai, myfyriai 'n faith.
 Hynny, yr annhirionwawr,
 Pan welai, rhyfeddai 'n fawr.
 Ni wyddai Satan eiddig,
 Er dichellion dyfnion dig,
 Mo amcanion mawrion mād
 Yr enwog ddirfawr Ynad.
 Y dyrys orthrymderau
 Oddiwrth ddyn a'r gelyn gau ;
 Cadw 'r herffaith gyfraith i gyd
 A chalon ddifrycheulyd ;
 Tynnu 'r deyrnas satanaidd
 O'r galon, yn gron o'r gwraidd ;
 Seilio teyrnas ehelaeth,
 Ysprydol, yn fywiol faeth,
 Oedd lwys dda feddwl Iesu,
 A'i fawrion amcanion cu.
 Didawl mewn ympryd ydoedd,
 I weddi ymroddi 'r oedd.
 Y dieflig yspryd aflan
 Grynodd pan olygodd lân

Wawr hynod Brenin rhinwedd,
 Gofidiai, newidiai 'i wedd.
 Ni welodd fodd i fèiddiau
 Ei demtiad a'i frâd, gan fraw.
 Dros hir amser, Nêr wiw nawdd
 Puredig, yr ymprydiau :
 Deugain o ddyddiau digoll
 Iesu gaid heb dammaid oll,
 Ac yno t'wysog union
 Y nefoedd a'u lluoedd llon,
 (Ni welwn ei ddynoliaeth)
 Hael Iesu, newynu wnaeth.
 Y temtiwr, hudolwr du,
 Diriaid, a wnai hyderu
 Denai Waredwr dynion
 Yr ennyd anhyfryd hon.
 Fal archangel tawel têtg,
 O lydan wlad oleudeg
 Y nef, ymddangosai 'n awr
 I'r enwog Ior eirianwawr.
 Yr anfad a'i frâd i'w fron,
 (Och hylled ei ddichellion !)
 Holai, fe lefarai 'n fwyn,
 Ai diddig Fab Duw addwyn
 Ydwyd ? can's anfonwyd fi
 Attad yn gymmorth itti.
 Hedais, pan glywais, yn glau,
 Dy fod mewn du ofidiau,
 Mi welaf, mae im' alaeth,
 Dy rudd dan gystudd yn gaeth.
 Dy waelaidd bryd a welir
 Fal dyn mewn newyn yn wir.
 Ai dedwydd Fab Duw ydwyd ?
 Dyma garreg lyfndeg lwyd,
 Tro hon yn burion bara,
 O'th loes hir fe a'th leshâ.
 Yr Iesu ganfu ei gaeth
 Fâr dyrys a'i fradwriaeth :

Dywedodd, afraid ydyw,
 Da gwn, 'scrifenedig yw,
 Oferedd i ddyn fara
 Heb nefol air, dethol, da,
 O enau Duw 'r gwirionedd,
 Sydd fywyd a hyfryd hedd.
 Pan glywai, ni fedrai 'r fall
 Yr awrhon gael gair arall.
 Mor berffaith y gyfraith gu,
 Ei fron wnai hon wahanu.
 E gafodd warth a gofid,
 Ffodd pan na lwyddodd ei lid.
 Ac wedi'n y cu Geidwad,
 Wrth 'wyllys dilys ei Dad,
 A'i ofalon yn filoedd,
 Ymborthi ar weddi 'r oedd.
 Yn erwin daeth yr un dydd
 I'r gelyn ddirfawr g'wilydd.
 E ddarfu ei fawr ddewrfost ;
 Satan, bu fechan ei fost.
 Hwnnw, unwaith, ei hunan
 Ymchwyddai, ni roddai ran
 I neb o lu 'r anobaith
 O'i ddig felltigidig waith.
 Hyn ŵyr, os ennill a wnai,
 Ei gyfarch yn fwy gafai ;
 Llai, os nad elai a'r dydd,
 I'w galon gai o g'wilydd.
 Pan welodd, mewn poen alaeth,
 Nad ffynnu, ennynu wnaeth :
 Archodd i lu 'r fagddu fawr
 Wneud terfysg llynod dirfawr,
 Draw, i ruaw drwy 'r awyr :—
 —Dan ruthro rhuo'n yr hwyr
 Torrai, ymwriai 'r mawrwynt
 O'i garchar, o'r pedwar pwynt.
 Mal lluchynt, y tröwynt trwch
 Annelodd i'r anialwch :

Coed irion accw dorrant,
 O seiliau dyfn-wreiddiau 'r ânt.
 Mab Duw lwyd, diarswyd oedd,
 Ei Geidwad, ei Dad ydoedd.
 Yna gostegodd ennyd ;
 Duodd, ymgauodd i gyd
 Yn d'w'llwch mawrdrwch a maith
 Dwy 'r anial draw ar unwaith.
 Mewn nerthawl ryfeddawl fodd
 Ar unwaith hi daranodd.
 Y mellt a wnaent ymwylltiaw,
 Fflammient, goleuent drwy 'r gwlaw.
 Trystiai, e ruai 'r awyr,
 Rhwygid, fe 'i llosgid yn llwyr.
 Creulon ellyllon mewn lliid,
 Rifoedd, mewn amryw ofid,
 Och o'u bâr anhygar hwy !
 Dwfn udent yn ofnadwy !
 Ac yno Mawredd gwiwnef,
 Heb ofn eu bloedd, ydd oedd ef,
 Dan derfysg o dân dirfawr,
 Ac yn mhlith llu 'r felldith fawr.
 Bu Mab Nêr dan drymder dro ;
 Nis hunawdd y nos honno.
 I'm Ior pa beth gymmaraf ?
 Tebygol i'm nefol Naf
 Yw enwog graig o fynor
 Yn nghanol anfeidrol fôr :
 Pan ddefry, pan gyffry 'r gwynt ;
 Rhawd, yn nerth y rhuadwynt,
 O gaerawg donnau geirwon
 Fygythiant, a hyrddiant hon.
 Codant yn dorfoedd cedyrn,
 Torrant, gwreichionant yn chwyrn ;
 Rhuthran' i'r llydan fôr llaith
 Yn ol yn wreichion eilwaith,
 Er eu torf a'u rhuad hir,
 A'u gwg, hi nid ysgogir,

Felly 'n awr y fall a'i nerth,
 Dorf ynfyd, wnaen' dwrf anferth,
 Gwâr Iesu, Craig yr Oesoedd,
 Dieuog, diysgog oedd.
 Doi 'r dydd o newydd yn awr
 I'r Dwyrain hyfryd orawr.
 Yn dyner, pan dywynodd,
 Llu 'r diawl uffernawl a ffodd.
 Ac eilwaith daeth y gelyn
 Traws, gau, at yr Iesu gwyn :
 Ymrithiodd, deuodd y diawl
 Fal seraph nefol siriawl.
 E roddai eiriau addwyn,
 Parablai, llefaŕai 'n fwyn.
 I dorri ei fradwriaeth,
 Ein Ior, rho'i ateb a wnaeth ;
 Paid, paid, mi wn pwy ydwyt,
 Mai 'r diafol hudol hy' wyt.
 Ar air dwys yr Ior glwys glân,
 Hwnnw i'w wedd ei hunan
 A drodd, newidiodd ei wawr :
 Ebre 'r gerwin flin flaenawr,
 Ni wedir hwnnw ydwyf,
 Hwnnw 'n wir ei hunan wyf.
 Dawnus wr, Ti 'm hadwaeni ;
 Dymunwn pe 'adwaenwn Di.
 Gwelaf gref debygoliaeth,
 Mai Ti o ddifri' a ddaeth
 I ddwyn fy hên feddiannau
 Yma 'n hir fum i'w mwynhau.
 Tyred i le mwy tiriawn,
 I'n taith ar unwaith yr awn,
 Ar hyn y gelyn a gyrch,
 Dewr antur, hyd yr entyrch.
 A glân Arglwydd goleunef,
 Mae 'n sŷn, ar ei edyn ef.
 D'wedir (a gwir da ydoedd)
 Canniattâd i'w demtiad oedd.

Trwy nen yr wybren yr ânt,
 Y ddau cyn hir a ddeuant
 I fannog uchel fynydd,
 Yr uchaf a serthaf sydd .
 Ac yno, t'wysog annwn,
 Hudo Nêr oedd hyder hwn.
 Teithiasom, daethom ein dau,
 Gwelwn, i fynydd golau.
 Gwel yn awr nad gelyn wyf,
 Anniweidiol iawn ydwyf :
 Ai dedwydd Fab Duw ydwyf ?
 Am hedd, dda rinwedd yr wyt.
 Di welaist brophwydoliaeth,
 Os anwir, neu wir, ni waeth,
 Am ryfedd orsedd eursad
 Y llywydd, Dafydd, dy dad.
 Mae 'n gaeth y freniniaeth hon
 I'r cryr mawr yr awr'on.
 Yn awr cei olwg fawr faith
 O'r enwog fyd ar unwaith.
 Teyrnasoedd, bobloedd y byd,
 Yn union yr un ennyd,
 Yn eu teilwng faintiolaeth,
 I Nêr eu dangos a wnaeth.
 Fe dd'wedodd, F' eiddo ydynt,
 Rho'w'd i mi 'r byd i gyd gynt :
 I'r hwn b'wyf am ei fawrhau
 Yn rhwydd fwyn rhoddaf finnau.
 Cei 'n awr gynnygion eurad,
 Sef rhoddion mawrion a mâd.
 Byr gwmpas dy deyrnas di,
 Israel, yn wael a weli ;
 A gwael yn wir y gwelwn
 Wrth y mawrfyd lyfryd hwn.
 Os Mab Nêr, mae 'th dymmer di,
 Wr gwaraidd, am ragori.
 Yn awr clyw fwynion eiriau
 Y gwirfodd ymadrodd mau.

Pob gwledydd, ceurydd cywrain,
 I ti yr wy 'n rhoddi rhai'n.
 Ti ni ommeddi, mi wn,
 (Heddyw myfi a haeddwn,
 Dy ddyled yw) f' addoli,
 Can's haeddawl yw mawl i mi.

Attebodd, d'wedodd Mab Duw,

Oh enwir arraith annuw !
 Ymaith dos Satan amhwyll !
 Ymaith y diffaith â'th dwyll !
 Y mae 'r berffaith gyfraith gu,
 Ddewisgoeth, yn addysgu
 Addoli 'r Arglwydd ddylit,
 Dy Dduw, daw anrhydedd it' :
 Yn unig ac yn iawnaf
 Tydi ogoneddi Naf.

Ae 'r anwar hwnt ar unwaith,
 Ffodd, a gofidiodd yn faith.
 Yr hên elyn cyndyn câs
 Ni wyddai foddion addas
 I demtio na hudo 'n hwy,
 Rhwydwyd y llew rhuadwy.
 Gobaith nid oes, mae 'n gwybod,
 Iddo fyth am hedd i fod.
 Yn mysg llu 'r fagddu e fydd
 I'w galon anferth g'wilydd.
 Meiddiodd, rhyfygodd yn faith,
 Y diawl, ddychwelyd eilwaith.
 I'r cribog fannog fynydd,
 Yno daeth yn yr un dydd.
 Nêr odiaeth yno 'r ydoedd,
 Myfyriaw dan rodiaw 'r oedd.
 Hên elyn, hwnnw eilwaith
 Areithiai, rhyfygai 'n faith :
 Fi 'n ddilys am f' addoli
 Roddwn y byd hwn i ti :
 Ond Tydi ni fynni fod
 Yn hwn yn Frenin hynod :

Gwaelaidd gennyt y gwelir,
 Yn hwn pa beth a wnei 'n liir ?
 Yn union Satan annuw
 A gododd, dygodd Fab Duw,
 I gaer Salem ragorwawr,
 Ac ar ben y deml wèn wawr,
 Ar y pinagl mawr pennaf,
 Rhodd nefol Fab nerthol Naf.
 D'wedodd, os Mab Duw ydwyd,
 Bwrw 'n awr dy hun i'r llawr llwyd :
 Can's dy Dad, o'i rád, a rydd
 (Gwir difeth yw gair Dafydd)
 Orchymmyn, y mwynddyn mād,
 Yn dyner iawn am danad
 I'w angylion ceinion cu
 Dy ddwyn yn fwyn i fynu ;
 Daliant di yn eu dwylaw
 Rhag taro, briwo, mewn braw
 Gerwin, dy droed wrth garreg,
 Yn ffyddlon, yn dirion dèg.
 Yr ynyd demtiwr anferth
 Ga'dd lawn ateb cyfiawn certh :
 Na themtia, arswyda 'r swydd,
 D'oreuglod Dduw dy Arglwydd.
 Ae 'r ammlur demtiwr ymaith,
 Ae Satan yn dân i'w daith.
 Uffernol farwol fawrwarth !
 Gwnai furmur gan gur a gwarth.
 Angylion gwynion yn gylch,
 Ion têt, ddaethant o'i ogylch,
 A'r Iesu gymmerasant,
 A'i ddwyn yn addfwyn a wnant
 O lwyr-dop y deml eurdeg
 I laswedd wastadedd têt.
 Ar ol ei fuddugoliaeth
 Ar y gelyn cyndyn caeth,
 Tirion blant gwynion y gwawl
 Ganasant yn gynnesawl :

Er i Adda, gwaela' gwaith,
 A'i wraig wen rywiog unwaith,
 Rhai 'n er llithraw o honynt
 I rwydau 'r gelyn gau gynt,
 Gwall ydoedd golli Eden,
 Yr hynod ardd wiwglod wen ;
 O'r eirian lân oleuni,
 Duw Nêr dyma d' amser di,
 Tithau a ddaeth oet weithion,
 Dduw Ior hael, i'r ddaear hon ;
 Prynaist, ennillaist yn ol
 Baradwys fwy ysprydol.
 Trywanaist yntau 'r anwir,
 Cwypaist, anafaist e 'n wir.
 Ti 'n ddiau a biau 'r byd,
 Etifedd nef wyt hefyd :
 Di ddylit gael d' addoli,
 Boed clod pob tafod i ti.
     Aeth côr yr oror eirian
 I fynu at lu 'r nef lân ;
 Fe 'r Iesu aeth i'w fawrswydd,
 Nêr hael, i'w gorphen yn rhwydd.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN VII.

Y CYNWYSIAD.

Dechreuad gweinidogaeth Crist.—Galw y pysgodwyr.—Priodas Cana Galilea.—Iachau y cleifion.—Crist yn gostegu y gwynt a'r tonnau.—Porthi y pum mil.—Gwedd newidiad Crist ar fynydd Tabor, ac ymweliad Moses ac Elias ag ef.—Crist yn rhag ddweud ei ddiodd-faint.—Judas yn gwerthu Crist.—Rhybuddio Pedr.—Y swpper ddiweddaf.—Ing enaid Crist yn yr ardd.—Judas, a gweision yr arch-offeiriad yn dal Crist.—Pedr yn torri clust gwas yr arch-offeiriad.—Dwyn Crist i lys yr arch-offeiriad.—Pedr yn ei wadu, ei gamgyhuddo, a'i wawdio.—Crist yn arddel ei hun yn Fab Duw.—Ei farnu yn euog.

Er ei fedydd, wâr Fodur,
Hiraeth am y Pennaeth pur,
Galar a mawr ddisgwyliad
Ymledodd, lanwodd y wlad.
Ar ol ei fuddugoliaeth,
Ior hedd, o'r diwedd y daeth.
Trigolion Zabulon lwys,
Gwelent oleuni gwiwlwys.
I lawer iawn o luoedd
O isel wŷr, y sawl oedd
Dan dduon gysgodion gau
A mawr ing ym mro angau.
Cododd, egorodd y gwawl
Yn dês clauerwyn discleiriawl :
Mab santaidd anwylaidd Nêr,
Tywynodd fal haul tyner.
Ef, Ion mâd, ar fin y môr
A gerddai ; wrth y gwyrddfôr
Gwelai bysgodwyr gwaelion,
Bedwar o wyr lliwgar llon.
Galwai hwynt pan eu gwelawdd,
Ufuddhau wnaen' hwyntau 'n hawdd,

Cofient weled y Cyfion
 Y dydd y bedyddiwyd Ion.
 Yn union, o galon gu,
 Dilynasant lân Iesu.

Ar fŷr bu yn nhref eirian
 Cana Galilea lân
 Briodas, gyweithas gu
 Duwiolion mewn mwyn deulu.
 Ae 'r Iesu a'i war weision,
 Cywirlu, i harddu hon.
 Ior hael, fe wnaeth eglurhau
 Ei nerthol fawrion wyrthiau ;
 Fe 'r unig gyfiawn Frenin,
 Y dw'r a wnaeth i droi 'n win.

Angylion gwynion a gaid,
 A dilorf dorf y diawliaid,
 Yn dystion i'r cyfion cu
 Dduw enwog ddifeddiannu
 A goresgyn cyfrwysgall
 Ruthrau, a holl faglau 'r fall :
 Mab Dafydd, ei ddydd a ddaeth,
 Gwelir ei fuddugoliaeth
 Ryfedd yn eglur hefyd
 Gan luoedd bobloedd y byd.
 Ae 'r hanes am eres waith
 Yr enwog Ior ar unwaith
 Drwy y wlad ; e dyrrai lu,
 A'r fyddin wnai ryfeddu,
 Glân Etifedd golennef,
 Ei eiriau a'i wyrthiau Ef.
 I Gaersalem, gwir Silo,
 Hardd dref, pan ddeuodd ar dro,
 Y deml deg, fu 'n dŷ mawl Duw,
 Dynion cybyddlyd annuw,
 Rhai 'n prynu, rhai 'n gwerthu gaid
 Filoedd o anifeiliaid.
 Oddiyno, Fe, Dduw union,
 A drodd (e frydiodd ei fron)

Y prynwyr a'r gwerthwyr,—gau
Ddynion a'u gwag feddiannau.

Y bobloedd, yn lluoedd llawn,
Tyrrent at yr Ion tiriawn.
Y cleifion o bob clwyfau,
O flin hwyl wnaï Ef lanhau.
Ei gu lais y meirw glywsant,
A deffro 'n union a wnant.
Torf annwn, y gwaedgwn gau,
Udent gan ddychryniadau ;
A throsodd hwy ruthrasant,
Fil myrddiwn i annwn ant.

Yn ei daith daeth yr Ion da

I lawen Alilëa :

Ar fyrder daeth llawer llu,
Tyrrasant at yr Iesu.
Dofydd i fynydd ef aeth,
I'w iawn deg weinidogaeth.
Pan fo 'r ddaear hawddgar hon
Yn geni mcilliawn gwynion,
Yn fwyn fe wna 'r nef wenu,
Hi rydd lawn gynnydd yn gu :
Difera, defnyna 'r nef
Olynol, taen' y loywnef
Ar laswellt îr, i'w lesiaw,
Fawr fendith, y gw lith a'r gw law :
Yn ffraeth pan athrawiaethodd
Yr Ion mād, yn yr un modd
Ei araith, egluriaith glau,
Ddefynodd o'i fwyn enau.
Gwelid mwynder ei galon,
Ior hedd, yn ei lwys-wedd lon.
Ei fendithion cyfion cu
I'r isel a roi 'r Iesu :
O gyflwr gwael a goffin,
O boenau, pob loesau blin,
Yn fuan an' i fywyd,
I nefol anfarwol fyd.

Y rhai a lwyr alarant,
 Dedwyddyd i gyd a gânt.
 Y llariaidd, gwaraidd, geirwir,
 Hwyt, hwy feddiant y tir.
 Mawrion fendithion dethawl,
 Tragwydd, y sydd i'r sawl
 Sychelant, n'w'nant, medd Nér,
 Gu fendith, am gyfiawnder :
 Gennyf, yn y gogoniant,
 Gwledd o ddigonedd a gânt.
 Goreugwyr trugarogion !
 Am drugaredd lwys-wedd lon
 Y gwyr a gânt drugaredd ;
 Gwyn eu byd ! hyfryd eu hedd !
 Duw agwrdd a fendigai
 Y galon bur, glân o'i bai :
 Gwelir, gan bur o galon,
 Yn ei lys, yr anwyl Ion.
 Ac hefyd, gwyn fyd y gwyr
 A fyddant dangnefeddwyr !
 Fe 'u gelwir (ba fwy galwad ?)
 Yn feibion tirion Duw Tad.
 O'r wlad y sawl erlidir
 Am gredu, am garu 'r gwir,
 Mwynhan' y lân oleunef,
 Fy mhlant ennillant y nef :
 Y gwyr anwyl goronir
 Mewn gwynfyd a hawddfyd hir.
 Medd Ion, â melyslon lais,
 Yn ddiau mi ni ddeuais
 I loywaidd lwyr ddilëu
 Y berffaith fawr gyfraith gu ;
 Daethum â mawr fendithion,
 A gwyrthiau, i fawrhau hon ;
 I'w chwblhau 'n ddiau 'n ddi ddig,
 A'i chadw hi yn barchedig.
 Golygwch nef gu loywgain ;
 Mae 'n hyfryd ; i gyd mae 'n gain ;

Er tecced, hardded yw hi,
 Er glaned yw'r goleuni,
 Nef a daear liwgar lân
 An' yn wir yn un eirias :
 Yr un dydd rhai'n a doddant,
 O'r ddeutu ennynu wnant :
 Ond y berffaith gyfraith gu
 Gyfion, ni wna hon henu ;
 Hi ddeil i gyd yn ddilyth,
 Parhâ, ni ddarfydda fyth.

Dawnus Waredydd dynion
 Rodd fâd eglurhad ar hon.
 Traethodd ei ymadrodd mwyn
 Yn weddus ac yn addwyn ;
 Mor bêr oedd mwynder y modd
 A'r addysg ddoeth a roddodd.
 I'w ddawn fwyn hwy rodden' fawl,
 Ior dedwydd awdurdodawl.
 Un ail erioed ni welwyd !
 Arafaidd wr llariaidd llwyd !

Daeth Dofydd o'r mynydd mawr
 I'r glâs ddyffryndir glwys-wawr.
 Yno'r Iesu, o'r llu llawn,
 A ddewisodd ei weisiawn.
 Deuddeg fu o deulu da
 Hyfaeth gynt gan Jehofa :
 Gwyrthiau a rhadau i'w rhan,
 I'r deuddeg roi 'r Ior diddan.
 Yn ei daith, Oen Duw ethawl,
 I chwalu blin deulu 'r diawl.
 Cymmerai long, a mawr lu
 Hwylasant ar ol Iesu.
 Duai 'r awyr yn dywyll
 Dymhestlog ddryghinog hyll ;
 Rhuai 'r gwyntoedd, lluoedd llawn,
 Ymwriai 'r tonnau mawriawn.
 Llawn o dwrf ae' r llyn dirfawr,
 Ae 'r tonnau 'n fynyddau 'n awr.

Yr ewynawg dorchawg don,
 Fawr agwrdd, i ddeifr eigion
 Ddisgynodd, llyncodd y llyn
 Gwreichionawg, dan groch enny,
 Dan ruaw, o dan 'r awyr,
 Y llong o'r golwg yn llwyr,
 Trwy'r rhuadwynt tra'r hedai,
 Mynych i'r entrych yr ai,
 Ac i lidiawg waelodion
 Yn nghymmysg derfysg y don :
 Hi droliai, hi droe eilwaith
 Mal meddwyn yn y llyn llaith.
 Ofn tonnau'r dyfnderau dig,
 A brâd y môr berwedig,
 Ofn torfoedd gwyntoedd yn gwau
 A lanwodd eu calonnau.
 Yn awr, cyn y dirfawr dwrf,
 Mab Duw gwyn, cyn y cynnwrf,
 Obry ar wely yr aeth :
 Y dynion digrediniaeth
 At yr Ion yn union ânt,
 A'r Iesu a ddeffroisânt :
 Athraw hael, mae'n drafael drom !
 Duw anwyl, darfu'm danom !
 Cu Naf, awdwr tangnefedd,
 Cyfodai, cyhoeddai hedd :
 Torfoedd y gwyntoedd sy'n gwau,
 A dw'r y gorddynderau,
 Rhedwyllt donnau rhuadwy,
 Heddwch ! nag ymwriwch mwy !
 Ior nef, ei gu lef yn glau
 Y dw'r a'r gorddynderau,
 Torfoedd y gwyntoedd i gyd
 Yn union yr un ennyd
 A glywsant, ufuddhant hwy
 Eu dedwydd Ior clodadwy :
 Gwastad yw'r mor mewn gosteg,
 Pob awel sydd dawel deg,

Pa enwog ardderchog ddyn
 Yw hwn? medd pawb o honyn' :
 Mae 'r mawrddwys wynt, mae 'r myrddiwn
 O donnau 'n ufuddhau Hwn !

Dirinwedd Adarenaid,
 Ei fendith i'w plith a'u plaid
 Ni fynent, ni haeddent hwy
 Ei gu nerthol gynnorthwy.
 Ar frys o'r fro afrasol
 Yr hwyliai Nêr hael yn ol.
 I fynydd (uwch dolydd da)
 Aeth sywdeg wyr Bethsaida ;
 At Ior ar frys tyrrai 'r fro,
 Nawdd anwyl, pan oedd yno.
 Hwy, addwyn wyr, oedden' ail
 I fagad mawr, heb fugail,
 O ddefaid ; Naf yn ddifyr
 A roi gain addysg i'r gwyr.
 Y Gwaredydd, llywydd llon,
 Gwir feddyg a gwâr foddion,
 Pob afiach yn iach a wnaeth,
 Gannoedd, heb feddyginiaeth.
 Gwiw rinwedd gair ei enau
 Wnai 'n uniawn eu llawn wellhau.
 Y cloff sydd yn hoff ei hynt,
 'I aelodau 'n wrol ydynt :
 Yn llon lammai 'n llawenwiw
 Fel yr hydd ar fola rhiw.
 O ddu nos y dall ddoi 'n awr
 I ganfod y nef geinfawr :
 Yr olwg gynta 'r welodd
 Oedd Ior hael, ei Dduw a'i rhodd.
 Clywai 'r byddar lonwar lef
 Haelionus Ior y loywnef.
 I fudion rhoes dafodiaith,
 Molant Naf yn gyntaf gwaith.
 Dirfawr ryfeddai 'r dyrfa
 Ei faith garedig-waith da.

Hynodawl wyrth, ni wedir,
 Yn odiaeth a wnaeth yn wir !
 Wele 'r cloff mor hoff y rhed !
 Golwg y dall sy'n gweled !

Ei weision ddae'nt at Iesu,
 Ei fwynion ddisgyblion cu :
 Yr awr hon y mae 'n hwyrhâu,
 Weithion ymad â hwythau ;
 Mae dinas yma danynt,
 Yn yr hon digonir hwynt.
 Y tirion Ion a wenawdd,
 Arwydd yn wir o'i dda nawdd :
 Y rhai 'n, lawer o honynt,
 Gwaelion bellenigion y'nt.
 Rhoddwch chwi, yn rhwydd-wych iawn,
 Wyr dawnus, fwyd i'r dyniawn.
 Nêr addwyn ! nyini roddi !
 Yma 'n awr mae genym ni
 Bum torth, ein hymborth yw hyn
 I gyd a dau bysgodyn.
 D'wedodd yr Ion clodadwy,
 Gorphwysant, eisteddant hwy.
 Ar y gwellt, y glaswellt glân
 Tewddwysaidd, eisteddasan'
 Yn rhestrau, minteiau tég,
 Gariadus lu goreudeg.
 Troen' olwg tra anwylaf
 Ar hyfryd wyneb-pryd Naf.
 Naf anwyl troi wnai ' fynu
 Ei olygon ceinion cu.
 Bendithiodd, rhannodd Ior hwynt
 I'r deuddeg, a'i râd iddynt.
 Ei weision a ranasant
 Y fendith i blith ei blant.
 Wele wledd i'w rhyfeddu !
 Er amlled, llawned y llu,
 Pum mil, eu haneiddil nawdd,
 Oen Duw gwyn a'u digonawdd.

Ac wedi'r wledd ryfeddol,
 Rhyfedd fu'r amledd ar ol!
 Yr huan eirian ei wawr
 Yn y lawen nef loyw-wawr
 Hir oedi draw yr ydoedd,
 A gwenu ar Iesu'r oedd:
 Gwridiodd wel'd ei Greawdwr,
 Dan werdd-las deyrnas y dw'r
 Ymguddiodd, fe welodd wawl
 Yn gwawrio'n fwy rhagorawl.
 Y dyrfa, wedi darfod
 Y wledd, mewn gorfoledd, fod
 Yn awr y Prophwyd mawr mād,
 Immanuel, dymuniad
 Pob gwledydd yn ddedwydd iawn
 Wedi'i eni'mhlith dyniawn,
 Hwyllynt wneud Naf union
 Yn rhi ar y ddaear hon.
 Iesu'n ddistaw draw a drodd,
 O'u golwg Fe a giliodd.
 O'i hynod fawr freniniaeth,
 Am ryw anser, Nêr a wnaeth
 Roi addysg hyddysg am hon
 I'w ddewisawl dda weision.
 Er hyn tymmer eu henaid
 Yn ddall ac anghall a gaid!
 Glynodd eu ffol galonnau
 Wrth y byd gwageddlyd gau.
 Rheolwyr yr Israeliaid,
 Cyndyn ac anhydyn haid,
 Pob gradd oedd am ladd hael Ion
 Daionus, o blith dynion,
 I'r Penadur eglur oedd
 Y galon a'i dirgeloedd.
 Fe roddai wae fawr iddynt,
 Cyffrodd, argyhoeddodd hwynt:
 Athroddai eu gweithredoedd,
 A'u meddyliau gau ar goedd.

Er gweled, medd Ior gwiwlwys,
 Mawr wyrthiau a doniau dwys,
 Er hynod ganfod rhinwedd,
 Ac er cael cynnyg hael hedd,
 Dyrys-wyr daear isod !
 Mewn heddwch ni fynnwch fod !
 Duw Ior, bu lawn dair blynedd
 O hyd yn pregethu hedd.
 Myrddiynoedd bobloedd y byd
 A ddeuent atto 'n ddiwyd.
 Pa fwyaf roi Naf o nawdd,
 Mwy gofid yma gafawdd.
 Y tentiwr, hudolwr du,
 Yn anwar wnai ennynu
 Haid o offeiriaid di ffydd
 I rwydo y Gwaredydd
 A'u cabledd, â'u gwagedd gau,
 A'u didawl draddodiadau ;
 Och ! wedi lladd Iachawdwr
 Y byd ; i'r gweryd â 'r gwr.
 Er dichellion geirwon gau
 Y diawledig aelodau,
 Er hyn amser Nêr y nef,
 Ei ddydd yr oedd i ddioddef,
 Bennodwyd gan Benadur
 Nef loywglood, y Pendod pur.
 Dilys ef oedd i dalu,
 Dros holl gred, y ddyled ddu.
 Y Gwaredydd gwir odiaeth,
 Glân Ior, i Dabor y daeth.
 Iesu gymmerth o'i weision
 Dri, o ran mawr fri, i'r fron.
 Trymmion ynt ar ol tramwy,
 Gorweddent, a hunent hwy.
 Ar Dduw, Ior a weddiodd
 Yn ol ei arferol fodd.
 Hwy yno 'n ol dihunaw
 Gaent ncfol hyfrydol fraw.

Newidiodd yn hynodawl
 Ei gain wedd fal y gwyn wawl.
 Disgleirdeb, dwys eglurder
 Hyfryd wyneb-pryd eu Nêr,
 Wir-Naf, pan d'w'nnai arnynt,
 Amlhau wnai eu hofnau hwynt.
 Canfyddent, mewn cain foddion,
 Ddau wr, yn ail i wedd Ion ;
 Moesen lawen, Elias,
 Nefol ddewisol ddau was.
 Drwy addas ymadroddion
 Am gur ei lafur, hael Ion ;
 Ei derfyn dwys a dirfawr,
 A'i fâd adgyfodiad fawr,
 Y dedwydd wyr clodadwy
 Yno 'n hawdd adwaenen' hwy.
 D'wedent (ni wyddent yn wir
 Ddi wâd pa beth a dd'wedir)
 Mae 'n dda bod yma,—Oh Dad !
 Duw pob dawn, a gawn gennad ?
 Gogonedd eglurwedd glwys,
 Mal golau gwmmwl gwiwlwys,
 A'u todd, cysgododd y gwawl
 Y gwyr mewn modd rhagorawl.
 Hwy glywent, o'r goleuwawr,
 Bereiddlef Ion nef yn awr ;
 Hwn yw fy Mab, cynfab cu,
 Mynwesol, eich mwyn Iesu :
 Gwnaeth gyflawn iawn i'r wiwnef,
 Gwnaed pawb wrando arno ef.
 Ofn a braw a fu 'n eu bron,
 Syrthio wnaen' yno'n union
 Ar y ddaear liwgar lân,
 Gu rywiog dri goreuwas.
 Cyffyrddodd, cododd Ior cu
 Ei fwynion blant i fyndu :
 Glanaf Fab Naf y nefoedd,
 Ond ef, neb yno nid oedd.

Y gwir Iesu hael grasol
 Ddeuai 'n awr i'w wedd yn ol.
 Yn anwylber Nêr a wnaeth
 Gwedi 'n roi addysg odiaeth :
 F' anwylion ddiscyblion cu,
 Gwiliwch arnoch am gelu
 Yr olwg lân oreulwys
 Hyd na ddel dydd dirgel dwys
 Y cyfyd o feirw (cofier)
 Gynfab ac anwylfab Nêr.
 Hwynthwy ni ddeallent hyn,
 I Naf hwy ofnen' ofyn.

Y dydd mawr yn awr a wnai
 Ddyfod pan ddioddefai :
 Ei hynod lân freniniaeth,
 Ion pur, yn eglur a wnaeth,
 Yr Iesu i'w wâr weision
 Agorai, eglurhai hon.
 Rhagdd'wedodd y modd a'r man
 O'i hynod angau 'i hunan.
 Yn fwyn yr wy 'n rhoi f' einioes
 I gur, i lafur mawr loes.
 Nis gall y byd gymm'ryd, gwn,
 Fy einioes oni fynwn :
 I ddodi 'r byd yn ddedwydd
 Myfi sy'n ei rhoddi 'n rhwydd.
 Myfi hael rodidi yr wyf
 Fy einioes, ond pan fynnwylf
 O'r mawrion gaerau marwol
 Fi'n wir a ddeuaf yn ol.

Rhagdd'wedai 'n awr lymfawr lid,
 A'r dinystr mawr, a daenid
 Ar Salem a'i phreswylwyr ;
 Am ei weision, waelion wyr,
 Gwnaent hwy, drwy gynnorthwy Nêr,
 Daenu'r efengyl dyner.
 E roi 'r Ior, yn wâr eirian,
 Ddarluniad goleufad glân

O'r gadarn fawr farn a fydd
 A'r dirfawr fyd nas derfydd.
 Teulu yr apostolion
 Yn ddistaw, a braw i'w bron,
 Rhyfeddent, ni fynnent fod
 Yr awr hon i'r Ior hynod.
 Heibio 'r ae eu hoyw obaith,
 Gw'radwydd yn lle mawrlywydd maith.
 Rhagdd'wedai 'n awr lwyddfawr lês
 Afonydd gwaed ei fynwes.
 Mae 'n wir pan gyfodir fi,
 Fi gwedi 'n a wnafl godi
 Y ddinerth natur ddynol,
 Y byd i fywyd ar f' ol.

Pa gu lu, pwy a glywaf,
 Aml iawn ynt, yn moli Naf ?
 Hosanna draw a seiniant !
 Seinio 'n awr hosanna wnant !
 Wele 'r Brenin, hael Brynwr !
 Ar assynnan gwan mae 'r Gwr !
 Myned yn awr, drymfawr dro,
 I Salem y mae Silo !
 Y cloffion, hoywon eu hynt,
 Rhedeg o'i flaen yr ydynt !
 I'r gwâr Feddyg rhagorawl,
 Yn llon, gwna 'r mudion roi mawl !
 Y deillion, o galon gu,
 Molant, dangosant Iesu !
 Y dyrfa diriona' 'rïoed,
 Lwysgu, ddygant wyrdd lasgoed,
 Neidiant o flaen Penadur
 Y wenfaith nef berffaith bur,
 Hosanna i gyd a seiniant !
 Llawenu yn Iesu wnant.

Haid o'r Phariseaid sydd
 Yn flin ac yn aflonydd :
 Gwelwch, meddant i'w gilydd,
 Wyr mâd, pa leshad y sydd ?

Y byd, mor anwybodol,
 Trwy dân yr an' ar ei ol!
 Disgwyl yn anwyl a wnan'
 I siriol deyrnas eirian
 Naf agwrdd, i'r nef wiwgerth
 Agawr yn awr, mewr gwir nerth.
 Eu heneidiau 'n llawn ydynt
 O fawrion hên gofion gynt.
 Meddylant am y ddilorf
 Olwynag odidawg dorf
 Odiaethol fu 'nghylch Dothan
 A Gwr Duw, yn gaer o dân!
 Disgwyliant y gwelant gâd
 Anfarwol o'r nef eurad,
 Arfogion weision Iesu
 Yn fflammau olwynawg lu!
 Y gwelið yr Ior gwiwlan
 Ar orsedd oleuwedd lân!
 Y doi'r byd i gyd yn gaeth
 I'w oleudrefn lywodraeth!
 Daeth Nêr ar gyfer y gain
 Gaerog fawr ddinas gywrain.
 O'r mynydd, gu Lywydd glân,
 Draw fe welai 'r dref wiwlan.
 Ystyriodd yn dosturiawl
 Ddiwedd ei mawredd a'i mawl.
 Nefol garedigol Dad!
 Oh mor bur yw cur cariad!
 At Salem ei drem pan drodd,
 Wele, 'r Iesu a wylodd!
 Oh na wyddit yn addas,
 Ferch Sion! gu roddion gras!
 Oh Salem, oleudrem lân!
 I'th einioes a berthynan'!
 Cuddiedig heddyw ydynt,
 I'th olwg anamlwg ynt.
 Ae ef a'r dorf o'r dirfawr
 Fynydd Olewyydd i lawr

I Sion : hon a hynod
 Gynhyrfai, rhyfeddai fod
 Mawr liaws, myrdd mor lawen
 A rhif anêrif y nen !
 Pa dirion lon lawenydd !
 Rhyfedd sôn, y rhifoedd sydd !
 Pwy 'n ddilys, p' un feddyliwn
 Yw'r mawrglod Ior hynod hwn ?
 Cyhoeddodd, llefodd y llu,
 Hir oesed ! ef yw 'r Iesu !
 Eres Brophwyd mawr eirian
 Gwlad dda Galilea lân !
 Yn y nef boed tangnefedd !
 I'r ddaear boed hawddgar hedd !
     Aeth Ior i'w deml dra thirion,
 Fe wnaeth yn glau lanhau hon,
 Mudion, deillion, cloffion claf,
 Pawb yno o'u pob anaf,
 Yn fwynaidd gan Naf uniawn
 Gaent ryddhad a gwellhad llawn,
 Rhyfeddu a wnai 'r llu llon,
 I'r Iesu mawl a roeson.
 Moliannu, plethu wnai 'r plant
 Gu gân i Dduw 'r gogoniant.
 Hoff wyr ! yr archoffeiriaid
 Yn ennyn mewn gwŷn a gaid :
 Ennyn a wnai 'r gelyn gwyllt
 Y gwyr â digter gorwyllt.
 Yn awr offerynau wnaeth
 A synwyr i'w wasanaeth.
 Rhai diras addas oeddynt,
 Meddianodd, cynhyrfodd hwynt.
 Ac weithion y gweision gau
 Ynfydent gan ofidiau.
 Y cyngawr nerthfawr a wnaeth
 Dyrru at eu bradwriaeth.
 Du gaeth ddrwg, deg a thrugain
 Wnai 'mgasglu 'n y deml gu gain.

Dig'wilydd frâd y gelyn,
 Holl falais a dyfais dyn,
 Ar waith a roddir weithion
 I hudo, i rwydo 'r Ion.
 Gan Dduw lwyd rhwydwyd y rhai 'n
 A'u hynod rwyd eu hunain :
 Eu gwagedd a gai ogwyp
 Cyhoeddus, a gwarthus gwyp.
 Synnai 'r gwyr drygnaws annuw,
 Rhoent heibio demtio Mab Duw.
 Athrawiaethu y llu llawn
 A dyrrai atto 'n diriawn
 Yn ei deml wnai Ion y dydd ;
 Ior mwyn, ae 'r nos i'r mynydd ;
 Ac yno gweddio 'n ddwys
 Ar Geli wnai 'n Ior gwiwlwys ;
 A galw an fuddugoliaeth
 O'r dyfnder ar Nêr a wnaeth.
     Satan a'i liaws etto
 (Rheolwyr, bradwyr eu bro)
 A dyrrent yn fradwrawl
 I lys gwas dyrys y diawl.
 Y bleiddiaid yn danbaid ynt,
 Arswydus, cyfrwys ydynt.
 Ei ladd a ddwg in' lwyddiant,
 Ddwg fendith i'n plith a'n plant.
 Ond meddan', pa fan ? pa fodd ?
 I'w rwydau 'r byd a redodd !
 Mewn chwerwder a digter du
 Llew annwn wnai hyll wenu :
 I'w brâd, oedd mor barodol,
 Hwn ei frâd ni àd yn ol.
 Hedodd, prysurodd fal saeth,
 Dygodd fab colledigaeth
 Mewn cyflym frys i'r llys llawn ;
 Hwn yno a wnai 'n uniawn
 Gynnyg, am wael deganau,
 Gwerthu 'r Ion i'r gweision gau.

Llon dros ben llawen yw 'r llu !
 Câd annwn yn cyd wenu !
 Tri-deg, i'r gwas trôadwy,
 Darn arian gynnygian' hwy ;
 Ac am hon, anraslon rodd,
 Suddas a ddwfn droseddodd.

Ei ddiffaith waith oedd weithion
 Bradychu 'r Iesu, wir Ion.
 Neshau a wnai dyddiau dwys
 Yr wyl ddirfawr oreulwys ;
 Ae 'r Iesu a'i wâr weision
 I gyd i'r wyl hyfryd hon.
 Ac ar swpper, Nêr ei nawdd
 A'i gariad a agorawdd :
 Fy nghyfeillion mwynion mâd,
 Manwl oedd fy nymuniad,
 Mi ddewisais, medd Iesu,
 Gael bwyta 'r pasg ola 'n gu :
 Ac wele ! bwyta 'r pasg olaf
 Yn awr gyda chwi a wnafl.
 Duw ethol wnai fendithiaw
 Y cwppan yn ei lân law :
 Didwyll gyfeillion dedwydd,
 Derbyniwch, rhenwch yn rhwydd.
 Ar ol hon, yr wyl hynod,
 Meddaf, ni byddaf yn bod
 Mwy i fwynhau llwythau llon
 Ffrwythydd y gwinwydd gwynion :
 Ond yn ngwlad geinfad y gwawl
 Nyni yfwn win nefawl.
 Y lliidiog hir drallodiawn
 Gefais i, digofus iawn,
 Chwithau fy mlinderau dig
 A wyddoch drwy'r byd eiddig.
 Ac yn ddiâu gorau gwyr,
 Anwyl iawn, fy nilynwyr,
 I chwithau gorseddau sydd
 A gwledd yn ngwlad goleuddydd.

Ior hael, edrychodd ar hyn
 Ar olwg ei chwervw elyn :
 Iesu Grist yn drist a drodd,
 Duw Fodur, du ofidiodd ;
 Un o honoch wna heno
 Ddrygionus, druenus dro,
 A dichell fy mradychu
 I'm chwervwon elynion lu.

Diderfyn brudd-der dirfawr
 Mal saeth i'w bron aeth yn awr :
 Galar heb ei ddisgwyliaw !
 Trymder o brudd-der a braw !
 Ior glân, gofynnan', ai fi
 Yttwyf a wna hyn itti ?
 Troe Nêr, mewn mawr brudd-der bron,
 Ei liwgar lân olygon :
 Gwael adyn ! hyn fydd ei hawl,
 Gwae iddo yn drag'wyddawl !

Heb wridio, meddai'r bradwr,
 Ai fi, Oh Geli, yw 'r gwr ?
 Och'neidiodd, d'wedodd Mab Duw,
 Gwir iawn, tydi 'r gwr annuw.
 Un awr amser ni erys,
 Fe red, â gwna dithau frys.

Ac yna T'wysog Annwn
 Feddiannodd, gynhyrfodd lwn.
 Heb uno 'n union aeth
 Y diras i'w fradwriaeth :
 Echrydus ddrygwaith chwervwdost !
 Aeth i'w golledigaeth dost !

Ni wyddent (gan anoddef
 Brudd-der am Fab Nêr y nef)
 Amcanion Ior cyfion cu
 A'i fwriad wrth lefaru.

Pan aeth Suddas, ddiras ddyn,
 I ddwyllaw ei ddu elyn ;
 Medd Ion, Mi weithion yn wir
 Yn addas ogoneddir ;

Mawrheir y Tad mawrfad mau,
 Naf anwyl, ynof finnau.
 Yn myd cynhenllyd cyn hir,
 F' anwyliaid, Fi ni welir :
 Diau Fi, mewn ennyd fêr,
 I'r fawrdaith af ar fyrder.
 A chwithau, y gorau gaid,
 Fi ni welwch, f' anwyliaid .
 Ennyd fêr ffy trynder trwch,
 Ac eilwaith chwi a'm gwelwch.
 Hyn yn orchymmyn i chwi,
 Orau addysg, wy 'n roddi :
 Byddwch dduwiol weddol wyr
 Yn un fryd, fwynion frodyr.
 Chwi gerais ; cofwch garu
 Beunydd eich gilydd yn gu.
 Wrth yr arwydd hylwydd hon
 Adwaenir chwi 'mhlith dynion.

Heb oedi gofynai Bedr
 B'le 'r ei Naf, anwylaf Nêr ?
 I'r lle 'r af, medd Gwiwnaf gwyn,
 Gwêl, nis gelli 'n awr ga'lyn.
 Bydd etto, o'th bodd itti,
 Ar ol hyn, fy nilyn I.
 Pa'm, fy Naf, n' allaf yn awr ?
 Erod af yn garcharawr :
 Fy einioes, os gofynir,
 A roddaf, fy Naf, yn wir.
 Golygodd, e dd'wedodd Ion,
 Na siomma dy hun Simon.
 Dilys taer geisiodd d' elyn
 Dy nithio, a'th dwyllo, 'r dyn.
 Trwy Dduw (can's taer weddiais)
 Yr ellyll a gyll ei gais.
 Cofia hyn, mai cyn canu
 Yn dyner blygeinber gu
 O'r ceiliog godidog da,
 Y nos, y plygain nesa',

Yn ddiau, cyn cân ddwywaith,
Tydi a'm gwedi dair gwaith.

Yn awr, Ion mawr, cymmerodd
Fara 'n llon ; Fe radlon rodd
Ei fendith arno 'n fwyndeg,
Rhanodd, pan dorrodd e'n deg.
Dywedodd, Fy nghnawd ydyw,
Derbyniwch, a byddwch byw.
Gwnewch hyn, 'rwy 'n erfyn, medd Naf,
I dyner goffa 'm danaf.
Ior hedd, cymmerai 'r awr hon
Y gwin â'i ddwylaw gwynion .
Diolchiadau, gorau gwaith,
A dalodd i'w Dad eilwaith.
Hyfwyn, lefarodd hefyd,
Cymm'rwch, ac yfwch i gyd.
Dywedodd, Fy ngwaed ydyw,
Mád waed fy nghyfammod yw,
Cyn hir ollyngir yn llif,
Yn wir, dros dorf aneirif.
Rhag llid daw rhyddid drwyddaw,
I'm plant maddeuant a ddaw.
Na flinwch yn aflonydd,
Eich calon raslon f'o rydd.
Credwch i'r Tad mawrfad mau,
A mwyn gredwch i minnau.
Yn nhŷ fy Nhad, hoyw wlad hedd,
Yno mae amryw annedd.
Myn'd yr wyf, am hyn o dro,
Yn flaenawr nefol yno.
A phan af cyflëaf lon,
A dilys, le 'r duwiolion.
Fi 'n ddiau 'n fwyn a ddeuaf
Yn ol, a'ch derbyn a wnaif.
Mewn eirian lân lawenydd
Chwithau a myfynnau fydd.
Felly gwyddoch, gyfeillion,
Lle'r af, a'r ffordd lwysaf lon.

Un, ar hyn, o honyn' hwy,
 D'wedodd, Arglwydd clodadwy,
 Ion mâd, b'le 'rwyf yn mudaw
 Nis gwyddom, na 'r ffordd drom draw.

Myfi, o ddifrif, medd Ion,
 Clywed, coelied pob calon,
 Myfi yw 'r ffordd hyffordd hon,
 A'r gwirionedd gwâr union.
 Hynny, 'n wir, fy hunan wyf,
 Fi, dedwydd fywyd ydwyf.
 Nid yw neb yn adnabod
 Naf, oni byddaf fi 'n bod
 Drwy 'r Yspryd goleubryd glân
 I wawrio arno 'n eirian.
 Myned yr wyf, wyr mwynion,
 Fry at fy Nhad, i'r wlad lon.
 Pob peth gan ddifeth Ddofydd
 A geisioch, ofynoch, fydd :
 Yn f' enw yr hyn ofynir,
 Hynny a wnaffinnau, 'n wir.
 Gofynwch, derbyniwch, bydd
 I chwi lawn wych lawenydd.
 O cherwch fi 'n wych eirian,
 Wyr clau, o galonau glân,
 Gwiriwch hyn, drwy bur gariad
 I'm cyfion orch'mynion mâd.
 Myfi rof weddi ar Ion,
 Fe rydd Ddiddanydd union ;
 Yr Yspryd Glân, diddan, da
 I'r wiwnef a'ch arweinia.
 Etto ennyd a'r byd bâs
 (I'w foddio nid wyf addas)
 Ni 'm gwel ; ond chwi a'm gwelwch
 Yn llon, pan ddelwyf o'r llwch.
 Diau, chwi nis gadawaf
 Yn ol, dychwelyd a wnaff.
 Yn Benaeth byw wnaff beunydd
 Yn ngolau ardalau 'r dydd.

Felly, chwithau gyfeillion,
 Gewch fwynhâd o'r un wlad lon:
 Af, hefyd, o'r byd o'm bodd,
 Yn fwyn at Dduw 'm hanfonodd.
 Gwelaf chwithau 'n ddigalon
 Dan drymder o brudd-der bron.
 Er llyn, y mae 'n wir hynod,
 Mai llesol a buddiol bod
 Immi fyn'd o'r byd ymaith,
 Gwna 'r weithred ymwarded maith.
 Esgynaf, anfonaf fi
 Iachus Ddiddanydd i chwi.
 Mwyn bur Ion, mewn bêr ennyd,
 O'u bâr argyhoedda 'r byd,
 Rhoddi i chwi o'r rhwyddaf
 Hedd a thangnefedd a wna.

Dan bwys nos wir-ddwys oerddu,
 Nos erchyll, dywyll, a du,
 Ior glân, i gwrdd gelyniaeth,
 Dros Gedron yn union aeth :
 Aeth Iesu, trwm a fu 'r tro,
 I unig ardd oedd yno.
 O'u rhif dewisai 'r awr hon
 Yr Iesu dri o'i weision.
 Myned gyda 'r gwyr mwynwawr
 Wnai 'r Iesu o'r neilldu 'n awr.
 Fe wnai lwyr ddwfn alaru,
 A phruddhau hyd angau du.
 Gwyliwch, meddai, 'n un galon,
 Wyr hael, gyda mi 'r awr hon,
 Gweddiwch a gwyliwch gaeth
 A dygn dost brofedigaeth.
 Ae mawr a da fab Mair deg
 O'u cyrraedd ergyd carreg.
 Heb nawdd i'w ddisgwyl gan neb,
 Yr Ion ae ar ei wyneb :
 D'wedodd, Fy Nhad, od ydyw,
 Oh ! i'th nawdd, ai anhawdd yw !

Poenau hyll y cwppan hwn,
 Du ofid, mal nad yfwn ?
 Ai rheidiol i'th Fawrhydi,
 Dduw mawr ! ei roddi i mi ?
 Dy 'wyllys, dilys yw 'm dolef,
 A wneler, Oh Nêr y nef !

Ar Dduw hael rhoi 'r weddi hon ;
 Iesu ddaeth at ei weision
 Gwâr addwyn ; cysgu 'r oeddynt ;
 Galwodd, a dihunodd hwynt.
 Yn brudd mewn braw draw a drodd,
 Cwsg wedi 'n a'u cysgododd.
 Dienaid oedd y dynion,
 Weled Nêr dan brudd-der bron.
 Eilwaith ar ei dad iolodd,
 Ar Dduw yr un weddi rodd.
 Yn ol at ei anwyliaid
 Pan ddaeth, mewn cwsg caeth eu caid.
 Yn brudd mwyn rybudd a roes,
 Hynod gariad i'w heinioes.
 Yn addas hwy ni wyddant
 Pa esgus gweddus a gânt.

Ae 'n ol mewn mawr iawn alaeth,
 Gweddio dan wylo wnaeth.
 Poen ydoedd i'r Penadur,
 Dicithrol, angerddol gur.
 Y dw'r oedd hyd ei ruddiau
 Heb rif, yn gefnllif yn gwau.
 Ior hedd, chwysodd y rhuddwaed,
 Ei chwys oedd fal y coch waed .
 Tros galon yr Ion yr oedd
 Croch lefain, yn grych lifoedd,
 Dygai boen a dig benyd
 Tros luoedd, bobloedd y byd.
 Daeth angel yn dawel deg
 O fwyn wlad nef wen loywdeg
 At Iesu i'w nerthu 'n awr,
 Cyn ei ddwys derfyn dirfawr.

Mewn prudd-der ae Nêr yn ol ;
 Ei lân weision olynol
 A gafodd, gan eu gofid,
 Yn cysgu, 'n ll'w'gu rhag llid.
 Chwithiau a hunwch weithion,
 Yr ennyd anhyfryd hon,
 Pan ruthrir, pan fernir fi
 Drwy gynnwrf a drygioni !
 Ar y geiriau rhagorawl,
 Suddas, a llu diras diawl,
 Doi 'r dyniawn drwy y dunos
 I ddal Nêr yn nyfnder nos.
 Cleddyfau, fflaglau, a ffyn
 I'w dwylaw, bob du elyn,
 Eiddigus ddrwg swyddogion,
 Oedd ganddynt i'r helynt hon.
 Daeth Suddas, drygwas, o draw,
 Annoethaidd, dan wenieithiaw,
 Cusanodd, traddododd ef
 A gweniaith, Fawredd gwiwnef.
 Wrth yr arwydd hyrwydd hon,
 Greulonwawr hagr elynion,
 O'r ddeutu dynesu wnant ;
 Ac yna Ior gogoniant
 Ofynai, pwy geisiai 'r gwyr ?
 Yr Iesu, meddai 'r treiswyr.
 D'wedodd Nêr coeth, gloywddoeth, glân,
 Hwnnw ydwyf fi fy hunan.
 Dirym y cwypai 'r dewrion
 I'r llawr draw, a braw i'w bron.
 Codant, rhyfeddant yn faith ;
 Fe wnelai ofyn eilwaith
 Pwy geisient ?—meddent un modd,
 Yr Iesu : yntau frysiodd
 Eu hatteb,—Myfi yttiw.
 Yna, o'i fodd, Ion yn fyw,
 Y swyddogion geirwon gânt,
 Y Mawredd a gymmerant.

Yr Iesu roi ei weision
Yn rhydd o faglau 'r awr hon.

Llanwyd Pedr á digllonedd ;
Torrai glust gwas taer a'i gledd,
Am feiddiau rhoi dwylaw dig
Ar ei anwyl Ior unig.

Y mwynfad Geidwad gwed 'yn
Geryddodd, waharddodd hyn :
O'i wir gariad rhagorol
Ei hadfer wnaï Nêr yn ol.

Drwg wir, a didrugaredd,
Carcharent, rhwymment Ior hedd.
Ei hoff weision a ffoisant
I gyd o benyd i bant.
Ae 'r swyddogion creulon cras
I lwys enwog lys Annas.

Bûm bob dydd beunydd yn bêr
Yn y deml, mewn mwyn dymer,
Medd Iesu, 'n addysgu 'n ddoeth
Yr union ffordd i'r annoeth :
Ac yno 'm clywsoch ganwaith
Mewn hoffder a mwynder maith ;
A dilys neb ni 'm daliai,
Er d'wedyd i'r byd eu bai.
Ond hon yw awr drymfawr drwch
Tew allu y tywyllwch.

At Annas ddiras pan ddaeth
Y milwyr, caent ganmoliaeth.
Yntau, mewn rhwymau 'r awr hon,
Anfonawdd Fab Naf union
At Gaiaphas, y gwas gau,
A'i rydaer offeiriadau.

Draw eilwaith Pedr wrolodd,
Ar ol Crist yn drist fe drodd.
Cerddodd, dilynodd hyd lys
Y taer offeiriad dyrys.
Scrifenyddion, hyfion haid
Aneirif, a'r henuriaid

Oedd yno 'n gwyro barn gu
 Gymmwys, i ddwys ladd Iesu.
 Pedr, â mawr wylder i'w wedd,
 Deuai i wel'd y diwedd.
 Tra bu 'r gwyr, bradwyr eu bro,
 Addig, yn traws gyhuddo,
 Yn gwatwor yr Ior eirian
 A'i addysg oleuddysg lân,
 Geneth, porthores geinwawr,
 Morwyn, wnai ofyn yn awr
 I Bedr, gwas i bwy ydoedd ?
 On'd un o lu Iesu oedd ?
 D'wedai, fal anghredadyn,
 Gwadai yr adwaenai 'r dyn.
 Fe ofnodd, ac fe drodd draw,
 O w'radwydd blin i rodiaw.
 Rhoi grymus gân o'r gromen
 Wnai'r ceiliog bywiog ei ben.
 Simon, was afresymol,
 O'r neilldu wnai nesu 'n ol.
 Safai, ymdwymnai wrth dân ;
 Gwaraidd forwynig eirian
 A dd'wedodd, Yn ddi wadu,
 Hwn, wyr llon, sydd un o'r llu.
 Yn annoeth fe wnai ennyn,
 Tyngai n' adwaenai y dyn.

Brwd yr anfonai'r bradwyr
 Am hadlyd, am waedlyd wyr :
 Gau dystion ëon a wnant,
 Anudonwyr nid unant ;
 Yr oeddynt oll am ruddwaed,
 Hwy fynnan', weithian, ei waed.

Tra bu 'r gwâr Iesu grasawl,
 O flaen gweision duon diawl,
 Mewn awr, dyma un arall
 O chwerwon feibion y fall,
 Cyhoeddus, yn cyhuddaw,
 Mi'th welais, mi'th dremiais draw,

Do 'n yr ardd ; tydi 'n wir wyd
 O honyn', fal i'th henwyd.
 Anmhwylo 'n union a wnai,
 Gofdiodd, ac fe wadai ;
 Gwridiai, fe regai 'r adyn,
 Tyngai n' adwaenai y dyn.
 Nerthawl blygeiniawl ganu
 Yn glochog wnai 'r ceiliog cu ;
 Hwythau yn glau a glywan'
 Ei glauar lef eglur lân.
 Glwysaidd droi golwg lesol,
 Yn dyner, wnai Nêr yn ol.
 Yr olwg fu 'n chwerw alaeth,
 I galon Simon fu 'n saeth :
 Taran oruwch-naturiol
 I'w galon anffyddlon, ffol !
 Taran, tu hwnt i eiriau,
 Wnai 'n 'scyrion ei galon gau !
 Dan riddfan, weithian, ae 'n ol
 O neuadd yr annuwiol.
 Dygn a fu 'r waredigaeth !
 Ochl'neidio, dan wylo, wnaeth ;
 Yno, mewn chwerwder enaid,
 Ei ddagrau yn gwau a gaid.
     Haid o offeiriaid di ffydd,
 Bugeiliaid gau, heb g'wilydd,
 Ar y pur Nêr poeri wnant,
 Yr Ion tirion watworant.
 Ei gu wedd hwy a guddiant,
 Ei daro, dan wawdio, wnant.
     Pan wawriai, pan dorrai 'r dydd,
 Deuai 'r flin dorf aflonydd
 A'r glân Ior i'w cynghor caeth,
 I lenwi eu gelyniaeth.
 Eistedd ar eu gorseddau
 Mewn brâd gwyllt, mewn bwriad gau,
 Yn hanner lloer a wnai 'r llu,
 Fawr-Nêr, i'w euog farnu.

Barnydd a llywydd y llys,
 Taer arch-offeiriad dyrys,
 D'wedodd yr ynfyd adyn,
 Tydi, beth a dd'wedi, ddyn ?
 Teilwng, gyfiawn dystiolaeth,
 Sicr yw hyn, i'th erbyn aeth.

Ei gu enw a gai anair,
 Fe dawodd, ni dd'wedodd air.

Yn enw yr Ion cyfion cu
 Ydwyf yn dy dyngħedu,
 Dd'wedyd i ni yn ddidwyll,
 Yn eglur, a thrwy bur bwyll,
 Ai anwyl Fab Duw 'r wiwnef
 Wyt yn wir ? ai Crist o nef ?

Y byw Nêr ateb a wnai,
 Yn fwyn, i'r hyn ofynai :
 D'wedais mai Mab Duw ydwyf,
 A diau yw, Mab Duw wyf.
 Yn ngallu 'r Tad mawrfad mau,
 Mi welwch ar gymmylau
 Eglurwawr nef yn glaerwyn ;
 Y byd oll wel Fab y dyn.

Yna 'r barnwr yn union
 Lidiodd, e frydiodd ei fron ;
 O'r ogyrch ei wisg rwygai,
 Anfad naws ynfydu wnai :
 Cabledd, cabledd, gwagedd gau,
 Annoeth, a ddaeth o'i enau !
 Chwithau, beth meddwch, weithion,
 Wyr hael, a haeddai 'r awr hon ?
 Traethai gau bilerau 'r wlad,
 Euog, Oh enwog ynad !
 Euog, o farn gadarn gaeth,
 A mawr waelod marwolaeth !
 Yna hwy a'i difenwant,
 Ei watwor, iawn Ior, a wnant.

Suddas, ar ol troseddu,
 Mewn garw boen, mewn gwewyr bu.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN VIII.

Y CYNNWYSIAD.

Crist ger bron brawdlys yr Iuddewon.—Ei anfon at Herod i'w farnu, a Herod yn ei anfon yn ol at Pilat, yr hwn sydd yn ei farnu yn ddi-euog.—Breuddwyd hynod gwraig Pilat, yr hon a rybuddia ei gwr i ochelyd euog farnu yr Iesu.—Pilat yn amcanu gollwng Crist yn rhydd; ac, wedi pob ymdrech, trwy falais a haerllugrwydd yr Iuddewon, yn gosod Crist i'w groeshoelio.—Cyfaill yn cario croes Crist.—Tosturi y gwagedd drosto, a'i dosturi yntau trostynt hwythau.—Croeshoelio Crist rhwng dau leidr, ei farwolaeth, a'i gladd-edigaeth yn medd newydd Joseph, o Arimathea.—Cynhyrriad cyffredinol trwy holl naturiaeth.—Adgyfodiad gogoneddus Crist, a'i ymddangosiad i Mair Magdalen, i'w ddysgyblion, i Tomas, &c.—Crist a'i ddysgyblion yn myned i fynydd yr Olewyydd, a'i esgyniad oddiyno i'r nef, wedi rhoddi addewid rasol iddynt o anfoniad yr Ys-
pryd Glan, y Diddanydd.

PAN ddoi 'r dydd drwy 'r gwledydd glân,
Drwg lywiawdwyr hwy gludan',
Yn fore, Ior nef eurad
I lys gau-raglaw y wlad :
Ond i'r llys diiys nid ânt,
Y wledd, wrth hynny, luddiant.

Drwy lydain, gywrain geurydd
Sion, amrywiol sôn sydd.

Yr Iuddewon creulon, croes,
Rhai ynyd mawr eu hanfoes,
Tyrrant at y pretoriwm,
Heb nifer mewn trawsder trwm.
Ar frys o'i ddisgleirlys glân,
Siriol i'r cyntedd seirian
Doi 'r ynad mawr, dirinwedd,
Mewn balchder, a gwychder gwedd,
Mewn dimwnd, mewn diamhur
Ruddemmau, mewn perlau pur.
A'n Câr, fal Oen gwâr, gwirion,
Mae 'n alaeth, ysywaeth, sôn,

A ddygwyd i'w ddiweddgur
Mewn rhwymau, cadwynau dur.

Medd celfydd lywydd y wlad,
Cyhoeddwch y cyhuddiad.

I'w lifer fe wnai ofyn

Pa ddrygwaith diffaith wnai'r dyn ?

Yna'r anfad gâd, ar g'oeidd,

D'wedent, pe drwg nad ydoedd,

Hwythau, mewn rhwymau'r awr hon,

Cofied, nas rhoent y Cyfion.

Os diffaith yw gwaith y gwr,

Bernwch ef, ebre'r barnwr.

Y Gwr mawr, troi'n awr a wnai,

Ar hyd y cyntedd rhodiai.

D'wedent, Gwyddost nad ydyw,

Nad cyfreithlon weithion yw

Dialedd yn ein dwylaw,

Ni sydd, ddoeth lywydd, i'th law.

Y gâd annuw gyd unant,

Cyhuddo, dan wawdio, wnant.

Cynhyrfant, gŵyr-dröant draw

Y wlad i gyd i lidiaw :

Gwa'rddodd deyrnged ac urddas

I Gaisar, yr anwar was !

Efe, os coelir ei fin,

Fe yw'r unig wir frenin !

Er hyn, er pob rhyw anair,

Fe dawodd, ni dd'wedodd air.

Y rhaglaw, hylaw helynt,

Ymchwyddawdd, fe holawdd hynt

Yr Iesu yn gyfrwysol,

Ond heb un ateb yn ol.

Ei enau mwyn, mewn un modd,

Oen gwirion, ni agorodd.

Yno, er pob rhyw anair,

Fe dawodd, ni dd'wedodd air.

I'r dewrfalch farnwr dirfawr

Bu'n hynod ryfeddod fawr.

Weithion hwn a aeth yn hy'
 I'w loywdeg fawr ddadleudy'.
 Galwyd ein Harglwydd gwiwlan
 Ar frys i'r goleulys glân,
 Ffyrnig, fileinig flaenawr,
 Mal hyn gwnai ofyn yn awr,
 Ai ti, mal clywais i sôn,
 A ddaw 'n frenin Iuddewon ?
 Mwyn Ion, attebai, Mae 'n wir
 Ydd ydwyf hwn a dd'wedir.
 Ond fy nheyrnas addas I,
 Mi wn, nad o'r byd mo'ni.

Brenin wyt ! ebe 'r ynad :
 Ie 'n wir, Mawr ! ebe Nêr mâd.
 A naws tirion ystyriai,
 Craffu 'n anwylgu a wnai
 Ar wedd ei farnwr addig ;
 Meddai, e dd'wedai 'n ddi ddig,
 Fe 'm ganwyd, anfonwyd Fi
 I hyddysg rydd gyhoeddi
 Y gwir, mewn modd hygaraf,
 Er lles, mi wnes, ac mi wnaif.
 Pob un sy 'n gytun a 'r gwir,
 Diau, ganddo 'm gwrandewir.

Be' yw 'r gwir ? ebe 'r Ior gau ;
 Draw, ar hynt, e droi yntau.
 Gwelai hwynt mewn disgwyliad,
 Gwnai araith gain wrth y gâd :
 Holais, gwelais y gwaelod,
 Mae 'n ddi fai, mae 'n ddiâu 'i fod.
 Ond gwnai hyn eu hennyn hwynt ;
 Didaw, 'n unair, y d'wedynt,
 Gwnai ryddhau o'u deddfau da
 Luedd gwlad Galilea :
 Yn hyf yma, gwnai hefyd
 Ddrygau, a thrwy barthau 'r byd.

Pan glybu, pan wybu 'n awr,
 Yn burion o ba orawr

Ddewisol yr oedd Iesu,
 Gwnaeth ddanfon y Cyfion cu,
 Dofydd, wr isel, difalch,
 At Herod, oedd bended balch.
 Herod, wrth ganfod y Gwr,
 A lawenai, wael anwr.
 Nis gwelai 'r hyn ddisgwyliodd,
 Yn draws, mewn drygnaws, fe drodd.
 Afonydd lu 'r drwg flaenawr,
 Gwawdien' Ion i gyd yn awr.
 Danfon wnaeth Herod ynyd
 Brynwr a Barnwr y byd,
 Mewn 'scarlad, y mād Ior mawr,
 Iesu gwâr, mewn gwisg eurwawr,
 Yn ol at elynol wr :
 Fe wenodd y Rhufeinwr.
 Eurawg wisg oedd yn arwydd
 Breninol, orseddol swydd.

Trigoliawn y lwyslawn wlad,
 Gwelent ben pob disgwyliad :
 Yna lwy a droen' yn hawdd,
 Eu ffydd a lwyr ddiffoddawdd.

Fe, Pilat, fwyaf piler,
 Wrthyn' byth araith iawn bêr
 A wnai ; ond cynhyrfai hon
 Laweroedd o hil Aaron.
 Drwy ddichellion budron, bâs,
 Hwyr dro 'n ddynion y ddinas
 I ddeisyf cael lladd Iesu ;
 Rhoi 'n rhydd y llofrudd i'w llu.
 Llawen y gwnaethai 'r llywydd
 Ro'i Nêr hael eirian yn rhydd.
 Y dynion digrediniaeth,
 Naws dig, pan welent nas daeth
 Yn ol eu hamchwyddol chwant,
 Annoethaidd droi a wnaethant.
 Croshoelier fal crâs elyn !
 Ymaith â'r fath ddiffaith ddyn !

Pa achwyn, pa gŵyn, pa gâs,
I lunio 'r fath alanas ?
Ai diriaid ddofn fradwriaeth ?
Pa ddrwg anamlwg a wnaeth ?
Oferedd oedd llefaru
Yn rhywiog wrth lidiog lu.
Cynnwrf, a thwrf, a therfysg,
A swm cân myrddiwn i'w mysg ;
Croch lefau, hyd seiliau 'r sér,
Caersalem, oedd, Croeshoelie !
Tra bloeddient, tra rhuent rhawg,
D'wedai 'r barnwr godidawg,
Gormod hynod ddihenydd,
Flangellaf, rhoddaf yn rhydd.
Pontius Pilatus a'i lu
Taerwyllt wnaent ddiystyru
Nêr anwyl, fwynwr uniawn,
A'i amgylchu yn llu llawn.
Dwysgam, yno diosgwyd
Ein Iesu glân o'i wisg lwyd.
Cablu a fflangellu 'r gwâr
Ynad, a wnai 'r gwyr anwar.
Dilladent, hwy wisgent Ior
Perffaith wedi 'n mewn porphor.
Dewrion Rufeinwyr diras,
Coron o ddrain creulon crâs
Rodden' ar ben Ior y byd,
A'i wiwdlws dâl wnai 'n waedlyd.
Anwyl Ion, yn ei law ef,
Mawredd, gogonedd gwiwnef,
Corsen irwen fu 'n arwydd
O'i freiniol, arswydol swydd.
Gwawdio, glin-blygu wed 'yn,
Addoli, cyhoeddi hyn ;
Llawenydd i'r Llywydd llon !
Ddiwael Frenin Iuddewon !
Yno ei gernodio wnant ;
Ar Iesu hwy boerasant.

Cymmeren gorsen, rhoen' gur
Poenydiawl i'r Penadur.

Anwylaidd wraig wên, olau,
Y llywydd dig'wilydd, gau,
Yn bruddawl mewn boreddydd,
Breuddwydiai pan dorrai 'r dydd.
Gwelai wr cyfion, gwiwlwys,
Nefolwawr, dan boenfawr bwys ;
Mewn mawrddig, mwy na myrddiwn
Yn gwawdio, 'n cyhuddo hwn !
A'i gwr yn barnu'r Gwirion
I'r dorf draws, anhynaws hon.
Braw odfa fu 'r wraig brydferth,
Gwnai ddeffro mewn cyffro certh.
Y galed weithred nid ai
O'i henaid pan ddihunai.
Ac yr awrhon sôn y sydd,
Yn dwyn, fel ar adenydd,
Hanesion geirwon yn gynt
Na rhediad un rhuadwynt ;
Fod gwirion wr cyfion, cu,
A thirion, i'w ferthyru :
Rhai dd'wedent, Gwr hardd ydyw :
On'd hwn alwodd feirw 'n fyw ?
Mae 'n awr o flaen bloedd-fawr blaid
Y dyrys benaduriaid :
Heb achos, mawr na bychan,
Etto ei ddinystrio wnan'.

Gwraig di ffydd frawdyydd y fro,
Ae hyn i galon honno.
Anfon yn union a wnai
Hanes i'w gwr, nas gŵyrai
Farn iawn ; na ro'r Cyfiawn cu
Fawrwerth Wr i'w ferthyru.
Hir freuddwydiais o'i herwydd,
Wr mâd, ar doriad y dydd.
Cla' ydwyf mewn caledi :
Hi fu 'n dost ar f' enaid i.

Cyffrodd, argyhoeddodd hyn
 Enaid y dybryd annyn.
 Felly Pilat f'ai allan,
 Wr dig, a'i yspryd ar dân.
 Ebe 'r gwr, brawdwr eu bro,
 Attoch 'rwy 'n dyfod etto ;
 A dyfod mae 'r Gwr difai,
 Heb bechod mae 'n bod na bai.

Mewn porphor doi 'r Ior eirian
 I'r cyntedd, a'i degwedd dan
 Y goron ddrain creulon crâs
 I'w ddwyn at wyr y ddinas.
 D'wedai 'r barnwr godidawg,
 Wele 'r dyn !—ar hyn hwy rhawg
 A floeddient na fynnent fod
 Iesu ar ddaear isod.

Dirboener ! nis derbyniwn !
 Croeshoelia ! croesholia hwn !
 Na waeddwch mor anoddef .
 Chwi, Oh wyr, Croeshoeliwch Ef.
 Ni enwyd bai 'n ei einioes ;
 Yn y dyn dim bai nid oes.

Y dyrys benaduriaid,
 Ennyn ar hyn a wnai 'r haid.
 Unen' eu llef yn un llu
 Nawswyllt yn erbyn Iesu.
 Mae cyfraith oleufaith lân
 Genym o enwog anian ;
 Wrth hon, ein cyfraith hynod
 Nefol, fe 'n farwol sy i fod.
 D'wedodd mai Mab Duw ydyw ;
 Haeddai hwn fod heddyw 'n fyw ?

Dygodd hyn synnedigaeth,
 Bu'r barnwr mewn cyflwr caeth.
 I'r neilldu nesu a wnai,
 Hyf eilwaith fe a holai,
 Gan ofyn pa ddyn oedd ef
 I gu enwog Ior gwiwnef ?

Yno, mewn prudd-der enaid,
 O'i enau dim geiriau gaid. •
 I'r dewr ynad dirinwedd
 Yn ei lân a'i anwyl wedd
 Ei dduglwyf ydoedd eglur,
 Anrhaethawl angerddawl gur.
 Dilys yr oedd dan daliad
 Cyfiawnder, digter ei Dad.
 Ebe 'r barnwr ffrostiwr ffri,
 Ai tybied na 'm hattebi ?
 Yttwyd (a raid d'we'yd itti)
 Heb wybod f' awdurdod i ?
 Minnau, gwybydd, o mynnaf
 Yn awr dy ryddhau a wnafl.
 Rhwyddaidd a hawdd yw rhoddi
 I loes y groes d 'einioes di.
     Ior etto a roi atteb ;
 Tydi ni elli na neb
 Drwy fawrloes ddwyn f' einioes fau,
 Oh ddyn, heb fy modd innau.
 Mi ddaethym yn gyflym gu
 Odd' uchod i heddychu.
 Ydd ydwyd, na'm traddodwr
 Gyfiawnach, amgenach gwr.
     Pilaf, wedi pob holiad,
 Mawr oedd hwn am ei ryddhad.
 Ae 'n ol at clynol lu
 I ddeisyf rhyddhau Iesu.
 Mawr alar ! barn marwolaeth,
 Er hyn, yn ei erbyn aeth !
     Yr Iuddewon, geirwon gad,
 Mynnent gael eu dymuniad :
 Anfadwyr, gwnaent ynfydu ;
 Hyd nef yr aethl llef eu llu :
 Tydi, os gadewi 'r dyn
 O'th ddwyllaw, wyd fyth elyn
 Gwedi i Gaisar gadarn,
 Os ti arbedi roi barn !

Hwnnw a'i gwnel ei hunan,
 A drodd mewn un modd na man,
 Yn frenin, hwn, fawr ynad,
 A dorrir, leddir o'r wlad!
 Gau luniaw drwg elyniaeth,
 Sur naws, i Gaisar a wnaeth!

Yr ynad, bob yn ronyn,
 Ddiflannodd, delwodd y dyn:
 Gwywo, dan wyro 'n araf,
 Wnai hwn, fal blodeuyn haf.
 Goffin ydoedd ei gyflwr;
 I'w orsedd geinwedd ae 'r gwr.
 Ebe 'r ynad, wele 'ch brenin!
 —Bu 'r offeiraid, bleiddiaid blin,
 A'r lliaws mewn drygnaws dro;
 Dymument ei gondemnio.
 Cyd unent fel câd annwn,
 Difetha! Croeshoelia hwn!

Sylwch, wyr, a groeshoeliaf
 Eich brenin?—Oh brenin braf
 A fydd!—Un brenin feddwn,
 Caisar, wr hawddgar, yw hwn!
 Yr enwog lidiog wladwyr,
 Creulon fygythion y gwyr
 A droi 'r ynad ar unwaith
 I ddrygau camweddau maith.

Pilat, o flaen y palas,
 Galw am ddw'r wnai'r barnwr bas,
 Mewn cystudd, yn brudd mewn braw,
 Yn ddiles glanhai 'i ddwylaw.
 Gwed'yn ei ddwylaw godai
 I nef, a golygu wnai
 Ar Iesu; ar y llu llawn;
 Cofiwch, o waed y cyfiawn
 Hwn, yr wy 'n wirion o hyd;
 Gwirion yr âf i'r weryd.
 Hwyl, fradwyr, wnaent hyfrydu;
 Bloeddiodd a llefodd eu llu,

Deled arnom ni 'r dialedd !
 Nyni a'n meibion un wedd !
 Rhyddwys farn ! fe a'i rhoddawdd,
 I foddio 'r dorf honno 'n hawdd.
 Oh lidiawg greulon wladwyr !
 Oh ddybryd, Oh waedlyd wyr !
 I'r gwirion bu arw gerydd !
 Diras Farabbas fu rydd !

Y dda wisg a ddiosgwyd :
 Rhoent ar y gwr lliwgar llwyd
 Ei hynod wisg ei hunan,
 Ac ar unwaith ymaith an'.

Yr wy' n glaf, arw iawn glefyd,
 Gan ddrygau, a beiau 'r byd.
 Iesu mâd ! b'le symmudaf ?
 B'le weithion, wir Ion, yr âf ?
 Pa floedd gan y bobloedd bas ?
 Chwerwedd cynddaredd ddiras !
 Y mawrlu sy'n gwel'd narwloes
 Mab Ior nef, dan ei gref groes !
 Yn dy galed galedi,
 Fy Naf, nis gadawaf di.
 Rhag i loes yr hagr groes hon
 Luddias eu dialeddion,
 Rhoi 'i eres groes ar arall
 Wnaeth creulon feibion y fall.

Natur, ni welwn etto,
 Sydd yn hon, afradlon fro :
 Y gwâr wragedd goreugu,
 Mae rhai'n yn wylofain lu.
 Gwnan' lefain gan ei lafur,
 Wrth weled ei galed gur.
 Wrth ganfod eu tralod trwch,
 Medd Ior hael, na wael wylwch :
 Ero fi na bo'i chwi chwaith,
 Dynnu uchenaid unwaith.
 Am Sïon a'ch meibion maeth,
 Wylwch, wylwch o alaeth.

Daethom yn awr, ddirfawr ddydd !
 I hynod fryn dihenydd !
 Yn ofalus gwnaf wyliaw
 Pa ryfedd ddiwedd a ddaw.
 Pa olwg !—Oh pwy welaf !
 —Groeshoelir, yn wir, fy Naf !
 Ai rhwng lladron geirwon gau
 I'r entyrch codir yntau ?
 Trostynt, er maint eu trawsder,
 Ar Dduw da eiriol wna Nêr :
 O Dduw Dad ! maddeua Di
 Gynnwrf eu mawr ddrygioni !
 Cyhoeddus yw cyhuddiad
 Ion cu i lu pob rhyw wlad :

“ IESU O NAZARETH,
 BRENIN YR IUDEWON.”

Y torfoedd, yn lluoedd llawn,
 Addig ysgrifenyddiawn,
 Henuriaid hyfion eres,
 A'r gau offeiriadau rês,
 A milwyr disynwyr sydd,
 Gwelaf, pawb fel eu gilydd,
 Hwy wawdiant, cablant Ior cu
 Yn ei loes, anwyl Iesu !
 Yn mysg y terfysg a'r twrf,
 Bradus drygionus gynnwrf,
 E welwyd morwyn wiwloer,
 Yn ddistaw, yn wylaw 'n oer,
 Gwen liwgar, gan olygu
 Weithiau ar y ddaear ddu ;
 Bryd arall i'r wybr dirion ;
 Ac weithiau ar friwiau 'i fron.
 Wylai wedi 'n o alaeth,
 I'w gruddiau hallt ddaagrau ddaeth,
 Ow Mair ! hawddgara' morwyn !
 Mor dostur ei chur a'i chwyn !

Bu'n oer ei bron, bun arab,
 Ar ol ei rhyfeddol Fab.
 Duwies o ferch ! mewn dwys fodd
 Ei henaïd a wahanodd !
 Oh Duw mawr ! pa'm f' enaid mau,
 F' enaid ! na wylaf finnau ?
 Ond tost mor greulawn wyt ti,
 Gan weled, ac ni wÿli ?
 Yn hyn ydd wyd annhyner,
 Tydi, ni wÿli am Nêr.
 Hiraeth, trymder o'i herwydd,
 Rhyfeddod a syndod sydd ;
 Trymion ofidiau tramawr
 Sy 'n cau ar fy nagrau 'n awr.
 Mae ofnau 'nghiliau 'nghalon,
 Mae braw dirgelaidd i'm bron,
 Ond Oh ! na byddo yn bod !
 Mai baich fy ngorthrwm bechod
 Sydd yn bwys mwy dwys na'r dur
 I'w ddwylaw 'n rhoi mawr ddolur,
 Yn amlhau poenau, heb baid,
 I'w anwyl gyfiawn enaid.
 Diflanned, todded heddyw
 Nef eirian, pob anian byw !
 Na ddalio 'r byd yn ddilyth,
 Ond bod megis heb fod fyth !
 Mae Nêr, oreuber aberth,
 Mae Ior natur mewn cur certh !
 O rasol, Oh nefol Nêr !
 Ei boenau a ddibenner !
 Oh boed i'r awr hagr-fawr hon
 A'i boenau gael dibenion !
 D'wedwch, ba ruddwaed ydyw,
 Can's i'm golwg amlwg yw,
 Sy 'n lliwio, yn gwridio 'r grog ?
 — Oh ! gwaed Iesu, gu D'wysog !
 Hyfrydu mae ei fradwyr,
 Bloeddio a gwawdio mae 'r gwyr ,

Gwatwor ei eiriau 'n gyttun,
 Mwyhau ei boenau bob un.
 Ni feiddiaf ond rhyfeddu ;
 O greulon elynion lu !
 Mwy rhyfedd, Ior hedd, er hyn,
 Yttyw dy gariad attyn'.
 Fal Tad yn mron ymadael
 O'r byd i'r gweryd, oer gwael,
 Ban wel, yn ei boen olaf,
 Ei blant, er clwyfiant, wr claf,
 Etto fe dry ef attynt ;
 Rhydd fendâth fâd i'w hâd hwynt ;
 Ion grasol, ein gwir Iesu,
 Mae 'n ei wedd drugaredd gu,
 Nefol ragorol gariad
 Ar y grog, odidog Dad !
 Dirioned i rai annuw !
 I feibion dynion yw Duw !
 Ion anwyl, mae 'r ben einioes ;
 Clywaf ei lef mewn claf loes :
 Oh f' un Duw ! Oh f' enaid i !
 Oh Duw ! pa'm y'm gadewi !
 Llefodd y mâd Benadur,
 —Mae syched yn galed gur !
 Un o'r milwyr, gwawdwyr gau,
 Roi winegr sur i'w enau.
 Pan brofodd, fe a drodd draw
 Ei hoywber wyneb heibiau :
 Pan drodd, dolefodd Duw lwyd,
 Y Gwr hoff iawn,—GORPHENWYD !
 Yn rhwydd i'th law 'rwy 'n rhoddi,
 Oh bur Dad ! fy Yspryd i !—
 Deryw !—ei fwyn wedd dirion
 Ogwyddodd i'w freufodd fron.
 Darfu !—fe ddaeth ei derfyn,¹
 Dirfawr haid, darfu ar hyn
 Gelyniaeth o galonau
 Anraslon wyr, geirwon, gau.

I'r ddyrys oer ddaearen
 Naf a ddaeth, o'r nefoedd wên.
 Gwiw roddion roi 'r Gwr addas,
 O hedd, o rinwedd, o ras :
 A gwael dâl, fel y gwelir,
 Ga'dd Celi genym ni 'n wir.
 Oh Duw ! f' Arglwydd !—a dawaf
 Ben awr am gariad Mab Naf,
 O'i fodd oddefodd ofid,
 A blinder, a llymder llid,
 Ing mor ddwys, angau mor ddu,
 Fy Mrenin, wrth fy mhrynu !
 Briwedig mewn braw ydwyf,
 Am Iesu hiraethu 'r wyf.
 Mwynwr, dywaed, os mynni,
 Ust fôr ! ond nis tawaf fi.
 Ow immi fod mor ammhur !
 Gwae fi roi i Geli fawr gur !
 Gwae goffa rhwygo gwaywffon,
 Gwaith echrys, i ystlys Ion !
 O'i fynwes, anwyl Fwynwr,
 Gwedi, y daeth gwaed a dw'r.
 Fe o Arimathea,
 Wr dethol, dedwyddol da,
 Ioseph wnai gladdu Iesu
 Mewn beddrod hardd, mewn gardd gu.
 Fu dydd, neu fydd, ryfeddach ?
 Rhoi 'r MAWRREDD yn y bedd bach !
 Ofnus, anhwylyus helynt !
 Aeth ymaith bob gobaith gynt !
 Gorwedd mae dan y garreg
 Mab mawr Duw, a Mab Mair deg !
 Ior mâd, Cariad cywiraf,
 Wrth ei fedd gorwedd a gâf.
 Yr Iuddewon geirwon gau,
 Gelynon o galonau,
 Rhydaer fleiddiaid rhuadwy,
 Gwynfydant, llawenhant hwy.

Gau lawenydd gelynion
 Sy 'n brydio, sy 'n briwo 'm bron.
 Oer ddyrys yw 'r ddaearen,
 Y mae 'r byd i mi ar ben.
 Oh y Byw-Nêr ! ba ennyd
 Y gwneir barn gan wyr y byd !
 Y gwir, a barn gywir gu
 Bellach a wnaethant ballu.
 Dyfn seiliau 'r mynyddau 'n awr,
 A'u trymion lwythau tramawr,
 Yn llwyr oll o'u lle yr ant,
 Y liwdeg ddaear lydan,
 Torrodd drwy gylch naturiaeth,
 A'r môr mawr o'i orawr aeth !
 A du-lenwyd haul anian
 Holl natur,—Oh 'r gloywbur glân !
 Dyma 'r fân, dyma 'r oer fedd,
 Y gweryd, lle mae 'n gorwedd.
     O blith llu, goleugu, glân,
 Anfarwol, y nef eirian,
 Mi, Oh frawd, ddaethum o fry,
 O'r geinwen wybren, obry.
 Dylai fod arnad alar
 Ar ol dy ragorol Gâr,
 T'wysog enwog y wiwnef,
 Dirion Ior daear a nef.
 On'd d' ofidion dyfnion di,
 Oh ddyn ! ni wnan' ddaioni ;
 Synied pethau presennol
 Yr wyd, heb ganfod ar ol.
 Buan aeth Gair y Bywyd
 Yn anngof, dros gof i gyd.
 Ni fÿn Duw Nêr, mwynder maith,
 I neb fÿn'd i anobaith.
 Marwolaeth Mab Mair wiwlan,
 Dofydd, Naf Lywydd nef lân,
 I anwyl lu goleuni
 Rhyfeddod hynod yw hi.

Ni chlywir gan wych liaws
 Y nef, arafaidd eu naws,
 Gu gân drwy fro 'r gogoniant,
 Fiwsig plethedig, na thânt.
 Distawrwydd dwys ystyriawl
 Y sydd drwy geurydd y gwawl.
 Nef-luoedd, dorfoedd dirfawr,
 Tristan, a'u telynau 'lawr.
 Ac wele ! dyma 'r gwylwyr,
 Yn arfogion eirwon wyr,
 Yn neshau ; ninnau 'n union
 Awn draw o'r ardd lwys, hardd, hen.
 Arweiniaf di draw ronyn ;
 Cyfod i ddyfod, Oh ddyn !
 Agoraf olwg eres
 I ti, 'n awr, o lwyddfawr lês.

Eirian Fab glân goleuni !
 Nerthaist ac adfywiaist fi.
 Dioedi, parod ydwyf,
 Parod i ddyfod ydd wyf.

Helaeth fendithion hylaw
 I ti, ddyn, etto a ddaw.
 Buost ffyddlon i'm Ion mau,
 Wyd ethol gan Dduw, dithau,
 Derfydd dy brudd-der dirfawr ;
 Cei ganfod rhyfeddod fawr.
 Gwrando eiriau 'r gywreindeg
 Odiaeth brophwydoliaeth deg :
 I'r ddraig hâd y wraig a rydd
 Hynod ddirfawr ddihenydd ;
 Cyflawnwyd, cu fawl union
 I Fab Duw byw, heddyw hon.
 Mawrion wyrthiau mor nerthawl
 Gwyrthiau dros gaerau y gwawl,
 Na welaist, ddyn anwylaf,
 I ti eu mynegi wnaf.
 Dan lês balmwydden lwyswawr
 Nyni orphwyswn un awr.

Haeddai 'r eres hanes hon
 Ddistawrwydd addas tirion.
 Gwel yn awr, Goleuni oedd,
 Di wâd mai Mab Duw ydoedd.
 Rhwygodd llen y deml wên wawr
 Ar ei derfyn, Ior dirfawr !
 Y creigiau, drwy barthau 'r byd,
 Yn ei gur, wnaen' agoryd.
 Haelionus haul y wiwnef
 Lewygodd, fe dduodd ef,
 Wel'd T'wysog ardderchog ddawn
 Yn dioddef, dros ddyn diddawn.
 Mawr derfysg ! y môr dirfawr,
 Ar ddaear fud, dduoer, fawr,
 Diau rhai 'n, wrth farw Duw 'r hedd,
 A grynent mewn gwirionedd :
 Crynodd caerau y wiwnef,
 A'r sêr yn uchder y nef.
 Pan godwyd ef ar gref grog,
 Wareiddiaf Ior mawreddog,
 Fal ergyd saeth, daeth i'r diawl
 Wynias gur anesgorawl.
 Ar edyn dychryn, mewn dig
 Uffernawl, ffodd y ffyrnig ;
 Traws giliodd tros y geulan
 I'w lyn du 'n olwyn o dân.
 Yr oedd o'i fewn riddfanau
 Cythreulig, drwy 'r ffyrnig ffau :
 Y diawliaid oedd mewn dolur,
 I'w gruddiau 'r oedd dagrau dur.
 Uwch ben eu ffurfafen fawr
 Ddiderfyn, yr oedd dirfawr
 Gylch, ac o'i hamgylch o hyd
 Yr oedd ef yn cyrhaeddyd ;
 O dewdwr hynod ydoedd,
 A chànt o adamant oedd.
 Yn ei lafur, dolur du,
 Yn ei loes, anwyl Iesu,

Y nerthawl agwrddawl gylch
 A rwygodd drwy ei ogylch,
 A holltodd, tafodd i'r tân,
 I'r gwaelod o'r fawr geulan,
 Pob darn mor gadarn, mor gerth,
 Unfaint â mynydd anferth,
 Ag Idris fawr ei godre
 Dan gwmmwl nifwl y ne',
 Neu gymmaint â'i harddfaint hi
 Yr awyrawl Eryri.
 Gan gerth nerth eu rhyferthwy,
 Eu trymder a'u hamlder hwy,
 Y mynor (is dyfnor dig
 Uffernawl, o dân ffyrnig)
 Têw iawn, oedd yn toi annwn,
 Gwahanodd a holltodd hwn :
 Afrifol aruthrol rawd,
 Torrasant i'r tir isawd.

Crynodd, e dybiodd y diawl
 I'w noddfa ddofn anneddfawl
 Draws chwalu dros ei cholyn,
 A llwyr ddistrywio y llyn.

Yn y storom drom dramawr,
 Pan wnaed brâd yr Ion mâd mawr,
 Y ffyrnig dorf uffernawl,
 Cyfeillion duon y diawl,
 I lawr â hwynt laweroedd
 I'r gwrês llwyr eres lle 'r oedd
 Annedwydd ddychryniadau
 Echryslon, i'r gwyllon gau.

Gan dwrf ac egni dirfawr
 Darnau 'r adamantau mawr,
 Y gythreulig ffyrnig ffau,
 Gwaelod ing, a gwlad angau,
 Llydain ddyfnderoedd lldiawg,
 Crynent, a rhuent y rhawg.
 Y llyn tân brwmstan, a braw,
 Trystio wnai 'r trolyn trostaw.

Holl ri' y meini mynawr,
 Hwythau 'r adamantau mawr,
 Eu gwely yw y gwaelod,
 Ac yno fyth y can' fod ;
 Arwyddion (mewn mawr oddaith)
 Nerthawl trag'wyddawl o'r gwaith.

Ac erbyn disgyn o'r dorf
 Gythreulig, ddiawlig, ddilorf,
 Dirfawr oedd rhifoedd eu rhawd,
 Ryw fodd, wele ryfeddawl !
 Y diawl, a'i erchyll deulu,
 Drwy 'r fwrn losg, dra 'ffernol lu,
 A droes, ar ol ei drawsedd,
 Yn sarph genfigennus wedd,
 A'i hollwedd yn dân hyllwylt
 Gan ddychryn, a gwenwyn gwyllt.
 Yr un sut rhai 'n a Satan
 Yn droiau, 'n dorchau o dân.
 Y dewrion bennaduriaid
 O faint yn gymmaint a gaid
 A mawrion seirph y moroedd ;
 Mawrion hwynt ; mwy er hyn oedd
 Y rydaer ddraig ruadwy,
 Satan ei hunan, na hwy :
 Arswydus, eirias ydoedd
 Eu gwawr, a chythreulig oedd
 Hyll derfysg y llu dirfawr
 Yn chwythu drwy 'r fagddu fawr.
 Naws dwl, fal rhwng nôs a dydd
 Y gwelent wedd eu gilydd :
 Du ofid i lu Diafol !
 Arswydent, neidient yn ol.
 Ni bu yn y fagddu fawr
 Y fath gynnwrf, dwrf dirfawr ;
 Trosti 'r oedd eu si a'i swm ;
 Dolennent hyd wâl annwn.
 Wele ! yn ei farwolaeth
 Distryw ar ddistryw a ddaeth !

Di welaist gwymp y diawliaid,
 Echryslon a hyllion haid.
 Talu 'n helaeth a wnaeth Nêr ;
 Ni fu Ior Nef farw 'n ofer.
 Gwelwyd rhyw debygoliaeth
 Yn y Gwr, a'i wlad yn gaeth,
 Chwerw ing, yn ngharchar angau,
 O'i elynion geirwon gau
 Ei hunan wnaeth o honynt
 Fawr laddfa, yn Gaza gynt.
 Am gael y byd hyfryd hwn
 Yr oedd byddinoedd annwn ;
 Er holl allu 'r ellyllon,
 Croch lu, yr Iesu, wir Ion,
 Yn deg, rhag damnedigaeth,
 Rhyddhau eneidiau a wnaeth.

Yn mynwes Nêr, dyner Dad,
 Mae 'n ol ragorol gariad,
 Nefol, i'w raddol roddi,
 Hynod, anwybod i ni.
 Golau nid pob dirgelion
 I fwyn lu y nef wen lon.
 Oh y Gwiwlwys!—Oh Geli!
 I f' enaid mau d' eiriau di,
 Oh lân gennad y loyw-nef!
 Y sydd fal newydd o nef!
 —D'weda 'r Disclair clodadwy ?
 —Ni wn o fyrddiwn, neu fwy
 Beth gyntaf ofynaf it ;
 —Fwynwr, pa'm ymofynit
 Am bethau uwch doniau dyn ?
 Rhyfyg yw 'r unrhyw ofyn.
 Gwelaist y fuddugoliaeth
 Fawrgref, ac Ion nef a'i gwnaeth.
 Drwy 'r nos prudd-der deyrnasa,
 Pan wawrio 'r dydd dedwydd da,
 Fe ddaw i'r byd, hyfryd hwyl,
 Lawenydd nefol anwyl.

I'r nen glaerwen ddisgleiriol,
 Weithion, fi'n union â'n ol.
 Dos eres gynnes gennad,
 Dos i nen y nef wên fâd !
 Gwaraidd gwnaethost agori
 Dirgelion mawrion i mi!
 Llawn yw y fron fwynlon fâu
 O ddedwydd ryfeddodau.
 Gorphenodd o'i fodd, yn fwyn,
 Y deddfawl Geidwad addfwyn,
 Roi'n rhyddion y gweision gau,
 Gorphenodd gur a phoenau ;
 Dilys, pob prophwydoliaeth
 Gorphenu yn Iesu wnaeth.
 Teirawr y bu'r Ior tirion,
 Teirawr, drwy'r boen hagr-fawr hon
 Cyflawni wnai'r cu Flaenawr
 Y gyfraith ryfeddfaith fawr.
 Holl deyrnas wynias annwn,
 Distrywio honno wnai Hwn.
 Rhyddhau o'u beiau y byd,
 Wnai y Gwr sy'n y gweryd.
 Rhoi iawn i'w Dad yr un dydd,
 A'i gladdu mewn goleuddydd !
 Oh uchder, a dyfnderau,
 Ffyrdd doethion, mawrion, Duw mau !
 Eu dyfnder, a'u huchder hwy,
 Ydynt anolrheinadwy !
 Is y sêr, dewisa' swydd,
 Eu 'styried mewn distawrwydd.
 * * * * *
 Weithion yn llon llawena,
 Nawdd Duw ddaeth â newydd da.
 Dihunawdd ein Duw hynod ;
 Y mae'n fyw, mi wn ei fod.
 Deimlaist grynfa'r ddaear ddu
 Ar ddattod oll o'r ddeutu ?

Duw hynod ! Fe'n dihunaw,
 Crynu wnaeth hi drwyddi draw.
 Rhwyddaidd y bore heddyw
 Daeth Ior Hedd o'i fedd yn fyw.

Eirian Fab glân goleuni !—
 —Oh ddyn ! na 'mofyn a mi ;
 Y meirw, y byw, mawr a bach,
 Rhoddant it' hanes rhwyddach :
 Oh ddyn ! hwy ni 'mddiddanaf,
 I nen yr wybren yr af.
 Gwiw lwyddol blant goleuddydd
 Yno 'n llu 'n gwersyllu sydd,
 Gannoedd o nerthoedd gwiwnef,
 I gyd-ddyrchafu ag Ef.
 Dialwyd ar dy elyn,
 Ac, bellach, bydd iach, Oh ddyn !

Oh yr hanes gynnes gain !
 Ac Oh 'r cerub gwar, cywrain !
 Fy Arglwydd dedwydd ! os daeth
 O wely ei farwolaeth,
 I'r duwiolion, wyr dilyth,
 Glan lawenydd a fydd fyth !
 Y gu rywiog Faria,
 Yn more 'r trydydd dydd da,
 Ar dorriad y wawr dirion,
 I'r ardd yr ae 'r wraig hardd hon.
 Ac eraill aent, o gariad,
 I wel'd bedd y Mawredd mād.
 Cadwynau 'r angau a'i rym
 A dorrwyd, rwymau dirym.
 Un o fwyn lu 'r nef wèn lon,
 Cyn gweled haul cain gwiwlon,
 Ddisgynodd, fe dreiglodd draw,
 Wir-Naf, y maen oddiarnaw.
 Eistedd, mal ar orsedd wych,
 Ar hwnnw wnai 'n freninwych.
 Ei liwgar lân olygawn
 Ef a gaid yn fywiog iawn.

Diddym ae 'r gwyliedyddion
 O gur, o fraw, ger ei fron.
 Y ffyddlawn wraig hoffeidlwys,
 Maria Magdala lwys,
 Gwelai 'r hyn na ddisgwylodd ;
 Mewn dirfawr fraw, draw hi drodd.
 Aeth hon yn union yn ol
 At weision Duw dewisol.
 Dygasant, modd digysur,
 Ymaith ein Ior perffaith pur :
 Diammau dygwyd ymaith ;
 Mewn bedd ni cheiff orwedd chwaith.
 Nis gwn ba fân is gwiwnef
 Dygasant, dodasant Ef.

Y trueiniaid tirionwawr,
 Hwythau, mewn ofnau yn awr,
 A redent, ddeuwr odiaeth,
 At fedd Ior, mewn cynghor caeth.
 Cyn daeth y rhai 'n wyr cain cu,
 Y gwragedd glan goreugu
 Welasant olwg lwyswedd,
 Angylion gwynion eu gwedd :
 A'i 'morol yn mhlith meirwon
 Yma wnewch am y mwyn Ion ?
 Y trag'wyddol, nefol Nawdd,
 A fyw-deg adgyfodawdd.
 Ei fawredd wnewch lefaru
 I'w ofnus alarus lu.
 D'wedwch i Bedr nad ydyw
 Mwy 'n ei fedd, can's y mae 'n fyw :
 Ag etto maent hwy 'n gyttun :
 Ag ef mae Duw nef yn un.

Mirain wragedd, ni 'meiriant,
 Mewn ofnau maith ymaith ant.
 Y cu ddisgyblion cywir,
 Pan ddaethant gwelsant y gwir.
 Yn ol dychwelen' eilwaith,
 Mewn syndod, rhyfeddod faith.

Dyfod yr awr hynod hon
 Wnai 'r gwylwyr, enwir galon.
 Y meirw, o'u beddau marwol,
 Yn awr a ddeuent yn ol.
 Synnu wnai 'r ddinas ennyd ;—
 Ae 'n dwrf, yn gynnwrf i gyd.
 Gau offeiriadau ydynt
 Mewn ofnus anhwylyd hylt.
 Aros wnai Mair ddiwair dda,
 Wraig addwyn rywiogeiddia',
 O ddeutu ei fedd etto ;
 Gogwyddawdd, edrychawdd dro
 I annedd ei Naf union,
 Dan wylaw a braw i'w bron.
 I'w golygon goleugu
 Hynod ryfeddod a fu :
 Ceinwawr angylion cannaid
 Yno yn gwyllo a gaid.
 Golygai 'r engyl gloywgoeth
 Yn awr yn wyneb gwawr goeth :
 Ba alar ? am bwy wyllo
 Heb baid, a'th llygaid yn lli' ?
 Dygasant, modd digysur,
 Ymaith fy Ior perffaith pur.
 Nis gwn ba fan is gwiwnef
 Dygasant, dodasant Ef.
 Pan dd'wedodd, hi a drodd draw ;
 Gwelodd, ond heb ddisgwyliaw,
 Naf y ddaear a'r nefoedd ;
 Ni wybu mai Iesu oedd.
 Ba alar ? am bwy wyllo
 Heb baid, a'th llygaid yn lli' ?—
 —A wyddost, dywed, addef,
 P'le dygaist, p'le dodaist Ef ?
 Oh dod Ef, da yw dy waith,
 Immi, cymmeraf ymaith !
 —Mair !—ar yr un gair a gaid,
 Dihunodd Duw ei henaid ;

Fy Nuw ! fy Mrenin ! fy Naf !
 Ar ddeulin yr addolaf.
 Na chwrdd ar hyn o dro chwaith,
 F' anwyl, a myfi unwaith :
 Nid âf, meddai Naf, yn ol
 I gaerau 'r nef ragorol,
 Cyn etto, wraig gain, itti,
 Yn ngwawl dydd fy ngweled i.
 Dos hyglood wraig hynod, hael,
 Dywed i'm brodyr diwael,
 Yr âf at y Tad mâd mau,
 Duw ethol, a'u Tad hwythau.
 Nertha hwynt a'r cynnorthwy,
 Dos, ac nag ymaros mwy.

Y mwynion ddisgyblion cu,
 Gwâr odiaeth, nis gwnaent gredu.
 Gormod yw 'r hynod hanes,
 Rhy ddedwydd yw 'r llwydd a'r llês.
 Y gu wawr hael, geiriau hon
 Ydynt fel gwag freuddwydion.
 Ni feiddiant gred anfuiddiol
 Rhag cystudd i rudd ar ol.

Yn awr tyrrai'r henuriaid
 I'w dadleulys, (brys heb raid)
 Gwallgofai, rhwygai 'r awr hon
 Galonau y gelynion.
 Gwadu 'r eres hanes hyn
 Da gwyddent nad gwiw iddyn'.
 Yr oedd achos rhyw' ddichell,
 Un wael, o eisiau un well.
 Bob aelod gwnaeth plant Belial
 Anfad esgusodiad sâl.
 Pwy gred fath hocced a hon ?
 Ond tostur iawn eu tystion !
 I'w tramgwydd,—rhai mewn trymgwsg !
 Carcharorion caethion cwsg !
 Bid uniawn, neu boed anwir,
 Haws coelio rhai 'n effro 'n wir.

Iesu ni âd ei weision
 Dan drymder o brudd-der bron.
 O'u prudd loes parodd i'w lu
 Yr awrhon lon lawenu.
 Hael Ddofydd ! y dydd y daeth
 O wely ei farwolaeth,
 Dedwydd Arglwydd, nid oedai,
 Ymddangos cyn nos a wnai,
 Gu Lywiawdwr goleudeg,
 I ddau, ac wedi 'n i ddeg.
 D'wedai, 'r un digred ydoedd,
 Heb wel'd Ion gwiwlun ar g'oedd,
 Na chredai, na choelïai chwaith,
 Oni wel ef Ion eilwaith ;
 Teimlaw â'i ddwyllaw ddolur
 Ol yr hoelion digllon dur,
 A dinag roi 'i law 'n dyner,
 Yn ddilys, yn ystlys Nêr.

Dofydd, yr wythfed dydd teg,
 Attyn' wedi 'n yn fwyn-deg
 A ddaeth ; amlwg oedd weithion
 I'w rhif i gyd yr awr hon.
 Tomas, na boed it' ammau
 Y fâd adgyfodiad fau.
 Ai hwy gennyt amheuir ?
 Cei deimlaw fy nwyllaw 'n wir.
 Gwel, dod dy law mewn golau,
 Yn ddilys, yn f' ystlys fau.
 Gwelodd, ni 'mheuodd mo hyn ;
 D'wedodd yr anghredadyn,
 A gwrddawl Fab y gwir Dduw !
 Fy Arglwydd dedwydd a'm Duw !
 Clybuwyd, gwelwyd ar g'oedd
 Gan ugeiniau, gan gannoedd.
 Cyfeillion, gelynion lu,
 Weithion cyd dystiolaethu
 A wnant, ac unant i gyd
 I'r gwr dderchaif o'r gweryd.

Didwyll weithion y d'wedir
 Amlygu ein Iesu 'n wir !
 Er astrus aruthr rwystrau,
 Er dybryd wyr gwaedlyd gau,
 Er Satan (eres yttyw)
 Daeth Ior hedd o'i fedd yn fyw !
 I'r gelyn mae mawr g'wilydd,
 A'r duwiol yn siriol sydd !
 I'w dinystr cryned annwn !
 I'r byd dydd hyfryd yw hwn !
 Enwog organ y wiwnef,
 Telynau a nablau nef,
 Angylion gwynion yn gôr
 Drwy'r lydan eirian oror,
 A'u haml leisiau melysiawn,
 Rhoent fawl gorfoleddawl iawn !
 Y nefolwawr Ior mawr mád
 Fu wedi 'i adgyfodiad
 Ddyddiau ddeugain i ddiodef
 I'w lu da ei weled ef.
 Rhoi addysg a wnai 'n rhwyddaidd
 I fywhau bronau ei braidd.
 Agor eu deall egwan
 Wnaeth Nêr, yn felysber lân.
 D'wedodd, Fe 'm hawdurdodwyd
 Oddiar lu 'r holl ddaear lwyd.
 I luoedd y nef lawen
 Myfi fydd beunydd yn ben.
 Cewch yn wir, cyn hir, yn hael,
 Yr addewid fawr ddi-wael,
 Cewch y rhodd oleufodd lân
 Yn Salem, ddinas wiwlan :
 Gweddus i'ch cynnysgaeddar,
 O doniau nef, gan Dduw, 'n wir.
 Tystion i ffyddlon goffhau
 Fy ing a'm chwerwaf angau
 A fyddwch ; im' ryfeddawl
 Ddyrchafu i wlad gu 'r gwawl.

I bob torf, drwy bob terfyn,
 Pregethwch, cyhoeddwch hyn.
 Gwaredir hwy a gredant ;
 Rhai anmhur garw gur a gânt.
 E d'wysodd y mâd Iesu :
 I'r mynydd Olewyydd ei lu :
 Addawodd ef, o nef, nawdd
 I'w weision a ddewisawdd.
 Bendithion a radlon rodd,
 A'n Iesu gwyn esgynodd.
 Claerwyn gwmmwl discleiriawl,
 Sef meibion gwynion y gwawl,
 Mal cerbyd, oleubryd lu,
 Wnai 'i ddwyn e'n fwyn i fynu.
 Dorau 'r wengu diriongaer !
 Y nefol drag'wyddol gaer !
 Oh ddorau y caerau certh !
 I'r Priodfab, Ior prydferth,
 Gwnewch agawr ! i'r Ior mawr mau
 Agorwch, nefol gaerau !
 I ba Ior yr agorwn ?
 Pa Arglwydd hylwydd yw hwn ?
 I lân Ior yr oleunef,
 Ior a wnaeth ddaear a nef !
 I'r Geirwir ddaeth o'r gweryd,
 Ac a brynodd o'i fodd, fyd !
 I ogoniant nef geinwawr !
 A daw i mewn y Duw mawr.
 Ysplenydd geurydd i gyd,
 I'n Ion gwâr wnaen' egoryd :
 A dorau 'r caerau cwrel
 Wnaent fwsig clymmedig mêl.
 Aeth yn awr, Ior clodfawr clau,
 Goreuddoeth, uwch pob graddau,
 I'w orsedd oleuwedd lân
 Yn bennaeth ar bob anian :
 Gorsedd ddiuedd ei Dad,
 A chyfion yw 'r dyrchafiad.

Miloedd y nef a'i molant,
 Celfydd gerdd newydd a wnant:
 Haleluia! hael Lywydd!
 Fe 'n Brynwr,—Fe 'n Farnwr fydd!
 Ior agwrdd! Ti fawryger!
 Pwy na 'th fawl, Oh nefawl Nêr!
     Darfu fy nhrymder dirfawr!
 Fy Nuw, esmwythaist fi 'n awr!
 Llawen adeg! llon ydwyf!
 Oh f' Arglwydd, mor ddedwydd wyf!
 Llon wy 'n awr, llawen yw' nydd,
 A llon a f'om darllenydd!
 Mae 'nghalon weithion yn iach;
 Mi ganaf gerdd amgenach:
 Yr haul pan êl o'r hoywlwys
 Ddwyrain, yn oleugain lwys,
 I fôr Atlas wyrddlas wawr
 I'w ddisgynfa ddwys geinfawr,
 Y gygus ferwawg eigion
 Derfysga, rhua 'r awr hon:
 Y tonnau 'n fyrddiynau dd'ant,
 Un pryd hwy gyd ymgodant:
 Hyfryda 'r deifr rhuadwy,
 Gawrfloeddiant, llawenhant hwy.
 Ond huan eirian ei wedd,
 Ef eilwaith mewn gorfoledd,
 I lawen ail oleuaw
 Yn gain i'r Dwyrain y daw.
 Er dibris mawr a dybryd
 Derfysgoedd bobloedd y byd,
 Gwir ydyw y Gwaredydd
 Ar lon fryn Sion y sydd.
 Ni bydd ond goleuddydd glân
 Yn Salem, ddinas wiwlan;
 Yn gwawrio 'r tirion geurydd
 Haul tyner Cyfiawnder fydd.

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN IX.

Y CYNNWYSIAD.

Annerch y Bardd i'r darllenwyr.—Rhoddiaid yr Yspryd Glan ar ddydd y Pentecost.—Dinystri echryslon Jerusalem gan y Rhufeiniaid, yn ol rhag-ddywediad Crist.—Mamau tosturiol yn bwyta eu plant eu hunain.—Gwasgariad yr Iuddewon trwy holl wledydd y byd.—Paul yn pregethu yr efengyl mewn amryw Barthau, a'i rhyfedd lwyddiant hi dan ei hechryslon eriedigaethau.—Sylwadau nodedig y Bardd ar ymddygiadau yr oes hon, a'i gynghorion rhagorol mewn cyfeiriad at hynny.—Teml Solomon yn gysgod rhagorol o'r eglwys flwriaethus, a'r un orfoleddus fry.

DILES medd rhyw fydolion
Dybryd, yw cerdd o hyd hon :
Diddawn ydyw'r brydyddiaeth,
Yn ofer ei amser aeth.
Felly (cofiwch gyfeillion)
Diras hen Suddas wnai son.
Y wraig eirwir hygaraf,
Mewn mwyn fodd enneinniodd Naf,
Arogl glân yr eirian rodd
Haelionus, y tŷ lanwodd.
Suddas ydoedd was addig,
Druan o ddyn, a droe 'n ddig :
Ond y cyfion Ion a wnaeth
Gu son am ei gwasanaeth :
Ei ras a'i hedd ro'es iddi,
Canmolodd a hoffodd hi.
Cân gynnes y fynwes fau
I lwys Ion eiliais innau,
Ag arogl o gu gariad
Boed iddi lenwi y wlad.
Gwiwber gennyf y gobaith
Y derbyn Duw gwyn y gwaith.

Mawrion ddysgedigion da,
 Ddedwyddaf o had Adda,
 (O del fy ngwaith i'ch dwylaw,
 Ryw ddydd os mŷn Ior, e ddaw)
 Cenedloedd cain eu hodlau,
 Beirdd celfydd am gelwydd gau,
 Eu melys waith ganmolir,
 Er ei fod heb gysgod gwir.
 Gweniaith a gwag ogoniant
 Yn fynych gennych a gânt.
 Siomwyr enaid rhesymol,
 Siomiant yw pob ffuant ffol :
 Ni wna ffuant, siomiant syn,
 Yr enaid well o ronyn.
 Yr unig bêr Awenydd
 O ffynnon Sion y sydd :
 Ei doniau fywha 'r dinerth ;
 I mi, yn Nuw, y mae nerth.
 A gynheuan' dân dynawl,
 Medd Duw gwyn, hyn fydd eu hawl ;
 Diammau wrtho 'mdwymant,
 Mewn chwerwedd gorwedd a gânt.
 Boed i Bagan ei gân gau,
 A mwyn fawl Ion i minnau.

Mae 'n Brenin, mwynbur Ynad,
 Mae 'n awr, Eiriolwr mawr mād,
 Oen diddig a fu 'n dioddef,
 Mae 'n awr o flaen allawr nef ;
 Mae 'n eiriol, am nefol nawdd,
 I'w weision a ddewisawdd.
 Wrth ganfod ei gerth gynfab,
 Mae'r Ion yn fodlon i'w Fab.
 Bydd Nêr gyda'i dyner Dad
 Hyd fore 'r mawr adferiad :
 A dilys y daw eilwaith
 I lawr o'r nef wenfawr faith,
 Yn Ynad, Ceidwad cadarn ;
 Mewn rhyfedd fawredd fe farn.

Daeth y dydd ! e rydd yr Ion
 Ei ddoniau hael i ddynion.
 Mwyn Ior ! beunydd mae 'n eirwir,
 Mi ganaf i Naf yn wir.
 Teulu yr apostolion
 Fawrygant, foliannant Ion :
 A melys lef, tra molant,
 Ei borth, a'i gymnorth a gânt.
 O'r liwgar nef oleugerth,
 Swn, megis hynt corwynt certh,
 A ddaeth, ac a wnaeth yn awr,
 Lenwi 'r deml oleu lonwawr.
 Gwelwyd yn y dydd golau
 Gu roddion mawrion Ion mau,
 Wyr diddan, ar y deuddeg,
 Mal glân dafodau tân têt.
 Gan Ysryd hyfryd Ior hedd
 Rhanwyd iddynt bob rhinwedd.
 Ac eraill o bob gorawr
 Is nen nef sy 'n syn yn awr :
 —Dynion heb wybod uniaith
 Yn bur, yn traethu pob iaith !
 Nerthol a mawrion wyrthian
 Y Duwdod, a'i loywglood glau,
 Hyddysg maent i'w cyhoeddi
 Yn berffaith yn ein hiaith ni !
     Ni wiw gwrthddadlu o neb,
 Gras Ion wnai 'n ddim groesineb.
 Trodd miloedd yn gyhoedd gu
 At eu T'wysog, at Iesu.
 Pregethu i bob llu llawn,
 Iachau clwyfau pob cleifiawn,
 Rhoi 'r Ysryd goleubryd glân
 Wnai 'r deuddeg yn wyr diddan.
 E fagai hyn gynfigen,
 Garwa' llid, yn y gwyr llen.
 Ofer ydoedd fwriadu
 Troi gweision cyfion Ior cu.

Ior ei addysg roi iddyn',
 Rhesymau uwch doniau dyn.
 Dewiswyd a gredasant,
 A bywyd i gyd a gânt.
 Y nawswyllt a'r gwrthnysig
 Gânt derfyn mewn dychryn dig.
 Pan roi Nêr lawnder o lwydd
 I Salem, ei ras hylwydd,
 Dirmygai, erlidiai 'r wlad
 Yr Arglwydd a'i rwydd roddiad.
 Duw Iesu wrthodasant ;
 Eu llysu a'u gwerthu gânt.
 I'w gwlad, wedi t'wyniad dydd,
 Dunos ddaeth ar adenydd.
 Certh yn y wiwferth nefoedd
 Cledd gwaedlyd neu danllyd oedd.
 Torfoedd disgleirbryd dirfawr,
 Welid yn nen nef wen fawr.
 Amlwg i'w golwg yn gwau
 Yw'r terfysg a thrwst arfau.
 Amlwg i'w golwg yw gwawl
 Dinasoedd, yn dân ysawl.
 Crynai 'r ddaear liwgar lawn,
 Siglai 'r ddinas euog-lawn.
 Rhufain nerthawl, freiniawl fro,
 Eryrod hynod honno
 Ehedent, amgylchent gaer
 Olyg-lon Salem loywglær.
 Gwae weled y trigolion
 Mor waedlyd o hyd yn hon !
 Croeshoelio a rhwygo rhai'n
 Yn y rhyfel wnai Rhufain.
 Gwelwyd hwy 'n lladd eu gilydd,
 Rhyw ryfel dirgel bob dydd.
 Newyn ei wg drwg a drodd,
 A'u heinioes a ddihoenodd ;
 Drwy 'r ddinas addas iddaw
 Cerddodd a throdd yma 'thraw.

Hyll reolwr, lle 'r elai,
 Ymledu, cynnyddu wnai.
 Yn welw gul anelwig aeth,
 Rhoi filoedd i farwolaeth.
 Hwyl borthent âg aberthau
 Yn ddi fudd ei goludd gau.
 Mamau, och eiriau chwerwon !
 Echrydus, arswydus sôn !
 Aberthodd, rhoddodd y rhai'n
 Eu tyner blant eu hunain :
 I'w waedlyd safn ddiadlam,
 Er hyn, fe a'u myn bob mam.
 Pan glywodd, ni fedrodd fo,
 Eu gelyn, lai nac wyllo :
 Pwysodd hyn ar Fespasian,
 Yr oedd gloes i'w ruddiai glân.

Trwst arfau, twrf muriau mawr,
 Gawr torfoedd mewn gryd dirfawr,
 Fflamau yn gwau o dân gwyllt
 Drwy 'r ddinas eirias orwyllt !
 Braw mawr drwy 'r wybr a'r moroedd !
 Trwy natur braw eglur oedd !
 Isel y nef, dan Iesu,
 Ymgrymodd, ymdodd mewn du.
 'Terwynion mae'r taranau
 Gwynias o'i gwmpas yn gwau !
 Trwy 'r oror rhoi'r Ior eirian
 Yr awyr dig ar arw dân !
 Iuddewon di faddeuant,
 Gwallgofi 'n aneiri' wnant.
 Hafal ydoedd oll hefyd
 I ddydd barn, i ddiwedd byd.

Oh weled hardd deml wiwlan
 Jehofa 'n difa gan dân !
 Llogodd a rhwygodd y rhai'n
 Honno â'u dwylo 'u hunain.
 Moriah yn mawr ruaw !
 A fflamio 'r oedd drwyddo draw !

Drwy 'r loy wdeg fawr dre' lydan
 Pob mâd adeilad ar dân !
 Ni welid o hon olwg
 Dan dorchau cymmylau mwg !
 Y caerau, tyrau tirion,
 Yn hwy ni welir yn hon !
 Dilewyd o wawl awyr,
 Distrywiwyd, llosgwyd hi 'n llwyr !
 Dialedd ddaeth o'u dolef,
 Can's drwy gynnorthwy y nef
 Gan Ditws gu o'u llu llas
 Myrddiynoedd o'u mawr dđinas.
 Caid digawn o'u gwaed tewgoch
 I liwio 'r gwyrddfor yn goch.
 Am wrthod y cymmod cu,
 Y grasol, a'r gwir Iesu.
 Y ddewr genedl ddrygionus
 Wasgarwyd, losgwyd fel ũs,
 Hwyl gludwyd i bob gwledydd :
 Hwyl 'n wawd ac yn syndawd sydd.
     Salem, ei drygnaws elyn
 A'i llosgodd ; hi haeddodd hyn ;
 Ond Sion, hyfrydlon fry,
 Faith burwen fyth a bery.
     Wele, anwyl lawenydd !
 Nifer sêr y nef fawr sydd
 Yn dyfod i'r cymmod cu
 Grususawl, dan groes Iesu.
 Nid ffraethder a doethder dyn
 A hudai 'r byd anhydryn
 I droi ymaith o'u gwaith gau ;
 Nerthol a mawrion wyrthiau
 Yr Ion a droent ar unwaith
 Bob gwlad, a galwad, ac iaith.
 Pawl, oedd wr ethawl o ras,
 A daenodd drwy bob dinas
 Yr hanes a'r gyffes gu
 Ddewisol am Dduw Iesu.

Od elid â'r gwr dilys
 At farnydd a llywydd llys,
 Rhesymanu golau a gaid,
 Taranai trwy ei enaid.
 Cu eurddawn wr, lle cerddodd,
 Y diawl uffernawl a ffordd.

Ymerodron, eirwon wŷr,
 Gweision diawl a'i negeswyr,
 Drwy frâd tost, drwy fwriad dig,
 Cras lid i'r Croeshoeliedig,
 Erlidient bob rhyw wledydd
 A'u hegni i ddiffoddi'r fydd.
 Er mor anfad brâd eu bron,
 Llwynogod y llyn eigion,
 Ac er neb, gair Naf, gwir nawdd
 Goleuddoeth a gu lwyddawdd.
 Aeth fyddlon weision Iesu
 Weithian yn fawr lydan lu.
 Ni wyrent rhag aneirif
 Greulon beryglon heb rif.
 Nid ofn dw'r na dyfnderoedd,
 Na blys aur, neu b'lasau, oedd
 Ddigon i'w troi 'n ddiogel
 O lwydd gwresogrwydd eu sêl,
 Diddig oeddent yn dioddef,
 Llosgent os ennillent nef.
 O boenau hwy dderbyniwyd
 I wlad hedd, i wledd Duw lwyd.
 Aent hwy o'r byd, garwfyd gau,
 Yn filoedd i'r nef olau.

Ond Oh, mor groes yw 'n hoes ni
 (Dinerth yn mhob daioni)
 I'r orsedd ag ydoedd gynt !
 Am aur hwy nid ymyrynt.
 Y goludog sydd glodfawr,
 A'r tlawd sydd yn wawd yn awr.
 Dedwyddol dlodi addwyn !
 Tad rhinwedd ddifalchedd fwyn !

Heb rinwedd, mewn ber ennyd,
Soddai, darfyddai 'r holl fyd.

Oh, weled annuwiolion,
A diras haid yr oes hon !
Lledrad, twyll, ac anlladrwydd,
Cablu, tyngu, rhegu 'n rhwydd ;
Godineb gwedi ennyn
Dros y tir, y mae 'n drist hyn.
Gorthrymder, balchder sy 'n bod,
Deubeth croes i gydwybod :
Mae 'n ofid, mwy yw nifer
Drygau 'r byd surllyd na 'r sêr.

Bugeiliaid y defaid ynt,
Anhwylus iawn eu helynt :
Y mae (Oh gwae, gwae mai gwir !
Golau gan bawb y gwelir)
Meddwdod, cybydd-dod, a bâr,
Yn llenwi eu llu anwar.
Oh, Arglwydd Dduw y duwiau !
Cashei 'r diffaith a'u gwaith gau,
Bwrw dy lid brwd i lawr
Yn fflamau, 'n dyrfaeu dirfawr :
Difa o blith y defaid
Y geifr hyn, wag ofer haid.

Y sawl sydd beunydd yn bod
Dan eu baich o dŷn bechod,
A hwy 'n flinderog o hyd
Gan ofnau beiau bywyd,
Duw Dad addwyn dod iddynt
Ryddhad a pherffaith rwydd hynt.

Pa fâd alwad i'w dilyn
I'w ddyddiau sydd orau 'ddyn ?
Y gwladyddion mwynion mau
Redant yn offeiriadau ;
Dynion, yn gyffredinawl,
Heb iddyn' fymryn o fawl.
Hil Aaron, wr cyfion cu,
Er eu swydd, wnaent droseddu,

Gwelwn mai am y golud
 Annigonol, marwol mud,
 Ac nid am gu eneidiau
 (Fal esgobion, gweision gau,
 Sy 'n gwerthu 'r Iesu a'i ras
 I dyru 'r mammon diras :
 Am hyn, heb derfyn, heb dawl,
 Gwae iddynt yn drag'wyddawl)
 Yr oedd y goruwch raddau,
 Pwy 'n y byd i gyd mwy gau ?
     Gwrando, a Duw 'th lwyddo lanc,
 Cofia y gwr cu ifanc,
 Yn ddiammau gorau gwaith,
 Gwybydd, yw troi gwag obaith
 Heibio, prysuro i'th swydd,
 A'i dewis yn ol d' awydd,
 Yn ol gair bywiol di baid,
 Duw anwyl yn dy enaid.
     Os ti a gyrhaeddi hedd,
 Wr mwyn, cymmer amynedd :
 Dioddef odfa dydd adfyd,
 A chalon fodlon i'th fyd.
 Oh bydd, tra bo 'r dydd yn dâl,
 Yn gyfion, yn llawn gofal ;
 Y nos, bob awr, sy 'n nesu,
 A fawdd y dydd i fedd du.
     Yn awr mi ddeuaf yn nes
 I fanwl chwilio 'th fynwes :
 Gwir hanes a gei ronyn
 O anfad dueddiad dyn.
 Y galon anffyddlon, ffol,
 A'i dyrys flys afesol,
 Heb Dduw gwyn, heb dda gynnydd,
 Oriog, ansefydlog, fydd :
 O drwf llawenydd dirfawr
 I lid mae 'n newid mewn awr.
 Yn benaf yn hon, beunydd,
 Rhyw gau ddeisyfiadau fydd :

Ag weithiau gwag ofnau gânt,
 Heb lonydd, hwy a'i blinant.
 Y Naf a wnaeth y nefoedd
 O'r gymmysgfa gynta' ag oedd,
 Fe'n hawdd a'n lluniawdd o'r llwch,
 Fe'n hawdd eill anfon heddwch.
 Gwylia lygredd dy galon,
 Da fydd i ti holi hon.
 Boed byth dy gydwybod bur,
 Ac Iesu it' yn gysur.
 Cydwybod hynod ei hiaith,
 Ar ol dirol fradwrwaith,
 A wnaeth euog, fradog fron
 Iscariot yn yscyrion.

Drwy goelio ei dri gelyn,
 I bechod dyfod mae dyn,
 Ac o bechod, garwnod gau,
 I benyd, a blin boenau.
 Os addef ei droseddiad,
 Yn flin dost, o flaen ei Dad,
 Llwy'r goelïaf, er llu 'r gelyn,
 Duw 'n rhwydd a'i gwna 'n ddedwydd ddyn.
 Bu Mair Madlen wên waneg,
 Diawles ar lun duwies deg,
 Dan boen erchylll, dan hyll haid,
 Caeth reolaeth cythreuliaid ;
 Yn deg hael, Oen Duw Celi
 Glanhaodd, rhyddhaodd hi ;
 A hon a'i carodd o hyd
 Yn odfa ei ddwfn adfyd.

Geill dyn, wrth borthi gwall dwl,
 Foddi pob dawn o'i feddwl ;
 Er hyn cydwybod fyn fod,
 Ddwys enwog, dduwies hynod.
 Er i'r annuw dirinwedd
 Chwerthin wrth feithrin ei fedd,
 Och, wyr da ! mae chwerw chwerwdawd
 Wrth chwerthin mewn gwin a gwawd :

Can's honno 'n ei sardio sydd,
 Yn ei flino 'n aflonydd :
 Distaw, didaw mae 'n d'wedyd
 I'r drygddyn fal hyn o hyd,
 I'w fynwes oddifewnol,
 Mae 'r dydd annedwydd yn ol.

A roddo fryd ar ruddaur,
 Ar faswedd, gwagedd, ac aur,
 Cofied, mor sicred a saeth,
 Ei dâl a fydd hudoliaeth.
 Heb Dduw Ion, heb hedd unawr,
 Pa lês a mael yw plas mawr ?
 Mae 'r enwog, galluog llawn,
 Gwrolwych, yn byw 'n greulawn,
 Ar ei dir yr hydera,
 Aur coeth a'i gwna'n wr doeth da :
 Mae 'r gwan-wr (Oh mor gynnes !)
 Dan law Ion, da iawn ei les,
 A'r gwâr-ddyn ofno'r gwir-Dduw,
 Dan odiaeth gadwraeth Duw.

Yr annuwiol bydol bâs
 A dyrrant yn llu diras ;
 Deuwch, lladdwn y duwiol,
 Na 'dawn un o'u had yn ol.
 Anferth amcanion ynfyd !
 Rhyfygus, gwarthus i gyd !
 Daw dinystr i'w bryd anhardd,
 Nêr o'r uchelder a chwârdd :
 Dengys leoedd diangol,
 Ni âd ei weision yn ol.

'Sophyddion yr oes hon sydd
 Yn mynych flino 'u 'menydd ;
 Rhyfygu, diraddu 'r Ion,
 Dawnus Waredwr dynion :
 Yr Yspryd goleu-bryd glân,
 Ei Dduwdod heddyw wadan'.
 Ai gwŷn am wâg ogoniant
 Sy 'n rheibio, sy 'n dwyn co' cant ?

Ai 'r fagddu sy 'n dallu dyn,
 A'i geudeb, yn goeg adyn ?
 Gwae fo fyfyrío am fawl
 Ehedwyllt y byd hudawl.
 Cofient hyn o bwnc hefyd,
 Mae hyn i'w herbyn o hyd,
 Rhesyment a fynnent fyth,
 Delwent rhag y gair dilyth,
 Drwy 'r ysgrythyr eglur yw,
 Y Duwdod, Yspryd ydyw ;.
 Yr Un yw Duw 'r gwirionedd,
 Ac Yspryd hyfryd yr hedd :
 Un Awdwr dinewidiad,
 Yr Un Duw yw 'r Oen a'i Dad.

Da i fâd fod Ceidwad cadarn,
 A da iawn fod Ion a farn.
 Er hyn y mae rhai annuw
 Y sy'n d'weyd nad oes un Duw.
 Denwyr i anghrediniaeth !
 Pa lygredd, pa wagedd waeth ?
 Och ! a gollasoch chwi'n llwyr,
 Ymswynwch ! eich pum synwyr ?
 Pwy wnaeth y byd hyfryd hwn ?
 A'r nerthawl wawl a welwn ?
 Y lloer a'r ser gloywber glân,
 Lu eres, a'r haul eirian ?
 I ddyn, pwy a rodd enaid ?
 On'd hyn gan Dduw gwyn a gaid ?

Defod rhai awdwyr difoes
 Hefyd, yw d'wedyd nad oes,
 (Oh, ddyrys ryfedd araith !)
 Na chorph, nag enaid ychwaith,
 Na môr maith, na daear laith lês,
 Na hoyw loer, na haul eirias.
 Ban'd eres y mawrles maith
 A geir yn eu rhagorwaith !
 Dedwydd wyr mawr clodadwy !
 A gwyn eu byd hefyd hwy,

Wych awdwyr, sy 'n eich adwaen !
 Os caf, mi blygaf o'ch blaen.
 Haeddawl ddysgawdwyr hyddysg !
 Wedi 'ch dydd y derfydd dysg !
 - Oh ! meddwch chwi, gwegi 'gyd
 I wanfardd diddysg ynfyd,
 Roi barn ar y cyfryw beth,
 Ei fawrboen fydd oferbeth.
 Mae esgobion mawrion mād,
 (Mawr oedd eu camgymeriad)
 'Sophyddion ffrwlon a ffraeth,
 (Dynion heb ddim crediniaeth)
 A'u llyfrau 'n eglurhau hyn,
 (Dwndwr, na chreda undyn)
 Feddylly maluri 'lawr
 Yr adeilad i'r dulawr ?
 Gwaith heb raid i gaeth brydydd
 Uniaith, oferwaith a fydd.—
 —Rhyfedd son ! y dynion da !
 Oh Fair ! ewch i fwyara.
 A fu 'rioed fwy o w'radwydd ?
 Gwyddir hyn gan blentyn blwydd.
 Na weled ef lân wawl dydd
 A goelio 'r anferth gelwydd.
 Tefiwch y gwaith brwnt aflan
 Yn un tŵr i ennyn tân,
 Yr hen gyrph, dowch ar un gair,
 Neidiwch, codwch o'ch cadair,
 Rho'wch dro; pwy etto a wŷyr,
 Wedi swm, nas daw synwyr ?
 Wele dŵr o lu diras !
 Ysgwyd pen a gwneud gwên gās.
 Yn ngrog b'o 'r fath benglogau ;
 Goddaith fo 'u gwageddwaith gau.
 Try 'r ddinerth natur ddynol
 I bob trwch ddiffeithwch ffol ;
 Treisia 'r byd i gael trysawr
 A gwin, a medd, ac enw mawr.

Llawn yw 'r fron a'r galon gau,
 Ni wedir, o ddrwg nwydau.
 Rhoes Ion reol dduwiol dda
 I ddyn, er hyn meddianna
 Gwageddau, pleserau sâl,
 Eneidiau yr anwadal.

Os gwneir gwrthod cymmod cu
 A gras yr hawddgar Iesu,
 Rhyw flys dyrys daearawl,
 Blys golud mwynglud a mawl,
 Blys cnawdol, a'r diafol dig,
 Uffernawl hen sarpffyrnig,
 O'i rinwedd, bob yn ronyn,
 Sy 'n denu, 'n bradychu dyn :
 I'w ddinystr sawdd i annwn
 Mewn maswedd, serthedd a swn.

Gwêl, ynyd ! berygl anferth,
 Tro 'ddiwrtho mewn cyffro certh ;
 A gwêl ryw debygoliaeth,
 Fasweddwr ! o'th cyflwr caeth :
 Môr-ddynion amryw ddinas
 Fo 'n hwylio 'r gogleddfor glas,
 Dig ofid a dygyfor
 Rhwng creigiau, rhwng muriau 'r môr,
 Pan glywant, arswydant swn
 Y llyn fal safn hyll annwn,
 Os atto hwylio wnan' hwy,
 Berw y ffrwd braff ruadwy
 A'u tyn, ar edyn yr ant
 I'r hyll fôr a'r llifeiriant :
 Yn yr anferth ryferthwy
 Rhuthrant ac ehedant hwy
 I lidiawg fawr waelodion
 Iselder dyfnder y don.
 I'r dw'r floedd chwyrn ei draflwnc
 Mawr drolyn llychlyn a'u llwnc.
 Unfodd â pob rhai ynyd
 I sugnedd gwagedd i gyd :

Mynych, Oh rhy fynych fydd !

Hynny a wna 'u dihenydd !

Gwae fi 'n awr ddigio fy Naf ;

Etto mae 'th gariad attaf.

O ganol mawr ddrygioni

Gwaredaist, cyfodaist fi.

O ran dy fawr dirionwch

I'm rhyddhau o'm troiau trwch,

Meddylwn yma 'n ddilyth,

Erod, na wnawn bechod byth :

Ond anwadal yw 'r galon,

Gwyniau hyll sy 'n gwanu hon.

Ac wedi pob gwegi gwael,

Mawr ofid ac ymrafael,

Ar ol pob afreolaeth,

Pob ffoledd, pob camwedd caeth,

Ochenaid—dim ychwaneg

Ni fedd dyn i'r nefoedd deg.

Ni ŵyr un o'r rhai annuw

Mo ddoethion ffyrdd dyfnion Duw :

I'r isel rhydd yr Iesu

Ei ddirgelion cyfion cu.

Oh rád, Oh gariad Duw gwyn !

Anwyl gariad a ennyn

'Trwy waelod daear helaeth,

Trwy hon a'r eigion yr aeth :

Ni werthir lwn am fwai,

Ni phrynrir â thir a thai :

Caredigrwydd, mawrlwydd mād,

A delir â gwir gariad.

Dy gariad, rad Waredydd

Nefol, annherfynol fydd.

Boed i arall baderu

Ar angylion, loywlon lu ;

Goreu i mi, mewn gwirair,

Wneud fy nghwyn wrth Fab mwyn Mair.

Am nawdd perffaith mwyneiddiaf

Rhoi 'm hyder ar Ner a wna.

Heddyw mae 'n rhoi gwahoddiad
 At orsedd ei ryfedd rad.
 Gwledd o gariad a heddwch,
 Gwledd cymmod o'n tralod trwch,
 A gwledd o drugaredd gu,
 Ddewisol, yw gwledd Iesu.
 Yn ei wledd anwyl addas
 Hael Ddofydd a rydd ei ras ;
 Duw anwyl gryfha 'r dinerth,
 Gwna 'r Iesu gynnyddu nerth.
 Oh 'r ddigred galed galon !
 All geiriau feddalhau hon ?
 —Ei ddwyllaw,—pan feddylwyf,—
 —A'i draed,—mewn syndod yr wyf.
 Ior anwyl, Rhoddwr einioes,
 Naf glân, yn griddfan ar groes !—
 Rhyfedd !—dros bob rhyfeddod !—
 Wrth fanwl feddwl ei fod.
 Tros bwy o'r rhai traws bu Ef
 Mor ddiddig yn mawr ddiოდdef ?
 Oh Nêr addfwyn wareiddfab !
 Oh, drosof fi, dyrys fab !
 Ac erof e fu 'n gorwedd,
 Mae 'n syndod, is bargod bedd !
 Ba rodd, burlwys, bereiddiaf,
 Am hyn i Dduw gwyn a gaf ?
 Pa fendith ! Oh pa fwynder
 A dalaf i'm Naf, i'm Nêr ?
 Wylaf am Naf y nefoedd,
 Weled garedicced oedd ;
 Diau mi a wnafl dywallt
 Am Geli yr heli hallt.
 Ei chwerwaf, garwaf gerydd,
 Bu gur trwm a'i gariad rhydd,
 A'i ing,—os ant yn angof,
 Trawsa' gwaith ! nid â tros gof
 Angerddawl gan y gwir-Dduw ;
 Na wna 'n elyn, Oh ddyn, Dduw !

Tra b'om ar y ddaear ddu,
 Nêr hynod, y mae 'n rhannu
 Hyfrydlon fendithion da,
 Diammhur, i'r byd yma.

Golwg hardd ydyw gweled
 Afon i'r eigion a rêd,
 Blodau o bob lliwiau llon,
 Gerddi, a dolau gwyrddion.
 Pan fo 'r sêr, lawer o lu,
 Ar unwaith yn serennu,
 Oh hardded yw gweled gwawr
 Y lawen nef oleuwawr !
 Y firain lwys forwyn lân,
 Gwên bêr, ac wyneb eirian,
 A lenwa, hyfryda 'r fron
 A meddyliau meddalion.
 Ond er mor felysber lon
 Gerddi, a dolau gwyrddion,
 Mwy tiron a gwiwlon gwedd
 Yr enaid, lle bo rinwedd.
 Er gwên bêr dyner, a da,
 Gwên luniaidd gain lawena',
 Meddyliau mwy meddalion
 Sy 'n tarddu o ras cu 'r Ion.
 Er hardded yw gweled gwawr
 Y lawen nef oleuwawr.
 Câr didwyll y credadyn,
 Ior gwâr hardd, ragora hyn.

Tirion i'r dealltwriaeth,
 Helaethder o fwynber faeth
 Yw cymmaru mor gu gain,
 Mor gacrog ac mor gywrain',
 Cyttuna 'r byd, breuddwyd brau,
 A'r nefol, bythol bethau.
 Adda, 'n Eden, ddynd odiaeth,
 Dan drymgwæg, mewn rhwym cwsg caeth,
 Yn ddilys, ei ystlys ef,
 Wr glân, gan Ior goleunef,

Agorwyd, a gwraig cirian,
 Dyneroed, a roed i'w ran.
 Yr hwn a fu 'n rhoi 'einioes,
 Addaf o nef, ar gref groes ;
 Yn wridiog yno 'r ydoedd,
 Yn rhwymau 'r angau yr oedd :
 Gwanwyd, y Nêr mwynber mau,
 Ei santaidd ystlys yntau.
 Dyna 'r ffynnon fwynlon faeth
 O dirion iachawdwriaeth :
 Yr eglwys, wraig rywioglon,
 A gaiff rad.lanhad yn hon.
     Yn ddiau 'r hen Iuddewon,
 A'u dyrys hâd, yr oes hon.
 Yn wir mae rhai 'n yn arwydd
 O'r gofid, o'r lliid, neu 'r llwydd,
 A ddaw i lân ddilynwyr
 Iesu gwyn, ddewisaf gwyr.
 I'w cu nerthawg gynnorthwy
 Anwyl iawn gynt oeddynt hwy.
 Diau, anwyl yw'r dynion
 Yn awr a gredant yn Ion.
 O'u tir teg y torrwyd hwy
 Drwy 'r gwledydd yn dreiglady ;
 Llanwyd hwynt â dallineb,
 Ysywaeth, yn waeth na neb ;
 Ac eilwaith cant gu olwg,
 I'r wir ffydd Dofydd a'u dwg.
 Crefyddwyr, profeswyr ffydd
 O'r galon, i'w mawr g'wilydd
 Droseddant a ddigiant Dduw
 Unwedd a'r digred annuw.
 Ond etto lle gwreiddio gras
 Cu foddion f'ont cyfaddas
 Yn anwyl wnan' ei ennyn,
 Ryw dro, i geisio Duw gwyn :
 Hwy 'n deg, yn garedigol,
 Dderbynir yn wir yn ol.

Aml sylwyd fod teml Selef
Ddedwydd yn arwydd o nef :
Hi luniwyd mewn haelioni
Heb un adail o'i hail hi.
Y meini mawr dymunawl,
Y rhai 'n oedd mor gain a'r gwawl.
A naddwyd draw cyn iddynt
Fod yn berffaith i'w gwaith gynt,
A luniwyd yno 'n lanwaith
Barod i'w gosod i'w gwaith.
Puredig feini 'srydawl
Glân eglwys geinlwys y gwawl,
Hwy yn y byd hadlyd hwn,
Mewn amryw fyrdd, fyrdd fyrddiwn,
I'w lawen deml oleuaf
Gymhwysir yn wir gan Naf.
Gloyw adail, ym mhob gwledydd
Dyfnderau ei seiliau sydd,
A'i phen yn yr hoff wiwnef
Glaerwych, yn entrych y nef.
Ei phoenau pan orphenir,
Yr eglwys wenlwys yn wir
I lonfawr nefol wynfyd
Yn wir a godir i gyd :
Cywrain fydd y cywirwaith !
Duw nef hyfryda 'n ei waith !

CYWYDD Y DRINDOD.

RHAN X.

Y CYNNWYSIAD.

Rhyddhad caethion Affrica.—Ymdrech y Groegiaid dros eu gwlad a'u rhyddid; a sylwad mai yr unig le rhydd yw Caersalem newydd, dinas y Duw byw.—Y Bardd yn dymuno cael esgyn ar hyd ysgol Jacob; a'i weddi ddwys ar y Duwdod.—Dydd y farn fawr; darluniad rhagorol o fawredd a gogoniant y Barnydd; toddliad elfenau natur; diddymiad y nefoedd, a'r bodau wybrenol; dull ogoneddus yr adgyfodiad, a chyd-gyfarfyddiad gwaredigion Duw.—Anobaith, dlynstr, ing, a gwarth y damnedigion, a'u hyrddliad ymaith tros geulauau dystryw, gydag anadl ddigofus y Duw mawr; a llawen fynediad angylion a theulu Duw i wlad y gogoniant.

AGOR dy addysg wiwgoeth
Yn fwyn gu, Oh f' Awen goeth!
Doniau sydd gyffredinol
I'r celfydd, a'r di-fydd ffol,
I'r ffyddlawn iawn ei einioes,
I bob gwlad, galwad, ac oes,
Hynod mai Duw ei hunan
A'u planodd, a'u rhodd i'w rhan;
Yn rhwydd lon yn rhydd o'i law,
Fwyn addysg, i'w ddefnyddiaw.
Try natur o'i hammhur hynt
I'w hylwydd nefol helynt.
Ior hael, Fe sy 'n rheoli
Cynneddfau 'n heneidiau ni.
Un yw hon; pawb i'w lon wlad
A geir yn dwyn mawr gariad:
Affricaniaid, weiniaid wyr,
Gwaelion, dan dost fugeilwyr,
Gŵynant am eu gwlad ganwaith
Dros ddyfroedd a moroedd maith.
Diau pan ymadawant,
Llawenhau yn angau wnant:

Ca'nt fyn'd weithion, waelion wyr,
 O rwymau eu gorthrymwyr ;
 Myned, Oh mor ddymunol !
 I glud nawdd eu gwlad yn ol !
     Y Groegiaid, fal goreugwyr,
 Gwrol iawn, rhagorawl wyr,
 Hŷ weision, hwy ddangosynt
 I'w gwlad eu mawr gariad gynt.
 Rhueiddlu 'mbell o'u rhydd-wlad,
 Yn nghanol gelymol wlad,
 Hwy gaen' hygar gynhigiawn,
 Amryw waith, o wobr mawr iawn.
 Ond hwy a atebent hyn ;
 Eich golud boed i'ch ga'lyn.
 Oferedd yw llefaru
 Am gyfoeth ac aur coeth cu.
 O'ch crog oludog wledydd
 Awn i'n mād oreuwlad rydd.
 Synnai 'r gelym dros ennyd,
 Synnent, gwallgofent i gyd.
 Rhyfeddod fawr fu iddynt
 Eu hatteb dihareb hwynt.
 Persia, holl Asia 'n un llu,
 Am y gweilch wnaent ymgylchu.
 Yn addig archyn' iddynt,
 Heb naccau, eu harfau hwynt.
 D'wedai 'r Groegiaid clodadwy,
 Pa eiriau ?—eu harfau hwy !
 Yn awr troent eu bannerau
 Yn erbyn eu gelyn gau :
 Llu arfog rhestrog o'r rhai 'n
 Dorrent nerthoedd y Dwyrain :
 Y rhai 'n, drwy lydain wledydd,
 Ryfelent, deithient bob dydd,
 Nes dyfod i loywglood lân
 Hynod wlad Roeg ei hunan.
 Gwelent hi cyn disgwyliaw
 O drum y mynyddau draw :

Oh 'r burlan eirian oror !
 Oh 'r mawr maith ! y môr ! y môr !

Hwythau 'r hen dadau dedwydd,
 Drwy gyfion berffeithlon ffydd,
 Addas wên wlad oedd iddynt
 Uwch y sêr, eu hoffder hwynt :
 Adeilad heb ofn diluw,
 Sef teyrnas a dinas Duw.

Crist'nogion mwynion un modd,
 Hefyd mae gwlad ddeheufodd
 I rhai'n, y nef gywrain gu,
 Ddewisol, brynodd Iesu.
 Didaw am eu gwlad ydynt ;
 Gweiniaid a dieithriaid ynt.
 Tra b'ont ar y ddaear ddu,
 Yn fynych gwnan' riddfanu,
 Ochneidio ac wylu 'n gaeth,
 Oh eu dedwydd wlad odiaeth !
 Yn ol myn'd trwy'r anialwch,
 Helbulon, pob troion trwch,
 Ar ol ei waredol ras
 Eu dwyn at byrth eu dinas,
 Weithion hwy lon lawenir,
 Wele y nef olau 'n wir !

Da y gwn fod y byd gau
 Yn dŵr o bob blinderau :
 I mi blinder yw 'mywyd,
 Marw o beth i mi yw 'r byd.
 Pe b'ai 'n fy hawl, nefawl Nêr,
 Adenydd c'lommen dyner,
 Ehedwn o'r byd hudol,
 Yn fuan o'i ffwdan ffol,
 I anial le awn o'i lid,
 O'i ddyfais a'i ddu ofid :
 Yno ni'm blinai 'r anwar,
 Cawn orphwys o bwys eu bâr.

Oh ! am ysgol nefol nawdd,
 Yn ail i'r un a welawdd

Israel ar ei drafael draw,
 Wr dethol, wrth hir deithiaw !
 Ef, is entrych y nefoedd,
 Y gwas gwâr, yn ei gwsg oedd ;
 Gwir ydyw, i'r gwr odiaeth,
 Cyffro wrth ddeffro a ddaeth.
 Fy Nuw mâd mor ofnadwy !
 Fy Nêr Ion, ba fân yr wy' ?
 Dyma borth, dyma, eb ef,
 Ffordd lawen y wên wiwnef ;
 Coeliaf dyma lys Celi,
 Fy Naf, ac nis gwyddwn i.
     Santeiddiwr, didolwr dyn
 O ddwyllaw ei ddu elyn,
 I'r enaid, bybyr anian,
 Fe rydd adenydd o dân.
 Yn iach bob afiach ofal,
 Yn iach i bob sothach sâl ;
 O hudol fyd ehedaf,
 Oddiar y ddaear ydd af,
 Oddiar fron dirion a da
 Enwog fynydd Aonia,
 Goruwch wybrenawl geurydd,
 Goruwch gwawl odiaethawl dydd,
 I lân nefawl oleuni,
 Y trag'wyddol, ar d'ol Di.
 Dy borth, dy gymmorth Duw gwyn,
 Ior Nef, yr wy 'n ei ofyn ;
 Dy gu eiriau, dy gariad,
 A'm tywys i'th lys a'th wlad.
 —Pa le'r wyf ? pa lawer iawn
 O filoedd o nefoliawn
 A welaf ? clywaf eu clod
 A'u dedwydd fawl i'r Duwdod !
 Oh gaerau hardd ac eirian !
 Oh nerthawl ragorawl gân ?
 Seilfawr ehang breswylfod !
 Dyma fân da i mi fod !

Gan wawl digre'digawl da
 Y rhyfedd fawr Iehofa,
 Gariadus gu Wareddydd,
 Fe 'n siriol bresennol sydd!
 Y rhai 'n, ein brodyr hynaf,
 Ro'nt fawl certh, â'u nerth, i'w Naf.
 Ei foliannu ni flinant,
 Rhoi mawl beunyddiawl a wnant.
 Clywaf lwysgu felysgerdd
 Mawr lu 'n cyd ganu 'r un gerdd.
 Oh 'r lydan eirian orawr!
 Oh gôr llawen nef wên fawr!
 Pêr yw geiriau, pur gywrain
 Yw mawl annhraethawl y rhai 'n!
 Clywaf a gwelaf hwy 'n gwau,
 Oh laned sain telynau!
 A mawl unol mi lenwaf
 Amgylchoedd nefoedd fy Naf:
 Ninnau dan gaerau y gwawl,
 Hil Adda 'n orfoleddawl,
 Iaith felus, sydd i'th foli,
 Ein Noddwr a'n Twr wyt Ti!
 Ti 'n unig wyt iawn Ynad!
 Oh 'r Duw byw, Ti yw ein Tad!
 Dy weision y'm, Duw Iesu,
 Bydd inni 'n Borth, cymmorth cu!
 Diwrnod fu galed arnom,
 Dirfawr fraw, a'r frwydr draw 'n drom.
 Gwelaist, tyneraist, Oh Naf!
 Ti noddai blant hên Addaf!
 Oh gariad tros bob geiriau!
 Yn erbyn y gelyn gau
 Disgynaist, cymm'raist ein cur,
 Ein dyled ni a'n dolur!
 Ti fwyn delaist ofyniad
 Cyfiawnder digter dy Dad!
 Y nef gu mewn du amdôdd,
 Daear gron draw a grynodd,
2 B 3

Do, agwrdd gaer cre'digaeth !
 A'r ffyrnig ffau 'n ddarnau 'dd aeth !
 Darfu it' Arglwydd ddirfawr
 Orchfygu y fagddu fawr.
 Oh gariad dros bob geiriau !
 Pwy 'n iawn all ffyddlawn goffhau ;
 Beunydd cei 'n rhwydd, Arglwydd Ion,
 Haeddiannawl fawl gan ddynion.
 Duw, Yspryd yr hyfryd hedd,
 Arweinwr i'r gwirionedd,
 Dwg dithau 'n heneidiau ni
 I'th lân berffaith oleuni !
 Oh dwg d' etholedigion
 I weled hedd y wlad hon !
 Oh 'r Drindod oleuglod lân !
 Dawnus fendigaidd anian !
 Un Duw yn dri Pherson da
 'Ti fydd beunydd yn bena' !
 Pob anian, mae pawb ynod
 O bob rhyw 'n byw ac yn bod !
 Jehofa, perffeithia 'n ffydd !
 Yn ddidawl gwna ni'n ddedwydd !
     I gynnwys Ior gogoned,
 Uchder, helaethder o léd,
 Y dirfawr lys diderfyn,
 Rhy ddall ydyw deall dyn ;
 Rhy eglur, rhy loywbur lân
 Yw'r olau wlad oreulan :
 Disgynaf, fy Naf nefol,
 O'r nef i'r ddaear yn ol.
     Rhyfedd yw 'r drugaredd gu,
 F' enaid, sy 'th ddâl i fynu,
 Na thorrwyd, na farnwyd fi,
 Gwael annyn, o'r goleuni.
 F' enaid sydd yn griddfanu,
 Rhag dy ofn, uffern ddofn ddu.
 Duw anwyl, rhag myn'd yuo
 Yn blaid i f' enaid a fo.

Mae angau â'i saethau sŷn,
 Annelawg, yn fy nilyn.
 Meddwl yn fanwl f' enaid,
 Cyfrif i'w roddi fydd raid.

Tra 'dd wyd fyw, heddyw, 'r awr hon,
 O ddifrif hola 'th ddwyfron ;
 Ac addef i'r Trag'wyddol
 Bob myrdd o'th ynfyd ffyrdd ffol.

Fe ddaw 'r farn ; Oh 'r cadarn cu !
 Y pur Ion fu i'm prynu !
 Fy Mrenin, fy mawr Ynad,
 Bydd im, Nêr, yn dyner Dad.
 Areithwyr, pregethwyr gynt,
 Hynod bob un o honynt,
 Ddarluniai 'r gadarn farn fydd,
 A'i fawrnerth, euog Farnydd
 Arswydai, newidiai 'i wedd
 Grynai rhag y gwirionedd.

Tra odiaeth bortreidiadu,
 Pe medrwn, y dwthwn du,
 Diwedd-byd a thwrf dydd-barn,
 Hyfelydd a fydd y farn,
 Yn ddiau tydithau 'r dyn,
 Ofnit, grynit bob gronyn.
 Ai nid golwg ofnadwy ?
 Pa syndod, ryfeddod fwy ?
 Y loywdeg frawdle lydan
 Oddiar,—a daear ar dân !
 Byddin o waelod beddau ;
 Torf uffern, y gethern gau ;
 Eirian lu glân goleuni
 Yn amlwg yn d' olwg di !
 A'r Ynad, Ceidwad cadarn,
 Ar eglur orsedd bur barn !
 Hyn, yn Nuw gwyn, a ganaf ;
 Yn awr dy gymmorth, Oh Naf !
 Yn awr, a'r farn fawr a fydd,
 Dy radau, Duw Wareddydd !

Rhyw hynod ddiwrnod a ddaw,
 O'n gŵydd wedi 'i ddwfn guddiaw ;
 Rhyw awr fawr o arw fraw fydd,
 Agorir nefawl geurydd.
 Pa ddydd daw Barnydd y byd,
 Yr Ion a ŵyr yr ennyd :
 Y mae 'r hanes mawr hynny
 Tan gloiau 'r cofrestrau fry.
 Dilys, pan ddel dydd dolef,
 Mal mellten egyr nen nef :
 Daw nifer y wlad nefawl,
 Fyrddiynau, o gaerau 'r gwawl.
 Gorseddau, bydd rhestrau rhai'n
 Megis gwenglaer gaer gywrain,
 Seirian, ac anfesurawl,
 I feibion gwynion y gwawl.

Duo wna 'r haul yn dywyll,
 Ei wawl ragorawl a gyll :
 Disgleiriach, gwynach nag ef,
 Ganwaith, yw nerthoedd gwiwnef.
 Y lloer glir fydd yn llwyr gla',
 Yn waed hi ymnewidia.
 Y glaerwen dorf eglurwawr
 Dywyna, belydra i lawr.
 Yn awr gwelir bannerau
 Cochion a gwynion yn gwau,
 Yn hedeg rhwng gloywdeg lu
 Gwâr weision hawddgar Iesu.
 Draw e wel daearoliawn,
 Y nefoedd a'u lluoedd llawn ;
 Delwi a wna 'r duwiolion,
 A galw ar fawr enw yr Ion.
 Annuwiolion a welant ;
 Gwallgofi 'n aneiri' wnant.

O'i orsedd oleuwedd lân
 Cerub a gwyd, cu eirian ;
 Fe gefyd draw ei law lân
 I'r olau nef oreulân ;

I deilwng fawr enw dilyth
 I'r Hwn sydd, ac a fydd fyth,
 Y nefolwawr penfelyn
 A dynga, gyhoedda hyn ;
 F' aeth amser hoywber heibiau !
 Anfarwoldeb, trag'wyddoldeb a ddaw !
 O barch fe ostwng ei ben
 I Lywydd y nef lawen.
 O draw, taraw wna terwyn
 Dyrfaeu, er cadarnhau hyn.
 Un ethawl o'r penaethiaid
 Gyferbyn, mewn gwyn, a gaid ;
 Ac yn ei law geinliw ef
 Enwog udcorn y wiwnef.
 O'i orsedd ryfedd yr â,
 Y gwriddog a gu rodia ;
 Try ei wyneb tirionwawr,
 Siriol, o'i led-ol i lawr.
 Gwynion luoedd gogoniant,
 'I olygu 'n anwylgu wnant.
 E saif, gan ddewis hefyd
 Man o'r wybren uwch ben byd ;
 Yna fe daena fal dydd
 Ei dyner hardd adenydd :
 Ac o'i ddeutu 'r gloywbur glân
 A fesura 'r nef seirian,
 Lon uchelion y chwil-lys,
 Y dirfawr oleuwawr lys :
 Yn isel e wel eilwaith
 Deyrnasoedd a moroedd maith.
 Fe gyfyd draw, â'i law lân,
 Yn araf, y corn eirian ;
 I'w erbyn, y claerwyn clau,
 Fe esyd ei wefusau ;
 A glân felyslôn ganu
 Yn seinfawr wna 'r cantawr cu :
 Mor glir, mor gywir y gân,
 O'r clai y meirw a'i clywan' ;

Mor gywir, mor glir, e glyw
 Hên Addaf, pob un heddyw,
 Pob gwaelodion, pob gwledydd,
 Clywant, bendithiant y dydd.
 O fiasus gân felysol!
 Rhydd nef lon-adlef yn ol!
 Ei ddolef gwyd feddylion
 A mawr fraw 'mhob ammhur fron.

Wele 'n awr (Oh anwyl Naf!

Wrth weled dy wyrth olaf,
 Angylion oleulon lu,
 Fyddant yn mawr ryfeddu)
 Carcharau y croch weryd
 Rwygir, agorir i gyd :
 O dir a môr daw 'r meirwon,
 Daw pob cnawd ddydd brawd ger bron :
 Codant i gwrdd Duw cadarn
 O fôr a llawr i'r fawr farn !
 O'u cwsg hir gelwir i'r gwawl
 Niferoedd annifeiriawl.
 Rhoddir pob oesau 'n rhyddion
 Ynddi hi 'r jubili lon.
 Ion wna addien newyddu,
 Ar drawiad llygad, y llu.
 Yn union, yr un ennyd,
 Codir, hwy gippir i gyd
 I fynu i'r nef wenwawr,
 I nen y ffurfafen fawr,
 O gyrhaedd terfysg eirias,
 Pan lysg hon, daear gron grâs.

Wrth ganfod gollyngdod llawn
 Yr eres garcharoriawn,
 Eirian feibion glân gloywnef,
 Yn un llu, unan' eu llef :
 Gawr y gorfoleddfawr lu
 Hynod a wna wahanu
 Cylchoedd y nefoedd,—yn awr
 Hi gyrhaedd hyd gau orawr

Annwn,—i'r dieifi ar unwaith
 Rhydd ddyfyn drwy 'r marwlyn maith.
 Ac ar llyn, mewn dychryn du,
 Bellach nis gallant ballu,
 Holl ddreigiau 'r dyfnderau dig,
 Codant o'u ffau drancedig.
 Dychryn terwyn wna'n taraw
 Pan welom y dorf drom draw.
 I lys Duw lwys y deuwn ;
 Uchelder, ehangder hwn
 Fydd mwy maith ganwaith nag yw
 Ein tudwedd, er maint ydyw.
 Siriol fydd y llys eirian
 Mewn gwyrddlas goleulas glân.
 Hoywliw cain, mal gwawr haul cu
 Dwyreiniawl ar dêr wenu,
 Goreudeg fydd yn gwridiaw
 Ei dirion odreun draw.
 Gwelir o'r cwr bwy gilydd
 Enfysau 'n fwâau,—e fydd
 Arwydd Ior, fu 'n mawr oddef
 Angau ar fannerau nef.
 Oh 'r frawdle fawr hyfrydlawn !
 Rhyfeddu wna 'r tri llu llawn !
 Rhwng mwyngu ddisgleirlu glân
 Anfarwol y nef eirian,
 A llu 'r ffwrn bygddu mae 'n bod
 Helaeth wahaniaeth hynod.
 Ped iawn i'r fath ddau lawn lu
 Mawrion gael eu cymmaru
 A sâl bethau o sylwedd,
 Gwelwon a gwaelion eu gwedd,
 Fel odiaeth loer nef liwdeg,
 Newydd, o flaen tywydd teg,
 Ar lun ei rhod hynod hi
 Daw glân lu gwlad goleuni :
 Mal lloer cyn duoer dywydd
 Llu 'r gelyn gyferbyn fydd ;

Bydd myrddiwn o'r gwaedgwn gau,
 Cad annwn mewn cadwynau :
 Marwor eu gwedd mewn mawrwarth,
 Gan lid, a gofid, a gwarth.
 Torf ddiawl yr uffernawl ffau
 Udant gan ddychryniadau.
 Yn nghanol y ferthol fan
 Y cefir y byd cyfan,
 Myrddiynoedd pob mawr ddinas,
 Y ffyddlon a'r beilchion bâs ;
 Teyrnasoedd ac oesoedd gânt,
 Ryfeddol gyfarfyddant.
 Gwelant yn ngwedd eu gilydd
 Yn awr gwahaniaeth fawr fydd.
 I fynu gwna 'r cyfiawnion
 Olygu yn lwysgu lon :
 Gwiw fodd ! daw ar gof iddynt
 Yn berfaith eu gobaith gynt ;
 Cofiant eu diffuant ffydd,
 A'u cariad dan bob cerydd.
 Ei ddedwydd addewidion,
 Yn ei ddydd, gyflawnodd Ion !
 Gorfoledd gref a welant,
 A gwynfyd i gyd a gânt :
 I'm mynwes mi ddymunwn
 Flaen brofiad o'r teimlad hwn.
     Gwae 'r anwir mewn gwirionedd
 I farn gyfodi o fedd !
 Gofidus adgyfodiad !
 Crynant, ystyriant eu stâd !
 Gan fraw nis golygan' fry ;
 Yn ebrwydd gwelan' obry
 Y lidiog ddaear lydan
 Yn fflagu, yn tafu tân,
 Mawrchwyrn ffrydiau mwy erchyll
 Nag Etna, na Hecla hyll !
 G eltydd, moelydd, dolydd da
 Yn anferth un ennydfa !

Yr eigion cynddeiriogwyllt,
 A'i donnau 'n gwau yn dân gwyllt.
 Dirfawr derfyn daearfyd !
 Llosgir, e burir y byd !
 Gan folltau, tyrfau, terfysg,
 Yr awyr yn llwyr y llysg.
 Rhuo, ymwrio wna 'r môr
 Digofus, a dygyfor :
 Berwi wna 'r mawrion beiriau
 Yn nyfnlyn ei gerwyn gau ;
 Swniant gan wir wres ennyd
 Yn nghanol berwfol y byd ;
 Hwyrwygant ddaear ogyloch,
 Hwyrchwalant ei chânt o'i chylch :
 Dan ffiamio, dan ruo 'r â
 Yr Andes i fôr India.
 Try 'n awr y tir yn eirias,
 Try 'n borphor y gloywfor glâs.
 Oh f' Arglwydd, dedwydd a da !
 Dirfawr !—uwch ben y dyrfa
 Daw 'r Barnydd, y Llywydd llon !
 Wych olwg ! o'r uchelion !
 Ar orsedd ragorwedd gu
 Addaswych, e ddaw Iesu ;
 Gorsedd loyw-wedd oleuwawr
 Yn glaerwen ffurfafen fawr !
 Mellt cochion gwylltion yn gwau !
 O'r trwn rhua 'r taranau !
 O'i flaen, mawr Naf y loywnef,
 Ffy 'r ddaear, ennynna 'r nef !
 O'u rhodau 'r sér ehedant,
 A dirfawr iawn dwrf yr ant !
 Rhyfedd !—ni ellir hefyd
 Ddyfalu 'r lle y bu 'r byd !
 Seraphiaid, cerubiaid res,
 Y siriol liaws eres,
 Addolan', oleulan lu,
 Yn isel o flaen Iesu :

Eu coronau cywreinion
 A rwydd-ddiosgant i'r Ion.
 E gryn tyrfa 'r gwyr annuw
 Wel'd Mab Mair yn ddisglair Dduw :
 Y diawl a'i erchyll deulu
 A gryn gan y dychryn du :
 Gorphwyllant pan welant wawl
 Ei degwch digre'digawl.
 Tramawr daranau trymion
 Ro'nt heibio 'u rhuo 'r awr hon :
 Distawrwydd ebrwydd obry
 A ddaw, o fraw 'r Barnydd fry :
 Ior mawr ! yn awr yn ei wÿdd
 Teirawr parha 'r distawrwydd !
 O'i eursail ddisglair orsedd
 E dry Naf ei dirion wedd
 I lawr ar ancirif lu,
 Cain bur—Nêr, cyn eu barnu :
 Ion a wel ar un olwg,
 O draw, y rhai da a'r drwg.
 Fe edrych ar anfeidrawl
 Fyrddiynau hardd gaerau 'r gwawl ;
 Ar dorf y ffwrn dra ffyrnig,
 Croch ddreigiau 'r dyfnderau dig.
 Fal cyn creu na dyn na dydd,
 Na 'r bryniau, na 'r wybrenydd ;
 Fal cyn creu llyn digllonedd,
 Na 'r gwynfyd, gwlad hyfryd hedd,
 Bydd gosteg drwy 'r gloywdeg lys ;
 Ystyriol ust a erys,
 Fe welir y nefoliawn,
 A'r dorf dywyll erchyll iawn,
 Mâd ac anfad yn fudion,
 Gan ddisglcirdeb wyneb Ion.
 Fy Mhrynwr, fy Marnwr mâd !
 Hynodawl gyfnewidiad !
 Hwnnw gwnawd ei ddihenydd,
 Unig Dyrchafedig fydd !

Erlidwyr, a gwawdwyr gânt,
 Ei ddeiliaid,—beth feddylant ?
 Ei Dduwdod heddyw wedir !
 Ai dyn yw ?—ie,—a Duw 'n wir !
     Y cyfion, hwy a'i cofiant,
 Llawenu yn Iesu wnant.
 Llon i gyfion y gofwy,
 Mab Duw gwyn a'u hedwyn hwy.
 Daw heddyw, wyr da, iddynt
 Rhyddhad am gu gariad gynt.
     Gwae 'r anwir ! hwy a grynant,
 Tragwydd gerydd a gânt !
     Ac wele ! (Oh ba galon
 Yn rhydd o ofnau 'r awr hon !)
 Ior gwâr, ganddaw 'r agorir
 Y llyfrau, a'r geiriau gwir :
 E wna gywrain agoryd
 Llyfrau cydwybodau 'r byd.
     Oh f' awen gorphen a gwau
 Y didawl fyfyrdodau !
 Rhag rhyfyg na chynnyg chwaith
 Gyrhaedd y mawr ragorwaith ;
 Gormodedd i'm gryn ydyw,
 Rhy uchel i angel yw.
 Duw 'm twr ! fy Marnwr mawrnerth !
 Rhyfedd fydd yn nydd ei nerth.
     A welaist, a deimlaist di
 Ryw ehediad mawrhydi
 Yn awr yn hyn o eiriau
 Y wefus anfedrus fau ?
 Hynodawl farn ofnadwy !
 Bydd gânwaith, bydd fyrdd-waith fwy !
 Os soddais pan genais gynt
 I Silo mewn is helynt,
 Pa fodd gwnaf sôn am Ion mau,
 Têr Ynad, rhwng taranau ?
 Pan wnel yr Ion cyfion cu
 Ddidoliad o'r ddau deulu,
     2 c 2

Fe gyfyd mewn hyfryd hedd,
 Wir Iesu, o'i hardd orsedd :
 At un rhawd f' estyn yn rhwydd
 Ei ddeheulaw, Dduw hylwydd :
 Wrth blaid y defaid doffon,
 Fe ddywaid, fendigaidd Ion,
 Da fuddiol ddewisol wyr !
 Nefol, hyfrydol frodyr !
 Manwl holais bob mynwes,
 A ffyddlawn, cyfiawn eu ce's.
 Teilwng fu 'ch cariad dilyth
 O hedd a gorfoledd fyth :
 Deuwch, weision mwynion mau,
 Deuwch i wledd y duwiau.
 Meddienwch, mewn modd anwyl,
 Dduwiol wyr, drag'wyddawl ŵyl.
     Gwna'r Ynad, Ceidwad cadarn,
 Eistedd ar bur orsedd barn.
     Oh'r llawenydd sydd i'r saint !
 Mor hyfryd yw eu mawrfraint !
 I Ganaan y gogoniant,
 I Sion yr Ion yr Ant.
 Ac eres a fydd gorhoen
 Ei Wraig, pan brioda'r Oen.
 Croywber leisiau'r cerubiaid
 Yn plethu cân gu a gaid :
 Gwynion luoedd gogoniant,
 Celfydd gerdd newydd a wnant.
 A hon yw'r gân gyson gu :
 Da D'wysog, ydwyd Iesu !
 Brenin, a mawr bur Ynad,
 Graslôn fal dy dirion Dad !
 Dy farnau yn glau Ion glân,
 Eglurwyd mewn gwawl eirian !
 Cyfiawn, trugarog hefyd,
 Yw 'th farn, yn gadarn i gyd !
     Mal myrdd y môr, côr cywraint,
 Discleiriol, siriol, y saint,

O rif aneirif, a wnant
 Gain felys gân o foliant
 I'w brawd, aeth drwy bob gwawd gynt,
 Wir-Dduw, o'i gariad erddynt,
 Prudd yn eu cystudd y caid
 Ei lawn-dynerol enaid.
 Ei arfaeth a ddaeth a'i ddydd,
 Oh lawned ei lawenydd !
 Gorfoleddu wna 'r llu llawn
 Yn Iesu.—Fe 'n ei weisiawn.
 Ei gain ddisglair ogoniant
 Ymleda, ymgylcha 'n gân,
 A leinw Gaersalem lonwawr
 Mal golau gymmylau mawr.
 O fry e wrendy yr Ion
 Felysawl fawl ei weision :
 Eilian' lwysgan felysgerdd ;
 A hon ydyw 'r gyson gerdd :
 Teilwng ddyrchafiad dilyth
 I'r Hwn sydd, ac a fydd fyth !
 I Brynwr a Rhoddwr hedd
 Gwir fawl fo mewn gorfoledd !
 A'th anwyl aberth unwaith,
 O bob gwlad, galwad, ac iaith,
 Yn ddeiliaid santeiddiolaf,
 Tydi a'n prynaist ni, Naf !
 Gweddus it' Dduw trag'wyddawl
 Anrhydedd, mawredd, a mawl !
 Nerthoedd y nefoedd yn awr
 Gyd ganant â'r gad geinwawr ;
 Santeiddlon weision Iesu,
 Molant Ior yn un côr cu,
 Haleluia ! hael Lywydd !
 Trag'wyddawl ei fawl a fydd !
 Yr Arglwydd Ion cyfion, cu,
 Teyrn oesawl, sy 'n teyrnasu !
 Tyrfaeu ro'nt ruad dirfawr,
 Mellt a wnant ymwylltio 'n awr ;

Seithwaith y gwna 'r mellt saethu
Tros Satan a'i lydan lu.

Y taranau, taranant,

A mawr nerth murmur a wnant.

Gosteg,—dyfn osteg yn awr

A gyrhaedd drwy bob gorawr.

Try 'r cofus tēr Ior cyfion

Attynt hwy ar aswy 'r Ion.

F' â'r geifr a'r mud ofer gwn

I fynwes hagr dorf annwn.

Digofaint Duw a gyfyd

I'w wedd gain santaidd i gyd :

O'i flaen cyn tân aflonydd,

Angerddol, ryfeddol fydd.

Dirfawr wae 'r ddiffaith dyrfa !

O'i deutu ennynu wna !

Rhag yr Oen, rhag yr Ynad,

Rhag ofn gwedd y Mawredd mâd,

Damniaid, diawliaid, du olwg,

Oll o draw cryn y llu drwg :

Oh na lethid dan lwythfawr

Greigiau a mynyddau 'n awr !

Gwae Satan ! Oh am dân dig

Y brwd garchar berwedig !

Codi wna 'r Ynad cadarn,

Yn awr, i draethu'r fawr farn :

Ewch i'r ffwrn chwerw uffernawl,

Ymaith y dorf ddiffaith ddiawl !

Ar y gair, mewn mawr gorwynt,

Tanllyd gylch o'u hamgylch hwynt,

Cippir, hwy deflir i dân

Ffwrn lidiog uffern lydan :

O gu wyneb gogoniant

Mal bolltau taranau 'r ânt.

Uffern, pe gallai aphwys,

Ffoi'n awr rhag fath boenfawr bwys.

Teflir brenin gerwin gau,

Annedwydd ddychryniadau,

Dewraf ac olaf gelyn,
 I lawr i'r uffernawl lyn :
 Hwnnw, wedi 'i ddihenydd,
 Marwol ac anfarwol fydd.
 Rhwymawg fydd y rhai amhur
 Mewn didawl drag'wyddawl gur.
 Du benyd ! hwy a boenant !
 Gofidio dan udo wnant !
     Angylion gwynion i gyd,
 Rhifoedd eu brodyr hefyd,
 Cyfion waredigion Duw
 Lonant yn nial annuw.
 I'r nef gu yr â Naf gwyn !
 Ei dda dyrfa ddiderfyn
 A gyd ymgyfyd âg ef
 I lawenydd y loywnef.
 Yna rhydd Dofydd i'w Dad
 Y wenfawr deyrnas iawnfad,
 Ac yna bydd Ion gwiwnef
 Oll yn oll yn llywio nef.
 Yn Dduw a dyn, yn Nawdd da,
 Ein Iesu mawr deyrnasa,
 Yn glaerwyn, yn eglurwawr
 Frenin ar fyddin nef fawr .
 Llawn fydd ei llys, harddlys hi,
 O fydoedd heb rifedi.
 Canant fawl melysawl Ion
 Mal dyfroedd moroedd mawrion,
 Am roddion hael mor addas,
 Am nefol waredol ras.
 Oh 'r hyfryd oleubryd lu !
 I'w plith y b'wyf yn plethu !
 Caniad newydd, dedwydd dôn
 Aneirif delynorion,
 A leinw y wlad lawenaf
 A mawl gogoneddawl Naf !
 Odiagth ac annrhaethadwy,
 Diddiwedd fydd eu hedd hwy ?

Y DIWEDD.

CYWYDD Y DARAN.

Y FELLTEN hoywaf wyllt-daith,
Nis gŵyr dyn derfyn dy daith ;
Ac ar d' ol gwir yw y daw
Crochlef (a llif y crychwlaw)
Y daran o'i du oror
Mal berwawg derfysgawg fôr.
Wybrendwrf, braw i'r bryn-dir,
A dychryn i'r dyffryn dir :
Dyfnfawr ddig ruad anferth,
A thrwm goruwch pob cwm certh.
Rhyfedd ! mwy y rhuthr hefyd
Na thrystau cerbydau 'r byd.
Yn drathrwm, dan frwd ruthoraw
O'r entrych, y gwlych y gwlaw
Fryniau a dolau 'r dulawr,
O foliau 'r cymmylau mawr.
Rhêd nentydd pob mynydd maith,
Mawr yrfa, i'r môr hirfaith,
A phob afon aflonydd
Gwreichioni a berwi bydd.
Rhuadwyllt yw eu rhediad,
Dyrys lif acth dros y wlad.
Trwy ellydd o goedydd, gwynt,
Trwy 'r moroedd tery 'r mawrwynt.
Terwyn follt pob taran fawr
Ennyna drwy 'r ddu nenawr ;
Llidiog yw 'r awyr llydan
O niwl du, 'n olau o dân.
Ni cherddir y doldir dwys,
Nag ael uchelfryn gwiwlwys,
Gan genllysg, derfysg dirfawr,
Gan wlaw a mellt, gan li' mawr ;
Gan ofn dw'r, gan nef yn dân, •
Nid ellir myned allan.

Geirwon dyrfau 'mhob goror
 Y sydd o fynydd i fôr,
 Yn debyg (gallwn dybied)
 Ped ae'n ddarnau creigiau cred.
 Gwrdd yttynt! ac o'r ddeutu
 Daeargryn a dychryn du.
 Dywaid f' Awen, a'm duwies,
 O'r nef gu 'n t'w'nnu fel tes,
 Pa redwyllt, pa ruadwy
 Dwrw wybren? a'r perchen pwy?

Duw Geidwad bendigedig,
 Rheolwr y dyfnddwr dig;|
 Duw a bair,—ar ei air ant;—
 —Ust! ewybr!—a distawant.

Nadau dw'r a thân ydynt,
 Rhyfel mawr drwy 'r orawr ynt.
 Eirias o dân a'i wres dig
 Fal ffwrn o ufel ffyrnig,
 Y dw'r o'i amgylch a dodd,
 A'i fyddin boeth a foddodd.

Da, dirfawr, a diderfyn,
 A pherffaith yw gwaith Duw gwyn;
 Nerthawg a gwyrthiawg ar g'oedd,
 A thradoeth ei weithredoedd.
 Yn ddilys, iawn addoli
 Y mwyn Ior a ddylem ni.
 O'i lân santeiddiawl loywnef
 Fendigaid, y dywaid ef;
 Niwl wybren, anniben wyt,
 Nofiedydd y nef ydwyt,
 Gwasgara i'th gwasg oror,
 Dy loches yw mynwes môr.
 Niwl wybren â'n ol obry
 Yn union dros y fron fry;
 Gloywi nen ffurfafen faith,
 Fe welir y nef eilwaith;
 Drwy 'r wybrenydd dydd a da'n
 Ei lwyr-wych wely arian:

Yr haul o'i belydr y rhydd
 Loywder i bob rhyw wledydd ;
 Disgleirdeb ei wyneb ef
 A lawena 'r oleunef ;
 Ei des wna 'n gariadusol
 Bob bryn, bob dyffryn a dol ;
 Gwên natur a gawn etto
 Yn ol i'n hyfrydol fro ;
 A mwynaidd lais emynu
 Wna 'r adar yn gerddgar gu.

MARWNAD IORWERTH RHISIART.

*Y gwr rhagorol hwn oedd gynt Athraw Ysgol Ystrad-
 meurig, yn Sir Aberteifi, am yr hwn y gellir dywedyd,
 yn wirioneddol, na adawodd ef yn Nghymru mo 'i gym-
 mar ar ei ol.*

—————Præcipe lugubres
 Cantus, Melpomene.—Hor. Lib. 1. Carm. 24.

Ai gwir a glywir,—gwae 'n gwlad !
 Gwae finnau o'r gofyniad !
 Farw gwr o fawr ragoriaeth ?
 Oh rhy wir !—ni fu wir waeth.
 Oh Iorwerth ! y gwr certh, cu,
 Gloywddoeth, pan glybun gladdu
 Dy harddwch mewn llwch a llaid,
 Griddfanodd gwraidd fy enaid.
 Mae achos mawr im' ochi,
 Wr rhagorol ar d' ol di :
 Canwaith ydd wyf mewn cynnwrf :
 Meddalu a laesu 'n llwrf.
 Gwae Gymru gladdu y glod !
 Ei hoenus Athraw hynod !
 Gwae arw gur, gwae oer gerydd !
 E ddarfu, e ddarfu 'i ddydd !
 Minnau, pe b'ai 'm Awenydd
 Odidawg, oreurawg rydd,
 Gwrdd olau gerdd a eiliwn
 O fawl i'r haeddawl wr hwn ;

Fe wyddai fu o addysg,
 Holl Barthlau dyfnderau dysg.
 Ac ar ol ei farwolaeth
 E fydd Awenydd yn waeth :
 Rhwng ynfydion gweigion gau
 Hi dawodd yn y Deau ;
 Hi doddawdd megis diddim ;
 Hi fu,—hi ddarfu yn ddim.
 Nyni 'n wir a wnawn eiriau
 Ceimion, pur weigion, i wau ;
 Fe 'n unig, fwyn Awenydd,
 Eiliai 'r gan ddiddan i'w ddydd,
 Ragorol rywiog arath,
 Synhwyrrol, sylweddol waith.
 Ei gerddi enwog eurddoeth,
 Tra bo llên ac awen goeth,
 A fyddant yn rhyfeddau,
 Diwedd eu bri fydd dydd brawd.
 Yna yr ennyna 'r nef
 Wên ganaid,—gwaith Ion gwiwnef
 A'i lwysgyrdd a gyd logant,
 Ar unwaith yn oddaethu ant !
 I ddoion blant amddifad
 Bu 'n noddwr, bu 'n dŵr, bu 'n dad.
 Gonest galon ac wyneb,
 Ni wrthodawdd nawdd i neb.
 Da fuost yn dy fywyd,
 Da beunydd a fydd dy fydd.
 Y gwr gan Dduw a garwyd,
 Yn Sion yr Ion yr wyd ;
 Y duwiau wrendy d' awen
 Yn enrych y nef wych wên :
 At y pŕ nifer nefol,
 Drwy nerth Naf, deuaf ar d' ol.

CAN O FAWL I'R CREAWDWR.

TRA bu 'r cyfrwys eglwyswyr,
 Y mawrion, enwogion wyr,
 Filoedd yn ymrataeliaw
 Am dir, am fir, ac am faw ;
 Tra 'r oedd breninoedd hynod
 A min cledd yn mynu clod,
 A'u gwydlawn luoedd gwaedlyd
 Yn llosgi, 'n dibobli 'r bydd ;
 I Arglwydd yr arglwyddi,
 Cu iawn swydd, y cenais i ;

Cenais, er mwyn cu Wynedd,
 O fron hael, i Frenin hedd.
 Os cain neu gywrain y gwaith,
 Os eirian ddewis araith,
 Hynny 'n wir, drwy gywir gais,
 Was ufudd, a ddeisyfais.
 Os gwael a beius y gwaith,
 Os gwan aneirian araith,
 Ei well fe ni all f' Awen
 Addien bur, ei ddwyn i ben.

Rhai welaf sy'n rheoli
 Golud a nerth ein gwlad ni,
 'Troisant i'w gwlad yn fradwyr,
 I'w gwlad di gariad yw 'r gwyr :
 O ddynion di ddaioni !
 Llwyd groes yw eu moes i mi :
 Minnau o burder mynwes,
 Yn rhad gwnawn i'm gwlad gu les.
 Mi, o wiw rad y mawr Ion,
 Y gwaelaf o'r trigolion,
 O'm brwd gariad i'm brodir,
 Ac o fad gariad i'r gwir,
 Er adfyd, treuliais brydferth
 Flodau fy nyddiau a'm nerth.

Awen wâr gymmen, wr gŵyl,
 Ofynais gan Naf anwyl :
 Ei ras, coeliaf, roes Celi,
 Fy Nêr, mewn mwynder i mi.
 Y dalent ges i'm dwylaw,
 Duw lwys, o haelder dy law,
 Roisym, er mwyn yr Iesu,
 I'm gwlad, er gwellhad ei llu ;
 F' Awenydd, pleser f' einioes,
 Drwy gariad, yn rhad mi 'rhoes.

Yn ddidwyll mi wnafl dd'wedyd
 Un gair, a dyna i gyd :
 Meddyliwch am y dduloes,
 Yn drist, roed i Grist ar groes :
 Ior nef, i wirion ufudd,
 Orau brawd yn yr awr brudd :
 Ein Brenin in' a brynawdd
 Lân dangnef nef a'i nawdd.
 Er ei fwyn, yr Oen mwyn mād,
 Ein cadarn Ior a'n Ceidwad,
 Naf Lywydd, ro'r nef lawen
 I chwi, ac i mi.—AMEN !

